
GILL PAUL
SOȚIA SECRETĂ
blue MOON

GILL PAUL

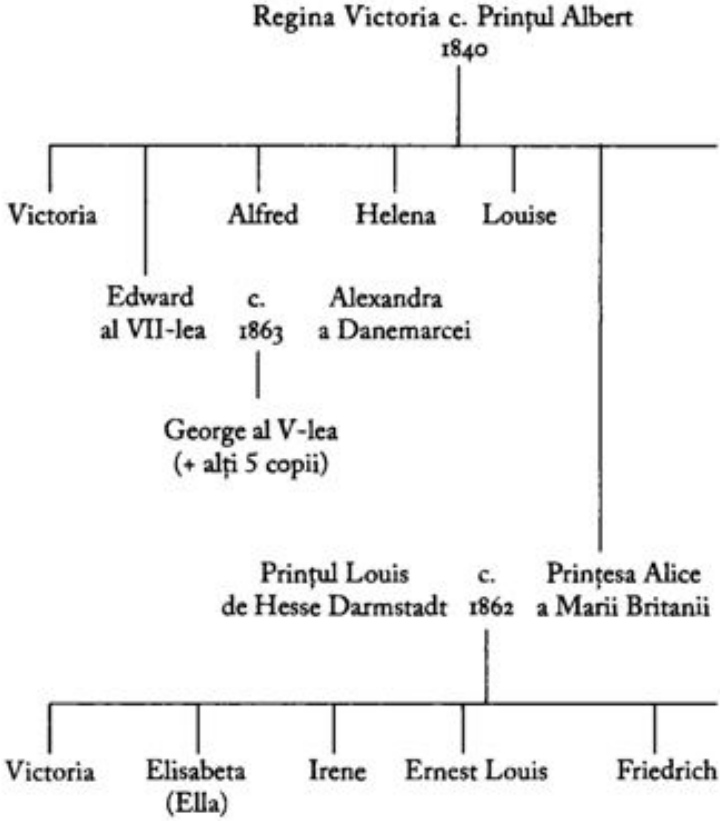
SOȚIA SECRETĂ

Traducere din limba engleză IRINA-MARINA BORȚOI
Titlul original: *The Secret Wife,* 2016

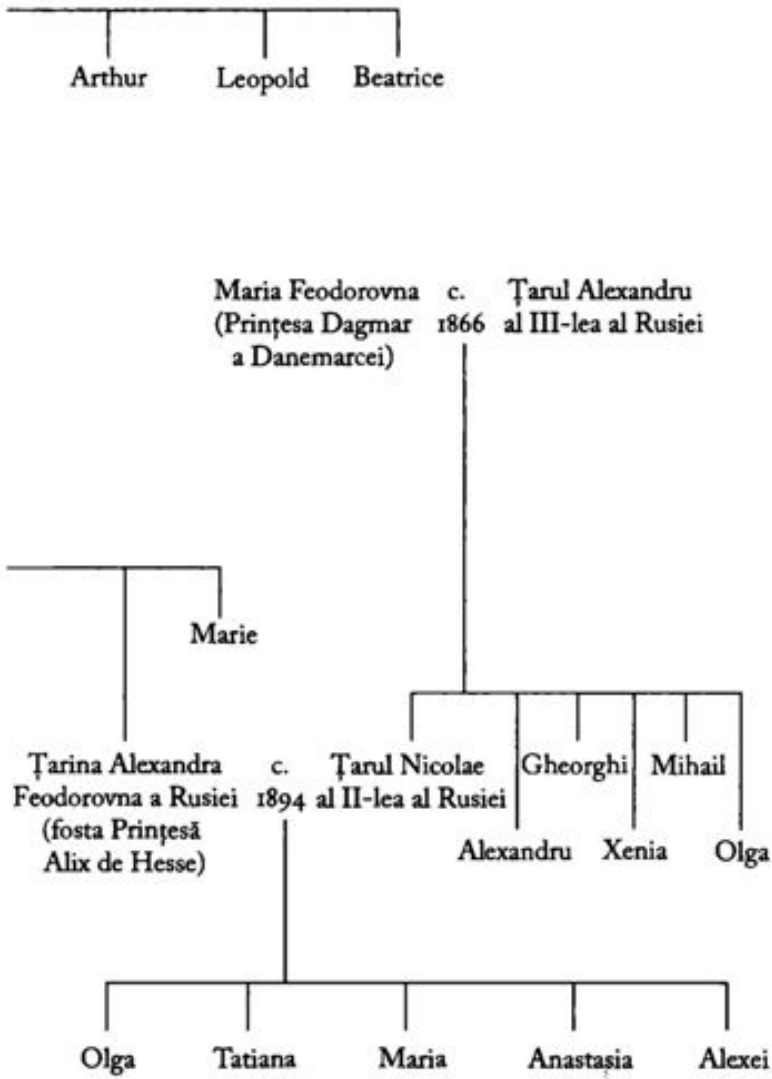
Editura Litera, 2018

Versiune ebook: v1.0, februarie 2019

Lui Richard, cu dragoste

Legăturile familiei Romanov

Arthur
Leopold
Beatrice
Maria Feodorovna (Prințesa Dagmar a Danemarcei)
c. 1866
Țarul Alexandru al III-lea al Rusiei
Marie
Țarina Alexandra Feodorovna a Rusiei (fosta Prințesă Alix de Hesse)
c. 1894
Țarul Nicolae al II-lea al Rusiei
Gheorghi
Mihail
Alexandru
Xenia
Olga
Olga
Tatiana
Maria
Anastasia
Alexei

Prolog

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
19 iulie 2016

Trecuseră douăzeci şi nouă de ore de când Kitty Fisher îşi părăsise soţul şi în tot acel timp parcursese 5.975 de kilometri. Revista de la bordul avionului spunea că sunt 5.570 kilometri între Londra şi New York, iar GPS-ul maşinii de închiriat o anunța că parcursese 405 kilometri de când plecase de la aeroport. Un ocean întreg şi jumătate de stat se întindeau între ea şi Tom. Ar fi trebuit să fie mâhnită, dar în schimb se simțea amorțită.

În Marea Britanie era patru şi jumătate într-o după-amiază de duminică, iar ea se întreba ce face Tom, apoi se strâmbă închipuindu-şi cum îşi găsea de lucru prin casă în pantaloni de trening şi tricou. Cu siguranță îi sunase pe cei mai apropiați prieteni ai ei, inocența întruchipată, întrebându-i dacă ştiau unde era ea. Oare cât timp avea să-i ia până să-şi dea seama că ea zburase în America ca să vadă de cabana de pe malul lacului pe care o moştenise de la străbunicul său?

Avusese grijă să nu lase nicio hârtie în urmă astfel încât el să nu ştie adresa. Lasă-l să fiarbă o vreme. Aşa-i trebuia pentru infidelitate. Acest cuvânt o făcu să se cutremure şi o imagine nedorită a mesajelor de pe telefonul lui îi veni în minte. Încă era în stare de şoc. Nimic nu părea real. „Nu te gândi la asta; nu te mai gândi."

Vocea din GPS era liniştitor de sigură pe sine: „După 200 de metri virați la stânga pe Big Brook Road". Era bine să ți se spună ce să faci; de asta avea nevoie în timp ce restul vieții ei se destrăma. Dar câteva minute mai târziu, vocea păru să greşească. „Ați ajuns la destinație", spuse ea, însă Kitty nu vedea decât o pădure deasă care mărginea drumul de o parte şi de alta. Merse mai

departe, însă vocea o îndemnă: „Întoarceți-vă”.

Kitty ieşi din maşină ca să exploreze pe jos şi, uitându-se printre copaci, descoperi o cărare acoperită cu iarbă care îți ajungea până la talie şi crengi care atârnau până jos. Consultă harta care îi fusese trimisă odată cu actele de proprietate ale cabanei şi decise că aceasta trebuie să fie. Vopseaua maşinii avea să se zgârie dacă încerca să conducă mai departe, aşa că porni pe jos, făcându-şi loc prin desiş. În jur era zumzet de insecte şi parfum tare de verdeață, ca de iarbă tunsă după ploaie. Nu după mult timp văzu sclipirea de oțel a lacului Akanabee, cu vârfuri de ace de lumină ce dansau la suprafața apei. Când ajunse la mal, se uită în jur, mijind ochii la hartă. Cabana ar fi trebuit să fie chiar acolo.

Apoi observă un morman înalt de peste trei metri şi jumătate, camuflat de plantele târâtoare. Trecuseră treizeci de ani de când nu mai locuise nimeni acolo, iar Kitty era pregătită să vadă o cabană din care nu mai rămăsese decât o grămadă de moloz. În schimb, era ca şi cum pădurea ar fi creat un cocon care s-o protejeze de vremea rea. Buruienile înconjurau fundația, pătrundeau prin ferestrele sparte şi formau un covor deasupra acoperişului. Intrarea abia se întrezărea prin vegetația deasă şi răsucită. Însă poziția cabanei, cuibărită pe o pantă lină la doar câțiva metri de malul acoperit cu pietricele, era uimitoare.

Se duse să se uite mai de aproape. Un debarcader care ieşea spre lac se prăbuşise demult, lăsând în urmă doar câțiva stâlpi singuratici. Un puiet crescuse printre cele patru sau cinci trepte spre pridvorul cabanei, făcându-le să se îndoaie şi să crape, iar rădăcinile sale se încâlceau prin lemnul fracturat precum un cuib de şerpi. Însă acoperişul de tablă ondulată părea să fi rămas etanş, protejând pereții de dedesubt. „Fundație de beton”, observă ea.

Călcând cu grijă, Kitty urcă în pridvor, unde nişte lanțuri ruginite care atârnau din tavan şi câteva scânduri

crăpate de pe podea arătau că acolo fusese cândva un leagăn. Şi-l închipui pe străbunicul ei stând acolo, privind în zare, poate cu o bere în mână. Dând la o parte frunzişul, ajunse la uşa cabanei şi observă că nu era încuiată. Înăuntru era întuneric şi plin de mucegai, şi mirosea a ciuperci jilave şi a lemn vechi. Rotocoale de praf dansau în sclipirile de lumină care inundau camera prin spațiile dintre plantele agățătoare. După ce i se obişnuiră ochii, Kitty văzu că era o cameră mare cu o sobă ruginită, un pat vechi din fier acoperit cu o saltea mucegăită, un birou din lemn şi munți de gunoaie peste tot: ziare îngălbenite, cutii vechi de conserve şi o pereche de galoşi stricați de cauciuc.

Păşi cu atenție prin încăpere. După o uşă se afla o baie cu o cadă pătată, o chiuvetă şi un vas de toaletă; un pămătuf de ras acoperit cu pânze de păianjen şedea uitat pe un raft. Spre uimirea ei, când trase de mâner, apa de la toaletă curse, iar după un scârțâit, şi din robinet curse apă neagră. Presupuse că erau legați la o sursă de apă de pe dealul din spatele casei şi că sub cabană se afla o fosă septică, dar trecuseră probabil mai bine de treizeci de ani de când fusese golită ultima oară.

Se întoarse în livingul cu canapea extensibilă şi se plimbă prin cameră, verificând în ce stare se aflau pereții şi tavanul. Din fericire, podeaua era stabilă şi rezistentă. Se gândi că ar putea chiar să rămână peste noapte după ce avea să curețe molozul şi să smulgă din junglă ca să lase aerul să intre.

Afară, în pridvor, admiră priveliştea. Câțiva mesteceni albi stăteau între ea şi plaja mângâiată de valuri mici. Nu se vedeau semne de aşezări omeneşti şi niciun sunet din trafic nu răzbea până la ea; malul opus, la vreun kilometru şi jumătate depărtare, era acoperit cu o pădure deasă. Doar ea, copacii şi lacul, şi era magnific.

Kitty se duse înapoi la maşină ca să-şi ia bagajele şi să le târască pe potecă, turtind iarba în urma ei. Mâncă un sendviş cu carne sărată de vită şi castraveciori murați

dintre cele pe care le cumpărase la aeroport, bău o cutie de 7Up, apoi îşi puse o pereche de mănuşi rezistente ca să înceapă să smulgă plantele agățătoare care îi sufocau cabana. Deja simțea că îi aparține, observă ea. Deja se îndrăgostea de ea.

Una dintre plante era ceea ce ea şi colegii ei de şcoală numeau „lipicioasă". Încercau s-o lipească pe spatele celorlalți fără să fie prinşi. Un alt fel de plantă umplea aerul cu spori care o gâdilau în gât. Avea grijă să nu lase vreo frunză să-i atingă pielea fiindcă ştia că în America se găseşte iederă otrăvitoare, dar nu era sigură cum arată. Un roi de musculițe negre urcă în aer şi se îndepărtă odată cu adierea. Kitty lucră cu o hotărâre sumbră, sperând că epuizându-şi complet muşchii avea să-şi poată linişti gândurile alarmiste care îi răsunau în creier. „Nu te gândi la Tom. Nu te mai gândi." Îşi adusese telefonul mobil şi laptopul în virtutea obiceiului de secol douăzeci şi unu, dar amândouă erau oprite. Nu suporta să-i asculte scuzele şi justificările, pur şi simplu nu voia să aibă de-a face cu nimic care avea legătură cu el.

După ce smulse o parte din buruieni, văzu că scândurile vechi din lemn făceau cabana să arate ca o parte organică a peisajului împădurit. Deşi nu avea decât o cameră, era mare, probabil de vreo şase metri lungime, cu ferestre de jur-împrejur, iar din acoperişul înclinat ieşea un mic horn. Intră din nou înăuntru şi încărcă molozul în câțiva saci de gunoi pe care îi cumpărase pe drum, oprindu-se ca să citească câteva titluri de pe ziarele îngălbenite: accidentul de la centrala din Cernobîl; explozia navetei spațiale *Challenger.* Arcurile patului se stricaseră demult, aşa că îl scoase afară ca să-l arunce mai târziu, apoi îşi desfăcu sacul de dormit pe care îl adusese şi îl întinse într-un colț.

Când termină, soarele cobora peste lac, iar păsările ciripeau zgomotos, consumându-şi ultima zvâcnire de energie din ziua aceea. Se duse să se aşeze în pridvor şi ascultă. Țipătul unei păsări de noapte care suna exact ca

un urlet de lup. Liliecii care şuierau pe lângă ea şi broaştele care orăcăiau în depărtare.

Deodată văzu ceva scânteind sub lemnul crăpat al treptelor, cuibărit printre rădăcinile copacului. Se întinse pe burtă ca să-l apuce şi fu numaidecât surprinsă de greutatea obiectului. Îl trase afară şi văzu că era un oval auriu, lung de doi centimetri şi ceva, bătut cu pietricele colorate – albastre, roz şi chihlimbarii – încastrate în lujeri de aur învârtejiți ca florile pe viță. Părea scump. Pe spate desluşi o gravură zgâriată, dar se ştersese de-a lungul anilor. În partea de sus era o gaură şi presupuse că fusese atârnat de un lănțişor. Cine pierduse un pandantiv atât de fascinant cu siguranță se întristase. Nu mai văzuse niciodată aşa ceva.

Kitty îl băgă în buzunarul de la blugi şi deschise încă un sendviş cumpărat din aeroport, de data asta cu curcan şi salată. Îl mâncă la cină, însoțit de o sticluță de Chenin Blanc pe care o cumpărase din avion, în timp ce stătea cu picioarele atârnându-i la marginea pridvorului. În fața ei, copacii se legănau în briza uşoară, iar suprafața netedă a lacului reflecta culorile spectaculoase ale cerului, trecând de la roz pal la mov, la auriu şi apoi la bronz, la fel de vii şi suprarealiste ca genericul unui film de Hollywood.

Capitolul 1

ȚARSKOE SELO, RUSIA
septembrie 1914

Dmitri Malama îşi reveni în simțiri după un somn adânc, vag conştient de glasuri care murmurau şi de şoapta unei adieri răcoroase pe chipul său. Avea o durere de cap înfiorătoare, o durere persistentă, sâcâitoare la tâmple, agravată de strălucirea luminii. Îşi aminti brusc că era într-un salon de spital. Fusese adus aici cu o seară în urmă şi ultimul lucru de care îşi amintea era o infirmieră care îi dădea laudanum amestecat cu apă.

Apoi îşi aminti de picior: oare i l-or fi amputat peste noapte? De când se rănise pe front trăise cu spaima că avea să se instaleze infecția, iar el avea să şi-l piardă. Deschise ochii şi se ridică pe coate ca să privească: se vedeau două forme. Trase la o parte cearşaful şi fu extrem de uşurat să-şi vadă piciorul stâng înfăşurat în bandaje, dar prezent încă. Îşi mişcă degetele mari ca să verifice, apoi se cufundă la loc pe pernă, încercând să ignore diferitele tipuri de durere din picior, cap şi stomac.

Măcar avea două picioare. Fără ele nu şi-ar mai fi putut servi patria. Ar fi fost trimis acasă să trăiască cu mama şi tatăl său, bun de nimic, o ființă demnă de milă, poticnindu-se cu ciotul său de lemn.

— Eşti treaz. Vrei ceva de mâncare?

O infirmieră bondoacă şi cu o umbră de mustață stătea lângă patul lui şi, fără să aştepte un răspuns, îi oferi o lingură de fiertură. Stomacul îi protestă, iar el întoarse capul.

— Foarte bine, o să revin, spuse ea, atingându-i în treacăt fruntea cu degetele reci.

Închise ochii şi alunecă într-o stare aproape ca de visare. Auzea sunete în jurul său în salon, dar avea capul ca de plumb, gândurile îi erau un amestec de imagini: ale

războiului, ale prietenului său Malevici, împuşcat şi sângerând pe iarbă, ale surorilor lui, ale casei.

În fundal auzi clinchetul unui râs de fată. Nu semăna cu infirmiera insipidă care îl îngrijise mai devreme. Întredeschise ochii şi văzu siluetele înalte şi subțiri a două surori de caritate tinere, cu acoperăminte de cap de un alb strălucitor şi rochii lungi, fără formă. Dacă abia s-ar fi trezit în acel loc, s-ar fi temut că murise şi că vedea îngerii.

— Te cunosc, spuse unul dintre îngeri, plutind spre patul său. Erai în garda imperială la Palatul Peterhof. Nu erai dumneata cel care a sărit în mare ca să salveze un câine?

Glasul fetei era grav şi plăcut. Când se apropie, tresări dându-şi seama că era Marea Ducesă Tatiana, a doua fiică a țarului Nicolae. În vreme ce Olga, cea mai mare, semăna cu tatăl ei, Tatiana avea structura osoasă uşor orientală a mamei sale. Îl privea cu ochi de un gri-violet intens, aşteptând un răspuns.

— Da, mă tem că eu eram. Mi-am distrus uniforma, căpitanul s-a înfuriat, iar câinele era un vagabond care s-a scuturat şi a fugit fără să zică măcar „mulțumesc", zâmbi Dmitri. Mă surprinde că ați auzit despre această întâmplare, Alteța Ta Imperială.

Tânăra îi zâmbi la rândul ei.

— Am auzit nişte gardieni vorbind şi i-am rugat să mi te arate. Precis îți plac câinii.

— Foarte mult. Am doi acasă, un borzoi şi un laika. Sunt nişte năzdrăvani, dar mi-e tare dor de ei.

— Tatei îi plac câinii borzoi. A avut unul despre care spunea că era mai inteligent decât multe ființe omeneşti şi a fost copleşit de tristețe când a murit, zise ea încrețindu-şi drăguț nasul. Dar cei pe care îi ținem în cotețe latră tot timpul. Mi-ar plăcea să am un cățel al meu în palat, dar ar trebui să fie mai cuminte. Poate mă poți sfătui.

Se simți onorat că o mare ducesă discuta cu el în

această manieră naturală, de zi cu zi.

— Desigur, Alteța Ta Imperială. Preferați câinii mici sau pe cei mari?

— Cred că mici. Şi nu-i nevoie să-mi spui „Alteța Ta Imperială”. Aici sunt soră de caritate, nu fiică de țar. Eu, mama şi sora mea Olga ne instruim să devenim surori de caritate, ca să ajutăm la eforturile de război. Zilele astea mi se spune „Sora Romanova Trei”, în timp ce ele sunt Unu şi Doi.

Dmitri chicoti la auzul poreclei impersonale.

— Vă plac terrierii, soră Romanova Trei? Terrierul negru rusesc e un câine deştept şi nu prea gălăgios. Spanielii sunt şi ei iubiți de către doamne pentru blana lor mătăsoasă. Iar apoi mai sunt rasele mici de buldogi. Mie îmi plac buldogii francezi.

Tatiana bătu din palme.

— Vai, da! Ador fețele acelea serioase şi zbârcite, ca şi cum ar avea toate grijile lumii pe umeri.

Sora ei, Olga, celălalt înger în alb, o chemă să-i spună că trecea mai departe, la următorul salon. Dmitri se aşteptă ca Tatiana s-o urmeze, însă ea mai zăbovi.

— Văd că ai piciorul rănit, zise ea. Te doare foarte tare? Pot să-ți aduc ceva?

El scutură din cap.

— Vă mulțumesc, sunt bine. Sunt doar supărat că am fost suficient de neatent încât să mă rănesc în prima săptămână de război.

— E o rană de glonț?

El se gândi la momentul când fugise să-l ia pe Malevici de pe câmp, trăgându-l de guler. Îşi aminti că simțise o lovitură în coapsă, dar nu se gândise că era mare lucru, concentrându-se să-şi salveze camaradul.

— Da. Nu mi-am dat seama că am fost lovit până nu ne-am întors la bază. A fost straniu, fiindcă abia atunci a început să mă doară şi să-mi curgă sânge.

Deodată sângele începuse să-i țâşnească, iar el se prăbuşise pe iarbă. Era un mister de ce nu sângerase mai

înainte, pe câmpul de luptă – de parcă ar fi vegheat vreun sfânt asupra sa. După ce leşinase, îşi amintea că îi fusese foarte cald şi începuse să tremure, i se încleştaseră dinții, iar ceilalți îi sfâşiaseră pantalonii şi văzuseră o gaură zdrențuită de pe o parte pe cealaltă a coapsei stângi, zgâriind-o puțin pe cea dreaptă. Din fericire, glonțul nu rămăsese înfipt înăuntru. Poate asta îi ajutase pe medici să-i salveze piciorul. În ultimele săptămâni fusese transportat de pe frontul din Gumbinnen, din Prusia Orientală, prin diferite puncte medicale, până la Palatul Ecaterina din Sankt-Petersburg, unde marile săli de primire fuseseră transformate în saloane de spital.

Tatiana îl întrebă în ce regiment era şi exclamă când auzi că Dmitri era încorporat în Regimentul 8 Ulani din Voznesensk:

— Eşti unul dintre soldații mei! Trebuie să am mare grijă de dumneata!

Atât Olga, cât şi Tatiana obținuseră conducerea onorifică a câte unui regiment când împliniseră paisprezece ani.

— Este o mare onoare să fiu îngrijit de doamna mea colonel, zâmbi el. Dar bănuiesc că trebuie să mă port bine cu dumneavoastră în preajmă.

Cei doi discutară o vreme despre război, declanşat cu doar câteva săptămâni în urmă de militarismul violent al Kaizerului german. Încă era un şoc pentru Dmitri, iar Tatiana îi spuse că era şi mai şocant pentru ei, fiindcă aveau atâtea rude germane, iar mama lor se născuse acolo. Îl numea pe Kaizer un porc. Olga se uită prin salon după sora ei şi făcu un gest scurt, nerăbdător, cu palmele desfăcute.

— Trebuie să mă întorc la treabă, spuse Tatiana. Trebuie să însoțesc o soră cu mai multă experiență şi probabil mă aşteaptă. Dar, spune-mi, e ceva ce aş putea face ca să te simți mai confortabil aici?

— Presupun că nu-mi puteți împrumuta o carte? Orice carte. Îmi place foarte mult să citesc. Speră că nu era

prea impertinent. V-aş da-o înapoi, desigur.

Tatiana părea încântată.

— Şi mie îmi place să citesc. Care sunt autorii dumitale preferaţi?

El ezită. Atâţia scriitori buni erau antiţarişti în vreme aceea: Aleksandr Kuprin, Maxim Gorki, Ivan Bunin… Trebuia să aleagă dintr-o perioadă anterioară:

— Tolstoi, desigur. Şi Cehov.

— Sunt de acord cu dumneata, spuse ea. Prefer clasicii scriitorilor moderni. Febleţea mea e Turgheniev. Ai citit *Părinţi şi copii?*

Dmitri fu surprins, întrucât romanul era despre generaţia tânără care respingea valorile vechii ordini aristocrate.

— Doar când eram mic. Îmi place poezia limbajului lui Turgheniev. Evocă imagini care fac sufletul să vibreze.

Tatiana se amuză.

— Şi dumneata vorbeşti ca un scriitor.

El se strâmbă.

— Ţineam un jurnal când eram adolescent, dar n-am mai scris de mult. Era cam plângăreţ şi fandosit.

— Serios? Eu ţin un jurnal. Încerc să descriu cu sinceritate evenimentele zilei. Îmi place provocarea de a găsi exact cuvintele potrivite şi deseori ele îmi vin când fac ceva cu totul diferit: când lucrez aici la spital sau când brodez sau…

Se opri, roşind uşor.

Lui îi plăcea felul în care vorbea fata, încet, cântărindu-şi cuvintele, şi inteligenţa pe care i-o citea în ochi.

— În acest caz aveţi instincte de scriitoare.

Ea râse.

— Oh, nici nu m-aş putea preface… nimeni nu-mi citeşte jurnalul, în afară de mine.

— Fără un public, vă puteţi exprima cele mai adevărate sentimente. Eu găseam că scrisul îmi era foarte util ca să mă înţeleg pe mine însumi. Ştiţi cum uneori reacţionezi instinctiv, în moduri care te nedumiresc? Te gândeşti: de

ce mă înfurii? De ce mă întristează cutare lucru? E fascinant să descâlceşti scânteia măruntă care a provocat reacția, poate doar o nuanță fără intenție, ceva ce a atins o coardă şi a declanşat emoția unei experiențe mult mai timpurii... natura umană e cel mai captivant studiu dintre toate.

Se opri, simțind că vorbea prea mult şi poate o plictisea, însă ea părea să îl asculte cu atenție.

— Ştiu exact ce spui, zise ea, muşcându-şi buza ca şi cum îi veneau în minte nişte exemple.

Dmitri o urmări cu privirea, gândindu-se ce fată deschisă şi naturală părea. Se aşteptase ca fiicele țarului să fie trufaşe şi sofisticate, precum cele mai mari doamne din aristocrația Sankt-Petersburgului, însă Tatiana nu părea să-şi dea aere. Vorbea cu el ca de la egal la egal.

— Soră Romanova Trei, strigă o femeie din pragul uşii.

— Vin, soră Ciobotareva.

Îi oferi lui Dmitri un zâmbet scurt şi cald, spuse: „Pe mâine", apoi ieşi în grabă din salon.

Dmitri o privi îndepărtându-se cu zâmbetul pe buze, uitând complet de durere. Se întreba ce vârstă o fi având Tatiana, apoi calculă că avea şaptesprezece ani, cu şase mai puțin decât el. După purtare, părea şi mai tânără. Şi era mult mai frumoasă decât îşi închipuise el vreodată când o văzuse de la depărtare. Pielea îi era albă şi catifelată, ochii, două iazuri adânci, buzele, pătate parcă de fructe de pădure... Dacă nu ar fi fost din familia Romanov, Dmitri ar fi flirtat cu ea. De-a lungul anilor petrecuți în garda imperială avusese mai multe cuceriri din rândul tinerelor nobile din Sankt-Petersburg, dar niciuna nu-i captase interesul pentru mai mult timp. Dar iată, se gândi, iată o fată de care s-ar putea îndrăgosti cu uşurință.

Capitolul 2

A doua zi dimineața, Dmitri deschise ochii şi privi în sus la tavan, unde amoraşi, grifoni şi alte făpturi mitologice dansau în semicercuri de culoarea albăstrelelor. Un candelabru imens, cu mai multe niveluri, sclipea în lumina soarelui. Pereții erau tapetați cu mătase albă pictată cu flori albastre delicate. Se afla în Salonul Albastru al Palatului Ecaterina, un loc unde mai aruncase câte o privire pe vremea când servea în garda imperială. Vecinul său de pat, un bărbat pe nume Stepanov, îi spusese că sălile de primire din Palatul de Iarnă fuseseră şi ele transformate în saloane improvizate pentru ofițerii răniți. Se goliseră suprafețele de ornamente, mobilele neprețuite fuseseră înlocuite cu paturi de spital, dar suporturile şi grilajele de la şemineuri erau din bronz aurit, iar ceasul elaborat de pe poliță îi reprezenta pe zeii greci Bachus şi Momus în marmură şi bronz. Bogăția Romanovilor era de necuprins.

Familia regală nu mai locuia în Palatul Ecaterina, preferând intimitatea relativă a Palatului Alexandru din apropiere, iarna, Palatul Peterhof, vara şi luxul extravagant al iahtului regal, *Standart,* sau Palatul Livadia din Crimeea în vacanțe. Cele mai multe palate de stat care mărgineau țărmurile baltice din Sankt-Petersburg, la care lucrase Dmitri, erau păstrate în scop ceremonial: pentru a-i primi pe demnitarii care veneau în vizită şi ca decor pentru ceremonii oficiale.

Cum o fi fost să creşti cu o asemenea avere nemăsurată? se întreba Dmitri. Să ai o casă de elefanți şi un teatru chinezesc în grădină, să fii condus în automobile noi şi lucioase de şoferi în uniformă, să poți cumpăra orice îți doreşte inima? Tatiana nu părea o fată răsfățată, dar grandoarea modului în care fusese crescută o făcea probabil să iasă în evidență. Ştia că ea avea haine făcute de creatori de modă francezi şi că pălăriile ei

proveneau de la un magazin în vogă din Londra; că parfumul ei era de la Brocard&Co, iar pantofii, de la Henry Weiss. Observase deseori livrări sosite cu un curier special. Deşi era fiul unui general de armată, membru al unei familii din clasa de sus cu relații importante, cu siguranță nu putea spera să se apropie vreodată de Tatiana. Era imposibil, nu-i aşa?

Se uită la ceas, întrebându-se la ce oră avea să sosească ea. În ziua precedentă era jumătatea dimineții când se oprise lângă patul lui. Reuşi să mănânce puțin la micul dejun, iar infirmiera cu mustață îi schimbă pansamentul. Îi aduse un castron cu apă şi un brici, iar el se bărbieri şi apoi îşi pieptănă părul, dornic să arate prezentabil pentru vizita Tatianei.

Ea intră valvârtej în salon la zece, cu obrajii îmbujorați de agitație, cu trei cărți la subsuoară.

— Sper că nu te-am făcut să aştepți. A trebuit să merg la cursuri, apoi la Biserica Znamenie ca să mă rog pentru soldații noştri. Uite – te-ar interesa vreuna dintre astea?

Aşează cărțile pe cuvertură, apoi trase un scaun şi se aşează lângă patul lui.

— Cât de amabilă sunteți, soră Romanova Trei.

Dmitri zâmbi. Luă prima carte: *Părinți şi copii* de Turgheniev.

— Îmi va plăcea s-o recitesc ca să văd dacă se ridică la înălțimea amintirii.

Ea îl privi cu nerăbdare în timp ce el le examina pe celelalte.

— Nu am citit până acum *Sonata Kreutzer* a lui Tolstoi, aşa că abia aştept s-o fac. Iar povestirile lui Gorki sunt perfecte: îmi amintesc de una despre săparea unui tunel în munte – ați citit-o?

— Ah, aceea a fost atât de tulburătoare. Crezi că este adevărat că munții au un duh care le poate face rău celor care îi distrug?

Ochii ei păreau cenuşii astăzi, cu stropi de violet mărginindu-i irisurile. Un zuluf de păr castaniu-roşcat îi

scăpase de sub marginea baticului.

— Îmi amintesc că am văzut cum se săpa un astfel de tunel şi mă gândeam că e o ofensă adusă naturii. Gorki a surprins senzația de rană care e provocată. Vă mulțumesc pentru cărți. Voi înceta să mai fiu un pacient atât de turbulent şi solicitant acum că am o ocupație, spuse el mângâind legătura scumpă din marochin.

Ea privi în jur, fără să ştie dacă să-l creadă, apoi îşi dădu seama că glumea.

— Le putem comenta după ce termini. Îmi place să vorbesc despre cărți. Deseori scriu cronici ale volumelor în jurnalul meu.

— Mi-e greu să-mi închipui când găsiți timp să scrieți în jurnal. Din câte aud, zilele vă sunt complet ocupate: soră de caritate, mare ducesă, colonel…

O iscodea, dornic să afle mai multe despre viața ei.

— Scriu în fiecare seară înainte de culcare. De fapt, am scris despre dumneata aseară, zise ea roşind. Mama îmi spune că eşti un erou, că ai salvat un ofițer rănit sub focul armelor duşmanului. O să-ți ofere ordinul Sabia de Aur.

Dmitri fu surprins.

— E o poliță de asigurare pe care o urmează toți soldații. Dacă întrezăreşti o ocazie, te furişezi să aduci înapoi răniții, sperând că într-o zi altcineva o să facă la fel pentru tine.

Nu îi spuse că ofițerul acela îi era prieten şi că încă nu aflase dacă Malevici supraviețuise rănilor. Ştia că avea să i se pună un nod în gât dacă vorbea despre asta.

— În orice caz, presupun că nu se acordă oricui decorații pentru curaj. Bănuiesc că eşti modest. Ai un aer eroic, spuse ea cu ochii scânteind.

Dmitri râse.

— Nu ştiu prea bine ce înseamnă un aer eroic! Tatăl meu a fost un erou adevărat. A fost general de cavalerie în armata țarului Alexandru, care a luptat în multe campanii, iar în 1904 a devenit viceregele Georgiei. Are

atât de multe decorații prinse pe tunică încât e grea ca o armură. Eu sunt doar un simplu cavalerist care respectă ordinele.

— Tatăl dumitale luptă în războiul acesta?

— Nu, s-a pensionat în orăşelul meu natal Lozovatka, din provincia Ekaterinskaia.

— Nu am fost niciodată acolo. E frumos?

Dmitri strâmbă din nas.

— E o localitate foarte mică, situată pe malul unui râu drăguț, nu departe de Marea Azov, dar Alteța Ta Imperială nu ar avea de ce să meargă acolo. Nu există aristocrație. În copilăria mea era o aşezare rurală, dar au început să sape după minerale şi peisajul e brăzdat de tăieturi uriaşe, la fel ca tunelul lui Gorki.

— Vii dintr-o familie numeroasă? Ea îl privea cu atenție. Ce fel de copilărie ai avut?

— Nu atât de numeroasă ca a Alteței Tale Imperiale. Am două surori mai mari, Vera şi Valerina, dar niciun frate. Fetele încercau mereu să mă atragă în jocurile lor, îmbrăcându-mă în costume şi punându-mă să joc în piesele lor de teatru. Nu vă dați seama cum se formează caracterul unui băiețel când e forțat să poarte perucă şi rochie şi să aibă obrajii dați cu roşu! Am scăpat în jurul vârstei de nouă ani, după ce m-am împrietenit cu unul dintre îngrijitorii de la moşia familiei mele. El m-a învățat să vânez şi să pescuiesc, fiindcă tata era deseori plecat de acasă. La urma urmei, am avut o copilărie destul de obişnuită.

Nu îi spuse despre certurile groaznice pe care le avea când tatăl său irascibil se întorcea acasă, nici despre bătăile crunte pe care le îndura, uneori chiar cu biciul.

— Spune-mi, surorile tale sunt măritate?

— Vera e măritată cu prințul Alexandru Eristavi-Ksani al Georgiei, dar Valerina încă locuieşte acasă cu părinții noştri. Are douăzeci şi şase de ani şi sper că îşi va găsi bărbat, dar ea e cea mai tăcută din cele două, poate şi puțin timidă. Sunt foarte apropiat de ea.

— Mi-ar plăcea să le întâlnesc! exclamă Tatiana. Nu cunosc aproape nicio femeie din afara familiei. Mama abia începuse să ne dea voie mie şi Olgăi să mergem la câte un bal sau serată când a izbucnit războiul. Auzeam muzica plutind până la ferestre şi vedeam femei frumoase patinând pe Marea Baltică, dar oricât ne-am fi rugat, nu ne dădea voie aproape niciodată să ne alăturăm lor. Mătuşa Olga – sora lui *papa* – ne invita uneori, dar cred că doamnele se simțeau stânjenite când trebuiau să ni se prezinte. Probabil nici nu te-aş fi cunoscut vreodată, cornet Malama, dacă n-ar fi fost războiul acesta şi rana dumitale.

— Mă bucur foarte mult că ne-am cunoscut, soră Romanova Trei. Conversația noastră mă ajută să trec mai uşor peste nemulțumirea de a fi țintuit la pat şi de-a avea urechile asaltate de gemetele şi sforăitul colegilor mei ofițeri.

Mâna Tatianei se odihnea pe cuvertură, nu departe de a sa, iar el îşi dorea să o atingă sau chiar să o ridice la buze. Poate ar fi făcut asta cu o altă femeie, dar nu îndrăznea să încerce cu o mare ducesă Romanov.

Sora ei, Olga, intră în salon şi se apropie de ei. Era mai scundă decât Tatiana şi nu la fel de drăguță, cu trăsături mai aspre şi cu ochi albaştri obişnuiți.

— Cine e pacientul acesta care îți ocupă tot timpul? întrebă ea CU ochi veseli. Să fie cornet Malama, ofițerul despre care ne-ai povestit tuturor aseară?

Tatiana se făcu stacojie la față, iar Dmitri îşi înclină capul, spunând:

— *À votre service.*

— Îmi cer scuze că vă întrerup, continuă Olga, dar sora Ciobotareva a întrebat dacă mergem în anexă să schimbăm pansamente.

Tatiana se ridică.

— Vă mulțumesc încă o dată pentru cărți, spuse Dmitri. Voi începe imediat cu Turgheniev.

— Trec mai târziu să văd cât ai citit, făgădui Tatiana.

Fetele ieşiră grabnic din cameră, iar Dmitri rămase năuc. Părea că îl place. Cel puțin îi plăcea să stea de vorbă cu el şi le vorbise mamei şi surorilor lui despre el. Să însemne asta că exista vreo şansă să devină o pereche? Familia lui avea o moşie întinsă, dar averea lor nu însemna nimic pe lângă bogățiile imense ale Romanovilor. Oare ar fi fost considerat prea modest? Oare sperau să le găsească prinți străini tuturor celor patru fete sau ar fi fost de ajuns şi fiul unui general rus?

Stepanov îl strigă:

— Felicitări! Am auzit când a spus că o să ți se acorde Sabia de Aur!

Dmitri se încruntă, întrebându-se cât din conversația lor auzise Stepanov. Nu avea chef de vorbă. Voia să închidă ochii şi să-şi amintească parfumul dulce de iasomie al pielii Tatianei, privirea ei directă, tonul blând al vocii, modul în care emoțiile îi traversau chipul dacă îți păsa suficient cât să le citeşti. Deschise coperta romanului lui Turgheniev şi văzu că ea îşi trecuse numele pe frontispiciu, în rusă şi engleză, cu un scris îngrijit şi egal. Îşi trecu uşor degetul peste litere, apoi ridică volumul şi inspiră parfumul paginilor. Trebuia oare să încerce să se stăpânească şi să nu se îndrăgostească de ea? Bănuia că era deja prea târziu.

Capitolul 3

— Ai auzit ce s-a întâmplat la Tannenburg? strigă Stepanov, întrerupându-i reveria lui Dmitri. E o catastrofă: 78.000 de morți sau răniți, 92.000 de prizonieri, iar generalul Samsonov s-a sinucis, citea el cifrele dintr-un ziar.

Dmitri ştia deja că Armata a Doua Rusă fusese încercuită de germani, dar nu aflase numărul victimelor până atunci. I se făcu greață gândindu-se la enormitatea măcelului.

— Cum s-a putut întâmpla aşa ceva? De ce serviciile de informații ale germanilor sunt atât de bune pe lângă ale noastre? Parcă ne interceptează toate mesajele, în vreme ce noi nu ştim nimic despre planurile lor.

Stepanov făcu o grimasă.

— Sunt şi mai bine echipați. Tunurile lor au bătaia mai lungă, mai multă forță explozivă. Nu foloseşte la nimic că suntem mai mulți când suntem trimişi în luptă cu arme din secolul nouăsprezece.

Dmitri se gândi la prietenii pe care îi lăsase în urmă pe front: oare mai trăia vreunul sau fuseseră cu toții spulberați de tunurile care nu făceau discriminări? Armata rusă era cea mai mare din lume, însă duşmanul neamț era mai sprinten, mai flexibil.

— O să pierdem războiul ăsta în câteva luni dacă nu primim echipamente moderne şi nu devenim mai rapizi pe câmpul de luptă. Sistemul nostru de comandă e prea încet şi ezitant. Durează atât de mult să fie puse în aplicare schimbările de ordine, încât duşmanul trece deja mai departe.

Stepanov era posomorât.

— Potrivit redactorului ziarului, nu ne putem măsura cu rețeaua de cale ferată care ajută armata germană. Noi încă mergem călare, dar zilele în care foloseam cavaleria în luptă sunt numărate. Un cal e o țintă mare, iar

tunurile îi înspăimântă.

Dmitri fu de acord, dar însemna că tot ce învățase la Corpul Pajilor şi apoi la Regimentul de Gardă al Lăncierilor Ulani era perimat. Era un cavalerist priceput, dar nu ştia nimic despre poziționarea, încărcarea şi tragerea cu obuzele mari de artilerie care se foloseau acum. Obținuse rezultate grozave la examenele de ştiințe, istorie militară şi matematică, însă nu avea practic nicio experiență cu noua tehnologie militară devastatoare.

La ora zece a doua zi dimineață, Tatiana dădu buzna în salon debordând de entuziasm.

— Malama, de ce nu mi-ai spus că ai câştigat Stoverstnîi?

Dmitri ieşise primul încă de la începutul prestigioasei curse de cai din anul precedent, cu Ortipo, iapa sa de culoarea coniacului.

— Asta s-a întâmplat cu multe luni în urmă, spuse el. Sunt flatat că v-ați interesat de mine.

— Sigur că da, zise ea, aşezându-se pe marginea patului său fiindcă nu se vedea niciun scaun.

Din partea oricărei alte fete i s-ar fi părut un gest de cochetărie, dar Tatiana se purta cu naturalețe, fără prefăcătorie.

— Încerc să descopăr ce te motivează.

— Mă tem că mă voi dovedi prea puțin interesant, zâmbi el. Sunt ofițer de armată şi abia aştept să mă întorc la regimentul meu cât de repede voi fi în stare, ca să lupt pentru țara mea. Sunt atât de previzibil, încât mă fac singur să casc de plictiseală.

— Nu-ți voi îngădui să pleci, zise Tatiana în joacă. În calitate de colonel al dumitale, îți ordon să rămâi.

El se uită în salon, unde Olga stătea pe patul unui ofițer pe nume Karangozov, înainte să răspundă:

— Nu pot să nesocotesc un ordin direct. Poate credeți că armata se va descurca mai bine fără mine?

Ea chicoti.

— Să te năpusteşti afară şi să fii împuşcat e o risipă de resurse omeneşti. Trebuie să stai aici să-mi ții de urât.

— Dar Alteța Ta îmi ține de urât, iar eu stau aici ca o pleaşcă bună de nimic. Viața în salon ar fi insuportabil de plictisitoare fără vizitele Alteței Tale pe care să le aştept.

— Poate în curând vei putea să te plimbi prin curte cu mine? Vremea e blândă, iar frunzele se fac roşii şi galbene. E minunat.

El se uită prin ferestrele înalte la norii care treceau iute pe cer. De fiecare dată când Tatiana spunea ceva personal, inima îi tresărea. Oare vorbea aşa de blând şi cu alți pacienți? Cu siguranță, în salonul lor, zăbovise la patul lui mult mai mult decât la al altora.

— Mi-ar plăcea, doamnă colonel, răspunse el, cu glasul uşor răguşit.

Mama ei, țarina Alexandra, intră în cameră, iar Olga şi Tatiana săriră de pe paturile ofițerilor.

— Să-i schimbi pansamentul lui cornet Malama, îi dădu ea indicații Tatianei, făcându-i un scurt semn de salut lui Dmitri. Olga, vino cu mine în anexă.

Tatiana se duse să aducă apă, foarfece şi pansamente, iar Dmitri se crispă la gândul că avea să-i vadă rana cea urâtă. Ştia că nu era un bărbat nearătos, cu părul blond-închis şi cu ochii de culoarea castanelor, însă piciorul lui stâng era brăzdat de tăieturi adânci de o parte şi de alta, care se vindecau în culori oribile: linii crestate violet prună înconjurate de umflături gri şi portocalii, cu pielea cheală unde îi fusese ras părul. Cel puțin rănile nu mai sângerau sau supurau, dar erau imperfecțiuni pe care ar fi preferat să le ascundă.

Nu se putu uita la degetele ei reci care-i curățau rana. Atingerea ei îi făcea bărbăția să se întărească şi se foi mototolind cearşafurile deasupra, astfel încât ea să nu observe. Era agonie şi extaz în acelaşi timp. Nu vorbeau, nu se priveau, iar el se întrebă dacă şi ea se simțea stingherită.

— Vă pricepeți, îi spuse în timp ce ea îi lega ultimul

nod de la pansament şi începea să-şi strângă instrumentarul. Aţi putea avea o carieră frumoasă de soră de caritate, dacă vă plictisiţi să fiţi mare ducesă.

— Vai, mulţumesc, domnule, zise ea şi făcu o reverenţă cu politeţe prefăcută. Scopul meu e să fiu de folos. Mă întorc mai târziu să verific să nu deranjezi.

Vorbi privindu-l drept în ochi, iar el simţi un fior, de parcă ar fi fost lovit de săgeata lui Cupidon. Vorbele poeţilor de-a lungul generaţiilor, vorbe pe care înainte le considerase banale şi doar clişee, căpătau deodată sens. Plutea de fericire, dar, în acelaşi timp, era cumplit de neliniştit. Oare Tatiana simţea ceva pentru el sau pur şi simplu îi plăcea tovărăşia lui? Cum putea să-i arate că se îndrăgostise de ea fără să provoace stânjeneală sau să destrame intimitatea care se crea între ei?

În timpul orelor nesfârşite de repaus la pat, Dmitri se gândea la moduri în care să-i cerceteze sentimentele, apoi hotărî că trebuie să-i ofere un dar: ceva personal, ceva ce avea să preţuiască. O carte? Nu avea de unde să ştie ce citise şi ce nu, şi i se părea un cadou cam serios. Bijuterii? Familia ei avea mai mult aur şi pietre preţioase decât îşi putea el permite vreodată. Apoi se întoarse cu gândul la subiectul primei lor conversaţii şi obţinu răspunsul: avea să-i ia un căţeluş.

Cunoştea un crescător din Sankt-Petersburg care avea nişte buldogi francezi superbi. Unul dintre ei ar fi fost perfect, dar cum să i-l dea Tatianei? Voia să-i vadă reacţia când avea să primească darul, aşa că nu-l putea trimite pur şi simplu la Palatul Alexandru.

În seara aceea, doamna de onoare a ţarinei, Anna Virubova, trecu pe la el să-i îndrepte pernele. Era genul blând, cu faţa plinuţă, o prietenă cu care mama lui se întreţinea deseori când venea la Sankt-Petersburg pentru sezonul monden, iar ea îl întrebă de familia lui. Dmitri hotărî să-i ceară sfatul. Credea că ar fi acceptabil ca el să-i dăruiască un căţeluş Marii Ducese Tatiana? Îi spuse că

voia să-i facă o surpriză.

Chipul Annei se lumină de plăcere.

— Ce drăguț! exclamă ea. Sunt sigură că o să-i placă. Ce pot face să te ajut?

Dmitri îi spuse unde să-l găsească pe crescător şi îi dădu detalii despre felul de animal pe care îl voia: nu pe cel mai prăpădit dintre pui, ci un cățeluş care să fie suficient de încrezător în preajma oamenilor şi care nu se sperie uşor.

— Alegeți-l pe cel care vine să miroasă mâna întinsă şi care se uită într-o parte la om. Vreau un cățel jucăuş, dar care nu scoate colții. Nu putem risca să o muşte pe Marea Ducesă.

Anna fu de acord să-l ajute să aleagă, urmând sfatul lui Dmitri. Părea încântată să fie părtaşă la secret.

Două zile mai târziu, se opri lângă patul lui ca să-i spună în şoaptă că respectivul crescător avea puiul ideal şi că dăduse comanda, dar că avea să mai dureze o săptămână până putea să fie luat de lângă mama lui. Întârzierea îl nemulțumea pe Dmitri. O vedea pe Tatiana zi de zi şi, pe lângă vizitele de dimineață, ea şi Olga se întorceau acum şi seara. Aveau cursuri cu dr. Vera Gedroitz la ora şase, după care sterilizau instrumentarul pentru ziua următoare. Dacă mai rămânea timp, Olga cânta la pian, iar fetele fredonau câteva melodii cunoscute, cum ar fi preferatul leton „Kaut Kur". Tatiana cânta încet, dar Dmitri îşi dădu seama că are un glas curat, melodios.

În ziua în care cățeluşul fu gata să fie luat, Dmitri îi dădu Annei Virubova ultimele instrucțiuni despre cum să cumpere un coş în care să-l transporte, o zgardă, un castron pentru apă şi o tăviță cu nisip, şi îi dădu bani cu care să plătească totul. Când se întoarse o oră mai târziu cu prețioasa încărcătură într-o cutie, Dmitri trase cu ochiul şi zâmbi larg: era perfect. Anna se duse să o cheme pe Tatiana, care era în anexă.

Curând sosi în salon, oarecum agitată.

— Anna Virubova mi-a spus că vrei să mă vezi. Observă cutia. Ce-i asta?

El i-o întinse şi zise:

— Un dar, în semn de mulțumire pentru răbdarea de care dați dovadă cu mine.

Dinăuntru se auzeau gâfâieli şi adulmecări.

Tatiana luă cutia şi o deschise prudentă. Un chip mic şi negru se aplecă peste margine să-i lingă mâna, iar ea țipă de fericire. Cățelul îi încăpea numai bine în palmele făcute căuş, iar ea îi cercetă urechiuşele ascuțite, ridul dintre ochi, botul zbârcit, apoi se aplecă şi-l sărută pe creştetul său catifelat.

— Malama… începu ea, ridicând ochii spre el, dar nu fu în stare să spună mai mult.

Era copleşită, aproape fără glas, dar nu conta fiindcă Dmitri vedea în ochii ei că îl iubea. Iar acum şi ea ştia că el simțea la fel. Îi plesnea inima în piept de atâta fericire profundă şi abia mai putea să respire.

Capitolul 4

Luna octombrie aduse vânturile înghețate din Arctica şi averse. Într-o zi, când ploaia se mai potoli, Tatiana găsi un scaun cu rotile şi îl scoase pe Dmitri în grădinile Palatului Ecaterina, frumos aranjate, astfel încât să poată începe să o dreseze pe cățeluşa buldog pe care ea o botezase Ortipo, după numele iepei de cavalerie a lui Dmitri. El îi arătă lui Ortipo o bucățică de pui, apoi întinse mâna, ordonându-i cu voce tare cățeluşei: „şezi", în timp ce Tatiana o împinse pe cățeluşă pe spinare ca să-i arate cum. Dar îndată ce dădu mâna la o parte, Ortipo sări la scaunul cu rotile, încercând să apuce puiul. Tatiana încercă din nou, dar cățeluşa nu făcu decât să sară şi să lase urme noroioase de lăbuțe pe uniforma ei albă de soră.

— Cred că avem de-a face cu una imposibil de dresat, râse ea, ştergând petele.

— Niciun câine nu e imposibil de dresat, răspunse el. Dar ea pare o provocare mai mare decât majoritatea. Bănuiesc că o răsfeți când nu sunt prin preajmă.

Cel puțin Ortipo ajunsese să stăpânească arta de a aştepta până ce ieşea afară înainte să-şi facă nevoile, ceea ce dovedea un oarecare grad de obediență – dar nu prea multă. În pofida eforturilor celor doi, sărea la fiecare trecător, lătra furioasă la grădinari şi nu venea când era chemată, decât dacă i se dădea de mâncare. Cei doi râdeau cu poftă când Ortipo se juca pe gazon, încercând să prindă frunzele bătute de vânt sau urmărind pescăruşii uriaşi care se înălțau la cer când ea se apropia la vreun metru.

— Ce crezi că ar face dacă ar prinde unul? întrebă Tatiana.

— S-ar speria de moarte. Pescăruşii aceştia uriaşi pot fi tare fioroşi.

El se simțea de parcă erau părinți mândri şi era

încântat că Ortipo le dădea un pretext să petreacă timpul împreună fără ca alții să-şi pună întrebări. Nici măcar nu aveau o supraveghetoare.

Tatiana îi împinsese scaunul cu rotile până la peştera calcaroasă artificială creată la marginea Iazului Mare, când căzură primii stropi de ploaie, aşa că se duseră iute în grotă să se adăpostească. Pereții exteriori erau decorați cu cochilii de scoici, iar tema acvatică se prelungea în interior, cu măşti ale lui Neptun la ferestre, delfini şi tritoni sculptați pe stâlpii care susțineau tavanul boltit. Ortipo o zbughi să adulmece pe la colțuri, în timp ce Dmitri şi Tatiana aşteptau la uşă să treacă norii de ploaie.

— Mătuşa Ella întreba de dumneata ieri-seară, zise ea, privindu-l sfioasă. Glumea că s-ar părea că avem o idilă. M-a tachinat pe seama asta.

El ezită.

— Crezi că nu e de acord?

— Nu, deloc, răspunse Tatiana iute. A spus că o cunoaşte pe mama dumitale şi că provii dintr-o familie bună. Olga e înamorată de un ofițer pe nume Mitea... Îl cunoşti?

Dmitri încuviință din cap şi se abținu să nu riposteze; îl găsea pe Mitea cam bădăran.

— Vorbeşte despre el tot timpul. Chiar şi micul Alexei o tachinează, dar eu bănuiesc că-i place să fie tachinată.

— Şi ție nu?

Tatiana ezită.

— Sunt o persoană mai retrasă şi prefer să-mi păstrez sentimentele pentru jurnal, în loc să fiu subiect de bârfe.

— Ce mi-ar plăcea să citesc jurnalul acela, zise el făcându-i cu ochiul. Poți să-l aduci mai târziu în salon?

— Niciodată! exclamă ea vehement, făcându-l să râdă. Crezi că ploaia asta stă curând sau ar trebui să ne grăbim înapoi şi să riscăm să fim făcuți ciuciulete?

— Hai să mai stăm o vreme. Poate încerc să fac câțiva paşi, dacă îmi dai brațul.

El se sprijini de brațele scaunului ca să se ridice, apoi puse piciorul rănit pe pământ, crispându-se uşor când îşi lăsă greutatea pe el. Tatiana îl ajută, şi pentru o clipă fură atât de aproape unul de altul, încât el îi simți căldura trupului şi îi auzi respirația. Îşi dorea s-o înconjoare cu brațele. Măcar de-ar fi îndrăznit!

Ea rămase aproape în timp ce el făcu câțiva paşi nesiguri până la fereastra opusă, apoi se opri să se odihnească.

— Nu vreau să te înzdrăveneşti aşa de iute, rosti ea cu tristețe. O să te trimită înapoi pe front şi apoi ai să uiți măcar că m-ai cunoscut.

El vorbi cu patimă:

— Tatiana, n-o să te uit *niciodată. Niciodată.* Dacă voi fi rănit de moarte pe vreun câmp de luptă străin, îți jur că numele dumitale va fi ultimul cuvânt de pe buzele mele, iar chipul dumitale va fi ultima imagine din mintea mea.

Tatianei îi dădură lacrimile şi clipi să le alunge, întorcându-şi capul într-o parte.

— Dar povestea n-ar putea să aibă un final fericit? întrebă ea încet.

— Am să fac tot ce-mi stă în putință să mă asigur că aşa va fi, suspină el.

Chipul ei era atât de aproape, încât ar fi putut-o săruta dacă s-ar fi aplecat doar câțiva centimetri, dar ar fi însemnat să-şi permită prea multe. Era sigur că ea auzea cât de tare îi bubuia inima în piept, fiindcă era sigur că şi el i-o auzea pe-a ei.

La jumătatea lui noiembrie, Dmitri putea traversa salonul fără ajutor şi nu fu surprins când primi o scrisoare care-l informa că fusese declarat apt de luptă şi că trebuia să se prezinte la regiment până la 12 decembrie. Nu-i împărtăşi Tatianei vestea o vreme, nedorind s-o tulbure. Gândul că ar putea să-i provoace durere îl făcea să i se strângă pieptul şi să i se pună un nod în gât, dar, în acelaşi timp, detesta să țină secretă o

comunicare atât de importantă. Când mai rămaseră doar două săptămâni până să plece, o luă la o plimbare în parc, pe lângă piramida unde câteva pietre funerare mărunte însemnau mormintele celor trei câini ai Ecaterinei a II-a. Ortipo adulmecă pământul înghețat de parcă simțea ceva, probabil mirosul unei vulpi.

— Ştiam că o să vină şi ziua asta, spuse ea plină de curaj şi întoarse capul, dar el îşi dădu seama că ea încerca să-şi stăpânească lacrimile. Am câteva daruri pentru dumneata. Vei fi surprins cât de ocupată am fost.

— Adevărat? Ce fel de daruri? întrebă el, luminându-se la acel gând.

— Ți-am împletit un fular, mănuşi şi câteva perechi de şosete groase. Nu vreau să mă gândesc că o să îngheți undeva într-un cort mohorât şi bătut de vânturi.

Era atât de emoționat, încât abia putea vorbi. Să fie acesta momentul când putea s-o sărute? Ezită prea mult, iar ea se întoarse s-o cheme pe Ortipo, care fugărea o veveriță.

— Trebuie să facem fotografii, zise ea. O să-mi aduc aparatul Box Brownie în salon în seara asta.

— Deja ai sute de fotografii cu mine, zâmbi el, şi sunt urât în toate.

Ea şi Olga erau pasionate de fotografie.

— O să-mi scrii? întrebă ea, pe un ton uşor plângăreț.

— Desigur! O să primeşti câte o scrisoare în fiecare săptămână, adică de cel puțin zece ori mai multe decât primeşte mama mea.

— Eu am să-ți scriu în fiecare zi, declară ea cu ochii în lacrimi.

Dintr-un impuls, el îi luă mâna subțire şi o duse la buze, ținând-o acolo o vreme ca să savureze senzația şi să-i inspire parfumul prețios. Ea nu-şi trase mâna.

Dmitri se îmbrăcă în uniforma bleumarin cu galben şi porni devreme în dimineața zilei de 12 decembrie, alături de alți doi ofițeri şi de o duzină de soldați care se

îndreptau cu toții spre Polonia, unde rămăşițele Primei Armate Ruse încercau să țină la distanță Armata a Noua Germană. Abia se crăpase de ziuă, dar Tatiana ieşi pe aleea din curtea palatului, cu chipul palid în lumina de iarnă, şi se opri la poartă ca să-i facă cu mâna. Când camionul lor trecu pe lângă ea, Dmitri văzu că avea ochii roşii de plâns, şi simți că i se frânge inima.

Capitolul 5

LONDRA
aprilie 2016

La început Kitty crezu că scrisoarea era vreo reclamă şi tocmai se pregătea s-o arunce la gunoi. Era scrisă pe o hârtie scumpă cu filigran, de la o companie numită Inheritance Trackers Inc., şi când se uită peste primul paragraf îi sări în ochi numele de Iacovlevici. Era aproape sigură că acela fusese numele de fată al bunicii sale Marta, aşa că se apucă s-o citească pe îndelete. Spunea că ea era strănepoata şi singura descendentă în viață a lui Dmitri Iacovlevici, care murise în America în 1986, şi că averea lui nu fusese revendicată. Dacă dorea să primească această avere, atunci Inheritance Trackers avea să se ocupe de toată partea juridică pentru un comision de numai cincisprezece la sută. Exista un termen de treizeci de ani pentru revendicarea averilor pierdute, iar dacă nu avea să acționeze curând, proprietatea avea să-i fie transferată guvernului.

Kitty deveni imediat bănuitoare: era o epocă a înşelăciunilor, în care ți se ofereau milioane de lire dacă erai de acord să trimiți un avans de doar câteva mii ca să ajuți pe cineva să treacă prin vamă într-o țară africană; când agenți de vânzări din cămăruțe din Bahamas susțineau că pot înmulți orice investiție de patru ori în doar un an. În plus, bunica Marta trăia încă în anul 1986, oare de ce nu moştenise ea banii lui Dmitri Iacovlevici? De ce nu auzise Kitty niciodată de el?

Marta fusese o bunică simpatică, genul care păstra dulciuri într-un borcan din ceramică în formă de iepuraş şi avea întotdeauna chef să stea pe podea şi să se joace „Nu te supăra, frate!” sau „Țintar”. Probabil avea să găsească fotografii cu el în geamantanul vechi cu poze de familie pe care îl pusese bine în dulapul din dormitor

după ce îi muriseră părinții. Trebuia să se uite la un moment dat.

Sună la numărul din antetul scrisorii şi i se făcu legătura cu cineva pe nume Mark, care îi spuse că moştenirea în cauză era în valoare de peste cincizeci de mii de dolari bani gheață. De asemenea, mai includea o cabană lângă lacul Akanabee în munții Adirondack din nordul statului New York, care era nelocuită de la moartea străbunicului ei, precum şi redevențe pentru câteva cărți pe care le scrisese acesta. *Era scriitor! Ce interesant!*

— Şi ce trebuie să fac pentru a o revendica? întrebă ea cu grijă, luând în mână un stilou.

— Vă vom trimite nişte formulare pe care să le completați, explică Mark, iar dumneavoastră ni le returnați, împreună cu o copie după certificatul dumneavoastră de naştere – şi după cel de căsătorie, dacă sunteți măritată – şi noi ne ocupăm de tot restul.

— Trebuie să plătesc ceva în avans? întrebă ea bănuitoare. Taxe juridice sau ceva?

— Nu, ne păstrăm partea după ce obținem banii şi actele de proprietate pentru cabană, îi spuse Mark. Vreți să vă trimit informațiile?

— De ce nu? fu ea de acord.

Uită să-i spună lui Tom în seara aceea, dar când ajunseră hârtiile care îi confirmau totalul, i le arătă. El nu păru prea impresionat.

— Cincizeci de mii fără cinşpe la sută înseamnă patruzeci şi două de mii cinci sute şi la cursul de azi înseamnă vreo douăzeci şi şapte de mii de lire. Un pic mai bine decât nimic. Vrei să-ți caut numărul unui consultant financiar care să-ți dea nişte idei de investiție?

Se uită la el peste masă şi se întrebă cine era acest străin cu care se măritase. Acel Tom pe care îl cunoscuse ea în facultate ar fi sugerat să spargă pleaşca picată din cer pe o călătorie în doi în jurul lumii sau să cumpere un iaht şi apoi să învețe să navigheze. Aveau amândoi în jur

de treizeci şi cinci de ani, îşi achitaseră ipoteca datorită moştenirii primite după moartea părinților ei, niciunul din ei nu voia copii, iar acum Tom nu se putea gândi decât la investiții pentru viitor? Ei i se părea că îl vede cu alți ochi decât în urmă cu un deceniu; sau poate ea era aceeaşi persoană, iar el era cel care se schimbase. Greu de spus.

Pe vremea aceea voia să devină compozitor şi îşi petrecea cele mai multe zile compunând cântece la pianina electrică şi trimițând CD-uri la casele de discuri. După ce acestea nu se înghesuiseră să-i cumpere creațiile, el o lăsase baltă, făcuse un curs de contabilitate şi era auditor la Consiliul Municipal. Devenise serios şi pedant, plecând de acasă la aceeaşi oră în fiecare dimineață, într-un costum îngrijit şi previzibil, genul de ținută pe care nu ar fi observat-o nimeni vreodată. Dacă ar fi săvârşit vreo infracțiune, iar martorii ar fi fost rugați să-l descrie, s-ar fi chinuit să-şi amintească măcar un detaliu, fiindcă era atât de şters: păr scurt şi şaten, ochi căprui-deschis, înălțime medie, costum gri-albăstrui, fără trăsături distinctive.

Kitty se amuza pe seama cravatelor lui uni banale care i se asortau mereu cu şosetele, a pantalonilor agățați într-o presă peste noapte ca să-şi păstreze dunga în locul corespunzător. Asta o făcea să vrea să dea iama în sertarul lui şi să-i lase doar şosete desperecheate; sau să-l îmbete şi să-l ducă la un salon de tatuaje ca să-i facă o emblemă gotică pe antebraț. Găsea enervant că el bea cafea decofeinizată şi se spăla pe dinți exact două minute; era plictisită de rutina sexului de la sfârşit de săptămână, un orgasm pentru ea, unul pentru el, obținute invariabil în acelaşi mod.

Oferea familiei tot ce era necesar – erau norocoşi că nu aveau probleme cu banii –, dar la un moment dat încetaseră să se mai distreze, iar ea nu-şi putea da seama când se întâmplase asta. Vacanța din Costa Rica de toamna trecută fusese minunată; Crăciunul cu familia lui

extinsă fusese drăguț. Dar de atunci, viața fusese destul de monotonă, cu nimic interesant la orizont.

Şi cariera ei stagnase. Studiase jurnalismul la facultate şi îşi închipuise întotdeauna că avea să zboare cu avionul la clasa întâi spre L.A., unde avea să intervieveze vedetele pentru *Vanity Fair,* sau că avea să publice în premieră vestea că David Cameron avea o amantă secretă, într-un articol în exclusivitate din *The Guardian,* în schimb scria cronici de teatru pentru ziarul local din nordul Londrei. Câştiga o sumă derizorie şi era nevoită să urmărească spectacole jalnice cel puțin trei seri pe săptămână, apoi să scoată cinci sute de cuvinte de text vioi, care să nu trădeze cât de dezamăgită era de teatru ca formă de artă.

Vorbele mamei sale, pe care aceasta le repeta deseori, că scrisul era un hobby, nu un mod sigur de a-ți câştiga existența, îi tot răsunau în minte. Kitty ar fi trebuit să studieze dreptul, după părerea mamei sale, dar memorarea tuturor acelor hotărâri nesfârşite părea incredibil de plictisitoare. Ar fi trebuit s-o asculte? Sau să se zbată mai mult ca să reuşească în cariera de scriitoare? Nu părea ceva urgent, fiindcă Tom câştiga suficient pentru amândoi. Tot intenționa să scrie o carte, dar se răzgândea cu privire la subiect înainte să reuşească să aştearnă mai mult de câteva mii de cuvinte. Dacă ea nu-şi putea păstra interesul, cum să se aştepte să capteze atenția cititorilor ei?

— Întotdeauna ai fost predispusă spre lenevie, îi spunea mama ei. Asta ți se trage de la familia din partea lui taică-tău.

Poate era adevărat. Se întreba ce fel de cărți scrisese Dmitri Iacovlevici. Îşi amintea vag că bunica Marta avea rădăcini ruseşti; numele de familie cu siguranță aşa era: poate că nu scrisese decât în limba lui maternă. Avea să afle când primea hârtiile cu drepturile de autor.

Nu părea nimic suspicios la formularele de la Inheritance Trackers, aşa că semnă pe linia punctată şi le trimise înapoi, însoțite de certificatele cerute. Ea şi Tom

discutară vag ce aveau să facă cu cabana din nordul statului New York, iar el era în favoarea vânzării ei.

— După ce a stat goală mai bine de treizeci de ani, costă mai mult să o repari ca s-o faci locuibilă decât valorează ea cu totul, spuse el cu mintea de afacerist.

— Poate să fie o investiție bună, pledă Kitty. Putem s-o renovăm, apoi s-o închiriem printr-o agenție locală.

Avea fler pentru bricolaj. Tatăl ei o învățase tâmplărie, iar ea se ocupase deja de trei proprietăți din Londra: pe două le vânduse cu profit, iar într-una locuiau ei.

— N-am putea s-o închiriem decât trei luni pe an, zise Tom. Nimeni nu vrea să meargă în vacanță în munții Adirondack iarna, şi nu şi-ar acoperi costurile anuale numai din chiria pe vară.

Kitty căscă. El nu părea să înțeleagă cât de romantic era să ai o cabană în sălbăticia Americii. De ce o cumpărase Dmitri? Îşi închipuia că era foarte frumoasă. Apoi îi ieşi din minte în următoarele câteva săptămâni, în timp ce scria cronicile de teatru, lua prânzul sau bea un pahar cu prietenele seara, mergea la cursurile de yoga şi avea grijă de casa pe care o împărțea cu soțul ei chibzuit, care detesta riscurile.

Capitolul 6

LONDRA
18 iulie 2016

Kitty nu putea spune ce o făcuse să pună mâna pe telefonul lui Tom când acesta se duse să alerge într-o dimineață de sâmbătă, lăsându-l pe masa din hol. Nu făcuse asta în toți anii de când erau împreună, deşi îi ştia parola, iar el o ştia pe a ei. Nu fusese o decizie conştientă să-i deschidă mesajele, dar telefonul era acolo, ea stătea în picioare şi se uita la el, şi cumva se trezi că-i umblă prin mesaje. Aproape imediat găsi o poză cu o femeie goală cu nişte sâni uriaşi şi un mesaj care spunea: „Mai vrei, iubi? Sâmbătă la 11 dimineața, la mine, ce zici?" Mesajul se încheia cu o inimioară.

Lui Kitty i se puse un nod în gât şi îşi simți sângele pulsând în tâmple. Expeditoarea mesajului se numea „Karren", cu doi r, iar când derulă mai jos găsi şi alte mesaje, în care îi spunea lui Tom că era cel mai pasional partener pe care-l avusese şi făcea planuri pentru alte întâlniri. Se pare că aveau o aventură de cel puțin două luni; el nici măcar nu se obosise să şteargă dovezile.

Se uită la ceas: unsprezece fără zece. El avea să ajungă la Karren din clipă în clipă. Ea ce să facă?

Prietena ei cea mai bună, Amber, stătea la două străzi distanță, iar Kitty sări în maşină, băgă în viteză şi conduse în goană până la ea. Amber îşi alăpta bebeluşul de numai şase săptămâni, în timp ce soțul ei se juca în grădină cu cei doi copii mai mari. Kitty nu se obosi cu vreun preambul, pur şi simplu întinzându-i telefonul cu poza lui Karren goală pe ecran.

— Îți vine să crezi? Uite ce face Tom pe la spatele meu! Ce nenorocit!

Se aştepta ca Amber să fie şocată sau poate să încerce să se gândească la motive nevinovate pentru care el avea o astfel de fotografie în telefon. În schimb, ea ezită o

fracțiune de secundă prea mult, fără s-o privească pe Kitty în ochi, iar ei îi pică fisa.

— Ştiai despre asta?

Amber se uită la ea cu o expresie jalnică şi îi dădu înapoi telefonul.

— Îmi pare atât de rău. Credeam că l-am convins să-i pună punct fără să afli. Nu voiam să te rănească.

— Ştiai! repetă Kitty.

Nu-i venea să creadă. Aceasta era femeia cu care împărtăşise cele mai mari secrete. Discutau despre orice, de la cele mai jenante experienţe sexuale la dezastrele cu autobronzant, de la nemulţumirile din carieră la vedetele de care erau atrase în secret. Ea era cea care spusese ce trebuia după moartea părinţilor lui Kitty, singura persoană cu care suporta să vorbească despre ei. Chipul lui Amber era un studiu despre vinovăţie.

— Kitty, eu… începu ea, dar Kitty scutură din cap, cu gura căscată de uimire, şi ridică o mână ca s-o oprească.

Nu era nimic de zis. Amber ştia şi nu îi spusese. Se întoarse şi ieşi în fugă din casă, ştiind că Amber nu avea s-o prindă cu bebeluşul în braţe.

Se întoarse la maşină şi conduse până acasă, ignorând telefonul care îi suna insistent pe scaunul din dreapta. Tom avea să se întoarcă acasă în curând, cu un zâmbet fals şi mirosul altei femei pe piele. Gândul acesta îi făcu greaţă. Nu voia să fie acolo, nu putea să-l confrunte şi nici să îndure tot ce avea să urmeze. Viaţa pe care crezuse că o are se destrămase într-o clipă. Fiecare plan de viitor pe care îl făcuse, fiecare vis presupunea că Tom avea s-o iubească pentru totdeauna, iar acum se vedea limpede că nu era aşa şi că nu avea să fie aşa. I se părea o dublă trădare că Amber ştia şi nu îi spusese. Trebuia să plece din casa conjugală, dar unde să meargă ca el să n-o găsească?

Şi apoi îi veni ideea salvatoare: hârtiile care o făceau proprietara cabanei de lângă lacul Akanabee tocmai sosiseră cu câteva zile în urmă, iar cecul fusese transferat

în contul ei curent. Ce-ar fi să se ducă s-o vadă? I se părea un gest potrivit de dramatic ca răspuns la o trădare atât de imensă.

Luă un geamantan şi aruncă în el tot ce îi venea la mână: haine de exterior, un sac de dormit, câteva produse de toaletă, câteva obiecte de strictă necesitate, toate actele legate de cabană. Tom nu avea să-şi amintească numele lacului. Acum că se gândea mai bine, fusese cam aerian în ultimele luni. Poate era îndrăgostit de Karren. O usturau ochii de la lacrimi, iar ea se scutură înainte să-şi ia laptopul şi telefonul mobil, lăsându-l pe al lui Tom în mijlocul mesei din bucătărie. Se gândea să-i lase un bilet, dar hotărî să nu o facă. Lasă-l să-şi dea seama singur.

Conduse până la Heathrow, lăsă maşina într-o parcare pe termen lung, apoi se duse la biroul British Airways şi rezervă un bilet la zborul de la ora şase, care avea să aterizeze la New York la ora nouă seara, datorită diferenței de fus orar de cinci ore.

— Aveți nevoie de un bilet de întoarcere în termen de nouăzeci de zile, dacă nu aveți viză, îi explică funcționara machiată cu atenție, bătând cu unghiile bej în tastatură.

Kitty urmări cu degetul pe calendarul de birou şi alese o dată foarte aproape de termenul de nouăzeci de zile. Plăti prețul întreg ca să poată schimba oricând zborul dacă voia să se întoarcă mai devreme.

În salonul de plecări îşi folosi laptopul ca să rezerve o cameră la un hotel de lângă aeroport, unde să se odihnească la sosire, apoi închirie o maşină pentru următoarele nouăzeci de zile, care costă o sumă exorbitantă. Concentrându-se asupra lucrurilor practice, încerca să nu se gândească la faptul că Tom era deja acasă. Probabil se întreba de ce nu era acolo să-i pregătească prânzul – dacă Amber nu-l sunase să-l avertizeze că acum Kitty îi ştia secretul. Ce avea să facă el? Ce prieteni avea să sune? Avea să observe că paşaportul lui Kitty lipsea?

În avion bău patru sticluțe de vin alb, mâncă o cină reîncălzită şi moțăi la cel mai nou film al lui Ridley Scott. Timpul trecu repede, deşi îi era greață de nesomn când se aşeză la coada de la oficiul vamal din aeroportul John F. Kennedy. O fură somnul în camera anonimă de hotel şi dormi câteva ore, trezindu-se când se crăpă de ziuă în fața ferestrelor închise ermetic.

Se duse să ia maşina de la agenția de închirieri, tastă codul poştal al cabanei în GPS-ul maşinii şi lăsă glasul încrezător al femeii să o orienteze pe drumul care ieşea din Long Island şi se îndrepta spre nord, către munții Adirondack. Erau 409 kilometri, aşa i se spusese, şi drumul avea să dureze mai bine de patru ore. Kitty era o şoferiță încrezătoare şi spera să ajungă în jurul prânzului ca să aibă timp să decidă la lumina zilei dacă se putea locui în cabană.

Traficul se rări după ce ieşi de pe autostrada interstatală şi o vreme şoseaua merse de-a lungul malului lacului Great Sacandaga înainte să intre în munți. Era cald şi soare, iar priveliştea era fascinantă: dealuri acoperite cu păduri ca o catifea verde, un strop de albastru care indica un lac printre copaci, câțiva nori albi pe un cer senin. Inima îi bătea însă foarte tare. Încercă să găsească un post cu muzică la radio, dar semnalul era prea slab. Nu luase micul dejun şi îi ghiorăiau mațele, dar era aproape sigură că ar fi vomitat dacă ar fi încercat să mănânce ceva. „Tom, nenorocitule", se gândea ea din când în când, dar în general se străduia să-şi golească mintea şi să se concentreze asupra condusului.

Capitolul 7

FRONTUL DE RĂSĂRIT, PRUSIA
ianuarie 1915

Poşta sosea pe front neregulat, dar Tatiana îi scria atât de des, încât Dmitri era rareori nevoit să aştepte prea mult între scrisorile ei. Se entuziasma la vederea scrisului ei pe plic, de felul în care îi spunea „Malama, dragul meu", la izul vag al parfumului ei pe care îşi închipuia că îl simţea pe pagini şi la sentimentele ei, care deveneau mai afectuoase cu fiecare epistolă. Scria că sforăitul lui Ortipo o ţinea trează noaptea pe Olga şi că se juca un joc pe nume rubla cu surorile ei; îi povestea despre pacienţii din saloane, despre cărţile pe care le citise, şi întotdeauna îi spunea că îi era dor de el.

Lui Dmitri i se părea mai uşor să-şi depăşească firea rezervată şi să-şi exprime sentimentele în scrisori decât o făcuse în persoană, iar Tatiana îi întorcea afecţiunea. Amândoi deveneau mai curajoşi, iar el simţea că afla mai multe despre caracterul ei cu fiecare scrisoare. Îşi închipuia că părea foarte retrasă şi rezervată pentru cei care nu o cunoşteau, însă lui îi scria cu o sinceritate fără ocolişuri, pe care nu o mai văzuse la alte femei. Fără jocuri, fără să se bosumfle sau să exagereze.

Oare exista vreo şansă ca într-o bună zi să fie soţul ei? Sau poate părinţii ei se gândeau la alţi pretendenţi pentru fiicele lor cele mari? Îşi adună curajul să întrebe şi fu copleşit de răspunsul ei:

Malama, dragul meu,

Ai întrebat ce pretendenţi au în minte părinţii mei pentru mine şi pentru Olga şi acum cred că am să te fac să râzi, fiindcă am îndurat atâtea speculaţii pe marginea acestui subiect, aproape fără niciun motiv.

Mai întâi, mi se spune că se pare că lui David, fiul cel mare al regelui britanic George al V-lea, i-a plăcut de mine când am fost în vizită acolo în august 1909. Desigur, eu aveam doar doisprezece ani şi eram mult prea mică pentru a fi conştientă de aşa ceva, deşi îmi amintesc că am dansat cu el la un bal pe Standart, *în timp ce artificiile luminau cerul. Era un dansator destul de bun şi îmi aduc aminte că purta uniformă fiindcă învăța la un colegiu naval, dar nu-mi amintesc să fi făcut conversație. Mama mi-a spus apoi că avea doar doisprezece ani când l-a cunoscut pe tata şi că e posibil să ştii ce vrei de la vârsta aceea. Cred că şi-ar fi dorit ca ori eu, ori Olga să devenim într-o bună zi regina Angliei, dar nu s-a întâmplat. Nu l-am mai văzut pe David de atunci şi îmi închipui că e groaznic de ocupat cu războiul.*

Apoi, în 1912, cred, ziarele au început să scrie că Olga avea să se mărite cu Marele Duce Dmitri Pavlovevici – ceea ce Olga nu ştia, şi oricum l-a considerat întotdeauna cam bădăran. Zvonul a persistat câțiva ani fără absolut niciun fundament, spre enervarea Olgăi.

Probabil ai auzit despre căsătoriile cu prinți balcanici despre care s-a zvonit (greşit, cred) că le-ar fi pregătit părinții noştri de ceva timp. O vreme am corespondat cu vărul meu, George de Battenberg, dar niciodată n-am avut intenția să mă mărit cu el, te asigur! Olga a fost rugată să se gândească la prințul Carol al României, care a venit în vizită la noi la Livadia vara trecută, dar nu vrea să plece din Rusia după ce se mărită, aşa că ne-am gândit la un plan şiret: amândouă ne-am bronzat pe față înainte să vină, ştiind că în cercurile regale aşa ceva e considerat paysan. *Am fost politicoase cu Carol, dar cred că a înțeles ideea fiindcă nu s-au mai aranjat alte întâlniri.*

Eu şi Olga ne-am pus de acord asupra a două lucruri: că vrem să ne măritǎm doar cu bărbați ruşi şi că vrem să ne măritǎm din dragoste, la fel ca părinții noştri. Nu-mi pot închipui ceva mai rău decât să fiu obligată să mă mărit din motive politice cu cineva care nu-mi place, dar mama m-a

asigurat că nu va fi cazul şi că ne putem alege noi soții. Acum mi-e jenă că ți-am spus atât de multe, dar ai întrebat, şi iată răspunsul meu.

Sper că te protejezi de frig, mon amoureux, *şi că nu intri iar în calea altor gloanțe. Te gândeşti vreodată la mine sau viața ta e prea plină de planuri de înfrângere a armatei Kaizerului? Te simți bine în buncărul tău noaptea? Primeşti destulă mâncare? E zăpadă unde te afli? Aici zăpada are un metru şi jumătate şi mi-e teamă să nu răceşti. În fiecare noapte când mă întind în patul meu confortabil, mă gândesc unde dormi tu şi îmi doresc să-mi auzi gândurile prin noaptea geroasă.*

Ai primit scrisoarea în care ți-am spus că Anna Virubova, doamna de onoare a mamei, a avut un accident de tren? E rănită foarte grav şi suntem cu toții foarte îngrijorați, dar măcar e conştientă şi poate să mănânce puțin. Mama o îngrijeşte personal. Anna ne e atât de dragă.

Aşa cum şi dumneata îmi eşti foarte drag.

Que Dieu vous garde.

Tatiana

Afară erau minus cinci grade, dar Dmitri se înroşise în obraji în timp ce stătea în buncăr şi citea şi recitea scrisoarea la lumina lumânării. Pereții din pământ sclipeau de gheață, iar răsuflarea sa făcea aburi. „Vrem să ne măritățm doar cu bărbați ruşi şi vrem să ne măritățm din dragoste.” Cu siguranță, era un indiciu, poate chiar o invitație? Şi-o închipuia pe Tatiana îmbujorându-se în timp ce scria şi îşi dorea să-i poată săruta iar şi iar obrajii rozalii.

O dori deodată cu o pasiune soră cu nebunia. Nu mai suporta nici măcar o clipă să fie departe de ea; îl sfâşia. Ce avea ea de îl emoționa într-atât? Sentimentele lui nu puteau fi reduse la rațiune; pur şi simplu, adora însăşi

esența Tatianei.

Lui Dmitri i se făcu un dor de ea care nu putea fi ostoit decât răspunzându-i imediat şi dezvăluindu-şi sentimentele pe hârtie. Nechibzuința puse stăpânire pe el şi scrise cu întrebarea care îi era întotdeauna în gând:

Mort Ange,

Scrisoarea dumitale m-a umplut de speranță şi mă face să-ți scriu că îmi doresc din tot sufletul să fiu într-o zi bărbatul rus cu care alegi să te măriți. Nu am sânge regesc, iar averea mea nu se poate nici pe departe măsura cu a familiei tale, dar îți promit că o să te venerez şi o să te tachinez în egală măsură tot restul vieților noastre. Posibilitatea de a avea vreo şansă să primesc acordul părinților dumitale mă umple de o nouă hotărâre să supraviețuiesc acestui război grotesc. Dragostea mea pentru dumneata îmi dă o pelerină nevăzută pe care gloanțele şi proiectilele nu o pot străpunge.

Te rog să nu spui nimănui despre această cerere în căsătorie, ca tatăl dumitale să nu creadă lipsit de respect faptul că nu i-am cerut permisiunea mai întâi… dar o înțelegere secretă între noi m-ar face cel mai fericit om din lume.

Când termină scrisoarea, Dmitri se întinse la loc pe scândura de lemn care îi servea drept pat şi visă cu ochii deschişi că se însura cu Tatiana. Poate că nunta va avea loc la capela privată a Romanovilor, în Biserica Mare de la Palatul de Iarnă, cu stucul ostentativ de aur şi cupola cu lunete care îi zugrăveau pe apostoli. Şi-i închipui pe părinții şi pe surorile sale stând alături de țar şi de țarină. Tatăl său era un bărbat sever şi critic, care credea că Dmitri nu avansa în armată atât de repede cât ar fi trebuit, dar, fără îndoială, ar fi fost mândru de un fiu care se însura cu o fiică a Romanovilor. Surorilor sale le-ar fi plăcut să le cunoască pe marile ducese, şi cu siguranță

relația lor ar fi îmbunătățit perspectivele de căsătorie ale Valerinei. Să îndrăznească să trimită scrisoarea?

Dmitri reflectă la asta peste noapte şi, cum sentimentele sale rămaseră aceleaşi şi a doua zi dimineață, se duse în grabă să i-o dea curierului înainte să se poată răzgândi. Aşa cum îi era obiceiul, adresă plicul cameristei Tatianei, Trina, astfel încât ofițerul care le cenzura corespondența să nu descopere adevăratul obiect al afecțiunii sale. Nu putea risca să se işte zvonuri.

Nu vorbi cu nimeni toată ziua, nici măcar cu prietenul său Malevici, care se întorsese în cele din urmă pe front, recuperat pe deplin după rănile primite. În seara aceea, în timp ce stăteau în jurul focului, hăpăind din castroane tocana de vânat apoasă, ceilalți ofițeri îl tachinară fiindcă era tăcut şi retras, iar Malevici conduse ostilitățile.

— Cornet Malama are o iubită, cred eu, glumi el. Ați observat cu câtă ardoare aşteaptă poşta şi cum dă fuga în pat să-şi citească scrisorile? Hai, spune-ne, Malama, cine e norocoasa domniță?

Dmitri scutură din cap şi zâmbi.

— De parcă le-aş spune unor netrebnici ca voi!

— Ia uite cum roşeşte, râse altul. Sigur are un secret.

— E căldura focului, zise Dmitri.

Îşi dorea să poată vorbi despre Tatiana – ar fi vrut să spună lumii întregi despre iubirea lor –, dar orice mişcare greşită în momentul acesta i-ar fi putut pune în pericol şansele, mai ales dacă ziariştii ar fi aflat. Avea inima atât de plină, încât abia simțea frigul muşcător al câmpiei prusace unde stăteau sub pământ. Înfofolit în sacul de dormit în noaptea aceea, îşi închipui brațele Tatianei în jurul său, chipul ei lângă al său, în timp ce se cufunda într-un somn plin de vise.

Capitolul 8

Războiul continuă să meargă rău pentru ruşi. Germanii introduseră noile obuziere cu țeava lungă, pe care le transportau pe afeturi cu roți, iar acum puteau să semene distrugere oriunde voiau. Obuze uriaşe picau pe neaşteptate. Pământul se zguduia, pietre cădeau din cer şi nenumărate cadavre trebuiau îngropate după fiecare explozie asurzitoare. Trebuia să izbeşti cu târnăcopul ore în şir în pământul înghețat ca să sapi un mormânt, şi multe cadavre erau puse la grămadă, fără demnitatea singurătății în ultimul loc de odihnă. Dmitri îşi petrecea zilele încercând să îndrepte proiectilele lor spre obuzierele nemțeşti, însă era ca şi cum nu făceau niciun progres.

Când ieşea din serviciu în fiecare seară, dădea fuga la curier. Sosiseră câteva scrisori pe care Tatiana le trimisese înainte să o primească pe a lui; erau fermecătoare, dar el înnebunea aşteptându-i răspunsul la cererea în căsătorie. Când ajunse, ştiu instinctiv că aceea era. Plicul era de acelaşi fel ca toate celelalte, era lipit în acelaşi fel, dar inima îi bătea cu putere şi tremura de emoție în timp ce o deschise.

Malama, dragul meu,

Am primit scrisoarea dumitale din 28 ianuarie în această dimineață ți m-am dus imediat în cameră ca să-ți scriu cât de repede pot. Răspunsul la cererea dumitale este da, da, da; din tot sufletul meu îmi doresc să-ți fiu soție. Ar trebui să vezi cum roşesc când rostesc aceste cuvinte. Ştiu că mama şi papa *o să fie de acord, fiindcă eşti atât de curajos, de nobil şi de sincer. Mama mi-a spus deja că te admiră, şi ştiu că şi* papa *o să facă la fel. Abia aştept ziua în care am să te pot numi soțul meu. Măcar de s-ar termina războiul săptămâna viitoare şi ai putea veni acasă iute ca să-ți iei mireasa! Mă tem că aşteptarea va fi de nesuportat.*

Dmitri citi şi reciti paragraful, neputând să-şi creadă ochilor, înțelegea greşit? Cuvintele subliniate, „da, da, da", păreau lipsite de orice echivoc. Să fie oare adevărat că putea deveni soțul Tatianei? Citi mai departe, amețit de entuziasm:

Înțeleg că până atunci trebuie să ne ținem logodna secretă, dar sper că n-o să te deranjeze că i-am mărturisit unchiului Grigori. Îl cunoşti? Călugărul siberian căruia i se spune Rasputin, care e un bun prieten al familiei noastre. M-a văzut stând gânditoare la fereastră şi a ghicit că tânjeam după cineva drag aşa că m-am trezit că îi povestesc despre dumneata. M-a rugat să-i arăt o scrisoare de la dumneata, fiindcă spune că bărbații pot judeca intențiile altor bărbați mult mai bine decât femeile. După ce am ezitat puțin, am scos scrisoarea în care îmi cereai mâna, din faldurile rochiei, unde o pusesem ca să o am aproape. A citit-o şi când a terminat, mi-a dat-o înapoi, zicând: „Te iubeşte cu adevărat şi se vede că e un om bun".

Am fost nespus de fericită, după cum îți poți închipui, şi i-am spus cât de mult vreau să mă mărit cu dumneata. I-am explicat că mama şi surorile mele încă nu ştiu că suntem îndrăgostiți, deşi te-au cunoscut şi te-au admirat, şi l-am rugat să făgăduiască să ne păstreze taina. Unchiul Grigori a închis ochii şi m-a ținut de mână câteva secunde, cu un deget pe încheietură, de parcă voia să simtă adevărul. Are puteri mistice şi previziunile lui se îndeplinesc întotdeauna. „Da, o să te măriți cu el", mi-a zis. „Dar încă sunt zile întunecate în față." Presupun că se referea la război.

Te rog să nu te superi că i-am spus, Malama. De când a sosit scrisoarea dumitale, nu mai am răbdare cu vestea că avem să ne căsătorim. Mi-e greu să nu spun nimănui, dar sunt de acord că aşa trebuie să fie, pentru că este necesar să-i ceri permisiunea tatei şi nu văd cum ți-ar putea-o da

până nu se sfârşeşte războiul. Până atunci, o să fie taina noastră scumpă, ceva ce am să pot strânge în braţe ca să-mi alin agonia dorului de tine.

Trebuie să merg la spital acum, dar o să-ţi scriu mai târziu. Când scriu, mă simt aproape de dumneata şi mi-aş dori să fie mai multe ore în zi ca să-ţi scriu şi mai mult.

Mon amour est pour vous, à jamais.

Tatiana

Dmitri se uită lung la scrisoare, cuprins de un tumult de emoţii. Era euforia că Tatiana îi acceptase cererea în căsătorie, dar şi iritarea şi alarmarea că îi spusese lui Rasputin despre asta. Dmitri nu îi fusese prezentat bărbatului sălbatic, cu barbă, dar nu auzise decât lucruri rele despre el. Gândul că el îi atinsese încheietura Tatianei şi citise scrisoarea extrem de intimă îl făcea pe Dmitri nebun de gelozie. Dacă Rasputin avea să-i spună ţarinei, de care se zicea că era foarte apropiat? Acest lucru ar fi distrus complet şansele să fie acceptat în familie într-o bună zi. Ce fusese în mintea Tatianei?

— Ce părere aveţi despre Grigori Rasputin? îi întrebă pe camarazi în seara aceea în timp ce îşi mâncau porţiile modeste de tocană, alături de bucăţi de pâine tare, nisipoasă.

— Cine e? întrebă un ofiţer tânăr.

Malevici răspunse:

— E un şarlatan oportunist care se prezintă drept om al lui Dumnezeu, deşi îşi petrece vremea bând prin cârciumi şi bordeluri. S-a strecurat cumva în cercul intim al Romanovilor şi relaţia lor cu un astfel de depravat nu le face nicio favoare. Am auzit că ţarul l-ar alunga în Siberia, dar ţarina i-a căzut în mreje şi nu vrea să audă de aşa ceva, zise scuturând neîncrezător din cap.

— Ce credeţi că vrea de la ei? întrebă Dmitri sarcastic. Doar nu averi, putere şi influenţă?

Malevici pufni.

— Sigur că da. E o legătură foarte profitabilă pentru el.

Li se alătură un alt camarad.

— E păcat că tentativa de asasinat din mai n-a reuşit. Am auzit că încearcă s-o convertească pe ţarină şi pe fetele ei la secta hlîsti, care crede că trebuie să păcătuieşti cât poţi şi să ceri iertare mai târziu. Susţine că numai pentru cei mai mari păcătoşi căinţa poate fi autentică: o filosofie foarte cinică şi una care i se potriveşte cu totul lui Rasputin.

— Aşa s-ar explica numeroasele lui excese, fu de acord Malevici. Înotatul în pielea goală; plimbatul prin palat în cămaşă de noapte; chiar şi intratul în dormitorul marilor ducese în timp ce ele dorm. Nu e o asociere sănătoasă. Am auzit că face dragoste cu fiecare femeie pe care o întâlneşte – chiar şi cu propria fiică.

— Vai, asta e groaznic…

Dmitri fu tulburat. Cum să nu vadă ţarina adevărul despre un astfel de om, cu ochii aceia nebuni, cu hainele în dezordine şi cu acel comportament lipsit de respect? Se întoarse în cortul său şi într-un acces de toane proaste, mâzgăli iute un bilet către Tatiana:

Îngerul meu, mi-aş dori să nu fi avut atâta încredere în Rasputin. Nu mă îndoiesc că e numai un zâmbet şi vorbe mieroase între zidurile palatului, dar crede-mă când îţi spun că în lumea de afară e cunoscut ca un netrebnic. Mi-e teamă că dacă ne dezvăluie taina, o să pierdem orice şansă să ne căsătorim într-o bună zi. Sigur, îţi înţeleg dorinţa de a vorbi cuiva despre dragostea noastră – şi eu simt la fel –, dar nu puteai să-i şopteşti lui Ortipo în schimb? Ar fi fost o mai bună confidentă decât siberianul cel sălbatic, şi presupun că răspunsul ei ar fi fost mai inteligent. Nu pot zăbovi să scriu mai mult acum, dar o să încerc să găsesc un moment liber curând.

Al tău

Malama

Sigilă biletul şi se duse în grabă la cortul curierului să-l trimită, simțindu-se încă deconcertat. Cum de nu vedea Tatiana ce ticălos era Rasputin? Să-i fi lipsit atâta judecata?

Întoarse întrebarea pe toate părțile în timp ce stătea întins pe pat în noaptea aceea, neputând să doarmă, şi îi veni ideea că expunerea ei foarte limitată la lumea exterioară însemna probabil că nu avea instincte bine rodate cu privire la natura umană. Era o ființă bună care nu vedea decât binele din toți cei pe care-i întâlnea. Avea să fie rolul lui să o învețe cu blândețe mai multe despre lume.

De îndată ce înțelese acest lucru, regretă tonul pompos al biletului său şi speră că nu avea s-o supere sau chiar să-i schimbe părerea despre el. Rămase treaz până târziu în noapte făcându-şi griji şi, de îndată ce tabăra se trezi de dimineață, dădu fuga la cortul poştal să-şi ia scrisoarea înapoi, însă află că fusese deja trimisă.

Capitolul 9

Toată ziua Dmitri agoniză din pricina scrisorii. Avea să se simtă Tatiana rănită fiindcă el părea atât de critic? Putea oare să se dezîndrăgostească de el? Chinul său continuă până la căderea nopții, când fu distras de veşti devastatoare: Corpul XX rusesc fusese înconjurat în pădurea Augustow de patru corpuri nemțeşti fără ca vreun comandant rus să afle ceva. Timp de cinci zile rezistaseră în bătaia intensă a tunurilor, într-o furtună de zăpadă, până ce îşi pierdură toată speranța. Se auzea că majoritatea celor 70.000 de bărbați fuseseră ucişi pe loc, iar restul fuseseră luați prizonieri. Încă o dată, acest lucru fusese posibil din cauza lipsei informațiilor cu privire la mişcările trupelor germane.

Avură loc întâlniri urgente ale comandanților ruşi şi se ceru un contraatac împotriva flancului drept al frontului german chiar a doua zi. „Prea puțin, prea târziu", îşi zise Dmitri cu tristețe în timp ce îşi pregătea calul, îşi ungea pistolul şi îşi ascuțea sabia pe un vânt muşcător, sub nişte nori plumburii, aducători de zăpadă. Nu suporta gândul că putea să moară a doua zi şi că ultima scrisoare pe care Tatiana avea s-o primească de la el ar fi fost acea mustrare scurtă, aşa că se aşeză să compună altă epistolă, nădăjduind că avea să ajungă înaintea celei dintâi.

Mon Ange,

Iartă-l pe iubitul dumitale gelos pentru comportamentul de aseară. Nu am suportat să aud despre intimitatea dumitale cu alt bărbat, şi mai ales cu unul care e recunoscut pentru promiscuitatea sa. A fost o agonie pentru mine să mă gândesc la el aproape de tine, citindu-mi cea mai personală scrisoare. Ca un prost înflăcărat, ți-am răspuns în grabă, dar acum mă căiesc şi te implor să

nu mă iubeşti mai puţin din cauza ieşirii mele.

Lucrurile merg prost în partea noastră de front. Se pare că nu vom izbuti să înfrângem armata germană prea repede, deşi sper că acum îi vom ţine la graniţă ca să nu-şi afunde cizmele în noroiul rusesc. Măcar de s-ar sfârşi războiul curând ca să pot da fuga acasă în braţele tale. Mi-e dor să-ţi aud vocea frumoasă şi să mă uit în ochii tăi adânci. Iartă-mă, îngerul meu.

Al tău

Malama

Sărută plicul cu tandreţe înainte să-l ducă la curier, deşi ştia că avea să mai treacă prin multe mâini înainte să ajungă într-ale ei. Oh, de l-ar fi putut înmâna în persoană!

În următoarele săptămâni, regimentul lui Dmitri fu nevoit să se retragă rapid, în timp ce armatele germană şi austro-ungară se uniră ca să înainteze în Polonia. Ar fi fost sinucidere din partea ruşilor să stea şi să lupte, fiindcă nu aveau artileria şi muniţia cu care să facă faţă inamicului. Uneori, nemţii erau atât de aproape, încât Dmitri îi auzea strigându-se unii pe alţii, le mirosea fumul focurilor de tabără, le vedea santinelele tremurând în zăpada groasă. Spera că pentru ei condiţiile erau mai grele, fiindcă ruşii erau obişnuiţi cu zăpada. Uneori se strecura la adăpostul pădurii ca să zărească duşmanul, însă niciodată nu le cerea oamenilor lui să tragă în liniile germane de teama acelor tunuri. Până ce nu deţineau şi ei asemenea arme, avea să fie o nebunie să-şi dezvăluie poziţia.

În tot acest timp, nu primi nicio veste de la Tatiana. Poşta sosea rar în timp ce armata era în mişcare, iar vremea extremă însemna că nici proviziile nu ajungeau la ei regulat. Împuşcau căprioare şi culegeau fructe de pădure ca să aibă ce mânca, şi topeau zăpada ca să aibă apă de băut, fiindcă râurile şi lacurile erau acoperite cu

gheață de nepătruns. Dmitri ştia că nici camarazii lui nu primiseră scrisori de la familii şi iubite, însă tot se temea că tăcerea însemna că Tatiana îşi schimbase părerea despre el. Poate îşi găsise un nou iubit la spital, cu care îşi petrecea timpul. Să fie atât de schimbătoare, încât să-l părăsească după o absență de câteva luni? Nu-i venea să creadă asta despre ea... însă poate tot era supărată din cauză că o mustrase în legătură cu Rasputin. Era numai şi numai vina lui.

Iarna se sfârşi printr-o ultimă furtună de gheață, iar soarele alburiu începu să topească zăpada. Țurțurii se spărgeau şi cădeau de pe vârfurile copacilor ca nişte pumnale aruncate de mâini invizibile. Pământul deveni cleios de la zloată şi, din când în când, iepurii tocmai ieşiți din hibernare începură să-şi facă apariția în ceaunele taberei. Între timp, germanii cuceriră Varşovia şi Cracovia şi înaintară spre Lituania şi Belarus; parcă nimic nu îi putea opri. În particular, Dmitri începu să-i disprețuiască pe comandanții care nu se puteau gândi la nimic pentru a opri acest asalt, şi nu fu deloc liniştit când auzi că țarul Nicolae avea de gând să preia personal comanda armatei. Se discuta mult în jurul focului de tabără că Nicolae habar nu avea de strategie militară şi ar fi putut la fel de bine să-l pună pe băiatul său, Alexei, în fruntea armatei, că ar fi fost totuna.

În cele din urmă, după ce trecură mai bine de două luni de agonie fără vreun cuvânt din partea Tatianei, Dmitri primi un maldăr de scrisori într-o seară, toate de la ea, în afară de una de la mama lui. Se duse în grabă în cort şi începu să le aranjeze în ordine înainte să o deschidă pe prima, datată 12 februarie, probabil imediat după ce primise mustrarea sa.

Dragul meu Malama,

Am citit biletul dumitale şi explicația trimisă a doua zi şi

cu siguranță înțeleg de ce mi-ai luat-o în nume de rău că i-am arătat scrisoarea dumitale lui Rasputin. Dacă am fi fost în situația inversă, iar dumneata i-ai fi arătat unui camarad vreo scrisoare de-a mea, m-aş fi simțit rănită şi surprinsă. Însă te asigur că Rasputin a fost întotdeauna respectuos față de familia mea şi de mine personal.

Cred că mama şi papa *l-au întâlnit prima dată în 1905 şi au fost impresionați imediat de modul uluitor în care interpreta el Scripturile. Când fiica prim-ministrului Stolâpin a fost rănită în acel bombardament teribil, el a vindecat-o în pofida stării grave în care se afla doar punându-şi mâinile peste rănile sale. Acum o tratează pe mama de migrenă şi sciatică, şi îl ajută pe frățiorul meu, Alexei, când suferă de dureri la încheieturi. Nu mă îndoiesc că are puteri vindecătoare.*

Într-o zi, când o să te întorci la Țarskoe Selo, o să te prezint şi o să vezi şi dumneata că este doar o forță a binelui. Detest să te contrazic printr-o scrisoare când nu avem nicio perspectivă imediată de a fi împreună. Măcar de ne-am putea privi în ochi să ştim că totul e bine. Crede-mă când îți spun că sentimentele mele față de tine nu s-au schimbat niciun pic din cauza acestei diferențe de opinii. Mă bucur că ne putem exprima liber unul față de celălalt şi sunt sigură că e un semn bun pentru căsnicia noastră.

Scrisoarea se încheia cu multe vorbe afectuoase, iar Dmitri îşi ascunse fața în palme, copleşit de emoție că încă era Tatiana a lui, că încă era iubita lui. Sărută foaia de hârtie şi îşi împreună mâinile a rugăciune, mulțumindu-I lui Dumnezeu că pusese capăt săptămânilor de chin sufletesc.

Deschise următoarea scrisoare, apoi pe următoarea şi le citi pe toate la rând. Ea îi scria despre tristețea care o cuprinsese după moartea unui pacient tânăr la spital. Făcu un desen cu medalionul special, bătut cu mici pietre prețioase încastrate în lujeri de filigran, pe care îl comandase să-l facă Fabergé pentru zgarda lui Ortipo,

apoi scrise că mica buclucaşă nici măcar nu-l merita, fiindcă rămăsese grea cu alt câine de la palat, provocând un adevărat *scandale.* Scria despre cărțile recomandate de profesorul ei de engleză, Pierre Gilliard, şi despre tot ce învăța de la doctorița Vera Gedroitz, care o flata spunându-i că avea talent să fie soră de caritate. Iar pe măsură ce scrisorile înaintau, devenea tot mai îngrijorată de starea lui Dmitri, spunând că nu primise nici măcar un cuvânt de la el pe parcursul lunilor de primăvară, când parcă fiecare veste de pe front era mai rea decât cea dinainte.

Mon chéri,

Te rog să-mi trimiți două rânduri să-mi spui că eşti teafăr. Sunt atât de îngrijorată că mi-e greu să mă concentrez la lucru. Surorile mele vorbesc cu mine şi după câteva minute îmi dau seama că nu ascultam, fiindcă toate gândurile mele sunt cu tine în Polonia. Nu am stare până ce nu aflu că eşti bine.

Cea mai recentă scrisoare îi spunea că în octombrie ea şi Olga aveau să i se alăture tatălui lor la Stavka, cartierul general al armatei din Mogilev, unde Alexei vizita trupele. Era cea mai mare speranță a sa ca Dmitri să fie suficient de aproape încât să vină călare, măcar pentru o oră: „Să-ți văd chipul şi să-ți aud glasul ar fi o bucurie, chiar dacă nu putem fi singuri împreună. Am să fiu liniştită că îți e bine numai când am să-ți văd asta în ochi".

Dmitri blestemă. Mogilev se afla la câteva sute de kilometri la sud de poziția sa actuală. Se duse să-şi întrebe comandantul dacă exista vreo misiune care să-l ducă încolo, poate să-i trimită un mesaj țarului, dar i se spuse că nu se puteau lipsi de el.

Era de nesuportat gândul că Tatiana venea relativ aproape de el, însă el nu o putea vedea. Mogilev nu se afla

pe linia frontului, dar dacă germanii avansau pe neaşteptate nu era de neimaginat că proiectilele lor aveau să ajungă atât de departe. Ce era în mintea ţarului Nicolae? Se dovedea că nu avea idee cât de puternic era acest duşman german, altfel nu s-ar fi gândit să-şi aducă familia în zonă. Dmitri se chinui cu imagini ale Tatianei sfâşiată de un obuz şi ştiu că nu avea să mai doarmă liniştit până când ea nu avea să se întoarcă în Sankt-Petersburg.

Capitolul 10

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
20 iulie 2016

În dimineața de după sosirea la lacul Akanabee, Kitty se duse cu maşina în localitatea din apropiere, Indian Lake, să cumpere unelte şi provizii. Un rând de case acoperite cu şindrilă roşie-violetă şi magazine cu streşini albe şi acoperişuri înclinate erau înşirate de-a lungul unei străzi principale prăfoase, cu colaci de cabluri atârnând de la un felinar la altul. Nu existau semafoare şi abia dacă văzu altă maşină în timp ce înainta încet în căutarea unui magazin de bricolaj.

Drumul era mărginit de restaurante fast-food, magazine cu echipament de camping şi prăvălii cu echipament pentru sporturi extreme, cu stative cu canoe în fața uşii. Kitty trecuse pe lângă Lakeside Country Stores prima dată şi abia când se întoarse observă semnul care anunța materiale de bricolaj, tehnico-sanitare şi decorațiuni, precum şi echipament de camping. Intră cu maşina în curte şi scoase lista pe care o încropise. Avea nevoie de drujbă cu acumulator, de bormaşină, unelte de tâmplărie, de o cazma, de o perie şi o lopată; mai avea nevoie de o maşină de gătit pe gaz, o lampă cu ulei şi nişte ceşti, farfurii şi tacâmuri. Bărbatul din spatele tejghelei îi puse cumpărăturile unele peste altele, vizibil încântat de o vânzare atât de substanțială.

— Aveți cumva un echer mobil? întrebă ea, verificând lista.

— Sunteți sigură că aveți nevoie de aşa ceva? întrebă el, cu o sprânceană ridicată în acea manieră care dădea de înțeles că nu credea că femeile ştiau despre asemenea lucruri.

— Da. Am nişte trepte de reconstruit şi trebuie să-mi iasă bine unghiurile.

El ridică din umeri şi începu să caute pe rafturi.

— Abia aţi sosit?

— Ieri.

— E soţul cu dumneavoastră?

Kitty se zbârli. De ce presupuneau întotdeauna bărbaţii din magazinele de bricolaj că trebuie să existe un bărbat în culise?

— Nu, zise ea scurt.

El îi dădu un echer, iar ea îl deschise şi îl închise la loc înainte să-l pună peste teancul de cumpărături.

— Aţi venit la momentul potrivit, spuse vânzătorul. Ne apropiem de sfârşitul sezonului insectelor. Acum câteva săptămâni trebuia să te lupţi cu roiurile peste tot.

— M-au muşcat aseară, recunoscu ea, scărpinându-se pe gât. Aveţi vreo recomandare?

— Da, zise el, şi adăugă la mormanul de cumpărături o sticlă mare de loţiune împotriva insectelor. Aici ne dăm cu ea non-stop, din aprilie până în octombrie.

POS-ul nu funcţiona, aşa că fu nevoită să achite în numerar cumpărăturile.

— E vreun supermarket prin preajmă? întrebă ea.

El o îndrumă spre un magazin din josul străzii principale.

— N-aveţi cum să-l rataţi.

— Dar un bijutier?

Pipăi pandantivul pe care îl găsise şi pe care îl pusese în poşetă. Ar fi fost interesant să i-l evalueze cineva.

— Lake George e cel mai apropiat magazin de bijuterii, dar cumnatul meu a lucrat în branşă şi încă mai are un stoc de cadouri. Îl găsiţi pe Bennett Road.

Îi scrise numele şi adresa pe spatele cărţii de vizită.

— Spuneţi că v-a trimis Chad.

Kitty se duse mai întâi la supermarket şi îşi făcu provizii de conserve care puteau fi încălzite pe o plită de camping, dar şi biscuiţi săraţi, brânză, mere, cafea şi câteva sticle de vin. Maşina era plină ochi când se duse pe Bennett Road, care era uşor de găsit, fiindcă nu prea

erau alte străzi care să se intersecteze cu cea principală. Când sună la uşă, în curte ieşiră sărind doi câini din rasa Marele Danez, urmați de un om cu barbă, într-o cămaşă țipătoare de culoarea cireşelor.

— Bună ziua, începu ea. Chad mi-a spus că ați lucrat în domeniul bijuteriilor. Speram să îmi evaluați un pandantiv.

Îl scoase din poşetă şi i-l dădu bărbatului, iar acesta aruncă o privire rapidă şi zise:

— Sigur. Intrați.

Ea se aşeză la masa din bucătărie, care era acoperită cu o muşama cu flori. Bărbatul aduse o lupă de bijutier din altă cameră şi ridică pandantivul la lumina ferestrei înainte să fluiere. Kitty aşteptă. El cercetă încadrarea pietrelor, apoi îl întoarse şi miji ochii. Se concentră tăcut, apoi se întoarse în cele din urmă către Kitty.

— E Fabergé! E una dintre cele mai frumoase piese pe care le-am văzut.

— Glumiți!

Kitty nu era expertă în bijuterii, dar Fabergé era probabil cea mai cunoscută marcă de lux din lume. Străbunicul ei pesemne fusese bogat. Sau poate era o moştenire de familie.

— Dacă nu greşesc, e aur roz cu un safir, un rubin şi un topaz imperial. Gravura de pe spate e marca fabricantului. E puțin ştearsă, dar se pare că inițialele maestrului bijutier erau H.W.

— Pot să văd?

Kitty se uită prin lupă, dar nu văzu nimic care să semene cu „Fabergé” sau „H.W.”

— E în alfabetul chirilic, îi spuse bărbatul.

Scoase un iPad dintr-un sertar şi introduse o parolă, apoi căută ceva.

— Exact cum mă gândeam… E Henrik Wigström, care a fost principalul lor maestru bijutier din 1903 până în 1918.

— Era rus? vru să ştie Kitty, întrebându-se dacă Dmitri

adusese obiectul din Rusia.

— Wigström era din Finlanda, însă lucra la sediul companiei din Sankt-Petersburg, sub conducerea marelui Michael Perchin, cel mai cunoscut maestru bijutier de la Fabergé.

Se uită să vadă dacă ea recunoştea numele, însă pe chipul lui Kitty nu se citea nicio expresie.

— Compania era atât de populară la sfârşitul secolului nouăsprezece şi începutul secolului douăzeci încât foloseau artizani independenți ca să realizeze comenzile bazate pe schițele trimise de creatorii Fabergé. Probabil ați auzit de celebrele ouă Fabergé…

— Ăă… cred.

El păru dezamăgit de ignoranța lui Kitty.

— Erau creații extraordinare, bătute cu pietre prețioase, pe care familia regală şi le oferea în dar de Paşte, iar înăuntru ascundeau surprize. Au fost făcute doar şaizeci şi cinci, iar prețurile recente la licitații au ajuns la aproape zece milioane de dolari fiecare.

— Doamne, Dumnezeule! Kitty era uluită. Pentru un ou de Paşte?

Bijutierul râse.

— Da, păi, cel pe care țarul Nicolae i l-a oferit mamei sale în 1913 era făcut din platină şi aur, bătut cu – citi de pe iPad – 1.600 de diamante la exterior şi 1.378 în coşul dinăuntrul oului. Nu e un cadou de Paşte obişnuit, de acord, dar ei erau cea mai bogată familie din lume. A fost o monarhie absolutistă timp de trei sute de ani, iar poporul rus era şerb, aşa că toată bogăția țării intra în cuierele familiei.

Kitty făcu ochii mari.

— Asta înseamnă că pandantivul e valoros?

— E mic, dar presupun că ar face câteva mii de dolari la licitație. Vreți să-l vindeți? întrebă el, cântărind obiectul în palmă. Încă mai cunosc oameni din branşă.

— Îmi pare rău, nu. E moştenire de familie. Doar mă întrebam…

El păru dezamăgit, aşa că ea continuă:

— Poate aveți un lănțişor de aur cu care să îl port?

El se îndepărtă cu paşi grei şi se întoarse cu o tăviță cu lănțişoare. Ea alese unul cu zale fine care se potriveau cu filigranul în care erau încadrate pietrele şi plăti în numerar.

— Dacă vă răzgândiți şi vreți să vindeți, ştiți unde mă găsiți, strigă după ea.

În timp ce conducea înapoi spre lacul Akanabee, cu pandantivul la gât, Kitty fu cuprinsă de curiozitate cu privire la străbunicul său. Dacă îşi putea permite un pandantiv cu pietre prețioase creat de Fabergé, probabil că fusese un scriitor foarte bun. De ce nu auzise niciodată de el?

La vreun kilometru şi jumătate înainte să ajungă la drumeagul care ducea la cabana sa, trecu pe lângă un sat de vacanță cu o cafenea şi dădu înapoi ca să arunce o privire. Pe un semn scria „Wi-Fi gratuit”, aşa că parcă şi intră cu laptopul la subsuoară.

— Bună ziua, pot să îndrăznesc să vă cer parola de la Wi-Fi şi puțin curent? începu ea, explicând că la cabana ei, aflată la câțiva kilometri distanță, nu avea electricitate.

— Vă rog, zise băiatul care servea cafeaua, arătându-i o priză unde îşi putea încărca laptopul.

Se numea Jeff, îi spuse el, turnându-i o cafea cu lapte, şi lucra acolo vara, iar toamna se întorcea la facultate. Kitty îi povesti despre moştenirea ei, şi Jeff fu uimit când auzi ce cabană renova ea.

— Mă gândeam că era fără speranță. Cred că ştiți ce faceți.

— Nu m-am mai apucat până acum de aşa ceva, îi zise ea, dar o să mă descurc pe parcurs.

Când i se încărcă suficient laptopul, deschise browserul şi căută numele lui Dmitri Iacovlevici. Mai întâi găsi biografii ale unui explorator arctic rus, ale unui compozitor evreu şi ale unui artist constructivist, dar niciuna dintre date nu părea să se potrivească. Adăugă

„scriitor” după termenii căutării şi îi apăru o pagină scurtă de Wikipedia despre un bărbat care se născuse în 1891 în Rusia şi care scrisese cinci romane: *Iubire fără sfârşit* (1924), *Exilul* (1927), *Lovitura de cizmă* (1933), *În lumina palidă a zorilor (*1944) şi *Spre asfinţit* (1947). Nu mai scria nimic altceva despre el, nici măcar data morţii.

Apoi se duse la pagina unui vânzător de cărţi la mâna a doua şi tastă numele lui Dmitri în căsuţa de căutare. Singura carte aflată în stoc era *Iubire fără sfârşit.* Kitty comandă un exemplar, plătindu-l cu cardul de credit, iar Jeff spuse că i-l puteau livra la biroul lor, fiindcă poştaşul din zonă probabil nu ar fi făcut drumul până la cabană.

Apoi rămase cu mouse-ul deasupra iconiţei de unde îşi putea deschide contul de e-mail. Era tentant să apese pe ea şi să vadă ce e-mailuri primise. Îi trimisese un mesaj redactorului-şef al ziarului ca să-i spună că fusese nevoită să plece cu probleme de familie, aşa că nu aştepta e-mailuri de la serviciu. Probabil erau nişte e-mailuri de la Tom – încercări jalnice de a se justifica sau poate că îi cerea divorţul. Gândul acela o făcu să se cutremure. Era sigură că şi Amber îi scrisese, însă dacă o contacta pe Amber, avea să fie nevoită să discute despre infidelitatea lui Tom, iar asta ar fi însemnat să se gândească la acest subiect, şi ea pur şi simplu nu se simţea pregătită. Acolo în sălbăticie, pe un alt continent, începuse deja să se simtă persoana independentă şi capabilă care fusese înainte să se mărite. Dacă ar fi reluat legătura cu Amber şi Tom – cu oricine din fosta ei viaţă –, s-ar fi simţit tristă, neliniştită şi disperată.

Atâtea chestiuni trebuiau luate în considerare. Dacă Tom voia să divorţeze, ce avea să se întâmple cu banii? Ea nu putea trăi din sumele derizorii pe care le câştiga scriind cronici de teatru, iar banii obţinuţi din renovarea proprietăţilor fuseseră înghiţiţi de casa în care locuiau acum, dar mândria ei nu ar fi lăsat-o să ia nici măcar un penny de la Tom. Ar fi trebuit să vândă casa, iar ea ar fi trebuit să-şi găsească o slujbă serioasă făcând Dumnezeu

ştie ce. Dar dacă el voia să îşi salveze căsnicia, era ea în stare să mai aibă vreodată încredere în el? Avea să poată să mai facă dragoste cu el fără să se gândească la „Karren” cu doi r? Amintirea femeii goale din telefonul lui Tom îi făcu stomacul să i se strângă, şi îi dădură lacrimile. Luă ultima gură de cafea.

Lasă-l să aştepte. Poate asta avea să-i dea răgazul să şi-o scoată pe Karren din minte. Între timp, ea avea să repare cabana. Când se trezise în acea dimineață, se dusese să înoate în apa de cleştar scânteietor, ascultând larma păsărilor gureşe care îşi disputau teritoriul. Era pădure densă şi verde, apă albastră sclipitoare şi un cer bleu cât vedeai cu ochii. Senzația că făcea parte din acest peisaj uluitor îi aduse un fel de limpezime în toată acea stare a ei de tulburare. După o noapte petrecută acolo, deja se îndrăgostea de lacul Akanabee.

Capitolul 11

FRONTUL DE RĂSĂRIT, LITUANIA,
5 martie 1916

Timpul trecu greu pentru Dmitri în iarna dintre 1915 şi 1916 şi îl făcu să tânjească şi mai mult după Tatiana. Armatele, atât cea rusă, cât şi cea germană, săpaseră în pământ încercând să se adăpostească de viscolul aspru care le limita vizibilitatea la niciun metru în faţă şi care făcea imposibilă ieşirea din tranşee, de teamă să nu ajungă din greşeală în pământul nimănui. Dmitri încă mai ieşea călare în misiuni de recunoaştere, dar era limpede că în următoarea etapă a războiului cavaleria nu avea să joace un rol prea important, aşa că învăţa şi cum să aşeze tunurile care începeau să sosească din fabricile ruseşti de armament, bănuind că aceasta avea să fie singura modalitate de a-i face pe germani să se retragă din teritoriile pe care le cuceriseră în Polonia, Lituania şi Belarus.

Îşi petrecu zilele visând cu ochii deschişi la viaţa pe care el şi Tatiana aveau să o ducă împreună după ce războiul avea să se sfârşească. Aveau să rămână în Sankt-Petersburg într-o aripă a unuia dintre palate? El ar fi preferat să stea la ţară; se simţea mai în largul său în spaţii deschise. Totuşi, nu părea real; nu îşi îngăduia să creadă că aveau să se căsătorească până când părinţii ei nu-şi dădeau acordul. Adevărul era că nu se cunoşteau de prea mult timp. Nu avuseseră la dispoziţie nici trei luni înainte ca el să se întoarcă pe front, şi simţea că Tatiana se schimbase cât el fusese plecat. Înainte, fusese cu inima uşoară şi chiar lipsită de grijă; acum se maturizase. Spunea asta şi în scrisorile sale:

Malama, dragul meu,

Îți vine să crezi că au trecut deja cincisprezece luni de la acea zi de decembrie când ți-am făcut cu mâna în semn de rămas-bun în fața Palatului Ecaterina? Eram doar o copilă în acele săptămâni nevinovate de la începutul războiului şi nu ştiam cu ce aveam să fiu nevoită să mă confrunt. Acum deseori asist în timp ce chirurgii amputează membrele bărbaților, bandajez răni cangrenate urât mirositoare, fac injecții şi dau medicamente, îi alin pe cei care sunt pe moarte, iar ieri chiar am fost în stare să potolesc un om care avea un fel de criză de groază. Se *uita drept în față, legănându-se în față şi în spate şi scoțând un sunet ca un tânguit care îi deranja pe ceilalți pacienți. La început am vorbit cu voce scăzută, dar nu părea să mă audă sau să mă vadă. În cele din urmă am început să cânt, iar în clipa aceea a încetat să se mai tânguie ca să asculte, şi la sfârşit a adormit pentru prima dată de când sosise în salonul nostru. Cred că felul în care cânt e deosebit de soporific!*

Pacienții mă ajută să înțeleg mai bine cum e viața pe care o duci pe front şi sunt îngrozită pentru dumneata. Ştiu că acum rezişti pe undeva prin Lituania şi nu lupți în momentul acesta, dar ştiu şi că obuzele izbesc în pământ, iar țintaşii urmăresc orice mişcare nechibzuită. Malama, te implor să ai foarte multă grijă şi să eviți orice gesturi eroice. Souvenez vous que vous tenez mon coeur entre vos mains.

Chiar şi după atâta timp, cuvintele de afecțiune ale Tatianei încă îl uimeau pe Dmitri. Era iubit de mama şi de surorile sale – poate şi tatăl său îl iubea în felul său strict, demodat –, dar ei erau familia lui şi trebuiau să-l iubească; Tatiana *alesese* să-l iubească, iar el nu înțelegea de ce. Ce avea el special? Putea enumera o mie de motive pentru care o iubea, dar acestea nu izbutiră decât să-l facă să se simtă şi mai nedemn: firea ei blândă, demnitatea ei liniştită… Iubea felul în care ochii ei păreau uneori că privesc dintr-un loc adânc din lăuntrul ei şi că

se focalizează asupra unui punct din depărtare, trădând inteligența lumii ei interioare.

Radie de mândrie când ea îi trimise o tăietură dintr-un ziar, în care Olga şi ea erau descrise drept „Surorile albe ale războiului". Pe lângă activitatea de soră de caritate, Tatiana îi spuse că acum conducea un comitet care ajuta la acordarea de ajutoare pentru refugiații care dăduseră năvală în Rusia din teritoriile ocupate de germani, iar ea călătorea prin țară inspectând diverse clădiri. Dmitri ştia că era modestă când scria că se simțea timidă la şedințele de comitet şi că îi venea să se ascundă sub masă. Auzea de la alți soldați că fotografia Tatianei era de departe cea mai populară dintre cărțile poştale cu marile ducese care se vindeau pentru a ajuta la finanțarea războiului şi, cu siguranță, asta spunea multe despre realizările, dar şi despre frumusețea ei.

Mama ei, pe de altă parte, era tot mai criticată în presă. „Se zvoneşte că Rasputin îi cere Alexandrei să facă pace cu Germania", spunea un titlu care ajunse la ei pe front, urmat de: „Al treilea ministru demis de țarină pentru critici aduse «prietenului său drag»", „Țarina nu crede poveştile despre corupția lui Rasputin". Probabil era inevitabil ca poporul să fie suspicios în privința Alexandrei, întrucât ea se născuse în Germania şi încă avea rude acolo; cu siguranță fusese o greşeală din partea lui Nicolae să o lase la conducere în timp ce el se dusese să preia comanda trupelor, îngăduindu-i siberianului de proastă reputație să rămână alături de ea.

Într-o zi, Dmitri auzi fără să vrea un grup de soldați speculând că Alexandra ar avea o aventură cu Rasputin. Era o discuție lipsită de loialitate şi i-ar fi putut mustra pentru asta, dar ştia că acele sentimente erau răspândite şi hotărî să pretindă că nu auzise nimic. Nu putea disciplina fiecare soldat care gândea astfel, deşi el nu crezu zvonul nici măcar o clipă. Alexandra era prea cuviincioasă, prea insista să i se recunoască poziția înaltă

ca să-i permită unui tip atât de neîngrijit să i se urce în pat. Lui i se părea mai degrabă o mamă rece, deşi Tatiana o ridica mereu în slăvi.

Se întreba dacă Alexandra citea vreodată ziarele. Tatiana, cu siguranță, nu, fiindcă părea să nu fie conştientă de criticile aduse relației lui Rasputin cu mama ei. De când se certaseră, avea grijă când îl pomenea în scrisorile sale, şi nu îl mai numea „unchiul Grigori". Continua să susțină însă că Rasputin o ajutase să-l înțeleagă mai bine pe Dumnezeu, iar Dmitri era sigur că părerile ei cam excentrice despre spirite veneau cu siguranță de la el. Într-o zi ea îi scrise despre o femeie care venise la spital să le citească soldaților în palmă:

Era genul robust, ca orice soție de țăran, dar avea o privire tainică în ochi atunci când intra în comuniune cu spiritele. Fiecare soldat cu care a vorbit părea convins de puterile ei, aşa că am rugat-o să-mi citească şi mie în palmă. Mi-a cerut să-i spun dacă aveam o întrebare la care căutam răspuns, aşa că am întrebat-o dacă vede când am să mă mărit. Mi-a ținut în mână palma dreaptă şi s-a uitat la ea o vreme, trasând liniile cu vârful degetului, apoi a spus că linia inimii e adâncă şi că am să mă mărit cu cineva pe care îl iubesc cu adevărat. A ezitat înainte să mai spună că linia sorții e întreruptă, făcând brusc dreapta, şi că asta însemna că am să reuşesc ceva extraordinar în viitor. Nu a vrut să-mi spună mai mult, dar sunt foarte încântată că o să ne căsătorim, Dmitri, fiindcă asta înseamnă că ai să supraviețuieşti războiului.

Dmitri îşi dădu ochii peste cap. Deci, asta însemna că putea merge nepăzit pe câmpia care îi separa de linia frontului german fără să fie împuşcat? I se părea amuzant că o persoană atât de deşteaptă cum era Tatiana se lăsa păcălită de prostiile acestea spiritualiste. O s-o tachineze pe tema asta când aveau să se întâlnească data viitoare.

— Of, Doamne, abia aştept, şopti el ca pentru sine.

La 7 martie 1916, sosiră noi ordine pentru Dmitri. Rupse plicul şi nu-i veni să-şi creadă ochilor: ţarul Nicolae îi ordona să se întoarcă la Sankt-Petersburg să servească drept comis la Ţarskoe Selo. Dmitri fu uluit. Era ceva complet neaşteptat şi pe moment nu ştiu ce să creadă. Sigur că era minunat să o reîntâlnească pe Tatiana, dar se simţea ca şi cum şi-ar fi părăsit camarazii. În loc să tragă cu obuze după nemţi, avea să supravegheze cum erau îngrijiţi caii ţarului. Sigur, era o mare onoare, dar i se părea o opţiune comodă.

Ordinele spuneau să plece peste două zile, aşa că abia avu timp să-i scrie un bilet scurt Tatianei ca să-i dea vestea. În timp ce mâzgălea, se întreba dacă avea să se bucure că se întorcea. Când plecase el, fusese fată, iar acum era femeie. În ciuda scrisorilor ei pline de afecţiune, poate că idila lor fusese un capriciu copilăresc pentru ea. Poate, când aveau să se întâlnească din nou, avea să se întrebe ce văzuse la el. Sentimentele lui nu păliseră câtuşi de puţin, însă ea poate avea să-l privească critic cu ochii ei de-acum maturi.

Luă trenul până la Sankt-Petersburg şi continuă călătoria spre Ţarskoe Selo într-un camion militar pe care îl zărise ieşind din gară. Era seară devreme şi se întrebă dacă Tatiana avea să fie la spital cu pacienţii ei ori acasă cu familia, sau poate făcând turul clădirilor medicale din alt oraş. Camionul trase în faţa porţilor de la Palatul Alexandru, iar el prezentă actele gărzilor şi îşi puse ranița pe umăr ca să se îndrepte spre grajduri.

Deodată apăru o siluetă subţire pe o uşă a palatului, îmbrăcată toată în alb, precum o stafie. Păru să parcurgă în zbor distanţa dintre ei şi îi sări direct în braţe. Dmitri o cuprinse cu braţele şi o strânse tare, inspirându-i parfumul înainte să se uite în jos. Chipul ei era mai slab, iar pometii mai pronunţaţi, însă altfel, era aceeaşi Tatiana.

— De unde ai ştiut când o să ajung?

Nimeni nu ştiuse. Nici măcar el nu fusese sigur că avea să găsească un vehicul care să-l aducă în seara aceea sau dacă avea să fie nevoit să aştepte până a doua zi de dimineață.

— M-am uitat pe fereastră toată ziua.

Părea că rămăsese fără suflare, iar el nu ştia dacă era din pricina fugii sau fiindcă era copleşită de emoție.

— Oh, Malama, făgăduieşte-mi că n-ai să mă mai părăseşti vreodată.

Capitolul 12

ȚARSKOE SELO, RUSIA
17 martie 1916

Nici vorbă ca lunga despărțire să diminueze sentimentele Tatianei față de Dmitri, dimpotrivă, părea că se întâmplase exact invers. Când erau împreună, parcă erau înconjurați de o aură de vrajă. Culorile erau mai vii, soarele strălucea mai puternic, zilele cenuşii ale ultimelor săptămâni de iarnă păreau să treacă în goană. Încă o dată în mintea lui Dmitri se învârtejeau cuvintele marilor poeți ai iubirii în timp ce privea în ochii Tatianei şi asculta tonul suav al vocii ei – dar acum, că ştia mai multe despre personalitatea ei din sutele de scrisori pe care i le scrisese, dragostea lor părea mai puternică şi mai de neclintit.

Se întorsese de doar câteva zile când în drum spre spital ea intră în fugă în grajduri şi anunță:

— Mama ar vrea să te invite la masă mâine la amiază. Spune că ai să vii.

El rămase uluit.

— Mama ta m-a invitat *pe mine?* De ce?

— Fiindcă am rugat-o eu! zâmbi Tatiana cu ghiduşie. Nu-ți face griji. Te place. Şi ai să le cunoşti şi pe surorile şi pe fratele meu.

Dmitri se mai aflase în compania membrilor familiei imperiale şi în alte ocazii, însă numai ca membru al gărzilor, niciodată ca oaspete, şi îşi făcea griji din pricina protocolului. Îşi dorea să se fi putut consulta cu mama sa, care era o expertă în această privință, dar părinții săi încă nu îşi instalaseră un telefon acasă. În schimb, stătu de vorbă cu Anna Virubova, doamna de onoare a țarinei, care îl asigură că prânzul în vreme de război era foarte informal şi că trebuia doar să fie amiabil, ca de obicei.

A doua zi după-amiază Dmitri se prezentă la Palatul

Alexandru, cu cizmele şi cataramele lucind, cu obrazul proaspăt ras şi cu părul pomădat şi bine pieptănat. Un majordom îl conduse în salonul oficial de recepții şi, când se deschiseră uşile duble, strălucirea ferestrelor până în tavan, care se reflectau în oglinzi, şi decorul aurit extravagant îl orbiră pe moment. Clipi şi o văzu pe Alexandra stând la o masă de scris şi pe cei cinci copii ai săi aşezați pe canapele în jurul focului. Tatiana sări în picioare ca să-l întâmpine, apoi îl conduse prin salon, făcând prezentările. Se pare că vorbeau engleza unii cu alții, iar Dmitri fu nevoit să se concentreze ca să țină pasul, fiindcă nu folosea acea limbă prea des.

— Ai întâlnit-o pe mama, desigur, când ți-a acordat medalia Sf. Gheorghe.

El se înclină în fața Alexandrei, care îi făcu un semn cordial din cap, apoi se întoarse la epistola pe care o scria, dar nu înainte ca Dmitri să simtă un miros puternic de usturoi dinspre ea. Se întrebă ce mâncase la micul dejun.

Apoi Tatiana îl conduse la fratele ei, care stătea întins cu picioarele în sus pe o canapea.

— El e Alexei, care s-a întors de curând de pe front.

Trecuseră nişte ani de când Dmitri nu-l mai văzuse pe băiat. Acum avea treisprezece ani, dar părea mult mai mic, iar Dmitri fu şocat să-i observe cearcănele vineții de sub ochi şi aerul său plăpând în general.

— A văzut Alteța Ta Imperială vreo luptă? întrebă Dmitri.

Băiatul răspunse pe un ton dezamăgit:

— Din păcate, nu mi s-a permis să mă apropii de raza tunurilor germane.

Surorile sale râseră, iar Tatiana remarcă:

— Aşa sper.

Apoi el o salută pe sora ei mai mare, Olga, iar Tatiana îl prezentă Mariei, o fată de şaisprezece ani uşor plinuță, cu o privire veselă, şi Anastasiei, care avea paisprezece ani şi care încă purta liber, în stilul copilăresc, părul lung până

în talie, în loc să-l aibă aranjat în vârful capului.

— Să nu te joci vreodată un joc de societate cu Anastasia, îl avertiză Maria, făcând un gest spre o tablă cu pătrățele şi nişte piese de fildeş împrăştiate, care arătau că jucau şah chinezesc. E o mare trişoare.

— Aşa vorbeşte cine nu ştie să piardă, răspunse Anastasia, scoțând limba către sora sa.

Tatiana le întrerupse iute ca să-i spună lui Dmitri că fetele mai mici începuseră să viziteze spitalele ca să distreze soldații şi că erau deja foarte populare.

— Sunt convins, zâmbi el când Tatiana îi făcu semn să se aşeze într-un fotoliu aproape de ea. Spiritul şi frumusețea lor ar înveseli orice bărbat.

Maria îl întrebă ce mai făceau caii imperiali scoşi la pensie, care acum trăiau în grajdurile din spatele Palatului Alexandru, unde se puteau bucura de bătrânețe. Alexei voi să ştie care dintre caii de curse imperiali credea Dmitri că avea să fie cel mai iute când aveau să se reia cursele Stoverstnom după război. Cu toții păreau foarte pasionați de cai, iar Dmitri îşi exprimă părerile, conştient că, deşi fetele erau călărețe pricepute, Alexei nu fusese niciodată lăsat să urce pe un cal din cauza încheieturilor sale fragile.

Un majordom anunță prânzul şi ei se aşezară în jurul unei mese de lângă fereastră. În mijloc se afla un buchet de trandafiri de culoarea piersicilor, iar Dmitri presupuse că erau cultivați în sera palatului; altfel cum să aibă trandafiri în aprilie? Tacâmurile erau din argint masiv, deşi Alexandra se scuză că nu foloseau cea mai bună veselă şi că masa era foarte simplă. Lui Dmitri nu i se păru deloc aşa, cu supă-cremă, urmată de file de peşte într-un sos uşor precum aerul, carne de oaie cu sos, iar apoi un desert lejer constând din compot de mere. Fetele conduseră discuția, tachinându-se una pe alta, întrebându-l pe Dmitri dacă văzuse zimbri sălbatici sau urşi pe front (văzuse, dar numai de la distanță) şi discutând despre pacienții de la spital. Tatiana părea

rezervată în compania lor, intervenind deseori ca să le împace pe cele două surori mai mici, iar Alexandra părea distrasă, abia vorbind.

După masă, Dmitri fu surprins când Alexandra îl rugă să o însoțească la ceai în sala vecină, a Portretelor. Imediat se ridică în picioare şi o urmă, aruncându-i Tatianei doar o privire scurtă de rămas-bun. Despre ce voia să-i vorbească? Cât ştia despre relația dintre el şi a doua ei fiică? Oare urma să-l întrebe ce intenții avea față de ea, şi dacă da, ce avea să răspundă?

Sala Portretelor era vastă şi aerisită, cu stâlpi auriți lucioşi, podea cu parchet alunecos şi cel mai minunat candelabru pe care îl văzuse vreodată Dmitri, cu cascade de ceea ce păreau milioane de cristale minuscule. Alexandra se aşează pe un divan sub un portret uriaş care o înfățişa pe Ecaterina cea Mare, iar el alese un scaun din apropiere în timp ce un servitor turna în ceşti ceai aburind dintr-un samovar din argint masiv şi aşeza un bol cu bomboane de ciocolată între ei. Dmitri fu tentat să ia una, fiindcă păreau delicioase, dar Alexandra nu se servi, aşa că îşi închipui că poate nu se cuvenea. Pe o măsuță laterală, se aflau expuse elaboratele ouă Fabergé pe care membrii familiei şi le dăruiau unii altora de Paşte, fiecare valorând mii de ruble.

Tatiana îi spusese că familia încetase să mai cumpere haine noi odată cu izbucnirea războiului şi că erau nevoiți să peticească şi să repare veşmintele vechi, însă țarina arăta grandios într-o rochie de culoarea ciocolatei cu o broderie de frunze arămii. Purta patru şiraguri de perle la gât, pe piept i se odihnea Steaua Ordinului Sf. Alexandru Nevski, bătută în diamante, iar pe un deget avea un inel uriaş cu acvamarin.

— Spune-mi, când ai plecat de pe front, ajunseseră tunurile mobile? începu Alexandra.

Avea o purtare sobră, însă deloc neprietenoasă.

— Da, au ajuns, dar soldații nu au exersat prea mult să tragă cu ele, răspunse el.

— Este dificil să se tragă cu ele?

— Maşinăriile sunt grele. Un bărbat din compania mea s-a rănit grav din cauza reculului unui…

Ezită, străduindu-se să găsească echivalentul în engleză pentru tubul cartuşului. Alexandra încuviință, arătând că înțelesese.

— Crezi că lucrurile o să se schimbe? întrebă ea. Poți vorbi liber. Ştiu că au existat câteva succese în Galiția, dar se pare că am ajuns într-un impas la nord de linia frontului. Ce crezi că e necesar pentru a forța invadatorul să se retragă în spatele propriilor granițe?

Dmitri remarcă termenul pe care îl folosise țarina: „invadatorul”. Acesta era poporul ei, după naştere. În ce situație incomodă se găsea! Îi spuse părerea sa, că nu avea rost să înainteze într-un singur punct al liniei. Aşa cum descoperiseră devreme în război, trupele germane izolau şi încercuiau rapid patrulele de recunoaştere, cu consecințe catastrofale.

— Cred că nu ar trebui să organizăm alt atac până când toată linia, de la nord la sud, nu are armele noi, iar oamenii nu sunt gata să le folosească într-o ofensivă concertată.

Ea încuviință, de parcă el doar îi confirma propriile păreri.

— Spune-mi, ajung proviziile la oameni? Erau hrăniți corespunzător în partea dumitale a liniei?

Dmitri ezită.

— Au existat probleme cu proviziile în timpul retragerii, dar acum, că stăm pe loc, situația s-a îmbunătățit.

Încă simțea mirosul de usturoi, care părea să iasă din porii ei, nu din răsuflare.

După zece minute de discuții despre război, țarina anunță deodată că trebuia să se retragă ca să se odihnească înainte de a-şi îndeplini sarcinile de după-amiază, iar Dmitri sări în picioare şi făcu o plecăciune în timp ce ieşea din încăpere. Când ajunse la uşă, ea se întoarse şi se uită cu un zâmbet amabil:

— Te rog să iei bomboanele cu tine, cornet Malama. Sunt prea dulci pentru gustul meu.

— Mulțumesc, Alteța Ta Imperială.

Obrajii i se făcură stacojii când făcu o nouă plecăciune. Oare îl observase privindu-le cu jind? Oricum, hotărî să-i accepte oferta, aşa că luă bolul înainte ca servitorul să-l conducă la uşă.

Mergând înapoi spre grajduri, cu ciocolata savuroasă topindu-i-se pe limbă, cugetă la ceea ce se petrecuse. Fusese invitat doar pentru ca Alexandra să-l întrebe despre război? Oare ce părere avea despre el? Ar fi trebuit să fie mai puțin franc, mai servil?

Obținu răspunsul în seara aceea, când Tatiana veni în grabă la grajduri îmbrăcată în uniformă, abia ieşită de la cursurile de seară cu Vera Gedroitz.

— Dragul meu, ai fermecat întreaga familie. Ştiam că aşa va fi. Mama i-a scris lui *papa* în după-amiaza asta şi i-a spus că e de părere că ai fi un ginere admirabil. Îți vine să crezi? Sunt aşa de încântată că abia aşteptam să-ți spun, zise Tatiana țopăind ca un copil vesel.

Dmitri se albi la față.

— A scris asta? Asta înseamnă...? Crezi că ne va lăsa să ne căsătorim curând?

— Oh, *mon chéri,* zise ea înclinând capul. Nu în vreme de război. Nu am putea face aranjamentele necesare, iar nunta noastră trebuie să fie o sărbătoare de stat. În plus, sora mea Olga trebuie să se mărite prima. Am să o rog să se grăbească şi să-şi aleagă soțul. Are prea mulți favoriți şi trebuie să încerce să se hotărască la unul singur!

— Nu putem măcar să ne anunțăm logodna? întrebă Dmitri. Mulți au ghicit că suntem apropiați şi nu aş vrea să-ți compromit reputația.

— O s-o întreb pe mama, dar am impresia că vrea să fie o logodnă neoficială deocamdată. E bine să avem timpul acesta în care dragostea noastră să fie un secret, ca să ne putem cunoaşte mai bine fără ca lumea întreagă să stea cu ochii pe noi... Tatiana se uită scurt la uşă. Nu

pot să mai rămân fiindcă trebuie să mă întorc la sterilizat. Pur şi simplu nu aveam răbdare să-ți dau vestea.

Se îmbrățișară iute, iar Dmitri inspiră parfumul părului ei, amintindu-i de ceva de mai devreme.

— Ce e parfumul acela straniu al mamei tale? Nu mi-am dat seama ce e.

Tatiana se uită în jur să se asigure că nu asculta nimeni, apoi strâmbă din nas.

— Miroase ciudat, nu-i aşa? Îi fac zilnic injecții cu arsenic pentru oboseală şi se pare că asta provoacă mirosul acela. Şi Olga la fel, nu ai observat? Ne vedem mâine, dragul meu. La poarta laterală la două şi jumătate.

Îşi făcură un obicei din a petrece o oră împreună în fiecare după-amiază. Când vremea era bună, o scoteau pe Ortipo la plimbare prin parc, încercând în zadar să o învețe să aducă mingea, sau călăreau; în zilele ploioase, jucau cărți, îşi citeau poezii unul altuia sau stăteau pur şi simplu de vorbă. Nu epuizau niciodată subiectele de discuție, iar Dmitri păstra lucruri pe care să i le spună: frânturi de conversații pe care le auzise fără să vrea sau anecdote amuzante despre cai, uneori câte o glumă. De obicei se afla câte o cameristă undeva în fundal, pe post de însoțitoare, dar aceasta se ținea la distanță cu tact, şi era uşor să se simtă de parcă ar fi fost singuri.

Într-o dimineață Dmitri dădu colțul în parc şi auzi câțiva soldați bârfindu-le pe fetele cele mari ale Romanovilor. Ar fi trebuit să-i întrerupă imediat, dar se opri să asculte, în schimb.

— Aud că amândouă au favoriți printre bărbați. Olga e îndrăgostită până peste cap de Mitea, iar Tatiana îl iubeşte pe Volodia.

Era ca şi cum Dmitri ar fi primit o lovitură de pumnal în inimă. Cine era Volodia şi ce însemna el pentru Tatiana? Se duse în goană până la clădirea gărzilor şi se

interesă, aflând că era sublocotenent în Regimentul 3 Gardă Puşcaşi, care petrecuse mai multe săptămâni în spital toamna trecută. Era un prieten de-ai lui Mitea, iubitul Olgăi, şi avea o reputație de seducător. Se pare că jucaseră uneori crochet toți patru, înainte ca Volodia să se vindece şi să fie trimis înapoi pe front în preajma Crăciunului trecut.

Foarte bine, se gândi Dmitri sumbru. Era cuprins de o gelozie atât de aprigă, încât, dacă bărbatul ar mai fi fost în oraş, ar fi fost tentat să-l caute şi să-l omoare în bătaie.

Capitolul 13

La începutul lui mai 1916, la mai bine de o lună de la revenirea lui Dmitri, Romanovii, inclusiv țarul Nicolae, plecară în vacanță în Crimeea. Era prima lor călătorie din 1913, iar Dmitri ştia cât de mult îi plăcea Tatianei să meargă acolo, dar când privi automobilul lor DelaunayBelleville dispărând pe drumul spre gară i se făcu rău. Membrele îi erau grele, fruntea îi ardea şi îl durea capul. Cum avea să reziste trei săptămâni fără ea? Tatiana îi promisese că avea să îi scrie, dar scrisorile nu mai erau suficiente pentru a-l mulțumi. Se simțea cu adevărat viu numai în prezența ei. „Sunt atât de fericită să văd marea", îi scrise Tatiana.

Eu şi Olga stăm la soare, aşa că sper să nu te deranjeze că obrazul logodnicei tale s-a făcut cafeniu ca o nucă. Căldura pare să ajute la însănătoşirea mamei, iar micul Alexei e destul de entuziasmat şi îi bate la cap pe marinari să-i povestească despre submarinele militare germane. Am mers cu vaporul de la Odessa la Sevastopol, dar nu avem timp să ne ducem până la Livadia, fiindcă tata şi Alexei trebuie să se întoarcă pe front curând.

Dmitri citi scrisoarea cu un gust amar în gură. Cum se putea ea distra când el suferea fără ea? Iar apoi se mustră singur: ce fel de iubit îi lua în nume de rău fericirea iubitei sale? Oare dragostea era mereu atât de egoistă? Ar fi trebuit să fie bucuros pentru ea, şi se străduia, dar era supărat şi irascibil din pricina celor care lucrau la grajduri şi nu îşi recăpătă veselia până ce ea nu se întoarse.

A nouăsprezecea aniversare a Tatianei era pe 29 mai, iar Dmitri îi cumpără o pereche de cercei cu ametist în formă de picătură, despre care se gândi că aveau să-i scoată în evidență violetul ochilor. Îi depăşeau cu mult

posibilitățile din solda pe care o primea, şi avea să-şi plătească datoria la bijutier mai bine de un an, lună de lună, dar merită când văzu încântarea Tatianei la vederea cadoului. Ea îl îmbrățişă şi îl sărută pe obraz înainte să şi-i pună la urechi şi să caute o oglindă în care să-şi vadă chipul.

— Am mult mai puține bijuterii decât ai crede, zise ea întorcându-şi capul într-o parte şi în alta, admirând efectul. Mama ne dădea câte o perlă de ziua noastră astfel încât să avem suficiente pentru un colier de perle la şaisprezece ani, dar am doar câteva perechi de cercei şi, cu siguranță, niciuna cu ametist. Cred că asta e piatra mea preferată.

— Sărbătoreşti cu familia mai târziu? întrebă Dmitri şi zâmbi când îi văzu entuziasmul copilăresc, încântat de succesul vizibil al darului său.

— Doar cu surorile mele. *Papa* şi Alexei sunt la Stavka. Ezită o clipă. Cred că mama l-a rugat pe Rasputin să treacă pe la noi.

Dmitri se încruntă.

— De ziua ta? E atât de apropiat de familie?

Tatiana îşi strânse buzele.

— Da, este. Trebuie să te prezint ca să vezi că nu e deloc aşa cum îți închipui. E un om foarte blând şi amabil.

Dmitri pufni.

— Chiar dacă e un om bun şi toate poveştile pe care le-am auzit sunt nedrepte, poporul rus nu are încredere în el. Oamenii dau vina pe influența lui pentru tot ce nu merge în țară: pentru lipsa alimentelor, pentru lipsa progresului în ceea ce priveşte înfrângerea Germaniei, pentru grevele de la căile ferate… El se laudă cu puterea pe care o are asupra mamei tale şi spune că o poate convinge să facă orice.

— Nu ştiam că sunt greve la căile ferate şi că nu se găsesc alimente, zise Tatiana încruntându-se. Dar cum poate fi Rasputin vinovat pentru toate astea? E un om

sfânt, un vindecător.

— Sigur că nu e vinovat în mod direct, dar poporul aşa crede, şi asta contează. Mama ta ar trebui să-i interzică să mai vină la palat în timp ce ea conduce treburile statului. Poate ar trebui să se întoarcă în Siberia, măcar până după război.

Dmitri îşi făcu griji că îi vorbea atât de sincer Tatianei, care părea supărată şi uluită, însă simţea că are datoria să facă acest lucru de vreme ce într-o bună zi avea să fie un membru al familiei.

— Trebuie să-ți explic un lucru, zise ea încet. Vino, stai jos.

Se aflau pe terenul Palatului Ecaterina, iar ea îl duse la o bancă de unde se vedea şiragul de cascade care se vărsau în Iazul Mare. El aşteptă până ce ea îşi găsi cuvintele.

— E un secret de familie, dar, fiindcă o să fii unul dintre noi, cred că e vremea să ți se spună… Ştii că Alexei are sănătatea fragilă?

Dmitri se încruntă. Toată lumea ştia asta.

Tatiana îşi muşcă buza.

— Mă tem că o să te răzgândeşti în ceea ce priveşte căsătoria dacă îți spun restul.

Dmitri o apucă de mână şi o strânse cu putere.

— Oricare ar fi secretul, îți făgăduiesc că n-o să mă răzgândesc.

Ea încuviință, ca şi cum ar fi ştiut că aşa era, apoi continuă:

— Alexei suferă de o tulburare de sângerare cunoscută drept hemofilie care îi afectează şi pe unii dintre verii mei din Prusia.

Dmitri inspiră adânc, iar Tatiana continuă:

— Când se loveşte câtuşi de puțin la picior, poate avea hemoragii în încheieturi şi aproape a murit de câteva ori în scurta lui viață. În 1912, după ce s-a rănit sărind într-o barcă, s-a simțit atât de rău, încât i s-a dat ultima împărtăşanie. Dar de fiecare dată, unchiul Grigori

reuşeşte să-l vindece când doctorii nu izbutesc. L-a adus pe Alexei înapoi din pragul morții de multe ori. Iată de ce familia nu se poate lipsi de el. Dar sigur că nu putem explica asta poporului rus fiindcă Alexei e moştenitorul care trebuie să ducă mai departe dinastia Romanov…

Dmitri înțelegea problema; nu puteau recunoaşte o asemenea fragilitate în succesiune.

— Îmi pare atât de rău, îngerul meu. Probabil e o îngrijorare teribilă pentru voi toți.

Deodată, faptul că Alexandra se baza pe bărbatul acela sălbatic şi răbdarea lui Nicolae cu acesta începeau să aibă noimă.

— E ceva la care trebuie să te gândeşti, zise Tatiana. Dacă am avea un fiu, există şanse ca el să moştenească această boală groaznică fiindcă e transmisă pe linie feminină. Iată de ce e corect să te avertizez de acum în caz că vrei să te mai gândeşti la cererea ta.

Dmitri rămase cu gura căscată: oare îl cunoştea chiar atât de puțin? Se lăsă în genunchi pe cărare în fața ei, cu glasul tremurând de emoție:

— Nu există *nimic* care m-ar putea face să mă mai gândesc – *nimic.* Acum, că ştiu adevărul despre fratele tău, te iubesc mai mult ca oricând.

— Eşti atât de curat şi de altruist, se minună ea, punându-i mâna pe umăr.

El se simți nedemn, amintindu-şi recenta lui răbufnire de egoism când ea plecase în vacanță. Uneori iubirea lui îi părea un fel de nebunie de necontrolat. Dar era mândru peste măsură că ea îi împărtăşise acest secret de familie foarte sensibil.

Încrederea pe care o aveau unul în altul crescuse zi de zi în acea primăvară. Deseori ea îi spunea când o supărau surorile sau când bolile mamei erau greu de îndurat, însă faptul că-i împărtăşise acest secret însemna că îl considera parte din familie, iar el se simțea profund onorat.

După ce Tatiana se întoarse la lucru, Dmitri reflectă la

ceea ce-i spusese ea. Dacă Alexei se dovedea prea plăpând ca să aibă un moştenitor, cum avea să afecteze acest lucru succesiunea la tron? Nicolae avea să fie urmat de Olga şi de soţul ei, apoi de copii lor? Dar dacă Olga nu se mărita, ca sora lui, Valerina? Atunci urmau Tatiana şi el? Însă el nu voia să fie ţar. Dorinţa de a conduce nu se găsea în natura sa. Dorinţa lui cea mai arzătoare era ca într-o bună zi el şi Tatiana să aibă o casă la ţară, unde să poată creşte cai şi câini şi să aibă copii, cu voia lui Dumnezeu. Dacă unul dintre fiii lor moştenea tulburarea de coagulare a sângelui, aveau să se descurce la momentul potrivit.

I se părea că ispitea soarta gândindu-se atât de departe în viitor. Dacă războiul avea să continue la fel de prost pentru Rusia? Câţi ani aveau să mai treacă până să se poată căsători? Dacă se îndrăgostea de altcineva până atunci? Exista vreo posibilitate ca Tatiana să fie forţată să accepte o căsătorie aranjată ca parte a unui tratat de pace? Se chinuia singur cu aceste scenarii închipuite şi se relaxa numai în după-amiezile petrecute cu Tatiana, când simţea că certitudinea iubirii ei îl linişteşte.

În iunie vremea fu minunată în Sankt-Petersburg: caldă şi fără nori, doar cu câte o aversă din când în când noaptea, cât să împrospăteze florile de pe toate moşiile regale, atât din grădinile oficiale, cât şi din cele neoficiale. În cele din urmă, veştile de pe front fură încurajatoare: ofensiva generalului Brusilov forţase armata austro-ungară să se retragă şi până la sfârşitul lunii avansaseră aproape o sută de kilometri şi capturaseră 350.000 de prizonieri. Asta dovedea ce putea face măreaţa armată rusă când avea la cârmă un conducător competent şi îi îmbărbăta.

Însă tabloul se schimbă în iulie, când trupele germane fură deviate de pe Frontul de Apus ca să contraatace, iar victimele din rândul ruşilor începură din nou să crească. La 27 august, România hotărî să declare război Austro-

Ungariei, drept urmare Brusilov avu alte sute de kilometri de front de apărat, ajungând tocmai până în Balcani. Dintr-odată se auzeau şoapte în sala gărzilor că toţi bărbaţii în putere urmau să fie rechemaţi pe front, iar Dmitri se rugă din tot sufletul să nu se numere printre ei.

Într-o seară, la începutul lunii septembrie, auzi că sosise un nou flux de ofiţeri răniţi la Palatul Ecaterina şi că printre ei se afla bărbatul pe nume Volodia, de care se spunea că Tatiana se ataşase în lipsa lui. Suferise o leziune la coloană, din câte auzise Dmitri, şi probabil avea să rămână în spital o vreme. Gelozia îl rodea precum un şobolan înfometat.

Nu o întrebase niciodată pe Tatiana despre Volodia, în parte fiindcă era prea mândru, dar şi fiindcă îi era teamă că o expresie trecătoare a ei avea să-i dezvăluie adevărul că simţea ceva pentru el, iar Dmitri nu putea suporta asta. Se gândi să meargă în vizită la spital ca să-şi vadă rivalul, dar nu putea îndura chinul de a intra în salon şi de a o găsi pe Tatiana discutând cu el, zâmbindu-i.

Apoi, crudă cum e soarta, în dimineaţa după sosirea lui Volodia veni o scrisoare cu noi ordine pentru Dmitri: trebuia să se prezinte la post în Moldova până la 20 septembrie. Se prăbuşi la pământ, cu inima bătându-i cu repeziciune. Cum să plece din Ţarskoe Selo când rivalul său era acolo, iar Tatiana avea să-l vadă în fiecare zi? Dmitri se aşeză respirând cu greu, iar prin gând îi treceau tot soiul de planuri nebuneşti. Avea să se furişeze în salon într-o noapte şi să-i pună lui Volodia o pernă pe faţă. Avea să o roage pe Tatiana să fugă împreună cu el într-o ţară care nu era implicată în acest război sângeros.

Apoi îi veni o idee care nu era atât de nebunească. Exista o singură modalitate prin care se putea întoarce pe front cu oarecare calm. Merita să încerce.

Capitolul 14

Dmitri îi spuse Tatianei despre ordinul de mobilizare în timp ce stăteau în poienița cu flori de câmp din spatele Casei Lama de pe terenul Palatului Alexandru. Ea împletise o ghirlandă din flori de muşeţel şi i-o aşezase pe după gât; îi atârna peste uniformă, iar petalele albe deja se ofileau.

Imediat, Tatiana izbucni în lacrimi.

— Oh, Malama, nu pot suporta! Cum o să trăiesc fără tine? Îl strânse de braț, tulburată. Nu ai idee cât de înspăimântată am fost când erai pe front înainte. Mă trezeam în fiecare dimineață cu un nod în gât, ca şi cum aveam o piatră blocată acolo. Iar acum suntem atât de apropiați, încât o să fie de nesuportat…

Umerii i se zguduiau de plâns.

— Şşşt, îngerul meu.

El îi puse un braț pe după umeri, aproape să izbucnească şi el în lacrimi. Tatiana trezea în el nişte emoții cu care nu era familiarizat.

Ea continuă:

— Cel puțin în ce-i priveşte pe *papa* şi Alexei ştiu că vor fi departe de pericol. Dar tu – tu eşti genul care se aruncă în fața tirului duşmanului. Nu pot să te pierd, Dmitri, pur şi simplu nu pot.

El o sărută pe păr, făcându-şi griji pentru ea, apoi se aplecă în aşa fel încât fruntea lui să se sprijine de a ei.

— Îmi poți citi gândurile? o întrebă.

Ea scutură din cap şi o şuviță mătăsoasă din părul ei îi gâdilă obrazul.

— M-am confruntat cu moartea de multe ori în acest război, îi spuse el încet, serios, dar niciodată când am avut atâtea de pierdut. Forța dragostei noastre a devenit atât de puternică în ultimele luni, încât nu mă simt în stare să risc să te pierd.

— N-o să mă pierzi niciodată, răspunse ea cu voce

gravă.

El respiră greu, cu fruntea încă sprijinită de a ei, şi continuă:

— Înnebunesc, Tatiana. Simt că-mi vine să mă dau cu capul de pereți de ciudă că trebuie să aştept până ce se sfârşeşte războiul ăsta infernal ca să te iau de soție – şi că poate o să mor fără să cunosc acea dulce bucurie. Singurul lucru care ar face despărțirea asta suportabilă ar fi să te măriți cu mine înainte să plec.

Ea trase repede aer în piept, surprinsă, iar el continuă grăbit:

— Ştiu că nu putem avea o nuntă oficială de stat, dar ce-ar fi să avem o ceremonie secretă doar pentru noi? Nu îți cer să ne culcăm împreună, oricât de mult mi-ar surâde ideea. Vreau doar să fim uniți în ochii lui Dumnezeu, astfel încât, dacă îmi sună ceasul, să merg în Rai ştiind că m-ai iubit cu adevărat şi că într-o bună zi o să mi te alături pentru vecie.

Tatianei i se umplură ochii de lacrimi.

— N-aş suporta să mori. Te rog să nu mai vorbeşti aşa.

— Dacă aş fi însurat cu tine, aş avea tot ce-mi trebuie ca să trăiesc. Aş şti cu siguranță că aştepți să mă întorc şi că pot avea încredere că dragostea ta e la fel de statornică. Îți făgăduiesc, Tatiana, că dacă faci asta pentru mine, o să am grijă să rămân în viață.

Ea îşi dădu capul pe spate ca să-l privească în ochi.

— Dar cine o să oficieze o asemenea ceremonie?

— Un prieten de-al meu, părintele Oblonski. E preot în orăşelul meu natal. L-am întrebat deja dacă ar vrea să oficieze o ceremonie secretă între mine şi fata pe care o iubesc, şi a fost de acord. Capela lui se află la câțiva kilometri de-a lungul râului Kuzminka. Am putea merge acolo noaptea ca să nu ne vadă cineva. Nu trebuie să ştie nimeni.

Aşteptă ca ea să reflecteze la asta, recunoscător că nu respinsese ideea de la bun început.

— Dar dacă ne vom căsători oficial după război, nu va

fi bigamie?

— Părintele Oblonski spune că nu.

Ascultase numai pe jumătate explicația preotului bătrân despre cum se vor petrece lucrurile, prea bucuros să audă că era dispus să-i cunune. Se uită cum dragostea şi datoria se luptau în mintea Tatianei.

— Părinții mei nu trebuie să afle niciodată. Şi trebuie să-mi făgăduieşti din tot sufletul că n-o să mă laşi văduvă.

Ochii ei erau trişti, însă avea un aer hotărât. Abia atunci îşi dădu seama Dmitri că îl iubea aproape la fel de mult cum o iubea el, altfel nu şi-ar fi asumat un asemenea risc.

— Îți făgăduiesc.

Îi atinse genele cu vârful degetului şi îi şterse o lacrimă prinsă acolo.

Trei zile mai târziu, se întâlniră la miezul nopții la o intrare laterală a Palatului Alexandru. Dmitri aduse doi cai. Fiecare sări în spinarea unuia şi călăriră până la râu, unde el trăsese la mal o barcă cu vâsle. Aprinse o lumânare pe care s-o țină Tatiana în timp ce el vâslea în aval, iar ea avea ochii mari în lumina tremurătoare. Niciunul din ei nu vorbi, fiecare pierdut în propriile gânduri, singurele sunete fiind ale apei care lovea marginile bărcii şi țipătul unei bufnițe.

— Eşti sigură, îngerul meu? întrebă Dmitri ajutând-o să coboare la mal.

— Sunt sigură.

Uşa capelei era deschisă, iar părintele Oblonski îi aştepta în straiele sale cu model roşu şi auriu, cu o mitră aurie pe cap şi cu o cruce mare din aur la gât. Le făcu semn să intre, binecuvântă iute inelele pe care i le dădu Dmitri, apoi începu ritualul străvechi pentru a-i uni pe viață. Fiecare primi câte o lumânare pe care să o țină. Mâna Tatianei tremura, părea buimacă, dar incredibil de frumoasă în rochia lungă, de un alb cast, cu guler înalt.

Ceața dulceagă a tămâii care se ridica din cădelniță, vocea săltăreață, profundă a preotului, icoanele din aur sclipitor dinăuntrul capelei făceau ca totul să pară ca un vis.

— Dumnezeule cel veşnic, Care pe cele risipite le aduni întru iubire şi ai poruncit unirea în sfânta cununie ce nu va putea fi desfăcută.

Cei doi urmară instrucțiunile, iar preotul îi ceru lui Dmitri să pună inelul său, mai mare pe degetul Tatianei, apoi inelul ei pe degetul lui mic, după care făcu semnul crucii peste acestea.

— Stăpâne, Dumnezeul nostru, Cel ce ai trimis binecuvântarea adevărului Tău şi făgăduința Ta peste robii Tăi, părinții noştri, cei aleşi ai Tăi din neam în neam, caută spre robul Tău Dimitri şi spre roaba ta Tatiana şi întăreşte logodna lor în credință, în înțelegere, în adevăr şi în dragoste.

Aceasta fu clipa în care cei doi deveniră oficial soț şi soție, şi îşi încrucişară timid privirile: Tatiana zâmbea, dar Dmitri era prea copleşit ca să reacționeze. Îi țiuiau urechile, picioarele îi tremurau, iar creierul îi luase foc: era cea mai prețioasă clipă din viața sa şi totuşi simțea că abia era conştient. Voia ca timpul să încetinească pentru a putea să se bucure pe îndelete de fiecare secundă, să analizeze fiecare cuvânt al slujbei, să trăiască această clipă la maximum. Amândoi sorbiră din potirul întins, plin cu vin bisericesc savuros, apoi preotul le înfăşură mâinile împreunate cu patrafirul, ca să-i unească până la adânci bătrâneți.

Ceremonia se sfârşi mult prea repede, iar cei doi se îmbrățişară, abia atingându-şi buzele, cea mai încântătoare senzație pe care o cunoscuse Dmitri vreodată.

— Domnul să vă binecuvânteze şi să vă țină sănătoşi până la capătul vieții, spuse părintele Oblonski în semn de rămas-bun. Vă urez toată fericirea din lume.

Cei doi nu aveau timp de pierdut fiindcă era deja ora

trei dimineața. Pe râu, Dmitri trebui să vâslească împotriva curentului. Copacii negri îşi fluturau crengile pe fundalul cerului luminat de lună. Tatiana era tăcută, iar el se întreba la ce se gândea. Chiar şi în clipa aceasta când ar fi trebuit să fie mai apropiați decât oricare alți doi oameni din lume, îl măcina faptul că, la urma urmei, nu puteai cunoaşte o altă persoană. Oare ea regreta ce făcuseră? Simțea că fusese obligată să o facă?

— Eşti bine? întrebă el timid.

Ea oftă, cu un glas nespus de fericit.

— Repet rugăciunile preotului în minte. Nu vreau să uit nici cel mai mic amănunt din noaptea asta. Nicio nuntă grandioasă nu s-ar putea compara vreodată cu simplitatea frumoasă a jurămintelor pe care ni le-am făcut.

Un suspin ieşi din gâtul lui Dmitri, iar el ridică o vâslă din apă ca să-şi poată şterge ochiul cu mâneca. Tatăl său îl mustra când plângea, spunând că era ca o fetiță mucoasă care trebuia să învețe să-şi stăpânească emoțiile. Câteva clipe mai târziu, o cotitură a râului îi aduse chipul în lumina lunii şi ştiu că Tatiana avea să vadă că obrajii săi luceau de lacrimi, dar mai ştia şi că asta nu conta, fiindcă ea avea să înțeleagă.

Capitolul 15

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
sfârşitul lui iulie 2016

Kitty se cufundă cu pasiune în munca de la cabană. Mai întâi folosi drujba ca să taie ramurile care atârnau deasupra cărării, pentru a putea trece cu maşina. Acest lucru era esențial ca să poată transporta scânduri şi foi de geam pentru reparații, dar şi ca să scoată tot gunoiul şi să ducă patul vechi la o groapă de gunoi. Urcă pe acoperişul cabanei şi repară o bucată ruginită de tablă, apoi împinse mătura prin horn ca să scape de cuiburile părăsite dinăuntru. Tăie puietul care crescuse printre treptele pridvorului, făcându-l bucăți de pus pe foc. Reconstrui meticulos treptele, nivelând, şlefuind şi izolând lemnul, adăugând apoi balustrade curbate de o parte şi de alta. În minte îi răsuna glasul liniştit al tatălui său: „Încet şi sigur, aşa; nu tăia colțurile, fiindcă acolo o să înceapă să putrezească".

Frecă interiorul cabanei, curățând pânze de păianjen vechi de când lumea, schelete de rozătoare mici şi ciupercile de mucegai. Petici câteva găuri din pereți, făcute de rădăcini de plante agățătoare şi angajă o firmă locală să golească fosa septică. Muncitorii îi confirmară că apa venea dintr-un puț şi o avertizară că nu era de băut, din cauza ruginii de pe țevile de alimentare, însă era bună pentru spălat.

În fiecare dimineață îşi stabilea ce avea de făcut în ziua respectivă: să înlocuiască geamurile, să frece murdăria veche de pe instalațiile din baie, să sape o groapă pentru grătar, să reconstruiască scaunul leagănului… întotdeauna mai era ceva de făcut. Cumpără un pat de campanie, un scaun pliant şi o ladă frigorifică pentru a ține insectele departe de proviziile pe care le avea, dar altfel lăsă cabana nemobilată, în afara vechiului birou al

lui Dmitri şi a cuptorului care arăta bine, dar era prea ruginit ca să-l folosească la gătit. Bagajele ei erau stivuite într-un colț al camerei principale spațioase, şi singura decorațiune era un buchet de flori sălbatice într-un pahar de plastic pe birou. Îi plăcea aspectul acesta minimalist.

La capătul fiecărei zile, după ce îşi îndeplinea sarcinile, înota îndelung până la capătul golfului ei şi apoi trecea în următorul, pentru a se răcori şi a da jos murdăria şi transpirația din pori. Apoi se aşeza pe marginea pridvorului cu un pahar de vin, lăsând vântul să-i usuce părul, privind departe, peste lac, şi reflectând la ce avea de făcut a doua zi. Gândurile despre Tom pluteau undeva la periferie, dar le ținea acolo. Singură la părinți, se descurca bine fără companie, dar nu era uşor să uite o căsnicie; la un moment dat avea să fie nevoită să decidă ce să facă. Mai târziu. Deocamdată se concentra să repare cabana, împrejurimile erau atât de uluitoare, încât voia să le valorifice; hotărî că acesta avea să fie cel mai bun proiect al său de renovare.

Jeff, angajatul de la satul de vacanță, se dovedi de mare ajutor, lăsând-o să treacă pe acolo ca să-şi reîncarce dispozitivele electrice şi dându-i sfaturi cu privire la furnizorii locali. Într-o zi când intră în cafenea, el îi dădu un pachet: sosise romanul *Iubire fără sfârşit* al lui Dmitri Iacovlevici. Coperta sa de modă veche, cu vârtejuri verzi precum sticla, maronii şi negre, nu oferea niciun indiciu despre conținut, şi nu exista nicio descriere pe clapele copertelor, nici a poveştii, nici a autorului. Kitty duse cartea la cabană şi se aşeză pe scaunul pliant lângă marginea apei, goală fiindcă zăpuşeala zilei era sufocantă. Ținea un tricou larg la îndemână în caz că apărea cineva, dar hainele păreau superflue în sălbăticie.

Povestea începea cu un tânăr de la țară, pe nume Mihail, care vede o fată din partea locului, Valerina, căzând de pe bicicletă şi dă fuga să o ajute. Zgârieturile de pe mâinile şi genunchii fetei sângerează şi se vede că o

dor, dar ea îşi muşcă buza şi clipeşte ca să-şi alunge lacrimile, iar în acel moment băiatul simte cum începe să se îndrăgostească de ea.

Traducerea textului era neuniformă, cu formulări greoaie uneori, dar Kitty fu prinsă curând de poveste, pe măsură ce tânărul Mihail explora senzațiile iubirii: el îşi dorea să poată intra în pielea Valerinei şi să-i simtă fiecare gând şi emoție, astfel încât să nu spună sau să facă vreodată ceva greşit; era chinuit de gelozie când o vedea discutând cu altcineva; simțea că îşi pierde mințile, cuprins de o boală copleşitoare, care aducea mai multă durere decât răsplată. Curând devotamentul său dădu roade, iar ea se îndrăgosti la rândul ei de el, dar asta lui i se părea greu de crezut. Sentimentele lui treceau dintr-un moment în altul de la euforie la angoasă şi, fără să vrea, Kitty se trezi că gândurile îi zboară la zilele de la începutul relației ei cu Tom.

Îl zărise prima oară cântându-şi piesele în fața unui grup mic la sediul Asociației Studenților, şi îi plăcu faptul că era absorbit de muzică, îi plăcu părul lui rebel, tricoul în dungi, ca de Pierrot, şi bretelele pe care le purta, dar şi zâmbetul său de la final, când toată lumea aplaudă. Timp de câteva săptămâni îl urmări, căutând ocazia de a se prezenta, dar până la urmă el făcu prima mişcare, apărând lângă ea când Kitty tocmai comanda la bar şi spunând, provocator: „Pentru mine jumate de bere".

— Puteți adăuga jumătate de bere? îl întrebă Kitty pe barman, iar Tom se ruşină.

— Glumeam. Nu trebuie să-mi cumperi de băut. Stai să-ți dau banii.

Kitty insistă să plătească, iar el o urmă până la grupul cu care venise ea, prezentându-se tuturor celor de la masă. Era afabil şi cu toții păreau să-l placă, dar Kitty era atât de atrasă de faptul că el se afla atât de aproape încât abia se putea concentra asupra discuției. Tânjea să-i pună mâna pe coapsă, să-şi sprijine capul pe umărul lui, să se lipească de el. Nu mai simțise niciodată o asemenea

dorință pentru nimeni şi se întrebă cum de Tom putea fi orb la forța absolută a acestei atracții. Dar se pare că nu era: la sfârşitul serii, în timp ce toți ceilalți se ridicau să plece, el o luă de mână şi şopti:

— Pot să vin cu tine, te rog?

Kitty stătea la cămin, unde se presupunea că nu aveau voie să aibă oaspeți peste noapte, dar reuşi să îl strecoare. De îndată ce uşa se închise în urma lor, îşi smulseră hainele şi petrecură noaptea într-o frenezie de sex compulsiv şi fierbinte, care îi lăsă senzația că avea capul umplut cu câlți. Dimineața, când se ridică din pat să pună de ceai, Tom spuse:

— E puțin ciudat, scuze, dar nu ți-am reținut numele.

Amândoi izbucniră în râs; gândul acela încă o mai făcea să chicotească. Apoi îşi aminti de Karren cu doi r şi se opri brusc.

Se ridică şi lăsă cartea deoparte până se scăldă în apele reci ale lacului. Nu era prea adânc la mal, dar ea înota mereu până când cabana abia se mai distingea printre copacii din pădurea deasă care o înconjura. De la acea distanță vedea cât de izolată era, fără alte structuri făcute de om preț de cel puțin un kilometru şi jumătate de o parte şi de alta a cabanei.

Trecuseră trei săptămâni de când sosise la lacul Akanabee şi nu luase legătura cu nimeni din Anglia. Ştia că asta putea fi considerată o excentricitate, însă singurătatea hrănea ceva dinăuntrul ei. Simțea cum cu fiecare zi de independență devenea mai puternică şi se gândea că nu după mult timp avea să fie suficient de tare cât să se întoarcă acasă şi să se ocupe de problemele ei conjugale. Poate să se ocupe şi de nemulțumirea legată de întregul eşafodaj al vieții ei. Avea treizeci şi cinci de ani şi era momentul să decidă cum voia să-şi petreacă următoarele decenii. Dacă nu avea să fie cu Tom, trebuia să caute pe altcineva înainte să apară ridurile şi firele albe. Scuturăă din cap ca să-şi alunge această imagine. Gândul de a fi cu alt bărbat o umplea de nelinişte: toate

acele ajustări pe măsură ce învățai gusturile altuia, obiceiurile lui de somn, toanele…

Plonjă în apa limpede şi rece. Vedea fundul lacului, dar era mai departe decât părea şi fu nevoită să se întoarcă şi să iasă la aer înainte să-l atingă.

Era prea cald pentru muncă fizică grea, iar Kitty hotărî să facă o pauză în ziua respectivă şi să se cufunde în lectura romanului străbunicului. Era straniu să-i întrevadă personalitatea printre rândurile poveştii în timp ce locuia în cabana lui şi călca pe urmele lui. Simți o legătură cu el stând întinsă la umbra copacilor la care şi el trebuie să se fi uitat, şi citi *Iubire fără sfârşit,* primul lui roman.

Războiul civil îi despărți pe Mihail şi Valerina când familiile lor fură trimise în colțuri opuse ale țării, iar el fu obligat să lupte, dar dragostea lor rămase la fel de puternică. Niciunul nu avea să se căsătorească; niciunul nu se putea gândi să fie cu altcineva, aşa că trăiră jumătăți de vieți umbrite de amintirea primei şi unicei lor iubiri.

În timp ce soarele asfințea, Kitty aprinse focul, îşi fripse un burger pe un grătar aşezat deasupra flăcărilor, deschise o sticlă de vin şi continuă să citească în lumina portocalie şi tremurândă. În ultimul capitol, Mihail căută satul siberian izolat în care Valerina lucra la un colhoz, întrebă în jur şi i se spuse că era pe câmp, conducând unul dintre acele tractoare noi cu grapă care tocmai fuseseră aduse. Modernitatea era deseori zugrăvită ca un lucru rău în roman, maşinăriile luând locul oamenilor într-o metaforă care sugera ascultarea necondiționată față de regim a cetățenilor săi înfricoşați. Mihail o zări pe Valerina de departe şi începu să alerge spre ea. Femeia îl văzu apropiindu-se, îşi dădu seama cine era şi încercă să întoarcă tractorul – dar se întâmplă ceva şi începu să accelereze. Se îndrepta direct spre Mihail, aşa că trase tare de volan şi, când maşina se întoarse, se răsturnă pe

o parte, zdrobind-o dedesubt. Mihail se chinui să ridice tractorul, dar era mult prea greu. Strigă după ajutor, dar nu era nimeni care să-l audă. Rănile Valerinei erau prea grave ca ea să supraviețuiască, aşa că el se întinse pe pământ lângă ea, sărutându-i chipul în timp ce ea se cufunda în întunericul morții.

Era un final destul de şablonard, dar lui Kitty îi curgeau lacrimi pe obraji. Le şterse cu poalele tricoului, dar nu se putea opri din plâns şi curând hohotea zgomotos, cu spasme dureroase uriaşe care îi chinuiau pieptul. Se strânse în brațe şi îşi îngropă fața în încheietura cotului, plângând cu senzația de abandon a unui copil. Nu plânsese aşa nici măcar când îi muriseră părinții. Să fie din pricină că era amețită? Despre ce era vorba? Şi de îndată ce-şi puse întrebarea, înțelese: îi era dor de Tom. Avea atâtea lucruri să-i spună. Îşi dorea ca el să poată vedea cât muncise la cabană. Voia să-i povestească despre acest străbunic rus care fusese scriitor. Poate el ar fi putut-o ajuta să decidă cum să-şi facă viața mai satisfăcătoare… Dar el nu mai era „Tom al ei". Nu putea vorbi cu el fiindcă problema uriaşă a infidelității lui stătea între ei şi, până nu hotăra cum să facă față acestei situații, era mai uşor să nu ia deloc legătura cu el.

În noaptea aceea, în timp ce stătea întinsă în pat, epuizată de-atâta plâns, gândurile i se întoarseră din nou la Dmitri Iacovlevici: probabil fusese un suflet romantic ca să scrie atât de emoționant despre iubire. De ce trăise într-un loc atât de izolat? Fusese singur aici? Mersese vreodată la Londra să-şi cunoască strănepoata sau era prea bătrân şi fragil ca să mai călătorească atunci când se născuse ea? Patul lui se aflase în locul în care stătea ea întinsă acum, într-un colț sub o fereastră, aşa că probabil privise crengile mesteacănului argintiu legănându-se în lumina lunii aşa cum făcea şi ea acum. Kitty nu credea în duhuri, dar în acel moment avu impresia că aproape îi putea simți prezența, stând la

numai un metru distanță, urmărind-o în liniște.

A doua zi dimineață, conduse până la cafenea şi îşi luă laptopul ca să încerce să afle mai multe despre Dmitri. Vizită un site de genealogie pe care îl folosise pentru cercetările jurnalistice în timpul facultății. Avea o secțiune referitoare la imigranții din SUA, dar nu găsi pe nimeni cu numele lui Dmitri. Încercă numele de fată al bunicii sale, Marta, iar motorul de căutare scoase un sunet şi găsi în cele din urmă un copil de opt ani, care intrase în Statele Unite în anul 1934. Părea destul de corect. Călătorind cu ea, într-o cabină de clasa a doua, erau mama sa, Rosa Liebermann – un nume pe care Kitty nu îl mai întâlnise –, şi fratele ei Nikolai, în vârstă de nouă ani. Auzise de un străunchi pe nume Nikolai, aşa că ei trebuiau să fie. Se uită mai departe pe pagină şi acolo îl găsi: Dmitri Iacovlevici Malama, în vârstă de patruzeci şi trei de ani şi patru luni. Numele său de familie era Malama? Atunci de ce folosise Iacovlevici pentru romane? Locul de plecare al grupului era prezentat ca Berlin. Kitty avu nevoie de doar câteva secunde pentru a specula că motivul plecării lor din Germania în 1934 putea fi numele de familie evreiesc al Rosei. Dar cum ajunsese oare în Berlin Dmitri cel născut în Rusia?

Mai încercă şi alte căutări, dar fără succes. Nu descoperi locul unde locuiseră Dmitri şi Rosa la sosirea în State, la ce şcoli învățaseră copiii sau unde lucrase el.

Închise computerul şi se duse la Indian Lake să cumpere câteva cutii de lac. Voia să acopere toată cabana cu un strat impermeabil cât timp vremea era încă uscată. Bărbatul de la Lakeside Country Stores îi recomandă produsul despre care spunea că era cel mai eficient împotriva iernilor reci cu zăpadă din zonă. Acum se arăta respectuos, ca şi cum acceptase că ea ştia despre ce vorbeşte.

În timp ce lucra la zidul din față în după-amiaza aceea, auzi un motor de barcă pe lac, se întoarse şi văzu un

pescar cu pielea de culoarea mahonului şi păr argintiu aproape de mal. Îi făcu semn cu mâna şi se duse spre debarcaderul distrus ca să-l întâmpine.

— Ai cumpărat cabana, ha? zise omul, mijind ochii spre ea.

— Am moştenit-o, explică ea. Străbunicul meu a locuit aici.

— Măi, să fiu al naibii! exclamă el. Eşti rudă cu Dmitri? Aş fi zis că-i fără speranță cabana asta, da' ar fi bucuros să te vadă c-o aranjezi aşa.

Kitty clipi. Omul acesta îl cunoscuse pe Dmitri. În loc să petreacă o oră pe internet, de ce nu se gândise să întrebe localnicii?

— Vă pot oferi o bere? Sau o cafea? întrebă ea.

— Ar merge o bere.

Legă barca de unul dintre stâlpişorii rupți ai debarcaderului şi sări pe mal.

— Bob mă cheamă. Stau pe partea ailaltă, zise el cu un gest.

Kitty aduse două beri Budweiser şi un deschizător de sticle, iar cei doi se aşezară pe iarba din fața apei. El îi oferi un Marlboro şi îşi aprinse singur o țigară când ea refuză.

— E ciudat că ați venit pe aici, fiindcă tot încerc să aflu câte ceva despre Dmitri, începu ea. Ați fost prieteni?

Bob scutură din cap.

— Ne salutam când ne întâlneam pe la magazin, dar nu m-a invitat niciodată aici şi nici eu nu l-am invitat acasă. Fiecare avea viața lui.

— Soția lui stătea aici cu el?

Bob se încruntă.

— N-am văzut nicio femeie. Doar pe el mergând agale singur, cu câinele în urma lui. Era scriitor, aşa că presupun că singurătatea îi pria.

— Am citit una dintre cărți ieri. Până de curând nici nu ştiam că am avut un scriitor în familie.

— Da, eu am toate cărțile lui. Ni le-a dat mie şi lui Sue

ca dar de nuntă. Soției îi place să citească, dar eu n-am timp de aşa ceva.

— Asta e grozav! zise Kitty încântată. Le mai aveți? Credeți că pe Sue ar deranja-o să mi le împrumute?

— Sunt sigur că nu. Se uită spre casa lui şi chicoti. Vezi sclipirea aia dintre copacii din depărtare? Probabil ea e, uitându-se după mine cu binoclul. S-o fi întrebând ce fac aici bând bere cu o fată drăguță.

Kitty văzu un punct de lumină care dansa în direcția indicată de el mai devreme. Nu-i trecuse prin cap că s-ar fi putut uita cineva cu binoclul şi roşi la gândul că ar fi putut să o vadă plimbându-se goală.

— Nu te simți singură aici? întrebă Bob. Vine şi iubitul tău?

— Soțul meu e în Anglia, spuse ea. Eu îmi fac de lucru, după cum vedeți.

Arătă cu brațul spre stratul de lac pe jumătate terminat.

— Să-ți dau numărul meu de telefon, zise Bob.

Mâzgăli numărul pe dosul foliei din pachetul de țigări cu un pix din buzunarul cămăşii.

— Sună dacă ai nevoie de ceva. E un loc izolat pentru o fată tânără ca tine.

Kitty fu mişcată de grija lui. Se simțea complet în siguranță în cabană, dar era bine să aibă numărul unui vecin în caz de urgență. Când Bob plecă, promise că avea să se întoarcă într-o zi-două cu cărțile.

Ea se întoarse la lăcuit, nemulțumită să vadă că fâşia pe care o dăduse deja era acum acoperită cu muşte moarte sau pe cale să moară, ca urmarea sângeroasă a unei bătălii miniaturale.

Capitolul 16

MOLDOVA
decembrie 1916

Când Dmitri ajunse în Moldova, o țară deluroasă înghesuită între Imperiul Rus la est şi Imperiul Austriac la vest, se apropia iarna. Nu aveau cum să lupte cât timp trecătorile din munți erau închise din cauza zăpezii groase, iar pământul era prea tare ca să poată săpa tranşee, aşa că toate părțile o lăsară mai moale. Dmitri era furios să vadă că parcursese sute de kilometri spre sud doar ca să petreacă următoarele luni trăind cu rații de mizerie într-un buncăr militar, când ar fi putut rămâne în Țarskoe Selo, aproape de iubita lui soție. Era tipic pentru lipsa completă de previziune din rândul conducerii ruseşti.

Privind în urmă, nunta îi părea un vis. Încă nu îi venea să creadă că era însurat cu cea mai frumoasă, cea mai talentată dintre marile ducese Romanov. Scrisorile Tatianei soseau regulat şi aveau o notă proaspătă de intimitate. Ea îi mărturisea chestiuni de familie pe care înainte de căsătorie ar fi considerat lipsit de loialitate să le povestească:

Olgăi i se pare prea greu să continue să mai lucreze la spital: nu are stomacul să privească operații sau să curețe răni. Suferă din cauza absenței prelungite a tatălui şi a fratelui nostru, aşa că şi-a transferat toată atenția asupra lui Mitea (da, s-a întors aici). Îți jur că nu vorbeşte decât despre el şi m-am săturat să aud despre fiecare cuvânt şi răsuflare a lui! Nu întreabă însă niciodată de tine, dulcele meu Malama. Cred că e jalouse *pe apropierea noastră şi preferă să nu audă nimic despre acest lucru.*

Îi scria că Anastasia şi Maria se certau mai mult ca

oricând, uneori luptându-se pe podea şi trăgându-se de păr, trebuind să fie despărțite cu forța. Scria că mama ei lua doze tot mai mari de Veronal pentru numeroasele ei afecțiuni, care o făceau atât de somnoroasă, încât Tatiana trebuia invariabil să participe de una singură la şedințele plictisitoare ale comitetului pentru refugiați. Şi întotdeauna îşi exprima îngrijorarea ei față de siguranța lui Dmitri, implorându-l să stea la căldură şi să nu se expună la pericole.

În timp ce ea era neliniştită din pricina lui, el devenea tot mai alarmat cu privire la siguranța Romanovilor. Fiind din nou printre soldați, îşi dădea seama că mulți spuneau pe față că familia regală trebuia înlăturată de la putere. Nicolae nu mai avea sprijinul multora dintre oamenii săi, care se săturaseră să fie trimişi în misiuni sinucigaşe împotriva unui duşman mai bine echipat şi mai bine condus. Câştigurile teritoriale realizate de înaintarea generalului Brusilov fuseseră deja anulate de Armata a Noua austro-germană şi păreau să existe slabe speranțe de victorie pe acel front. Între timp, scrisorile pe care bărbații le primeau de la familiile de acasă vorbeau despre lipsa cumplită de hrană şi frica de foametea pe care avea s-o aducă iarna. Chiar şi armata supraviețuia cu ce putea vâna, în locul rațiilor obişnuite. Iar acum că Nicolae era pe front, iar Alexandra conducea de la Sankt-Petersburg, nemulțumirile legate de influența prea mare a lui Rasputin în deciziile sale erau tot mai vehemente.

— Bănuiesc că există spioni nemți care trimit secrete militare ruseşti inamicului; asta explică de ce nemții sunt mereu cu un pas în față, îl auzi Dmitri pe un soldat spunându-le prietenilor săi.

El îşi dorea ca Alexandra să fi avut un cerc mai mare de consilieri, însă ea se ținuse mereu departe de aristocrația din Sankt-Petersburg şi nu avea încredere în nimeni, în afară de soțul ei şi de Rasputin, ceea ce îi expunea la tot soiul de acuzații.

La 18 decembrie, Malevici veni în cortul lui Dmitri cu

veşti alarmante din oraş: Rasputin dispăruse şi se bănuia un act criminal. Dmitri îşi făcu de îndată griji pentru Tatiana, ştiind cât de tulburată avea să fie, şi trimise repede o scrisoare în care îşi exprima compasiunea. Nu îl întâlnise niciodată: nu se ivise ocazia ca Tatiana să le facă cunoştinţă. În ciuda neîncrederii sale instinctive, înţelegea cât de mult simţea familia că avea nevoie de el şi ştia că pierderea lui avea să-i afecteze grav.

A doua zi primi o scrisoare de la Tatiana, în care îi povestea veştile cumplite:

Unchiul Grigori a fost ucis, ucis în mod înfiorător, şi se pare că s-ar fi întâmplat la casa prinţului Felix Iusupov, care este însurat cu verişoara mea. Abia sunt în stare să scriu aceste cuvinte, dar poate că ştii deja fiindcă a apărut în toate ziarele pe care le citeau bărbaţii la spital azi-dimineaţă. Într-unul dintre ele era chiar o fotografie cumplită cu cadavrul său cu un ochi scos. Bietul său ochi! Dmitri, se spune că a fost otrăvit, înjunghiat, împuşcat şi că tot nu a murit până ce nu l-au înecat în râul Nevka Mică, unde i-au descoperit corpul sub gheaţă. Ce s-a întâmplat cu ţara noastră? De ce i-ar face cineva aşa ceva unui om sfânt? Pur şi simplu nu înţeleg…

Dmitri presupuse că Iusupov făcuse acest lucru în încercarea de a proteja familia de zvonurile perfide despre omul cel sfânt. Măcar dacă asta ar fi oprit putreziciunea, ar fi meritat, dar nu îi putea spune aşa ceva Tatianei, aşa că îi trimise încă un bilet în care repeta cât de rău îi părea şi cât de mult îşi dorea să poată fi acolo să o aline în persoană.

A doua zi sosi altă scrisoare, doar puţin mai liniştită decât cea precedentă:

Mă liniştesc uitându-mă printr-un caiet pe care l-am păstrat de-a lungul anilor, în care am scris cele mai înţelepte învăţături ale sale. Într-o zi am să ţi-l arăt, Dmitri,

ca să îi poți înțelege adevărata lui bunătate. Mama e de neconsolat din pricina lui. Spune că unchiul Grigori e un martir care merită sanctificat şi s-a rugat să poată avea funeralii de stat. Papa, *care s-a întors de pe front, nu a fost de acord şi în dimineața asta a aranjat o slujbă simplă la care ne-am adus cu toții omagiile. Mama a aşezat o icoană pe pieptul unchiului Grigori înainte să fie închis sicriul, iar noi am aruncat flori albe în mormânt în timp ce ne luam îndurerate rămas-bun… Pur şi simplu nu înțeleg o lume în care se poate întâmpla aşa ceva. Aş vrea să-mi poți explica de ce…*

Dmitri nădăjduia că vestea despre înmormântare nu avea să devină publică. Tatiana nu avea nici cea mai mică idee despre starea de spirit a poporului, care era tot mai ostil pe zi ce trecea. Soldații de rând jubilau la ideea asasinării lui Rasputin şi auzise că pe străzile din Sankt-Petersburg se aprindeau lumânări în semn de sărbătoare şi că se striga „O moarte de câine pentru un câine".

Dmitri se temea de ce putea să prevestească acest lucru pentru familia regală. Dacă oamenii îndrăzneau să asasineze pe cineva drag suveranilor lor, atunci ultimele vestigii ale respectului față de monarhie dispăreau. Dar dacă avea să fie înlăturată de la putere, ce avea să-i ia locul? O republică, precum cea franceză? Ce avea să însemne asta pentru poporul rus? Cine avea să mențină tradițiile măreței lor națiuni? Şi, mai ales, ce avea să se întâmple cu Romanovii?

Măcar dacă Dmitri ar fi fost suficient de aproape ca să-şi apere proaspăta soție! Se simțea neputincios să fie blocat la sute de kilometri la sud. Îi era imposibil să conceapă că ea putea ajunge să se confrunte cu o gloată care arunca pietre, aşa cum se spunea că se atacă edificiile publice din Sankt-Petersburg. Palatul Alexandru nu avea un regiment care să-l apere – doar câteva gărzi prea puțin instruite.

Neputând să-şi stăpânească neliniştea, îi scrise o

scrisoare înflăcărată țarului Nicolae, spunându-i că în vremuri atât de tulburi ar trebui să fie o mulțime de însoțitori regali staționați la Țarskoe Selo ca să aibă grijă de țarină şi de marile ducese. Gărzile imperiale bătrâne cu care se antrenase el şi-ar fi dat viața să apere familia, dar aceştia fuseseră cu toții trimişi la război, iar escorta regală actuală era formată din recruți noi cu mai puțin devotament şi mai puțin instruiți. Îl rugă pe Nicolae să-l cheme înapoi la palat pentru a face tot ce îi stătea în putință ca să le asigure protecția.

Dmitri nu se aştepta ca scrisoarea lui să aibă vreun efect – nu prea credea în perspicacitatea țarului –, dar poate că acesta avea o înțelegere mai serioasă cu privire la starea națiunii decât lăsa să se vadă, fiindcă îi răspunse cu poşta următoare că Dmitri trebuia să se întoarcă la Țarskoe Selo cât de repede pentru a-şi ocupa locul în escorta regală. Țarul adăugă: „Ştiu că eşti un prieten bun şi adevărat al familiei mele şi am încredere că îmi vei raporta direct orice îngrijorări ai putea avea".

Dmitri îşi făcu bagajele şi luă primul tren către Sankt-Petersburg, sosind pe 7 ianuarie, la Crăciunul rus ortodox. Se duse la Palatul Alexandru de la Țarskoe Selo şi chiar înainte să meargă în camera sa, rugă majordomul să trimită un bilet prin care o ruga pe Tatiana să coboare la intrarea laterală.

Aştepta de numai zece minute, tremurând în frigul crunt, când apăru Tatiana într-o rochie subțire. Ea scoase un țipăt scurt când îl văzu şi i se aruncă în brațe.

— Pentru tot restul vieții, niciun dar de Crăciun n-o să însemne mai mult decât acesta.

Dmitri îşi deschise mantaua şi o înfăşură strâns în jurul amândurora, lipindu-şi trupurile ca să se încălzească. Făgădui, în tăcere, că atât timp cât mai avea aer în plămâni nu va îngădui să se atingă nimeni de un fir de păr din capul ei. Dacă era nevoie, şi-ar fi dat şi viața ca să o apere.

Capitolul 17

ȚARSKOE SELO, RUSIA
februarie 1917

Țarul Nicolae rămase la Palatul Alexandru din Țarskoe Selo încă două luni după asasinarea lui Rasputin, făcând planuri pentru o ofensivă în primăvară împotriva germanilor. Sala de biliard era acoperită cu hărți însemnate cu o mulțime de săgeți, cruciulițe şi notițe, pe care le studia cu atenție zi şi noapte. Dmitri credea că țarul se amăgea dacă îşi închipuia că putea planifica o asemenea campanie. Avea idee că dezertările din armata rusă creşteau zi de zi şi că exista amenințarea tot mai mare a unei răscoale generalizate? La fel ca soldații, nici el nu avea încredere în capacitățile de comandant ale țarului şi îşi dorea ca acesta să predea frâiele unuia dintre generalii săi cu experiență. Nicolae îl saluta uneori cu un semn scurt din cap când trecea pe lângă el pe vreun coridor, dar nu îi vorbea niciodată, iar Dmitri nu era sigur că țarul ştia cine era el.

Timp de şase săptămâni minunate reuşi să o vadă pe Tatiana în fiecare zi. Ea muncea din greu la spital, în timp ce el avea numeroase sarcini în calitatea sa de membru al escortei regale, dar cei doi se căutau în pauze, când stăteau de vorbă şi se jucau cu Ortipo, ca odinioară. El o tachina, spunându-i că dresarea animalului ei fusese atât de laxă încât atunci când ieşeau la plimbare, Ortipo alegea traseul; că atunci când Tatiana arunca o minge, ajungea invariabil să o aducă înapoi singură. Ortipo era şefa.

Seara i se alătura uneori în saloane şi asculta un grup de muzicieni români care fuseseră angajați să cânte muzică de cameră pentru pacienți, şi stăteau aproape unul de celălalt, fără să se atingă însă. Dmitri simțea aerul dintre ei încărcat cu secretul delicios că erau soț şi

soție. Auzise că Volodia fusese transferat altundeva pentru convalescență şi fu uşurat că nu era nevoit să se trezească față în față cu rivalul său de odinioară.

Tatiana nu avea nici cea mai mică idee despre viața în afara palatului, iar Dmitri hotărî să nu o lămurească. Ar fi neliniştit-o degeaba, fiindcă ea nu putea rezolva problemele economice ale țării. Pentru ruşii de rând, pâinea era o raritate, de carne nici nu se mai auzea, iar prețurile din puținele magazine care mai aveau alimente erau astronomice. Tatăl ei trecuse în ilegalitate producția şi vânzarea de votcă la începutul războiului, aşa că oamenii distilau un sortiment de băutură în casă, care îi făcea să se îmbete groaznic şi să devină de necontrolat. Pe străzi, mulțimi hâde ardeau tablouri care îi reprezentau pe părinții ei şi caricaturile din presă îi prezentau pe țar şi pe țarină mâncând caviar şi homar sau aprinzându-şi țigările cu bancnote de o sută de ruble în timp ce poporul murea de foame. Tatiana ar fi fost năucită şi extrem de supărată dacă le-ar fi văzut.

Starea de spirit a poporului era principala grijă care îl măcina pe Dmitri până când, la jumătatea lui februarie, Tatiana veni să-i spună că şi Olga şi Alexei aveau febră şi accese de tuse, iar medicul le pusese diagnosticul de rujeolă.

— Bietul Alexei, oftă ea. Îşi dorea atât de mult să se întoarcă la Mogilev cu *papa!* Cred că oamenii de acolo se poartă foarte frumos cu el.

— Ai să stai departe de salonul bolnavilor, nu-i aşa? o rugă Dmitri. Nu vreau să iei şi tu boala.

— Mama îi îngrijeşte, fiindcă ea a avut deja rujeolă, şi nu cred că o poți face de două ori. Eu m-am mutat în camera Mariei şi a Anastasiei.

În seara aceea, lui Dmitri i se păru că Tatiana era puțin cam îmbujorată în timp ce îşi vedea de treabă la spital.

— Înfăşoară-te bine pe drumul spre palat, o avertiză el.

Fu însă prea târziu: în dimineața următoare temerile îi fură confirmate când camerista, Trina, veni să-i spună că

şi Tatiana se îmbolnăvise. Ea îi trimise un bilet scurt, dar scrisul era mâzgălit şi nu semăna cu stilul ei caligrafic obişnuit: „Mă rog să nu-ți fi dat şi ție boala, dragul meu. Chiar este cea mai groaznică afecțiune. Iartă-mă că nu mă simt suficient de bine să-ți scriu mai mult”.

Dmitri îi trimise un bilet cu un ghiocel timpuriu presat între pagini, spunând că era sigur că ea încă arăta fermecător, chiar dacă era acoperită cu bubițe. Nu primi niciun răspuns şi peste câteva zile Trina îi aduse vestea că boala se agravase. Tatiana făcuse nişte abcese în urechi care o surziseră, iar medicul era îngrijorat că i-ar putea afecta permanent auzul. Pentru Dmitri era o agonie să se gândească la suferința ei. Dacă ar fi fost posibil, ar fi luat rujeola asupra sa ca să o salveze; mai făcuse boala o dată când era mic şi nu suferise prea tare. Trina îi spuse că frumosul păr castaniu-roşcat al Tatianei fusese tuns scurt ca să potolească febra, iar el ceru o şuviță. Când Trina îi aduse una, el o strecură sub pernă şi în fiecare seară îşi mângâia obrazul cu părul mătăsos şi în gând îi şoptea vorbe de iubire soției sale secrete. Îi era dor de ea.

Gândurile lui Dmitri se concentrau asupra bolnavilor, însă auzea zvonuri din oraş că mii de femei ar fi ieşit pe străzi ca să protesteze împotriva lipsei alimentelor şi că numărul acestora creştea în fiecare oră. În după-amiaza zilei de 25 februarie auzi sunetul focurilor de armă în afara porților palatului şi strânse câteva gărzi înainte să iasă ca să afle cauza agitației. Câteva sute de localnici protestau, mulți fluturând pancarte, în vreme ce unii dintre ei erau înarmați.

— Vă rog, cu calm! strigă el pe deasupra zgomotului. Copiii țarului sunt foarte bolnavi.

— Să putrezească în iad! urlă o femeie. Măcar ei au ce mânca, nu ca ai mei.

Dmitri trimise două gărzi să aducă pâine de la bucătăria palatului şi îi expedie o telegramă lui Nicolae la

Mogilev ca să-l întrebe ce ar fi vrut să facă. În timp ce aşteptau răspunsul, Dmitri îi rugă pe cei de la bucătărie să coacă pâine, cât de multă se putea, pe care să o împartă mulțimii. Ce aveau să facă dacă se terminau proviziile nu îşi putea închipui. Poate că până atunci avea să se găsească o soluție.

A doua zi, Nicolae dădu telefon de pe front şi îi ordonă căpitanului gărzilor să reprime demonstrațiile prin forță. Ardea de mânie că mulțimea îi speria copiii bolnavi şi spunea că oamenii săi nu trebuiau să ezite să deschidă focul. Lui Dmitri i se făcu greață. Oare țarul nu învățase nimic din revoluția de la 1905, când fusese obligat să renunțe la multe dintre puterile sale în favoarea unei adunări reprezentative nou create, cunoscute drept Duma? Singura sa opțiune era să negocieze, fiindcă mare parte din armată era pe front şi, de altfel, nu se mai putea baza pe loialitatea trupelor.

După acel telefon, căpitanul convocă o întrunire a gărzilor ca să le aducă la cunoştință ordinul, iar Dmitri îşi dădu seama după expresiile sumbre ale camarazilor săi că era o încercare fără rost.

— M-am săturat, zise un bărbat, lăsând jos arma. Armata a deschis focul la Sankt-Petersburg şi sute de oameni stau morți pe străzi. Eu n-o să trag în propriul popor.

Un cor de voci i se alătură la unison. Dmitri şi căpitanul obiectară, dar cu jumătate de gură. Ştiau că nu aveau suficienți oameni care să țină la distanță o mulțime hotărâtă, şi orice alte victime nu aveau decât să inflameze tensiunile. Ordinele țarului nu aveau să fie respectate.

Fiecare zi sosea cu vestea că alte şi alte regimente se răsculaseră. Această revoluție se pregătea de mult timp, dar acum că începuse, nimeni nu ştia ce avea să se întâmple sau în ce direcție aveau s-o ia lucrurile. Totul depindea în mare măsură de Nicolae. Dacă era hotărât să încerce să scape de probleme cu arma, lui Dmitri îi era groază de consecințe – pentru țar şi pentru întreaga

națiune.

Dmitri şi camarazii săi din escorta regală patrulau pe terenul palatului cu puştile şi baionetele pe umăr, ignorând strigătele mulțimii şi sunetele intermitente de focuri de armă din oraş. Zăpada era groasă şi afară era un frig muşcător, dar el mărşăluia hotărât: nimeni nu avea să pătrundă în palatul în care zăcea Tatiana atât timp cât el se afla acolo ca să o apere.

În seara zilei de 28 februarie, Alexandra ieşi în curte ca să discute cu gărzile, înfăşurată în blănuri din cap până-n picioare.

— Pentru numele lui Dumnezeu, vă rog pe toți să nu faceți vărsare de sânge din pricina noastră, imploră ea.

Dmitri fu şocat să vadă cât îmbătrânise în câteva zile, având tenul palid ca un pergament.

— Cum se simt marile ducese, Alteța Ta Imperială? îndrăzni el să întrebe.

— Nu şi-au revenit încă, zise ea scuturând din cap. Preşedintele Dumei ne-a sfătuit să evacuăm palatul, dar fetele pur şi simplu nu pot îi mutate.

— Puteți conta pe noi să rămânem la posturile noastre, făgădui Dmitri. Indiferent ce se întâmplă.

Țarina strânse din buze şi încuviință în semn de mulțumire, neliniştea citindu-i-se pe chip.

Lui Dmitri nu îi veni să creadă când pe 2 martie începură să circule zvonul că țarul abdicase. Nu părea adevărat. Nicolae era prea arogant, prea legat de ideea dreptului său divin. Mai întâi se spuse că renunțase la tron în favoarea lui Alexei, ceea ce părea ridicol, având în vedere fragilitatea şi lipsa de experiență a băiatului. Apoi se auzi că Nicolae voia ca fratele său Mihail să preia conducerea, dar că Mihail refuzase. Treptat, Dmitri îşi dădu seama că bârfele erau adevărate. Cine avea să conducă acum națiunea?

Sosiră ordine care spuneau că Marina trebuia să evacueze palatul, lăsând numai ofițerii escortei regale

drept singura forță care păzea perimetrul. Aceştia îşi rearanjară listele de sarcini şi începură să doarmă mai puțin pentru a părea întotdeauna că sunt suficiente gărzi la vedere pentru a împiedica mulțimea să pătrundă în palat. Era un joc de tipul „totul sau nimic". În timp ce Dmitri mărşăluia pe lângă balustrade, cineva cu o muzicuță începu să cânte „Marseilleza", imnul scris după Revoluția Franceză din 1789. Degetele lui Dmitri se încleştară pe armă: simțea că l-ar fi împuşcat pe loc. Toată lumea era agitată, însă nimeni nu avea atât de pierdut cât ar fi avut el, cu soția groaznic de bolnavă înăuntrul palatului împresurat.

Încă nu erau veşti de la Nicolae. Făgăduise că avea să se întoarcă la Țarskoe Selo la 1 martie, dar zilele trecură greu şi fără niciun semn. La 5 martie, liniile telefonice şi cele electrice care ajungeau la palat fură tăiate, iar proviziile de hrană începură să scadă. Când Dmitri se duse în grabă la bucătărie după o tură de noapte ca să-şi dezghețe degetele de la mâini şi de la picioare în fața marilor cuptoare, singura mâncare pe care o găsi fu o franzelă uscată şi nişte oase de pui din ziua precedentă.

Pe când mergea prin curte, bucăți pârjolite de hârtie ieşeau din hornuri şi pluteau în vânt ca nişte fulgi de zăpadă negri supradimensionați. Un coleg îi spuse că Alexandra îşi ardea corespondența şi jurnalele. De ce să facă asta dacă nu avea nimic de ascuns? Dmitri nu se putu abține să nu se întrebe ce dezvăluiri nechibzuite i-ar fi umplut paginile scrisorilor sale către Rasputin. Mai bine să nu ajungă în mâinile noilor conducători, oricine s-ar fi dovedit aceştia a fi. O bucată de hârtie încă mai avea câteva cuvinte lizibile pe margini, iar el o strivi sub călcâi până ce nu mai rămase nimic din ea.

În dimineața zilei de 8 martie sosi o delegație a guvernului provizoriu. Dmitri îl recunoscu pe omul politic Aleksandr Kerenski printre ei şi se simți puțin mai liniştit; acesta păruse o voce moderată în interiorul

Dumei. Delegația intră rapid în palat şi rămase înăuntru timp de mai multe ore. Dmitri supraveghea intrarea, abia îndrăznind să respire. Kerenski le spunea membrilor familiei care avea să le fie soarta? Tatiana se simțea destul de bine cât să ia parte la întâlnire? Se uită în sus la dormitorul ei, dar avea draperiile trase.

La amiază, căpitanul îi chemă la ordine.

— Trebuie să părăsim palatul în după-amiaza asta, zise el, cu privirea în pământ şi cuvintele blocându-i-se în gât.

Se auzi un cor de voci neîncrezătoare în timp ce acesta continuă:

— Ne va înlocui Regimentul 1 Puşcaşi. Sunt în oraş chiar în clipa asta şi vor ajunge aici foarte curând.

Lui Dmitri i se făcu rău de la stomac. Regimentul 1 Puşcaşi jurase credință guvernului revoluționar.

— Țarina ne roagă să plecăm în linişte şi să ne abținem de la orice acțiune care ar întârzia sosirea țarului şi ar afecta soarta copiilor săi.

Căpitanul le împărți gărzilor câteva iconițe cu Maica Domnului bătute cu pietre prețioase, pe care Alexandra i le dăduse pentru toți bărbații din escortă care îşi făcuseră datoria cu atâta loialitate.

Dmitri atinse icoana, cu inima zbătându-i-se în piept. Ce să facă? Gândul de a părăsi palatul era de nesuportat. Era inacceptabil să fie atât de lipsit de putere. Se gândi să se ascundă undeva în clădire ca să rămână aproape de Tatiana, dar ştia că avea să fie arestat dacă era descoperit. În schimb o căută pe Trina, camerista doamnelor, să o întrebe despre starea de sănătate a Tatianei. Spera că avea să fie posibil să o vadă, să-i explice că el trebuia să plece, dar că avea să rămână aproape.

— Încă nu poate primi vizite, îi spuse Trina. Dar am primit acordul să intru şi să ies din palat. Dacă vrei, mă pot întâlni cu tine şi vă pot transmite scrisorile unul altuia.

Dmitri stabili că avea să o întâlnească la o intrare laterală în fiecare dimineață, apoi, târşâindu-şi picioarele, se duse în odaia sa, îşi scoase uniforma de gardă imperială şi se schimbă în haine civile, îşi strânse rania şi ieşi în curtea palatului.

Se uită sus, la fereastra Tatianei, dorindu-şi ca ea să privească pe geam. Tânjea să o vadă, ca să o liniştească pe ea şi să se liniştească şi pe el. Cine ştie după cât timp aveau să se reîntâlnească sau în ce circumstanțe? Să iasă pe porțile palatului şi să se îndepărteze de ea era la fel de dureros ca a-şi smulge o mână sau un picior.

Capitolul 18

ȚARSKOE SELO, RUSIA
martie 1917

Ura îndreptată împotriva Romanovilor la Țarskoe Selo era uluitoare. Peste tot unde mergea Dmitri, localnicii bârfeau presupusa promiscuitate a Alexandrei, speculau că Alexei nu era fiul țarului şi chiar le ponegreau pe marile ducese, sugerând că şi-ar fi luat amanți din rândul servitorilor palatului. Era greu să nu-şi piardă cumpătul şi să nu izbucnească, dar se stăpânea şi îşi ocupa timpul scriindu-le vechilor prieteni din garda imperială, unor bărbați precum Malevici, despre care ştia că le erau loiali Romanovilor. Cu siguranță că împreună aveau să găsească o cale de a-i ajuta. În public, avea grijă să nu se identifice drept un apropiat al familiei, fiindcă starea de spirit era atât de inflamată, încât putea fi atacat de mulțime. Văzu un aristocrat fugind pe jos după ce îi fusese răsturnată caleaşca.

În fiecare zi, Dmitri citea cu atenție ziarele, încercând să-şi dea seama, la fel ca alți ruşi, cine avea să fie noul lor conducător. Prințul Gheorghi Lvov părea reprezentantul actual al guvernului provizoriu, însă un consiliu din Sankt-Petersburg, Sovietul de deputați al muncitorilor şi soldaților din Petrograd, căpăta tot mai multă influență, şi mai multe soviete apăreau peste tot în țară. Stridența declarațiilor acestora îl alarma pe Dmitri: Rusia avea nevoie mai mult decât orice de un lider înțelept care putea să ofere hrană poporului şi să pună capăt dorinței de a da vina pentru toate relele țării pe o singură familie absurd de bogată.

Tatiana se recupera încet după boală şi, judecând după scrisorile ei, părea să nu aibă nici cea mai mică idee despre pericolul cu care se confrunta familia sa.

Dragostea mea dragă, îmi doresc să ne putem vedea, dar în acelaşi timp sunt mult prea mândră ca să te las să mă vezi astfel. Vei fi şocat să afli că restul părului mi-a căzut în smocuri şi că trebuie să port basma ca să-mi acopăr zonele golaşe. Ştiu cât de mult îţi plăcea părul meu şi îţi promit că o să-mi crească la loc cât de iute! De asemenea, sunt mult mai slabă, dar acum pot mânca hrană solidă din nou şi nădăjduiesc să pun greutatea la loc cât mai repede… Cu toţii suntem într-o stare de spirit rezonabilă. Cred că vom pleca în Anglia în vacanţă la rudele noastre, George al V-lea şi familia sa, până ce ia sfârşit revoluţia. Aşteptăm să ni se spună când ajunge un vapor să ne ia. Îmi e dor de munca de la spital, dar îmi ocup timpul citind şi încercând să îi împiedic pe cei mici să se certe (o sarcină colosală). Îmi e dor de tine şi mi-aş dori să fiu cu tine chiar şi numai pentru o clipă, să-mi sprijin fruntea de fruntea ta şi să văd dacă îţi pot citi gândurile.

Dmitri se bucură că nu îi putea citi gândurile, fiindcă nu îşi putea închipui cum ar fi trimis pur şi simplu britanicii un vapor prin Marea Baltică, patrulată de navele germane de război. Avea Germania să le asigure trecerea în siguranţă? Aşa ceva nu ar fi fost primit prea bine în Rusia revoluţionară. Dar în răspunsul său nu-i pomeni de îndoielile sale:

Acum că ţi-a revenit vanitatea, mă liniştesc la gândul că vei fi tu însăţi curând… După ce pleci în Anglia, o să vin numaidecât după tine. Poate că părinţii tăi ne vor da voie să ne căsătorim oficial acolo, dacă se prelungeşte revoluţia. Am putea să cumpărăm un conac la ţară şi să creştem cai şi câini. Va trebui să-mi îmbunătăţesc engleza, care nu e nici pe departe atât de fluentă ca a ta, şi să adopt un accent care să-mi facă glasul să sune ca al unui om strâns de gât, aşa cum vorbesc aristocraţii lor, dar altfel cred că este un plan bun.

În fiecare zi mergea la Palatul Alexandru ca să-i dea o scrisoare Trinei şi să o primească pe cea pe care i-o scrisese Tatiana. După aceea se plimba pe drumul de lângă palat, sperând în zadar să o zărească. Îl vedea adesea pe ţarul Nicolae pedalând pe o bicicletă veche, purtând o haină de muncitor şi o şapcă ţărănească. Uneori tăia lemne sau spărgea gheaţa, dar ţinea întotdeauna capul plecat şi nu îl observa pe Dmitri trecând pe lângă el. Din ziare ştia că Nicolae şi Alexandra erau în arest la domiciliu ca să fie împiedicaţi să recucerească tronul, însă din câte vedea Dmitri, aceştia nu păreau să aibă deloc asemenea intenţii.

Porţile erau păzite de gărzi revoluţionare, uşor de identificat după insignele care reprezentau un muncitor de fabrică purtând un steag roşu. Dmitri îşi dădu seama că erau lipsiţi de experienţă după felul neîndemânatic în care ţineau baionetele fixe şi după cât de uşor se speriau la cel mai mic zgomot: aceştia erau recruţi noi şi plini de zel care se luau după alţii. Localnicii se opreau să se zgâiască prin gard şi unul îi şopti că gărzile te duceau înăuntru să vezi familia în schimbul unei taxe de douăzeci de ruble. Tatiana nu menţionase nimic despre asta în scrisorile sale, iar acea lipsă de respect îl îngrozi. Parcă erau creaturi exotice la o grădină zoologică, şi nu monarhii unei dinastii vechi de atâtea secole.

Sosi primăvara, zăpada şi gheaţa începură să se topească, iar copacii înfrunziră aproape peste noapte. În fiecare zi îi era tot mai dor de Tatiana şi temerile sale pentru ea se întețeau. De ce nu se întâmpla nimic? Încă nu aveau nicio veste despre când ar putea să vină vaporul care să îi ducă familia în Anglia şi, neputând să mai suporte tensiunea, Dmitri stabili o întâlnire cu ambasadorul britanic, Sir George Buchanan, la Sankt-Petersburg. Îşi folosi statutul de membru al escortei regale pentru a fi primit, ceea ce era riscant, fiindcă nu era recomandat să te identifici drept un acolit al Romanovilor în climatul actual. Era mai bine să fii

muncitor. Dacă întreba cineva, Dmitri susținea că era un soldat obişnuit, dintr-o familie modestă.

Mama lui îi scrisese recent că tatăl său fusese interogat de gărzile revoluționare şi că i se spusese că ar putea fi judecat pentru acuzații care încă nu erau specificate. Cum să fie suspectat un general care obținuse atâtea medalii pentru felul cum îşi servise țara? Orice om bogat sau cu legături importante părea să reprezinte o țintă. Mulți dintre prietenii Romanovilor fuseseră arestați: Anna Virubova, doamna de onoare a Alexandrei, era reținută în Fortăreața Petru şi Pavel, şi mai mulți membri ai familiei extinse se aflau în arest la domiciliu în caz că ar fi încercat să-l ajute pe Nicolae să-şi recapete tronul.

— Mi-e teamă că secretarul britanic pentru afaceri externe a recomandat ca guvernul rus să facă alte planuri pentru viitoarea reşedință a maiestăților lor imperiale, îi spuse ambasadorul Buchanan, privindu-l prin ochelari. Dificultatea de a-i transporta la Londra în vreme de război s-a dovedit insurmontabilă. De altfel, noul guvern nu priveşte cu ochi buni plecarea țarului şi a țarinei, fiindcă aceştia cunosc atâtea secrete de război ale țării. Înțelegeți că nu pot face nimic mai mult…

Dmitri fu îngrozit.

— Trebuie să îi ajutați! Ce se va întâmpla cu ei fără ajutorul verilor britanici? În presă se cere judecarea lor ca trădători de țară. Cine ştie ce se va întâmpla?

Bărbatul se foi în scaun.

— Sigur, vom continua să punem presiune şi să cerem să fie tratați cu omenie, însă, ca regulă, guvernul britanic încearcă să nu se amestece în problemele altei națiuni suverane.

Dmitri simți cum i se încleştează stomacul şi fu copleşit de o groază care îl făcu să plece cu inima grea. Dacă britanicii nu aveau să-i salveze, atunci nu mai rămâneau decât ruşii promonarhişti. Găsise în jur de douăzeci de colegi care făgăduiseră să ajute, însă nu erau nici pe departe suficienți ca să declanşeze o acțiune de

salvare şi să-i scoată pe Romanovi din țară. Muncitorii de la căile ferate erau militanți care nu le-ar fi permis niciodată să urce în vreun tren, şi nu aveau nicio speranță să fure un vas din portul păzit cu străşnicie. De altfel, îşi amintea ce li se întâmplase lui Ludovic al XVI-lea al Franței şi soției sale, Maria Antoaneta, după ce încercaseră să se strecoare afară din Franța în 1791 ca urmare a revoluției de acolo: fuseseră prinşi, judecați ca trădători şi decapitați. Pe Dmitri îl trecu un fior. Dacă țarul şi țarina erau acuzați că-şi trădaseră țara, atunci era important să nu li se dea procurorilor mai multe motive.

Nu îi spuse Tatianei despre descoperirea sa, însă simți din scrisorile ei că starea de spirit i se întuneca.

Medicul ne spune că inima Olgăi e slăbită de rujeolă şi Maria încă nu poate merge. Eu fac tot posibilul să le înveselesc pe bolnave citindu-le cu voce tare, iar când vremea e bună, le scoatem în scaune cu rotile în grădinile oficiale. Ni se permite să ne plimbăm până departe în pădure, unde e sălbăticie. Evit să mai ies în fața casei, unde oamenii se zgâiesc la noi prin gard, dar aş face asta dacă m-aş gândi că într-o zi ți-aş vedea chipul drag acolo.

Din când în când avem oaspeți, dar nu vreau să devii cunoscut asupritorilor noştri revoluționari, căci ai putea ajunge la închisoare, ca biata Anna Virubova, draga de ea. Cum să-i facă aşa ceva unei invalide? Ce trădare ar fi putut săvârşi ea?

Ah, Dmitri, îmi e dor de tine cu tot sufletul. Dacă am avea măcar cinci minute singuri… Gândul la firea ta pătimaşă şi la mintea ta înțeleaptă, la ochii tăi scânteietori şi la brațele puternice mă face să simt că pot face față oricărui lucru atât timp cât cred că ne vom reîntâlni într-o bună zi, curând.

Dmitri fu încurajat să audă că li se permitea să se plimbe prin pădure şi îi trecu prin minte că poate există o

şansă să o întâlnească acolo. Împrumută un cal şi merse de-a lungul terenului palatului, căutând puncte mai puțin apărate. Reuşi să intre în Parcul Alexandru prin cimitirul cailor imperiali şi călări mai departe, dincolo de fermă, intrând în pădure, căutând un loc unde să o poată întâlni pe Tatiana. Exista un Turn Alb gotic la doar cinci minute de intrarea din față a palatului, unde înainte dormeau servitorii. Nu părea să mai fie folosit, aşa că se strecură înăuntru şi urcă scările întortocheate până la etajul şase, apoi ieşi în foişorul cu creneluri. Vedea dincolo de parc până departe, în oraş. Oare gărzile aveau să o lase pe Tatiana să se îndepărteze atât de mult? Nu era prea departe de grădinile oficiale. Ea ar putea să încerce.

În loc să scrie mesajul într-o scrisoare, care ar fi putut fi interceptată, Dmitri o rugă pe Trina să-i spună Tatianei că el avea să aştepte în Turnul Alb la ora zece în fiecare dimineață. Dacă i se putea alătura timp de câteva minute, ar fi fost minunat, dar sublinie că Tatiana nu trebuia să viseze măcar să se pună în pericol.

În dimineața următoare ajunse acolo la nouă şi jumătate şi se ascunse în turn, la intrare, într-un loc de unde putea supraveghea cărarea pe care ar fi venit Tatiana. Nu fu nevoit să aştepte prea mult ca să o vadă plimbându-se în jurul lacului, oprindu-se să culeagă flori sălbatice şi aşezându-le într-un coş pe care îl purta pe braț. Era foarte slabă, într-o rochie gri cu o eşarfa gri legată în jurul capului. Dmitri îi admiră mersul elegant: arăta ca o mare ducesă chiar şi în haine de țărancă. Ea se aplecă la marginea apei ca să culeagă un stânjenel alb, se uită să nu fie nimeni în preajmă, apoi fugi până la intrarea în turn.

Într-o clipită Dmitri o luă în brațe şi îi acoperi cu sărutări chipul şi gura ei iubită.

— Ah, dragostea mea, şopti el, dar nu fu în stare să spună mai mult.

Ea încă părea bolnavă, avea tenul palid şi obrajii supți,

dar nu îi rămăseseră cicatrice după rujeolă. El îi mângâie obrazul cu un deget şi o privi adânc în ochii cenuşii, copleşit de forța emoțiilor sale.

— Nu pot să stau mult în caz că mi se remarcă lipsa, şopti ea, dar e minunat să te văd.

— Cum stau lucrurile la palat? întrebă Dmitri. Spune-mi adevărul.

Ea ezită.

— E plin de soldați beți care ne distrug lucrurile noastre prețioase şi petrec până în zori. Nu pare să existe disciplină. Cred că *papa* s-a resemnat şi cutreieră de unul singur fără să vorbească cu niciunul dintre noi. Mama s-a stabilit în dormitorul ei, unde stă şi brodează. Eu sunt cea care trebuie să ridice moralul tuturor şi mărturisesc că uneori asta cere mai multă energie decât pot eu găsi. Dar mă simt înviorată acum că sunt aici, cu tine.

— Voi fi aici în fiecare zi la ora zece. Şi fac tot ce-mi stă în putință să vă eliberez.

— Măcar dacă s-ar grăbi britanicii… oftă ea.

Dmitri întoarse privirea. Nu suporta să fie el cel care avea să-i spună că britanicii nu mai aveau de gând să îi salveze. În schimb, o întrebă cum îşi petrecea zilele.

— Eu şi *papa* plantăm morcovi şi legume de vară pe o parcelă de lângă palat. Îmi place să lucrez cu pământul, deşi unghiile mele au de suferit.

Întinse mâinile să îi arate, iar el îi sărută pe rând palmele.

— Iar tu? Tu ce mai faci?

— Am o gazdă în oraş unde aştept veşti de la diferitele cartiere cu care discut despre salvarea voastră. Dar mă întreb deseori dacă n-ar trebui să anunț guvernul despre căsătoria noastră ca să pot să fiu reținut cu tine şi să-ți stau alături.

— Nu! strigă ea. Nu trebuie! Avem nevoie de tine afară. Dacă ni te-ai alătura, nu ne-ai mai putea ajuta. Îl sărută pe buze. Îmi place gândul că ai fi dispus să renunți la propria libertate şi, fără-ndoială, că ar fi minunat să te

văd zi de zi, dar deocamdată aşa trebuie să fie.

— Poate o să ne vedem mai des. O să vin la turn în fiecare dimineață şi tu poți veni la mine ori de câte ori ți se pare sigur. Să nu-ți asumi însă niciun risc.

Se mai desfătară cu un ultim sărut prelung înainte ca ea să se întoarcă în captivitate, cu o singură privire rapidă de sfârşit. În timp ce Tatiana dispărea după colțul palatului, lui Dmitri îi trecu prin minte că putea fi ultima dată când o vedea, iar durerea fu ca o lovitură de pumnal. Nu suporta să o ştie în pericol. Ar fi vrut să o răpească şi să fugă călare la țară, să călătorească şi să tot călătorească până aveau să fie în siguranță. Dar ea nu şi-ar fi părăsit niciodată familia. Nu era o opțiune.

Câteva zile mai târziu, Tatiana veni din nou la turn, şi se întoarse la fiecare câteva zile pe măsură ce primăvara se preschimba de-a binelea în vară. Întâlnirile îi ajutau: ea se putea descărca, iar Dmitri se delecta cu bucuria pură de a fi cu ea. După aceea retrăia fiecare îmbrățişare, fiecare cuvânt tandru, simțindu-se emoționat să ştie că ea îl iubea sincer.

Pe 12 iulie, aştepta în Turnul Alb când o văzu apropiindu-se tocmai când două gărzi revoluționare apărură din cealaltă direcție, iar traiectoriile aveau să li se intersecteze. Dmitri simți confuzia Tatianei în timp ce încerca să se decidă ce să facă, şi îşi dori ca ea să se întoarcă, dar fu prea târziu.

— Hei, tu cine eşti? strigă unul din ei.

Dmitri nu auzi ce răspunse ea, dar se pare că spuse adevărul, fiindcă soldatul zise:

— Ăştia de teapa voastră n-aveți ce căuta aici. Nu trebuie să ieşiți din curtea palatului. Întoarce-te chiar acum, târfă.

Furia îl cuprinse pe Dmitri ca o vâlvătaie roşie. Avea un cuțit la centură şi era destul de sigur că îi putea ucide pe cei doi înainte ca ei să fie în stare să sune alarma. Tatiana privi iute în direcția lui, scutură din cap aproape

imperceptibil, apoi se întoarse şi se grăbi înapoi spre palat. Dmitri încă tremura de mânie că soldații îşi permiteau să-i vorbească atât de jignitor Tatianei. Se uită cu atenție la cei doi bărbați când aceştia trecură mai departe, memorându-le chipurile şi jurând că după ce revoluția avea să fie înăbuşită, îi va arunca în închisoare.

Când se duse călare până la poarta laterală să o întâlnească pe Trina, aceasta avea deja o scrisoare scrisă în grabă de Tatiana:

M-am întristat atât de tare că nu te-am putut strânge în brațe mai devreme, însă în reveriile mele îmi închipui că soldații aceia nu m-au oprit şi că am fost împreună. Încerc să-mi umplu mintea cu imagini vesele şi mi-aş dori să faci şi tu la fel… Îmi pare rău să spun că nu vom mai avea ocazia să ne întâlnim la turn fiindcă în dimineața asta ni s-a spus că vom părăsi Țarskoe Selo pe 31 iulie. Nu ne-au spus unde vom fi duşi, doar că ne vom îndrepta spre sud, aşa că sper că destinația va fi Livadia. Cât de minunat ar fi! Vom profita cât se poate, fiindcă nu se ştie când ne vom întoarce. Oricum, dragul meu, îți voi scrie de îndată ce o să cunosc destinația noastră în speranța fierbinte că te voi vedea acolo nu după mult timp. Te iubesc din toată inima, acum şi pentru totdeauna.

Dmitri avu grijă să se afle în apropierea porților Palatului Alexandru în zorii zilei de 31. Părea că vestea mutării familiei se răspândise, fiindcă acolo se găseau sute de oameni, unii dintre ei batjocorindu-i şi făcându-i în toate felurile, alții veniți doar să se zgâiască. Lipsa de respect îl făcu să se înfurie, deşi înțelegea disperarea miilor şi miilor de familii care mureau de foame pentru că bărbatul care le punea pâinea pe masă fusese ucis în război. Văzu un oficial ieşind cu un mesaj pentru gărzi şi se strecură mai aproape, suficient cât să audă că familia regală urma să fie scoasă pe poarta de vest a parcului ca să meargă la gară.

Sări pe cal şi goni să-i întâlnească, sosind la gară tocmai când aceştia coborau dintr-un convoi de automobile. Privirea sa o căută pe Tatiana în mulțime şi o găsi în exact aceeaşi clipă în care îl zări şi ea. El îşi duse degetele la buze şi îi trimise un sărut discret, iar ea făcu la fel, apoi îşi împreună palmele în semn de rugăciune. Câteva secunde mai târziu, urcă într-un vagon şi dispăru. Dmitri simți un gol în suflet şi o presimțire rea îi intră în oase.

Capitolul 19

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
12 august 2016

O furtună violentă mătură lacul într-o noapte şi ploaia o trezi pe Kitty la patru dimineața, stropii care se izbeau de acoperişul de tablă făcând un zgomot de parcă din ceruri se azvârlea cu pietre. Aprinse lampa cu ulei şi se duse la uşă ca să privească afară. Copacii se îndoiau dintr-o parte în alta în bătaia vântului, fulgerele se bifurcau deasupra lacului, iar groapa pentru foc se umpluse deja cu apă. Cel puțin părea că nu erau crăpături în pereții pe care îi peticise.

Mugetul furtunii şi bubuitul de pe acoperiş erau atât de puternice încât Kitty nu reuşi să adoarmă din nou, aşa că deschise al doilea roman al străbunicului său, *Exilul.* Bob îi adusese toate cărțile cu câteva zile în urmă, cu dedicații îngrijite pentru el şi soția lui, Sue. *Exilul* fusese publicată inițial în 1927, dar aceasta era o reeditare americană din 1950. Stilul era fascinant şi liric, însă povestea, sumbră. Era vorba despre un bărbat care fusese forțat să-şi părăsească țara, din motive care nu sunt explicate nicăieri. El ajunsese într-un oraş strălucitor, însă plin de corupție, în care toată lumea încerca să vândă ceva: droguri, tot felul de dispozitive moderne inutile sau pe sine. Kitty se întrebă dacă aşa vedea Dmitri New Yorkul, apoi îşi aminti că ajunsese acolo abia în 1934. Poate scria despre Berlin. Bărbatul din poveste era bântuit de o greşeală pe care o săvârşise în trecut. Se îndrăgosteşte de o femeie frumoasă, dar nu se poate implica în relație din cauza durerii din suflet, iar în cele din urmă ea îl părăseşte.

Un lucru era sigur, se gândi Kitty, frecându-se la ochi: omul acesta înțelegea depresia. Nu mai citise niciodată o carte care să te ducă atât de adânc în mintea unui

depresiv şi era o experienţă tulburătoare, oglindită cumva şi de vremea cataclismică. Afară se crăpa de ziuă, iar zorii căpătau o palidă strălucire roz, însă ploaia tot cădea cu putere, ricoşând din pământul ars de soare, iar malul opus al lacului era întunecat de nori joşi. Chiar şi la ora opt era încă suficient de întuneric încât Kitty să fie nevoită să folosească lampa la citit. Hotărî să meargă la cafeneaua din satul de vacanţă pentru o cafea cu lapte şi puţină tovărăşie umană. Romanul o cufundase într-o stare mohorâtă, introspectivă.

Jeff nu era acolo, însă cafeneaua era plină de turişti veniţi la camping care se adăposteau de vremea rea. Kitty găsi un colţ şi îşi puse laptopul la încărcat, ascultându-i pe vilegiaturiştii care se plângeau că speraseră să meargă în drumeţii, să se plimbe cu barca sau canoea, dar se treziseră nevoiţi să-şi umple cu ceva orele lungi de aşteptare şi să-şi distreze copiii irascibili. Ferestrele se abureau de la aerul expirat de ei, iar larma o făcu pe Kitty să se simtă îngrozitor de singură şi, pentru prima dată, i se făcu dor de casă. Nimeni nu o băgă în seamă când îşi deschise laptopul. Mai întâi accesă site-ul *Guardian* şi citi ştirile de acasă şi subiectele care îi interesau pe cititorii *Guardian:* reducerea cheltuielilor guvernului, imigrarea; lucrurile obişnuite.

Cursorul îi rămase peste iconiţa e-mailului şi, pregătindu-se, apăsă pe ea şi îl deschise. O mie opt sute şaptezeci şi cinci de e mailuri o aşteptau, iar ea sorbi din cafeaua cu lapte pe măsură ce acestea începeau să-i apară în căsuţa de mesaje primite. Numele lui Tom ieşea în evidenţă printre ele – numele „Tom Fisher, Tom Fisher, Tom Fisher" îi trecea prin faţa ochilor ca nişte lumini stroboscopice –, iar ea simţi o strângere de inimă. Orice ar fi avut el de zis, ea nu era pregătită să audă, dar nu putu să nu observe titlurile e-mailurilor: „Îmi pare atât de rău", „Te rog să dai un semn", „Urgent – trebuie să vorbesc cu tine", „O să te iubesc pentru totdeauna", „Putem să vorbim, te rog?" Kitty citi lista în diagonală,

însă nu deschise niciun mesaj. O durea pieptul, sub coastele din partea stângă: o piatră dură care o deranja precum o tumoare. Încercă să tragă adânc aer în piept şi să îl lase să iasă încet, dar durerea persistă. Îşi duse mâna la inimă şi o simți bătând mai tare ca de obicei, iar asta o făcu să intre în panică. Nu putea să respire.

Kitty smulse cablul din priză şi închise laptopul, punându-l la subsuoară în timp ce se strecura pe lângă mulțimea de turişti, păşind peste rucsacuri şi copii mici ca să ajungă la ieşire. Se auzi un strigăt de protest comun când deschise uşa, lăsând să intre o rafală de ploaie, aşa că ieşi în furtună şi închise iute uşa după ea. Se aşeză la volanul maşinii şi ieşi din parcare, însă inima îi bubuia prea repede, iar respirația îi era prea sacadată ca să poată conduce. După câteva sute de metri, trase pe margine şi se aplecă în față, sprijinindu-şi capul pe volan.

Ce însemna asta? Oare Tom îi spunea: „Te voi iubi mereu, dar o iubesc şi pe Karren”? „Te voi iubi mereu, dar vreau să divorțăm”? Despre ce fel de iubire vorbea mai exact? Trecuse o lună de la acea dimineață în care îi citise mesajele din telefonul mobil, dar încă nu era gata să primească veşti de la Tom; cel puțin asta era evident. Fusese o prostie să deschidă contul de e-mail. Trebuia să mai treacă un timp până să poată să se confrunte cu această situație şi cu toate repercusiunile ei. Asta nu făcea decât să-i accentueze senzația că eşuase în căsnicie, că eşuase cu totul.

În minte auzea vocea mamei sale dojenind-o: „De ce te dai bătută în halul ăsta? Te apuci de lecții de pian, şi apoi te plictiseşti; te apuci de tenis, apoi nu mai vrei să te duci. Nu te ții niciodată de nimic”. Oare era adevărat că se dădea uşor bătută? Renunțase la pian, la tenis, la teatru şi la toate celelalte activități extraşcolare fiindcă mama ei avea aşteptări foarte mari; Kitty trebuia să fie un copil-minune la orice. Când sunase acasă cu vestea că terminase Jurnalismul cu 9, mama ei comentase: „Ce păcat! Dacă te-ai fi străduit mai mult...” Îşi putea

închipui oftaturile adânci pe care le-ar fi scos maică-sa dacă ar fi văzut-o acum, ghemuită peste volan, cu inima bătând să-i spargă pieptul de spaimă.

Se forță să respire regulat, numărând până la cinci între respirații şi încercând să-şi golească mintea de orice în afara inspirărilor şi expirărilor, aşa cum o învățau la cursul de yoga. Un camion trecu pe lângă ea cu un şuierat, acoperindu-i parbrizul cu un val de apă de ploaie.

Ştia că trebuia să-şi facă de lucru, iar următorul roman al lui Dmitri nu avea să fie de ajuns. Apoi îşi aminti de peticul de pământ cu buruieni crescute în spatele cabanei pentru care aşteptase momentul potrivit. Probabil era mai uşor să le smulgă acum că solul era înmuiat de ploaie. Avea să se ude până la piele, dar avea să simtă că realizase într-adevăr ceva dacă curăța locul acela. Era neted şi fără copaci, aşa că poate avea să planteze ceva acolo. O inimă frântă se tratează cel mai bine făcându-ți de lucru.

Capitolul 20

Ploaia continuă toată săptămâna, dar măcar încă era cald. Kitty îşi petrecu timpul curățând pământul din jurul cabanei, lucrând parcă sub un duş puternic, cu şiroaiele care îi biciuiau spatele şi aburul care se ridica din pământul proaspăt săpat. Era o muncă grea care o lăsa murdară de noroi, cu muşchi care o dureau în locuri noi în fiecare zi. Îşi folosea plita de camping pentru a încălzi tăiței şi a face ceai şi îşi petrecea serile stând în leagăn în pridvorul acoperit, bând vin şi citind restul romanelor lui Dmitri Iacovlevici.

Erau poveşti frumoase şi surprinzător de moderne în anumite privințe, având ca temă primordială iubirea şi pierderea. Personajele masculine erau mai conectate la sentimentele lor decât orice bărbat pe care îl cunoştea Kitty, analizându-şi la nesfârşit reacțiile la diferite evenimente, însă femeile sale erau toate uşor idealizate, puțin prea desăvârşite, poate. Putea crea vreun scriitor personaje feminine convingătoare? se întrebă ea. Ultimele două romane, cele scrise în America, ar fi putut foarte uşor să fie publicate în zilele noastre. Stilul era curat şi simplu, însă zugrăvea imagini glorioase care îi umplură mintea până simți că îi cunoştea pe oamenii din poveştile lui la fel de bine ca şi cum ar fi fost companionii ei în cabană. Erau persoane complexe şi cu defecte, însă deloc plictisitoare. Oare aşa era şi Dmitri?

Kitty îşi aminti că ea deținea drepturile de autor pentru aceste romane, ca parte a moştenirii. Ar fi trebuit să încerce să le publice din nou. Poate avea să ia legătura cu ultima lui editură, Random House, să întrebe dacă erau interesați. Îşi închipuia că aveau să se vândă bine cu coperte moderne şi recenzii inteligente în ziare. Putea să scrie un articol de fond despre străbunicul său şi să explice cum dăduse peste povestea lui… dar mai întâi trebuia să afle mai multe despre el. Încă era un personaj

neclar cu o biografie care consta în câteva date şi locuri, cu uriaşe spaţii goale între ele.

Într-o după-amiază, când ploua torenţial, Kitty auzi o maşină intrând pe aleea care ducea la cabana ei şi lăsă jos cazmaua. Era o maşină de poliţie cu doi ofiţeri înăuntru. Unul din ei deschise geamul şi strigă:

— Sunteţi Kitty Fisher?

Rămase cu gura căscată şi înainte să răspundă: „da", prin minte îi trecuseră deja o duzină de motive diferite pentru care aceştia se aflau acolo. Încălcase contractul de închiriere a maşinii? Era vreo problemă cu actele cabanei? Datora cumva taxe locale pentru ceva?

— Soţul dumneavoastră v-a dat dispărută în Anglia, explică ofiţerul cel mai apropiat de ea. V-au urmărit tranzacţiile cu cardul de credit, iar cei din satul de vacanţă ne-au spus că sunteţi aici. E totul în regulă, doamnă?

Nu îi trecuse nicio clipă prin minte că Tom avea să sune la poliţie. Ce idiot!

— Îmi pare rău că a trebuit să veniţi până aici, zise ea cu respiraţia întretăiată. Vă rog să intraţi la o cafea şi o să vă explic.

Poliţiştii o urmară până la uşa cabanei, ştergându-şi grijulii picioarele înainte să intre. Kitty aprinse maşina de gătit pe gaz.

— Îmi cer scuze că am un singur scaun, le spuse ea. Sunteţi primii mei oaspeţi. Mă aflu aici de o lună ca să renovez cabana. Am moştenit-o recent.

— Nu i-aţi spus soţului că veniţi aici?

Unul din poliţişti vorbea, în timp ce al doilea se învârtea prin încăpere cercetând modul cum Kitty reparase pereţii.

Ea se întoarse să pună cu linguriţa cafea instant în ceşti.

— Am decis că am nevoie de o pauză. Mă înşela.

— Deci, îi daţi o lecţie?

— Nu, zise Kitty scuturând din cap. Nu mă puteam

hotărî ce să fac şi am vrut să văd dacă pot salva cabana asta, aşa că totul s-a aranjat cumva.

— Pare că ați făcut o treabă bună aici – dar ar trebui să-i spuneți soțului că sunteți în siguranță. Credea că poate ați făcut ceva nesăbuit…

Kitty se încruntă.

— Adică să mă sinucid? Tom mă cunoaşte mai bine de atât…

Vocea i se stinse. Oare aşa era? Oare chiar putuse să creadă că ea s-ar fi sinucis din cauza lui Karren cu doi r? Asta cerea un grad de aroganță de care nu îl crezuse în stare.

— Şi-a dat toată silința să vă găsească, aşa că probabil se simte foarte întors pe dos.

Kitty se gândi la asta. Tom întors pe dos? Foarte bine! Dar tot nu putea să stea de vorbă cu el şi să asculte toate scuzele penibile pe care fără îndoială avea să le inventeze.

— Bănuiesc că nu i-ați putea transmite un mesaj că sunt în siguranță şi că stau aici tot restul verii? Dar vă rog să nu-i dați adresa. Nu vreau să vină aici.

— De ce? E violent?

— Nu, zise ea repede. Nu e vorba despre asta.

Polițiştii se uitară unul la celălalt, apoi cel vorbăreț îşi strânse buzele înainte să răspundă.

— Sunteți extrem de izolată aici. Sunteți sigură că nu vreți să vină să vă viziteze?

Ea încercă să şi-l imagineze pe Tom la cabană, dar ceva părea greşit. Cabana era a ei, nu a lui. Şi după cum îi dovedise atacul de panică din ziua precedentă, nu era pregătită să stea de vorbă cu el, nu încă. Acționa din instinct, protejându-se de alte dureri, şi când avea să se simtă suficient de puternică, avea să ia legătura cu el.

— Am să-l sun, dar nu încă. Îmi cer scuze că v-am răpit din timp. Sunt convinsă că aveți lucruri mult mai importante de făcut.

— Nu, doamnă. E destul de linişte pe aici. Câte un accident de maşină, conducere sub influența alcoolului…

Nu e raiul infracțiunilor. Dacă sunteți sigură că asta vreți, trimitem un e-mail poliției din Anglia şi anunțăm că sunteți în regulă. Vă mulțumim pentru cafea.

Se uitară în jur după un loc unde să-şi lase ceştile. Kitty zâmbi şi le luă ea. Ofițerii se opriră o clipă, uitându-se afară pe uşa cabanei, aşteptând o pauză în care să fugă până la maşină fără să se facă fleaşcă, dar ploaia nu părea să se potolească prea curând.

— Aveți grijă, doamnă, ziseră ei în timp ce fugeau în ploaie.

Kitty le făcu cu mâna din pridvor, apoi intră în casă şi se aşeză pe aşternutul rulat, strângându-şi genunchii la piept şi legănându-se înainte şi înapoi. Cât de prost era Tom! Avea noroc dacă nu-l acuzau de irosirea timpului poliției. Probabil ghicise unde plecase înainte ca ei să îi urmărească tranzacțiile cu cardul de credit şi detesta faptul că nu putea controla această situație.

Într-o clipă, Kitty îşi dădu seama că ei doi intraseră într-un tipar în care Tom lua întotdeauna deciziile în căsnicia lor. Poate fiindcă el era singurul care avea un salariu regulat. El hotăra ce vacanțe îşi permiteau sau când aveau nevoie de maşini noi. El voise să se mute în Crouch End, o zonă elegantă pentru clasa de mijloc, chiar dacă asta însemna că tot profitul pe care îl obținuse ea din dezvoltarea de proprietăți, precum şi moştenirea de la părinții ei aveau să fie înghițite de mutare. Ea ar fi fost destul de bucuroasă să rămână în vârtejul multicultural din Turnpike Lane, însă Tom credea că rata infracționalității era în creştere şi ultima picătură fusese când cineva îi spărsese geamul de la maşină într-o tentativă de furt.

Nu fusese la fel la început, când nu aveau prea mulți bani. Vacanțele erau alese în urma unor impulsuri de moment, şi nu îşi rezervaseră niciodată pachete de vacanță – pur şi simplu alegeau un zbor ieftin spre Bangkok sau Mumbai şi călătoreau cu mijloacele locale de transport, găseau locuri de cazare simple în colibe pe

plajă sau camere în sate în care turiştii erau o raritate. Deodată îşi aminti mirosul delicios al ceaiului proaspăt care creştea în munții din sudul Indiei, unde se cazaseră la un hostel minuscul. Ziua făcuseră drumeții pe dealuri, iar la asfințit stătuseră afară mâncând mango şi pălăvrăgind cu localnicii care se întorceau acasă de la câmp. Îşi aminti de ziua în care Tom îi salvase viața aruncând o piatră bine țintită când apăruse un şarpe negru pe iarbă lângă locul unde stătea ea. Îşi aminti parfumul ghirlandei de iasomie albă pe care i-o cumpărase de la un vânzător ambulant pentru câțiva bănuți şi pe care i-o agățase la gât. Îşi aminti cum vorbeau şi vorbeau şi nu epuizau niciodată subiectele de discuție, fascinați să asculte punctul de vedere al celuilalt. Ce se întâmplase cu toate astea?

Îi veni în minte ceva din ultimul roman al lui Dmitri Iacovlevici: un personaj masculin reflectează la motivele pentru care relația sa este atât de diferită douăzeci de ani mai târziu; dinamica s-a schimbat, polii puterii s-au deplasat. Iar el îşi dă seama că pe măsură ce propria poziție în viață s-a schimbat, aceasta i-a denaturat felul în care îşi vede partenera. Kitty cugetă la asta. Tom nu era un dictator. Ea îl lăsase să devină treptat cel care îşi asuma răspunderea pentru ipoteci, maşini şi vacanțe. Nu el preluase puterea – Kitty renunțase la ea. Nu îi plăcea să ia decizii de genul acela fiindcă i se păreau stresante – era mai uşor să nu-şi asume riscul pentru ceea ce mama ei considera „eşecuri” –, aşa că intrase pe nesimțite într-un rol care era aproape cel al unui copil. Era o teorie interesantă, şi cu cât se gândea mai mult la ea, cu atât mai adevărată i se părea. Ea se lăsase dusă de val, fără să fie o parteneră în adevăratul sens al cuvântului în căsnicia lor. Poate Tom ar fi vrut ca ea să contribuie mai mult.

Sigur, niciunul dintre aceste lucruri nu scuza faptul că îi fusese infidel. Încă era furioasă când se gândea la asta. Oare îl pedepsea prin tăcerea ei? Probabil. Dar principalul

obstacol era că atunci când se gândea să-l sune sau chiar să-i scrie un e-mail, începea să intre în panică. Îi trezea atâtea nelinişti – legate de bani, siguranță, familie, de ce făcea cu viața ei –, încât trebuia să pună capacul iute peste cutie şi să-şi facă de lucru cu altceva.

Capitolul 21

TOBOLSK, SIBERIA
6 august 1917

Malama, dragul meu,

Am sosit la Tobolsk după o călătorie lungă cu trenul şi apoi cu un vas cu aburi. Cât de îndepărtat şi straniu e locul acesta: plat şi mlăştinos, cu roiuri de insecte şi cer deschis. Mi se spune că aici nu poţi ajunge decât în lunile de vară, fiindcă de îndată ce se înstăpâneşte iarna, râul îngheaţă şi nu poate intra sau ieşi nicio navă. Poate din această cauză au ales să ne trimită aici: închişi şi uitaţi, unde papa *nu poate să creeze probleme politice noului guvern.*

Stăm deocamdată pe vaporul cu aburi, fiindcă locul unde trebuia să fim cazaţi, Casa Guvernatorului, a fost folosită recent pe post de cazarmă şi are nevoie urgentă de curăţenie şi reamenajare. Ne putem plimba prin oraş şi am găsit oamenii curioşi, dar amabili. Toată lumea întreabă de ce noi, fetele, avem părul scurt, crezând că e o modă nouă la Sankt-Petersburg şi nu ştiu ce să spună când le zic motivul adevărat, şi anume că am fost bolnave.

Am să pun scrisoarea aceasta la poştă repede, în speranţa că ai să vii să ni te alături în acest cătun. Mi-aş dori să pot spune mai multe ca să-l recomand, dar, după cum ştii, vom profita de el cât se poate. Nu am nevoie de multe lucruri ca să fiu fericită: doar să ştiu că familia mea – iar aici te număr şi pe tine – e bine şi în siguranţă.

Cu toată dragostea, a ta T

Scrisoarea ajunse la Dmitri în Ţarskoe Selo două săptămâni mai târziu, iar el se duse direct la locuinţa lui Malevici. Ca să nu dezvăluie adevărul, spuse că auzise de la cineva unde se aflau Romanovii.

— De ce Siberia? întrebă Dmitri îngrijorat. E centrul mort şi izolat al ţării. Cu siguranţă, nu au de gând să

trimită familia în străinătate prea curând.

— Bănuiesc că nu ştiu ce să facă, acum că britanicii au refuzat să-i primească. Dar de ce nu se pot duce în Danemarca, de unde e mama lui Nicolae?

— Dacă guvernul nu vrea, atunci noi trebuie să încercăm să-i trimitem acolo. Am să mă duc la Tobolsk ca să văd topografia locului şi ce se poate face.

Malevici fu de acord.

— Iar eu o să rămân în Sankt-Petersburg şi o să găsesc camarazi dispuşi să ne ajute. Putem ține legătura prin telegrame. Dar ai grijă ce spui, fiindcă nu încape îndoială că noile autorități ameţite de putere o să le citească. Să ne prefacem că suntem afacerişti şi să ne referim la familie ca la o marfă.

Dmitri tresări.

— Da, ştiu că e lipsit de sensibilitate, dar aşa trebuie…

Gândul la o iarnă siberiană îl umplu pe Dmitri de gânduri negre, dar îşi pregăti un sac cu rachete de zăpadă şi haina şi căciula din blană de lup şi porni în lunga călătorie spre Tobolsk, mai întâi cu trenul şi apoi cu vaporul fluvial cu aburi. Singura lui consolare era că fiecare kilometru îl aducea mai aproape de iubita lui soție.

Pe când cobora pe cheile râului Irtîş, cerul era ca de plumb, deşi temperaturile erau înăbuşitoare. Întrebă cum să ajungă la Casa Guvernatorului, presupunând că familia era stabilită deja acolo, şi fu îndrumat spre o clădire pătrată şi albă cu două etaje, construită în stil clasic, cu o curte în jurul ei, mărginită de un gard de trei metri. Câteva gărzi stăteau la poartă. Nu se vedea nici urmă de familie, dar el zări, la o fereastră de la etajul întâi, o mişcare ce îi făcu inima să tresară. Să fie Tatiana? Măcar de s-ar uita pe geam. Îi era dor să o vadă.

Dmitri rămase prin preajmă până ce gărzile începură să-l privească cu suspiciune, aşa că merse după colțul clădirii şi fu nespus de bucuros să o întâlnească pe Trina,

camerista domnişoarelor, care urca dealul cu un coş în mână.

— Slavă Domnului că eşti aici! strigă el. Abia am ajuns. Sunt bine cu toţii?

— Cât de bine se poate spera, îi zise ea. Ţarul e nemulţumit de lipsa spaţiului pentru activităţi în aer liber; te plimbi prin curte în trei minute sau nici atât şi nu are unde să planteze legume. Ţarina a amenajat o capelă în vechea sală de bal şi se roagă acolo în fiecare zi, în rest rămâne în dormitorul ei. Iar fetele şi Alexei se plictisesc. Au voie în curte doar între unsprezece şi douăsprezece, iar apoi de la două până la asfinţit.

— Îi poţi trimite scrisori Tatianei? Gărzile nu te percheziţionează?

Ea încuviinţă din cap.

— Sigur că da. Stau într-o casă la poalele dealului, aşa că urc până aici în fiecare dimineaţă la şapte şi jumătate, şi uneori fac drumul de mai multe ori cu treabă.

— Am să-ţi aduc câte o scrisoare în fiecare zi la şapte şi jumătate. Binecuvântată să fii pentru loialitatea dumitale.

Dmitri îşi împreună mâinile. Ce-ar fi făcut fără Trina ca intermediar? Probabil că ghicise că erau iubiţi, însă fusese foarte discretă.

— Dacă vrei, o s-o rog pe Marea Ducesă Tatiana să iasă pe balcon şi să-ţi facă cu mâna, propuse ea.

— E sigur să facă asta? N-o să observe gărzile?

— Fetele stau deseori pe balcon şi se uită la lumea care trece. Vino la două fără un sfert.

La două fără douăzeci, Dmitri urcă dealul, încercând să pară că trecea întâmplător pe acolo. De departe zări silueta Tatianei pe balcon: era mai înaltă, mai zveltă decât surorile ei şi ţinea capul sus, aproape ca o balerină. De parcă i-ar fi simţit privirea, se întoarse şi îl văzu. Se uitară câteva clipe unul la celălalt de departe. Fu extrem de emoţionant pentru Dmitri. Să ştie că ea era în siguranţă, să vadă asta cu ochii săi era copleşitor şi îşi dădu seama că pe parcursul călătoriei spre Tobolsk se

temuse să nu ajungă acolo şi să o găsească moartă. Exemplul regelui şi reginei ghilotinați după Revoluția Franceză îi rămăsese în minte. Pe de o parte, era sigur că niciun rus loial nu ar fi ucis familia imperială, dar acest spirit al revoluției care se dezlănțuise era volatil şi imprevizibil.

Gărzile nu păreau să fie atente, aşa că Dmitri se plimbă pe drumul care mărginea grădina privind în sus de fiecare dată când credea că nu exista niciun pericol. Tatiana îşi duse degetele la buze, apoi îşi strânse mâinile deasupra inimii.

El voi să mai treacă o dată, dar un gardian se întoarse şi se uită la el, aşa că trecu strada de parcă tocmai şi-ar fi amintit de ceva. Dacă avea grijă, putea să o vadă pe Tatiana în fiecare zi; era ceva ce aştepta cu nerăbdare. Cine ştie ce-ar fi făcut gărzile acelea dacă ar fi aflat de căsătoria lor; probabil ar fi fost arestat pe loc.

Scrisoarea pe care i-o dădu Trina în dimineața următoare detalie puțin viața din casă şi, indiferent cât de pozitivă se străduia Tatiana să fie, Dmitri îşi dădu seama că se simțea foarte nefericită.

Malama, dragul meu,

Îți mulțumesc din tot sufletul că ne-ai urmat în locul acesta izolat. Am făcut tot posibilul să ne aranjăm o casă confortabilă, cu toate fotografiile şi mărunțişurile pe care le-am adus de la Țarskoe Selo, dar lipsa libertății apasă tare greu. Cel mai mult îmi e dor să mă pot plimba prin pădure şi să te pot întâlni în turn. Se *pare că aşa ceva nu va fi posibil aici. Ştiai că Dostoievski a fost închis în oraşul acesta în 1850? Mă întreb deseori cum i s-a părut.*

Ne petrecem zilele citind, jucând bézique *sau domino, făcând mişcare în curte, rugându-ne sau mâncând, iar timpul trece atât de încet. Mă uit la ceas, crezând că a trecut o oră, şi îmi dau seama că e vorba doar de câteva minute. Avem o lumină la orizont: ni s-a acordat*

permisiunea să mergem la Biserica Bunavestire duminica aceasta, prima slujbă la care mergem în şase luni, aşa că toți suntem foarte entuziasmați. Poate o să vii şi tu? Mi-ar plăcea foarte mult.

Ştiu că nu ai să mă părăseşti niciodată, dar să nu crezi că nu apreciez sacrificiul pe care l-ai făcut urmându-mă aici, şi cât de periculos poate fi acest lucru pentru tine. Te iubesc pentru asta. Iubesc totul la tine. Singura mea fericire e să visez cu ochii deschişi la un viitor în care suntem împreună.

Dmitri avu grijă să se afle în biserică mult înainte de slujbă, pe o latură de unde putea urmări restul credincioşilor. Spre mirarea sa, familia regală fu condusă înăuntru printr-o uşă laterală, ceea ce însemna că aveau să treacă exact prin fața sa. Țarul Nicolae era căzut pe gânduri, dar țarina dădu discret din cap în semn de recunoaştere. Tatiana îi zâmbi iute, în timp ce Olga părea uluită privindu-l întâi pe el, apoi pe Tatiana. Cu siguranță sora ei nu îi spusese că el se afla în oraş.

O urmări pe Tatiana făcându-şi cruce şi apoi aprinzând o lumânare. Purta o rochie de culoarea albăstrelelor, cu guler înalt, iar părul ei scurt avea bucle drăgălaşe care-i ajungeau aproape până la umeri. Stătea serioasă alături de mama şi de surorile sale, dar imediat ce începură cântările se alătură corului şi se întoarse să-şi încrucişeze privirile cu Dmitri de mai multe ori.

Slujbele ortodoxe erau întotdeauna lungi, dar acest preot părea hotărât să-şi impresioneze oaspeții regali şi o oră se transformă în două. Dmitri ar fi vrut să-l audă predicând toată ziua, doar ca să stea şi să o admire pe iubita sa. Era minunat să se afle sub acelaşi acoperiş după săptămâni de despărțire şi să vadă cu ochii lui că era sănătoasă.

La sfârşit, familia trecu încă o dată prin fața lui, iar Tatiana îl atinse uşor pe braț.

Dmitri închiriase o cameră în oraş, iar în seara aceea se aşeză şi îi scrise lui Malevici, povestindu-i în ce stare îi găsise pe Romanovi („marfa”). Descrise aşezarea oraşului şi poziția gărzilor în jurul casei, dar ştia de fapt că salvarea din acest loc era imposibilă. La începutul lui septembrie, temperatura scădea deja cu repeziciune şi nu aveau cum să plece din Tobolsk în cele opt luni de iarnă. Poate primăvara următoare, guvernul revoluționar va ceda şi avea să le ofere libertatea membrilor mai tineri ai familiei. Nimeni nu putea să-i considere vinovați de vreo crimă, indiferent ce păcate ar fi avut părinții lor.

Dmitri era furios pe amândoi din cauza abordării lor limitate, învechite a monarhiei. Romanovii îşi făcuseră averea uriaşă pe seama resurselor țării, însă Nicolae nu considerase necesar să-şi deschidă cuierele când poporul murea de foame. Alexandra fusese remarcabil de lipsită de viziune când îl folosise pe Rasputin drept sfetnic, în condițiile în care acesta era văzut de ruşii obişnuiți ca un aliat al duşmanului. Amândoi transformaseră familia imperială cea slăvită odinioară într-o instituție detestată. Însă urmaşii erau atât de tineri – Alexei avea doar treisprezece ani, Tatiana doar douăzeci –, cu siguranță ei nu puteau fi învinovățiți.

Se gândi din nou la biata Maria Antoaneta, regina Franței, a cărei singură „crimă” fusese că se născuse austriacă într-o vreme în care Austria era duşmanul de moarte al Franței. Fiica ei cea mare, Marie-Thérèse, fusese închisă timp de şase ani până să fie eliberată şi trimisă în exil. Oare rădăcinile germane ale Alexandrei şi stilul arogant al lui Nicolae aveau să influențeze soarta tuturor? Oare întâmplarea unei naşteri putea însemna ani de arest la domiciliu pentru Romanovii mai tineri?

Capitolul 22

TOBOLSK, SIBERIA
iarna lui 1917

La 28 octombrie, Dmitri cumpără de la un vânzător ambulant ziarul pe care îl citea de obicei şi se cutremură când văzu titlurile: avusese loc încă o lovitură de stat la Sankt-Petersburg. Cu trei zile în urmă, liderul bolşevic Vladimir Lenin şi tovarăşul său Leon Troţki conduseseră o lovitură de stat reuşită împotriva guvernului provizoriu de la Sankt-Petersburg. Aceasta începuse la ora 21:45, când cuirasatul *Aurora* trăsese asupra Palatului de Iarnă, şi luase sfârşit la ora două noaptea cu preluarea Palatului de către rebeli. Guvernul provizoriu fusese reţinut în Fortăreaţa Petru şi Pavel.

Dmitri era şocat. Lenin şi Troţki erau amândoi nişte extremişti lunatici, care fuseseră trimişi în exil forţat după Revoluţia din 1905. Când Lenin sosise înapoi în Rusia în aprilie 1917, toată lumea se aşteptase să se alăture guvernului provizoriu, dar el îşi publicase în schimb propria agendă radicală în *Pravda.* El era de părere că ţăranii trebuie să ia pământul de la proprietarii bogaţi, că muncitorii din fabrici trebuie să preia controlul acestora şi că muncitorii trebuie să primească salarii mai mari decât funcţionarii. Toată lumea pe care o cunoştea Dmitri îl considera nebun pe Lenin. Nimeni nu credea că acesta ar putea reuşi – însă cumva izbândise. Schimbarea se produsese peste vară, când Lenin îşi anunţase intenţia de a retrage fără întârziere Rusia din războiul împotriva Germaniei. În timp ce guvernul provizoriu ezita, cerând termeni mai buni, Lenin le promisese soldaţilor osteniţi de luptă că se puteau întoarce acasă imediat, aşa că aceştia îşi schimbaseră în cele din urmă loialitatea. Era o măsură pe termen scurt care avea să coste scump ţara, făcând-o să piardă controlul asupra statelor baltice.

Dmitri se întreba ce avea să se întâmple cu părinții săi, acasă pe moşia roditoare care se afla în familia tatălui său de secole. Ce avea să se întâmple cu Romanovii în noul „paradis al muncitorilor”? Dmitri realiză imediat că aceste evenimente aveau să împartă Rusia în două şi să schimbe pentru totdeauna țara pe care o iubea.

La scurt timp după lovitura de stat, sosi o scrisoare de la mama lui în care îi spunea că tatăl său fusese arestat. Se pare că bolşevicii luau măsuri dure împotriva celor pe care îi numeau „burghezia”. Dmitri îşi făcu griji că tatăl său mândru nu avea să se supună uşor captivității şi se rugă să nu fie atât de nesăbuit încât să opună rezistență celor care îl prinseseră. Îi scrise mamei şi o instrui să angajeze un avocat priceput. În alte circumstanțe s-ar fi întors acasă călare să-şi apere mama şi surorile şi să ceară eliberarea tatălui său din închisoare, dar deocamdată loialitatea sa supremă trebuia să fie față de soția sa.

Se întrebă dacă vestea loviturii de stat bolşevice ajunsese la țarul Nicolae şi o întrebă pe Tatiana în scrisoarea lui zilnică, dar din răspunsul ei părea că nu estimează urmările schimbării de guvern:

Mă bucur că războiul a luat sfârşit dacă asta înseamnă că nu vor mai fi ucişi alți ruşi, dar papa *se teme că teritoriile baltice ocupate în prezent de germani vor fi pierdute la negocierile de pace. A solicitat să fie inclus şi el în discuții…*

Apoi Tatiana schimbă subiectul:

Ți-am spus că acum ținem cinci porci într-un grajd vechi din curte? Sunt foarte drăgălaşi şi vin când îi chemi, precum câinii. Ortipo latră la ei, dar e prea laşă să se apropie. Nu trebuie să-mi îngădui să mă ataşez prea tare de ei, fiindcă bănuiesc că sunt destinați meselor noastre din iarna aceasta… Mai avem găini, curcani şi rațe, iar

tata are un iaz pentru ele. Am început să recitesc operele lui Tolstoi, fiindcă se pare că suntem izolați aici în următoarele luni. Uitasem ce povestitor bun este! Îți place Anna Karenina? *De asemenea, repetăm o punere în scenă a piesei* Trei surori *de Cehov pentru a ne amuza părinții. Eu sunt regizorul şi joc rolul Maşei. Mi-aş dori să poți veni să vezi…*

Dmitri fu uluit de tonul de zi cu zi al Tatianei. Îşi dădea ea seama că poporul era împărțit în două? El presupunea că în captivitate orizonturile i se îngustaseră; ori asta, ori se prefăcea remarcabil de bine. Crezuse că ajunsese să o cunoască destul de bine, dar acum i se părea imposibil să ghicească ce gândea Tatiana în sinea ei. Era oare veselă doar de dragul lui?

Dmitri le scrise mai multor prieteni aristocrați, întrebând ce aveau de gând să facă în legătură cu această aşa-zisă revoluție a muncitorilor. Cu siguranță, nu aveau să renunțe la proprietățile lor fără luptă. Era o agonie să fie blocat în Tobolsk, neputincios să ajute la rezistența în fața loviturii de stat, însă nu o putea părăsi pe Tatiana când simțea în fiecare zi că pericolul creştea, ca o umbră întunecată ce măturа țara, gata să-i cuprindă cu totul.

20 decembrie 1917

Malama, dragul meu,

Astăzi temperatura este de minus nouăsprezece grade şi ferestrele sunt neastupate, aşa că sunt înfăşurată în cel mai călduros palton al meu şi în cel mai gros şal, şi am ademenit-o pe Ortipo să-mi stea în poală, unde e ca o sticlă cu apă fierbinte. Totuşi, cu degetele înghețate îmi e greu să țin stiloul, aşa că iartă-mă dacă scriu tremurat. Suntem ocupați cu confecționarea darurilor de Crăciun, fiindcă nu le putem cumpăra. Eu pictez semne de carte pentru toate gărzile de aici, şi brodez sau tricotez daruri pentru familie.

Ce îți pot împleti, dragul meu? Ai vrea un fular sau nişte şosete? Ai grijă să vii la biserică la slujba de Crăciun ca să ne putem vedea. Îmi place tare mult Crăciunul. În timp ce scriu, nările îmi sunt pline de aroma citrică a unui brad balsamic care stă chiar în fața uşii dormitorului meu.

Dmitri se afla în locul său obişnuit din Biserica Bunavestire la slujba de Crăciun. Aceste ocazii scurte când putea fi foarte aproape de iubita lui erau ca un balsam pentru sufletul său neliniştit. Familia Romanov sosi, încotoşmănată în paltoane şi şaluri, iar Tatiana avea ochii zâmbitori când trecu pe lângă el şi îi împinse un pachet bine strâns în mâini. Nimeni nu observă, în mulțimea de credincioşi, iar el îl ascunse iute în haină. Îi dăduse mai devreme Trinei darul său de Crăciun pentru Tatiana – o broşă cu ametiste pe care o cumpărase de la soția gazdei sale –, iar când ea îşi desfăcu paltonul, văzu că o purta la guler. Ea se întoarse şi îi prinse privirea.

Slujba de Crăciun fu interminabilă. Era ținută de un preot nou şi când acesta rosti numele celor care se împărtăşeau, folosi titlul vechi, interzis, şi anume „Țarul Nicolae al II-lea, Împărat şi Autocrat al Întregii Rusii". Un murmur cuprinse biserica, iar gardienii care stăteau la uşi se uitară unii la alții. Preotul acesta cu siguranță nu ştia că monarhia fusese abolită şi că fostul țar era numit acum cetățeanul Romanov. Apoi, când fu rândul țarinei, îi spuse „Împărăteasa Consoartă a Întregii Rusii". În mulțime se iscă rumoare, şi mai mulți soldați intrară în biserică. Dmitri puse mâna pe cuțitul pe care îl ținea mereu înfipt la curea. Dacă soldații deveneau violenți, avea de gând să o ia pe Tatiana şi să o scoată din biserică, ducând-o la adăpost.

Pe parcursul slujbei, Dmitri rămase cu privirea ațintită asupra gărzilor, dar se pare că nu aveau ordine să intervină. La sfârşit, înconjurară familia Romanov şi o duseră în susul străzii, la Casa Guvernatorului, cât de repede putură. Dmitri zări chipul țarinei, iar aceasta

părea uluită.

În dimineața următoare Trina îi aduse o scrisoare de la Tatiana, iar de data aceasta nu mai era nicio veselie prefăcută.

Autoritățile bolşevice sunt atât de inflamate de folosirea titlurilor lui papa *şi mama în biserică, încât ni s-a interzis să mai participăm la slujbe. Sunt dezolată, fiindcă era singura şansă pe care o aveam să ieşim în afara limitelor curții şi singura mea ocazie să te văd, scumpul meu, de aproape. Fără asta, nu ştiu cum am să rămân optimistă.*

Dmitri atinse vesta tricotată care fusese în pachetul pe care i-l dăduse ea. Lâna avea o nuanță intensă brun-roşcat, asemănătoare cu cea a părului ei. Îi venea pe corp şi îi ținea de cald, aproape ca şi cum era înconjurat de brațele ei. Era minunat, dar în acelaşi timp îi amintea că nu avea nici cea mai mică idee când – sau dacă – avea să-i mai simtă îmbrățişarea încă o dată.

Temperaturile scăzură şi mai mult în ianuarie, până la minus douăzeci şi nouă de grade, cu un ger năprasnic, iar cerul era de un albastru limpede în puținele ore de lumină. Romanovii făcuseră un derdeluş în curte şi se distrau coborând pe el ca pe un tobogan când li se permitea să iasă. Dmitri se oferi să plimbe corcitura urât mirositoare pe care o ținea un vecin al gazdelor sale, fiindcă astfel avea o scuză să se preumble în preajma Casei Guvernatorului şi să le asculte chiotele. Când Tatiana stătea în vârful derdeluşului, putea vedea peste gard şi îi făcea cu mâna, uneori strigând câte un cuvânt sau două. Olga îl saluta şi ea, iar copiii mai mici făceau cu mâna. Erau momente în care situația părea aproape normală, până ce realitatea îi izbea când un gardian îi striga să se îndepărteze.

Făcându-şi prieteni în localitatea Tobolsk, Dmitri îşi dădu seama că acolo se găseau mulți monarhişti.

Conversațiile şoptite din ceainăriile oraşului includeau deseori planuri să-i salveze pe Romanovi şi să-i trimită pe ascuns în străinătate. El asculta cu atenție, apoi ieşea să inspecteze cursurile de apă sau drumurile pentru vite care fuseseră menționate drept trasee posibile pe unde să fugă. Unele păreau să fie folositoare după ce avea să vină dezghețul. Gărzile din jurul casei erau neglijente şi existau mici oportunități ca familia să fie salvată cu foarte puțini oameni.

Totul se schimbă la 14 februarie, când gărzile de la Casa Guvernatorului fură schimbate şi se instaură un regim nou, mai strict. Tatiana scrise că vechile gărzi fuseseră acuzate că erau prea amabile cu familia şi cele noi erau mult mai severe. Acestea nu pierdură timpul, stricând derdeluşul şi reducând îndemnizația care li se acorda Romanovilor.

„Numai 600 de ruble pe lună", se plânse Tatiana într-o scrisoare. „Cum poate cineva să trăiască doar cu atât? Va trebui să dăm afară zece servitori şi să reducem drastic consumul de mâncare."

Dmitri se întrebă dacă ea ştia că un muncitor necalificat din Rusia câştiga în medie 200 de ruble pe an din care trebuia să-şi hrănească familia. Probabil că nu. Cheltuise probabil tot atât fără să clipească pe medalionul lui Ortipo de la Fabergé. Nu era vina ei: aşa fusese crescută. Şi el crescuse cu servitori, dar faptul că fusese în armată îl ajutase să fie independent, aşa că era în stare să îşi spele singur rufele şi să pregătească o masă comestibilă. Tatiana nu ar fi ştiut de unde să înceapă. Însă era o soră de caritate pricepută. Talentele sale erau îndreptate deocamdată asupra îngrijirii micului Alexei, care era la pat după o căzătură pe derdeluş.

Trebuie să-i masez membrele de mai multe ori pe zi ca să nu aibă crampe, dar dacă nu sunt foarte blândă, asta îi poate agrava încheieturile umflate şi țipă scoțând un sunet greu de suportat. E un băiat stoic, dar a cunoscut mai

multă durere în scurta lui viață decât cunosc cei mai mulți într-o viață.

Vremea friguroasă păru să persiste chiar şi când zilele începură să se lungească. Dmitri îşi umplu timpul încercând să planifice salvarea, citind cărți împrumutate, plimbând câinele, întâlnindu-se cu amicii şi scriindu-i zilnic Tatianei.

Sub noul regim, nu i se mai permitea să iasă pe balcon sau să facă cu mâna de la ferestre, aşa că cei doi nu mai aveau nicio posibilitate de a se vedea, însă, din fericire, Trina încă putea să le ducă scrisorile, ascunzându-le cu grijă pe fundul coşului.

Lumea lui Dmitri se micşoră, aşa cum se micşorase lumea Romanovilor, aşa cum se micşora lumea tuturor celor din Tobolsk în lunile de iarnă. Iar apoi veni o veste din lumea de afară: o telegramă de la sora lui, Valerina. O desfăcu în grabă şi simți cum i se clatină podeaua sub picioare când citi: TATA MORT ATAC DE INIMĂ ÎN ÎNCHISOARE STOP EU ŞI MAMA STĂM ÎN CABANA PAZNICULUI DE VÂNĂTOARE CASA LUATĂ DE BOLŞEVICI STOP.

Dmitri se simți de parcă ar fi încasat un pumn în plex. Căzu la pământ şi îşi îngropă fața în palme. Părea imposibil ca tatăl său neîmblânzit să fie mort, să nu mai respire, să aibă ochii închişi, carnea rigidă şi rece. Deşi relația lor fusese întotdeauna mai mult formală decât iubitoare, Dmitri era mândru de tatăl său. Sperase că nunta lui cu o mare ducesă avea să-i apropie, că tatăl său avea să învețe să-l respecte la rândul său – dar nu era să fie.

Deodată în minte îi încolți îndoiala: generalul era un om straşnic şi foarte voinic la doar şaizeci de ani. Oare chiar suferise un atac de inimă sau acest regim îşi executa adversarii de rang înalt? Nu avea cum să ştie, dar gândul că tatăl său ar fi putut fi ucis îl umplu de mânie.

În seara aceea, în pat, îl podidiră lacrimile şi plânse de

frustrare că nu putea pleca din Tobolsk ca să ia parte la înmormântare şi să-şi aline mama şi surorile, că nu îi putea aduce un ultim omagiu. Printre lacrimi îşi aminti de tatăl său mustrându-l că era prea emotiv. „Emoția e slăbiciune”, spusese el adesea. Poate era adevărat. Dar Dmitri se simți insuportabil de trist că el şi tatăl său nu reuşiseră să se cunoască – şi că nu aveau să o facă niciodată.

Capitolul 23

TOBOLSK, SIBERIA
primăvara lui 1918

În aprilie, gheața care acoperea râurile Tobol şi Irtîş începu să se topească, iar bucăți mari se desprindeau cu un pocnet care suna precum focurile de armă, plutind în aval înainte să se transforme în zloată. Sosiră primele bărci, care aduceau fructe, legume, combustibil, ziare, iar printre pasageri se număra un comisar nou însărcinat să se ocupe de familia Romanov – un bărbat de vreo treizeci şi cinci de ani pe nume Vasili Iacovlev. Dmitri îl cunoştea puțin din iarna lui 1916–1917 când amândoi fuseseră pe frontul din Moldova şi îl ştia ca pe un bărbat cult, cu relații, în ciuda noilor simpatii bolşevice. Aşteptă câteva zile, apoi se duse la clădirea în care se afla sediul sovietului local, unde se țineau şedințele muncitoreşti, ca să-l salute.

Iacovlev se ridică de la birou să-i strângă mâna lui Dmitri, dar salutul său fu suspicios.

— Ce Dumnezeu te aduce prin partea asta de lume, Malama?

Dmitri se aşeză. Avea o poveste pregătită.

— Am de gând să fac excursii prin împrejurimi şi să caut minereuri. Dumneata?

Iacovlev zâmbi, fără să-l creadă nici măcar o clipă, şi răspunse:

— Eu comand Gărzile Roşii din Tobolsk.

— Ce straniu! De ce au nevoie de cineva cu experiența dumitale într-un oraş atât de mic? întrebă Dmitri, cu totul inofensiv. E din cauză că Romanovii sunt închişi aici?

— Presupun că da, răspunse Iacovlev, şi cei doi schimbară o privire.

Se lăsă liniştea o clipă, înainte ca Dmitri să întrebe:

— Ce crezi că se va întâmpla cu ei?

Iacovlev îşi îngustă ochii.

— Am auzit că cetățeanul Romanov va fi judecat pentru trădare, iar soția i se va alătura dacă se dovedeşte că acea corespondență cu Rasputin e incriminatoare. Anchetatorii citesc cu atenție scrisorile găsite în locuința lui şi strâng dovezi că amândoi ar fi conspirat cu nemții.

Dmitri dădu din cap aprobator.

— Şi copiii?

— Nu cred că s-a stabilit… zise el aruncându-i lui Dmitri o privire tăioasă. Presupun că îi cunoşti din perioada când ai fost în garda imperială.

— Foarte puțin, răspunse Dmitri scuturând iute din cap. Nu vorbeau cu alde mine.

Iacovlev încuviință încet din cap.

— Şi totuşi, eşti aici.

— O coincidență. Totuşi, mă bucur că răspunderea lor o are un om de calitatea ta, şi că soarta lor nu e lăsată pe mâna gloatei.

— Într-adevăr.

Cei doi se uitară unul la altul, şi Dmitri avu impresia că întrezăreşte începutul unei înțelegeri între ei. Se ridică.

— Te las să-ți faci treaba, Iacovlev, dar sper că o să putem sta de vorbă curând. Dacă e ceva ce pot face ca să te ajut în munca ta, tot ce trebuie e să-mi spui.

Părăsi clădirea simțindu-se puțin mai liniştit. Un om care citea, care mergea cu plăcere la teatru – cu siguranță, un astfel de om avea un suflet milos. Chiar dacă țarul şi țarina urmau să fie judecați pentru trădare, şi aveau să fie găsiți vinovați, nu puteau exista asemenea acuzații împotriva copiilor, împotriva Tatianei. Ea şi Olga erau Surorile albe ale războiului; fotografia Tatianei fusese cea mai populară pe vederi. Cu siguranță, publicul nu avea să accepte vătămarea lor.

Două zile mai târziu, Iacovlev îl căută pe Dmitri la locuința sa şi îl întrebă dacă avea chef de o plimbare pe

malul râului Tobol. Dmitri îşi luă paltonul şi căciula şi i se alătură de îndată. Pământul era noroios sub picioare, copacii negri şi lipsiți de frunze, râul crescut şi iute, ducând cu el zăpada topită din munți. Vuietul apei îi obligă să ridice vocea la început, în timp ce discutau despre familiile lor. Lui Dmitri i se puse un nod în gât când Iacovlev îşi exprimă compasiunea pentru decesul tatălui său.

Odată ce ieşiră din oraş şi nu se vedea nimeni în jur, începură să discute despre Revoluție, iar Iacovlev îi zise că aristocrații din toată țara îşi pierduseră pământurile şi proprietățile. În Moscova rezistența fusese acerbă, iar Ucraina şi Estonia se declaraseră republici independente, însă în alte locuri sovietele locale îşi exercitau influența şi zdrobeau opoziția.

— De ce lucrezi pentru ei? întrebă Dmitri.

— Sunt ofițer de armată; asta e viața mea. În plus, sper să pot avea o anume influență ca să-i moderez pe extremişti.

— Sper să fie aşa, dar ce aud mă întristează.

Tăcură un timp, fiecare gândindu-se la ale sale, apoi Iacovlev zise aproape în treacăt:

— Există un motiv pentru care am fost trimis aici acum. Romanovii vor fi mutați curând într-un loc secret, iar eu trebuie să supraveghez transferul.

Lui Dmitri i se strânse inima.

— Vor fi în siguranță în acest loc, oricare ar fi el?

— Nu sunt convins că vor fi în siguranță în locul care a fost sugerat, continuă Iacovlev cu precauție, aşa că mă gândesc să-i duc la Omsk în schimb. Cunoşti oraşul Omsk? E foarte plăcut.

Merse cu ochii plecați, fără să-i întâlnească privirea surprinsă a lui Dmitri. Ştia că Omsk nu se afla sub controlul bolşevicilor şi se întrebă ce motive avea Iacovlev să îi spună aşa ceva.

— Când trebuie să plece? întrebă el.

— Ah, asta e secret, continuă Iacovlev, dar va fi

curând. La sfârşitul acestei luni, probabil. Asta ar trebuie să ofere timp să se stabilească planurile.

Tonul lui era straniu. Nu voia să îşi declare intenţiile fără ocolişuri, dar era limpede că spera că Dmitri avea să înţeleagă subtextul.

— Cred că se pot face planuri în atât timp, fu el de acord, iar Iacovlev încuviinţă şi murmură:

— Bun. Aşa sper şi eu. Poate noilor noştri conducători li se va face o favoare dacă circumstanţele i-ar împiedica să-şi arate cel mai urât chip lumii care stă cu ochii pe noi.

Nu putea fi mai clar, gândi Dmitri. Îl ruga să aranjeze salvarea familiei din Omsk.

— Cum merge căutarea de minereuri, prietene? continuă Iacovlev pe un ton mai vesel.

— Foarte bine, zise Dmitri. Sunt foarte bucuros că am venit.

Cei doi discutară despre cunoştinţe vechi din vremea războiului, despre tratatul de pace care renunţase la statele baltice în favoarea Germaniei şi despre creşterea lentă a temperaturilor acum că primăvara sosea în Siberia. Se purtau de parcă era o întâlnire inofensivă între doi vechi camarazi de armată, însă Dmitri ştia că aveau un plan ascuns în care fiecare trebuia să joace un rol.

De îndată ce se despărţiră, se duse numaidecât să-i trimită o telegramă lui Malevici anunţându-l că marfa despre care discutaseră avea să sosească la Omsk înainte de sfârşitul lunii şi să îl întrebe dacă se putea ocupa de expedierea ei mai departe. Deodată, salvarea Romanovilor părea o posibilitate reală. De la Omsk, puteau fi duşi în secret cu automobilul în Crimeea şi apoi cu vaporul până la Constantinopol, fără a fi nevoie să treacă prin teritoriile ocupate de bolşevici. Era locul ideal.

Inima îi tresări de bucurie şi tânji să îi spună Tatianei, însă era prea periculos să scrie aşa ceva pe hârtie. Cu cât ştia mai puţin, cu atât avea să fie mai în siguranţă.

Capitolul 24

TOBOLSK, SIBERIA
aprilie 1918

Malama, dragul meu,

Aseară am primit vizita fermecătorului comandant Iacovlev. Papa *are încredere în el şi sper că are dreptate s-o facă. Ne spune că urmează să fim mutaţi, dar nu şi unde, deşi a sugerat că vom merge la nord şi la vest. Problema e că Alexei nu e suficient de înzdrăvenit pentru călătorie. Are o hemoragie în zona inghinală, care îi provoacă dureri cumplite.* Papa *i-a explicat asta, iar Iacovlev a încercat să-l ignore, dar după ce l-a văzut pe Alexei cu ochii săi a fost de acord, fără tragere de inimă, că unele dintre noi pot rămâne aici să avem grijă de el. Mama a fost sfâşiată: să plece cu soţul ei sau să rămână cu fiul bolnav? În cele din urmă a hotărât că* papa *are mai mare nevoie de ea, aşa că eu, Olga şi Anastasia vom rămâne aici cu Alexei, până ce se recuperează suficient.*

Dmitri scoase un ţipăt de groază – „Nu!" Ar fi trebuit să-i spună că Alexei era bolnav. De ce nu îi spusese? Presupunea că ea încerca să-l scutească de o grijă, aşa cum şi el o scutise nespunându-i despre moartea tatălui său, dar acest lucru îi zădărnicea planurile. Apucă iute stiloul ca să-i răspundă:

Iubirea mea, te implor să te mai gândeşti. Este esenţial ca familia ta să rămână împreună într-un moment ca acesta. Crede-mă când îţi spun că am motive pe care nu ţi le pot împărtăşi într-o scrisoare. Te rog să nu te alarmezi, dar gândeşte-te dacă s-ar putea ca lui Alexei să i se asigure suficient confort cât să călătorească, poate cu perne întinse peste tot în jurul lui. Te poţi baza pe mine să

găsesc orice ar fi nevoie pentru a se simți confortabil. Te rog să faci asta pentru mine, Tatiana. Te rog să ții familia laolaltă.

Ea îi răspunse că o alarmase tonul biletului său, însă insistă că era imposibil să-l mişte pe fratele ei. Dmitri se luă cu mâinile de cap de deznădejde. Măcar de-ar fi putut-o vedea față în față doar un minut, i-ar fi putut arăta că aceasta era singura lor speranță de salvare. Dar era imposibil.

Îi trimise iute o telegramă lui Malevici, care sosise deja în Omsk, şi îi zise că marfa despre care discutaseră era trimisă în două tranşe. Avea cum să țină prima tranşă în siguranță până când avea să sosească şi cealaltă, peste o lună sau două? Malevici îi răspunse că era dificil, dar că avea să se străduiască să facă ceea ce i se ceruse.

Dmitri intenționase să plece la puțin timp după Romanovi şi să ajute la operațiunea de scoatere a acestora din Omsk şi de trimitere în străinătate. Odată ce ei aveau să fie pe vapor, Dmitri spera să aibă timp să-şi viziteze mama şi surorile şi să le aranjeze şi lor fuga. Dar acum toate planurile trebuiau schimbate. Sosi o maşină ca să-i ia pe țar şi pe țarină împreună cu fiica mijlocie, Maria, lăsându-i pe ceilalți copii în Casa Guvernatorului împreună cu gărzile lor.

„Îi citesc lui Alexei din *Povestirile după Shakespeare”*, îi scrise Tatiana imediat după plecarea lor.

Îi place în mod deosebit Iulius Cezar, *mai ales scena crimei. De ce le place violența băieților?*

Am senzația din scrisoarea ta că ştii mai multe decât îmi spui despre destinația părinților noştri şi mi-aş dori să-mi spui şi mie. Mă întreb dacă se îndreaptă spre Suedia sau Norvegia, fiindcă Iacovlev a sugerat că aveau să meargă la nord şi la vest. Dar a mai spus şi că drumul va dura cinci zile, aşa că poate e prea departe ce spun eu. Sper că nu e

Moscova. Acest guvern nou nu pare prea binevoitor față de noi. Spune-mi ce ştii, Malama, sau are să-mi fie teamă.

Lui Dmitri îi era mai mult decât teamă: era îngrozit că după ce guvernul bolşevic avea să realizeze că Iacovlev dusese cuplul regal la Omsk, în afara teritoriului controlat, avea să se răzbune pe copii. Îi răspunse Tatianei la scrisoare, încercând să-i potolească fricile, dar în acelaşi timp cumpără câteva puşti şi le distribui în rândul simpatizanților monarhiei din oraş în caz că avea să fie necesar să ia cu asalt complexul. Urmărea casa zi şi noapte ca să vadă orice schimbare a rutinei care putea semnala probleme şi îi scrise Tatianei ca să-i sugereze să-şi pună bine obiectele de valoare în caz că avea să fie necesar să plece mai curând decât se aştepta. Dacă ar fi putut vorbi direct, el i-ar fi împărtăşit tot ce ştia, dar nu putea risca să scrie ceva care să dezvăluie planul în caz că gărzile hotărau să o percheziționeze pe Trina.

Comunicarea proastă dintre Tobolsk şi lumea exterioară era exasperantă, mai ales când Dmitri primi o telegramă de la Malevici în care îi spunea că marfa aşteptată nu ajunsese la Omsk. Ce se întâmplase? Unde erau țarul Nicolae şi soția lui?

Dmitri avea nervii făcuți arşice. Măcar dacă Iacovlev i-ar fi trimis o telegramă: dar bănuia că nu îndrăznea, fiindcă toate telegramele erau citite în mod curent de sovietele locale.

La o săptămână de la plecarea cuplului regal din Tobolsk, Dmitri se plimba pe stradă când auzi un vânzător de ziare strigând titlul zilei: „Țarul şi țarina s-au mutat la Ekaterinburg".

Ekaterinburg! Nicăieri nu putea fi mai rău. Era un oraş din inima industrială a țării, care găzduia cei mai militanți muncitori, cumplit de ostili monarhiei. Cu inima strânsă, cumpără un ziar ca să citească articolul: spunea că grupul regal ajunsese în oraş cu două zile în urmă şi că fusese huiduit de mulțime la gară. Erau cazați în casa

negustorului Ipatiev, cunoscută din acel moment drept „Casa obiectivului special”. Totul la ea părea de rău augur.

Dmitri se întrebă ce se întâmplase cu planul lui Iacovlev? Sigur că eşuase, fiindcă în loc să îi ducă pe Romanovi într-un oraş în care urmau să fie printre susținători, familia era înconjurată de partizani înflăcărați ai Revoluției. De frustrare, Dmitri dădu cu pumnul într-un zid; şansa salvării părea foarte slabă.

În camera lui, începu să se joace cu una dintre puştile pe care le cumpărase. Cu egoismul unui iubit, se întrebă dacă ar fi fost posibil să o salveze doar pe Tatiana: să se strecoare noaptea, să o ridice din pat cu vreun pretext anume şi să o răpească. Dar ştia că ea nu l-ar fi iertat niciodată. Ar fi fost furioasă că fusese înşelată şi disperată să se întoarcă lângă familia sa.

Era în siguranță în Casa Guvernatorului fără protecția tatălui ei? Gărzile aveau să o trateze cu respect? Îi scrise să-i spună unde erau părinții ei şi Maria şi să o întrebe dacă totul era în regulă la ei. „Dacă ai vreo problemă, am să-mi fac cunoscut imediat statutul şi am să-ți ofer protecția”, îi scrise el, apăsat.

Tatiana îi răspunse în cei mai duri termeni:

Nici să nu te gândeşti, nici măcar pentru o clipă. Am nevoie de tine exact unde eşti. Să ştiu că eşti acolo e singurul lucru care îmi dă putere. Dacă suntem amenințați, Trina îți va da de ştire. Deocamdată suntem tratați suficient de bine, deşi mâncarea nu e prea bună, iar Alexei nu are toate medicamentele de care are nevoie. Vremea în încălzire îmi dă speranță că urmează vremuri mai bune. Îmi e dor de tine şi mă doare sufletul. Uneori cred că e chiar mai greu să fii tu decât să fiu eu, fiindcă tu eşti singur, în timp ce eu îi am pe frații mei. Dar aşa trebuie să fie pentru noi. Gândeşte-te numai cât de dulce va fi revederea, după ce am trecut prin atâtea greutăți.

Dmitri îşi aruncă cizma în celălalt colţ al camerei. Era insuportabil pentru un om de acţiune, un soldat, să nu fie în stare să o ajute pe femeia pe care o iubea cel mai mult pe lume. Le dezamăgea pe mama şi pe surorile sale fiindcă nu îndrăznea să o părăsească pe Tatiana, şi o dezamăgea pe Tatiana fiindcă nu reuşise să-i salveze familia şi să-i scoată din Rusia după mai bine de un an de arest la domiciliu. Fără tragere de inimă, era nevoit să accepte că aşa trebuiau să stea lucrurile deocamdată, dar asta îl făcea să simtă că eşuase ca soţ, ca fiu şi ca frate.

Capitolul 25

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
sfârşitul lui august 2016

Dmitri Iacovlevici nu îi părăsea niciodată cu totul gândurile lui Kitty în timp ce lucra la cabană sau stătea pe malul lacului, privind peisajul de o frumusețe amețitoare. Ce îl adusese să trăiască aici? De ce era singur? Îşi găsise mulţumirea în linişte şi pace? Se întrebă încă o dată de ce mama ei nu amintise vreodată de un scriitor în familie, chiar şi atunci când Kitty îi spusese că dorea să scrie. Cu siguranță îşi dăduse seama că ar fi interesat-o. Dar pe de altă parte, mama ei nu o încurajase niciodată să scrie: nu era o carieră suficient de prestigioasă pentru unica sa fiică.

Se gândi la valiza cu fotografii de familie din şifonierul din dormitorul de la Londra. Oare erau fotografii cu Dmitri? Se uitase în ea când căuta fotografii pe care să le reproducă pe programul înmormântării părinților săi, dar nu explorase niciodată mai temeinic. Ştia că erau albume care acopereau secolul al douăzecilea, atât din familia din partea mamei, cât şi a tatălui, şi îşi dorea să le aibă aproape, să le studieze. Măcar dacă ar fi avut pe cineva în care să aibă încredere şi care să-i trimită valiza fără să pună întrebări. Cineva care avea cheia de la apartament. Cineva care să nu-i spună lui Tom.

Deodată ştiu răspunsul: menajera lor, Marion, era genul pe care te puteai baza. Avea să accepte. Cu cât se gândea mai mult, cu atât ideea devenea mai atrăgătoare. Kitty sări în maşină şi conduse până în satul de vacanță. În timp ce telefonul mobil i se încărca, deschise contul de e-mail şi trimise un mesaj la adresa pentru informații de la Editura Random House din New York, întrebând dacă mai existau angajați care să îl fi cunoscut pe străbunicul ei. Le spuse că acesta fusese publicat la ei între anii 1930

şi 1970. Primi imediat un răspuns automat care o informa că avea să i se răspundă cât mai curând la cerere.

Răsfoi agenda telefonului mobil, ignorând toate sunetele care indicau mesaje text şi vocale, şi formă numărul lui Marion. Era seară devreme în Londra, iar când femeia răspunse, Kitty îi auzi pe copiii ei ciorovăindu-se în fundal. Nu avea idee cum îi explicase Tom absența ei şi hotărî să nu ofere mai multe informații decât era nevoie.

— Sunt în State şi am nevoie să-mi fie trimisă prin curier o valiză. Crezi că ai putea face asta? Şi dacă se poate să nu-i spui lui Tom? E o surpriză, zise ea şi îşi ținu respirația.

— Sigur, răspunse Marion.

Era o mamă singură al cărei soț o părăsise şi nu avea o părere prea bună despre bărbați în general.

— Stai să iau un pix. Urmă o pauză şi un sunet de scotocit prin lucruri înainte ca vocea ei să revină pe fir: Ia zi!

Kitty descrise locul unde se găsea valiza. Era una din piele maro, veche, dar părea suficient de solidă şi trebuia doar să fie etichetată cu adresa. Era un oficiu FedEx în apropiere, iar Kitty avea să-i sune ca să achite cu cardul de credit. Marion trebuia să completeze formularele de expediere şi să ia chitanța.

Marion scrise adresa satului de vacanță, apoi întrebă:

— E urgent? Trebuia să ajung la apartament abia vineri, dar aş putea să trec pe acolo mâine dacă vrei.

— Te rog… ar fi minunat.

Deodată Kitty se întrebă dacă Karren profitase de absența ei ca să se mute cu Tom. Petrecuse vreodată noaptea acolo, în patul ei? Marion i-ar fi spus dacă aşa era? Voia să ştie?

— Eşti bine? întrebă Marion.

Kitty făcu o pauză, apoi decise s-o lase baltă.

— Sunt bine, zise ea.

Valiza sosi în satul de vacanță două zile mai târziu, iar Kitty ardea de nerăbdare să ajungă la cabană şi să-i cerceteze conținutul. Marion o înfăşurase în atâta folie, încât trebui să o taie cu un cutter. Înăuntru se aflau tot felul de albume de fotografii, portrete înrămate şi poze individuale, toate amestecate. Nu avusese nimeni grijă să le pună în ordine, totul era aruncat la nimereală, amestecate, iar Kitty începu prin a le aranja în teancuri în funcție de vechime şi de ramura familiei din care proveneau.

Odată ce le aşeză cât de cât în ordine, se concentră asupra celor mai vechi fotografii sepia cu familia mamei sale. Din fericire, cineva scrisese numele cu creionul pe spatele unora: „Rosa, Nikolai şi Marta, Coney Island, 1937" – asta era la trei ani după ce sosiseră în America. În fundal se vedea un parc de distracții, iar ei arătau ca orice familie ieşită la distracție. Îşi închipui că fotografia fusese făcută de Dmitri. În alta, copiii se uitau în aparat de pe terasa de observație a Empire State Building, părând uşor mai mari. Kitty încercă să-şi amintească anul de naştere al bunicii sale şi se gândi că era în jur de 1925 sau 1926. Marta arăta cam de treisprezece-paisprezece ani în fotografie, cu picioare slabe, părul şaten şi drept îmblânzit de o bentiță, şi cu dinți prea mari pentru fața ei. Nikolai era mai înalt, cu părul tuns scurt şi purta pantaloni lungi şi o cămaşă descheiată la gât.

Marta părea mai populară decât Nikolai; în aceste fotografii din copilărie era înconjurată de obicei de grupuri de prieteni, iar pe măsură ce crescu apărură şi iubiții – zeci de iubiți, se pare. Bunica ei nu fusese o mare frumusețe, dar mereu zâmbea sau râdea în fotografii şi se îmbrăca cu gust. Chiar şi când era bătrână, Kitty îşi amintea că purta costume cu pantaloni făcute la comandă, care o făceau să pară mult mai tânără decât era, deseori însoțite de o pălărie din fetru cu bor mic.

Multe fotografii o arătau pe Rosa cu părul închis la culoare înconjurată de prieteni, zâmbind în grădina unei

case din lemn sau stând pe canapea cu un câine lângă ea. Kitty trebui să caute mult şi bine până să găsească o fotografie cu Rosa şi un bărbat care părea să fie soţul ei, ţinând-o cu un braţ pe după talie. Era foarte chipeş, cu părul dat pe spate şi un zâmbet cu dinţi albi, ca un idol de matineu. Să fie acesta Dmitri? Era înalt şi bine îmbrăcat, cu o postură dreaptă. Mai găsi o fotografie a aceluiaşi bărbat, de data aceasta stând în grădină, sprijinindu-se de o sapă, cu aceeaşi postură dreaptă, aproape militară, deşi părul îi era dezordonat din pricina efortului muncii. Era sigură că acesta era străbunicul ei şi se strădui să distingă trăsăturile chipului său: o frunte înaltă, sprâncene drepte de dedesubtul cărora priveau intens ochii închişi la culoare, pomeţi ascuţiţi, buze pline. Un chip care părea săpat în lemn de esenţă tare. Avea un aer melancolic sau îşi închipuia ea? I se păru că văzu o asemănare de familie cu ea şi mama ei, poate în forma feţei, a bărbiei.

De ce nu erau mai multe fotografii cu el? Se gândi că în vremurile acelea bărbaţii erau cei care mânuiau aparatul de fotografiat. Chiar şi două generaţii mai târziu, tatăl ei fusese fotograful familiei, glumind că mama ei le tăia întotdeauna creştetul capului.

Printre fotografii se aflau şi vederi din vacanţele petrecute în Elveţia, Cornwall, Santa Barbara şi insula Vancouver, cu tot felul de semnături, cu cerneala veche şi decolorată. Erau scrisori de la oameni care păreau să fie prieteni de familie, dându-le veşti despre copii şi nepoţi, boli suferite şi mutări cu casa. Kitty nu recunoscu niciunul dintre nume.

Pe fundul valizei găsi un caiet jerpelit, care părea foarte vechi, cu coperte de piele neagră; înăuntru, fiecare pagină era acoperită de sus până jos cu un scris despre care presupunea că era cu litere ruseşti. Se gândi că era al lui Dmitri. Poate erau notiţe pentru romanele sale. Scrisul era mărunt şi incredibil de curat, dar nu înţelegea nimic. De ce să păstreze caietul acesta, dar nu şi alte notiţe şi

manuscrise din cele multe pe care sigur le realizase în timpul carierei sale de scriitor? Probabil exista un motiv, iar Kitty decise că avea să-l afle. Măcar dacă l-ar fi cunoscut pe străbunicul ei; simțea cumva că ar fi avut multe în comun. Poate că acest caiet avea să o ajute să îl înțeleagă mai bine.

Kitty conduse până la cafeneaua din satul de vacanță a doua oară în acea zi şi îşi deschise laptopul ca să caute traducători din rusă în engleză. Există o persoană pe nume Vera Quigley în oraşul Gloversville, la circa 112 kilometri distanță. Dădu un telefon şi stabili o întâlnire în după-amiaza următoare.

Capitolul 26

GLOVERSVILLE, STATUL NEW YORK
1 septembrie 2016

Vera Quigley locuia într-o căsuță cu etaj şi cu o uşă care se deschidea direct din stradă. Înăuntru era ca o casă de păpuşi, cu rafturi de cărți care îi tapetau pereții de la podea până la tavan şi atâta mobilă înghesuită încât abia mai rămânea loc să te strecori. Părea să aibă în jur de şaizeci de ani şi era scundă – cam un metru cincizeci, estimă Kitty –, cu un păr scurt, foarte moale şi fin care arăta de parcă ar fi crescut recent după chimioterapie. Vera îi făcu semn lui Kitty spre un fotoliu şi când ea se aşeză, simți arcurile prin material.

— V-ați născut în Rusia? întrebă Kitty, privind în jur la un set de matrioşti aşezate pe un raft în ordinea înălțimii.

— Nu, părinții mei au sosit aici în 1917, dar eu am crescut bilingvă. Am lucrat la Secția de Limbi Slave de la Yale, dar m-am mutat aici când m-am pensionat şi acum mai fac traduceri pe lângă… Îți pot oferi o limonadă?

O carafă era pregătită pe o măsuță laterală, iar Kitty fu bucuroasă să accepte, fiindcă era o zi fierbinte şi avea gura uscată.

— Acesta este caietul despre care v-am spus, zise ea şi i-l dădu Verei. Cred că i-a aparținut străbunicului meu, care a fost romancier.

Vera luă caietul, îşi puse ochelarii de citit şi deschise la prima pagină.

— E un jurnal, spuse ea imediat. Aceste rânduri scurte – întinse caietul să-i arate lui Kitty – sunt date. Vezi? Asta e 15 martie, miercuri.

— Ce an?

Vera se uită la coperta caietului.

— Nu văd niciun an. Vrei să traduc puțin ca să ne dăm seama despre ce e vorba?

— Oh, da, vă rog!

Vera îl deschise la prima pagină şi vorbi rar:

— „18 februarie, duminică. Am avut *obedniţa* la 11:30.”

Ridică privirea să vadă dacă Kitty înţelegea, înainte să continue.

— E o liturghie în biserica ortodoxă rusă. „Apoi am lucrat afară în grădină, săpând pământul. O scrisoare din lumea exterioară m-a făcut să râd când M mi-a scris că supa de varză a proprietarei lui avea un gust de parcă fiersese nişte ciorapi murdari din sacul de rufe de spălat. Scrie că o învaţă trucuri pe o corcitură urât mirositoare cu urme din atâtea rase, încât e imposibil să ghiceşti cine i-au fost părinţii. Câinele învaţă repede şi aşteaptă într-un colţ până când i se dă semnalul, apoi aduce o minge şi i-o lasă în poală în schimbul unei coji de pâine. I-ar face de ruşine pe alţi câini pe care îi cunoaştem!”

Vera se opri şi se uită la Kitty să vadă dacă avea sens ce îi citea.

— Mă întreb de ce vorbeşte despre o „scrisoare din lumea exterioară”. Unde o fi fost?

Vera ridică din umeri.

— Nu ştiu. Să continui?

— Puteţi încerca un pasaj de mai târziu?

Vera trecu la jumătatea caietului şi alese o pagină:

— „30 aprilie, luni. Eu şi Olga învăţăm să facem pâine sub privirile atente ale Trinei.”

— Cine e Olga? Şi cine e Trina? se întrebă Kitty cu voce tare.

Vera ridică din umeri şi continuă:

— „Se pare că trebuie să frământi aluatul cel puţin douăzeci de minute ca să intre aer în el, apoi să-l laşi să se odihnească jumătate de oră înainte să-i dai forma. Orice activitate care ne distrage atenţia de la faptul că ne e dor de mama, de *papa* şi de Maria e bine-venită, şi mă aştept ca în viaţa mea viitoare deprinderea de a face pâine să se dovedească folositoare.”

— În viaţa mea viitoare? se miră Kitty, apoi îşi

răspunse la propria întrebare. Poate că a fost scris în perioada în care Dmitri avea de gând să emigreze. A locuit la Berlin între războaie.

Vera mai dădu câteva pagini:

— „4 iunie, luni. Cu toții ne-am enervat din cauza Mariei, care a fraternizat cu cel mai tânăr gardian, Anton, cel cu nasul strâmb. Ea crede că e o glumă, dar asta îi încurajează să ne tachineze pe noi, celelalte. A trebuit să-l împing cu putere pe Anton în seara asta când m-a apucat de piept în drum spre latrină şi când a făcut un sunet scârbos cu limba, necăjindu-mă."

Vera se uită la Kitty.

— Se pare că a fost scris de o femeie.

Kitty fu surprinsă.

— Cine poate fi? Şi de ce era un gardian? Unde erau?

Vera citi mai departe:

— „Sunt din ce în ce mai îngrozită că vom muri în casa asta uitată de lume, cu ferestre văruite, fără nicio rază de lumină, şi că n-o să-l mai văd pe dragul meu iubit niciodată."

— Sună de parcă ar fi închise. Mă întreb de ce.

Vera rămase cu gura căscată în timp ce citi următoarea parte.

— „Mâine Anastasia împlineşte şaptesprezece ani." Se uită la Kitty. Numele acestea înseamnă ceva pentru tine? Olga, Maria şi Anastasia?

— Nu. Ar trebui?

Vera citi în diagonală pagina şi traduse altă bucată:

— „Alexei e foarte curajos, dar nu se simte suficient de bine cât să-l ducem în grădină de când am ajuns aici." Se uită la Kitty. Presupun că ar putea fi un fals.

— Un fals după ce? Cine credeți că sunt?

Vera se încruntă.

— Astea sunt numele familiei imperiale Romanov, care a fost închisă după Revoluția din februarie 1917.

— Nu se poate! Kitty îşi stoarse creierii încercând să-şi aducă aminte ceva de la orele de istorie. De ce ar avea

Dmitri un jurnal care să-i aparţină uneia dintre ele?

Vera aşează caietul pe o măsuță de parcă ar fi fost o relicvă valoroasă şi se ridică.

— Cred că ar trebui să port mănuşi când umblu cu el. Ar putea fi un document de o importanță istorică.

Traversă camera şi scoase dintr-un sertar o pereche de mănuşi albe de bumbac.

— Serios? Credeți că e vreo şansă să fie autentic?

— Ştim că amândouă fetele cele mari şi părinții lor au ținut jurnale. Sunt păstrate la Arhivele Statului din Federația Rusă, dar fragmente din ele au fost date publicității sub formă de traduceri, iar acesta este remarcabil de asemănător în ce priveşte tonul şi conținutul. Acea descriere a ferestrelor văruite seamănă cu Casa Ipatiev din Ekaterinburg. Este un fapt documentat că Maria a flirtat cu un gardian de acolo şi că ceilalți erau supărați pe ea.

Kitty era uluită şi abia putea cuprinde cu mintea ce auzea.

— Ce s-a întâmplat cu ei?

— Au fost ucişi în noaptea de 17 iulie 1918.

Vera se aşeză din nou şi deschise jurnalul la ultima pagină.

— Acest jurnal se termină pe 14, o duminică.

Se întinse după un iPad pe care Kitty nu îl observase până atunci. Cumva părea nepotrivit în acel loc prăfuit şi plin de cărți. Tastă ceva timp de câteva minute, apoi zise:

— Da, 14 iulie 1918 a picat într-o duminică. Sigur, vor trebui făcute multe teste dacă vrei să-i verifici autenticitatea.

Kitty era uimită.

— Al cui credeți că e jurnalul?

— Trebuie să fie al Tatianei. Toți ceilalți au fost amintiți.

Tastă iar pe iPad şi i-l dădu lui Kitty. Pe ecran era o fotografie cu o fată foarte elegantă, cu părul scurt şi ondulat, cu cărare pe o parte, îmbrăcată într-o rochie

până la glezne, de culoarea fildeşului, acoperită cu broderii, şi purtând mai multe coliere şi brățări. Părea arogantă, regală şi suspicioasă, ca şi cum nu era o persoană căreia îi câştigai uşor încrederea.

— E frumoasă, zise Kitty. Ce tragedie că a fost ucisă!

Vera luă înapoi iPadul şi căută altceva.

— Uită-te! exclamă ea. E scrisul Tatianei. E foarte ascuțit şi grafic, cu linii care urcă şi coboară într-un fel neobişnuit pentru epoca aceea. E identic cu scrisul din jurnalul tău, nu crezi?

Kitty se uită de la unul la altul. Cifrele erau scrise la fel; erau imposibil de diferențiat.

— Dar de ce-ar fi avut străbunicul meu jurnalul Tatianei?

— Există mai multe posibilități, cugetă Tatiana. La o săptămână după crime, Casa Ipatiev a fost deschisă publicului, iar trecătorii au intrat în ea şi s-au servit singuri cu suvenire. Poate Dmitri a fost unul dintre ei sau poate i-a fost dat de altcineva. Presupun că putea fi şi unul dintre gardienii din casă.

— Adică unul dintre ucigaşi?

Kitty simți instinctiv că nu putea fi adevărat. Orice bărbat care scrisese poveşti de dragoste atât de emoționante ca acelea pe care le citise ea nu putea să fi fost vreodată un ucigaş.

— Nu, istoricii sunt destul de siguri că ştiu cine au fost toți ucigaşii: Iacov Iurovski, şeful gărzilor, şi opt dintre oamenii săi.

Luă iPadul şi citi cu voce tare numele când le găsi:

— Ermakov, Kudrin, Medvedev, Nikulin, Kabanov, Netrebin, Vaganov şi Jan Tsel'ms. A ales oamenii cu cel mai mult sânge-rece pe care i-a găsit. Cred că multe alte gărzi au refuzat să participe.

Kitty se cutremură şi speră că Dmitri nu fusese implicat. Atunci cum obținuse jurnalul? Deodată îşi aminti de pandantiv şi îl scoase ca să i-l arate Verei.

— Am găsit asta sub cabana străbunicului meu şi un

bijutier mi-a spus că e Fabergé.

Vera se uită cu atenție la el.

— Michael Wigstrom, maestrul bijutier favorit al Romanovilor. E minunat, zise ea şi i-l dădu înapoi. Să-ți dau nişte cărți să citeşti despre familie?

Se ridică şi privirea îi rătăci de-a lungul unui raft până când găsi ceea ce căuta. Scoase o carte, apoi încă una.

— E un gest foarte frumos. Şi v-ați gândi să traduceți jurnalul?

Vera ezită.

— Serviciile mele nu sunt ieftine. De ce nu îl donați unei biblioteci sau universități ca să plătească ei traducerea?

— Nu vreau să-l dau nimănui. Este unul dintre puținele lucruri care mi-au rămas de la străbunicul meu, o amintire a moştenirii ruse pe care am descoperit-o abia recent. Dacă plătesc eu traducerea, despre ce sumă vorbim?

Vera se aşeză să estimeze numărul paginilor, apoi îşi supse buza şi estimă în cele din urmă două mii de dolari. Se gândi că avea să dureze două până la trei săptămâni.

Kitty nu trebui să se gândească prea mult. Străbunicul ei păstrase acest jurnal cu un motiv, şi era sigură că ar fi vrut ca ea să-l citească. Putea folosi din banii moşteniți de la el, care se aflau în contul ei curent.

— Aş vrea să continuăm, dacă sunteți sigură că doriți…

— Glumeşti? rânji Vera, părând deodată mult mai tânără. Nu ştiu ce mi-ar plăcea mai mult. Ce proiect fascinant!

Kitty întinse mâna, iar cele două femei bătură palma.

— Ne-am înțeles.

În timp ce conducea înapoi spre lacul Akanabee, prin minte îi treceau toate motivele posibile pentru care străbunicul ei ar fi avut în posesia sa jurnalul unei mari ducese din Rusia. Cunoscuse oare familia? Îl găsise oare după asasinarea lor? De ce îl păstrase, în loc să-l doneze

unei biblioteci? Sau era un fals reuşit pe care avea de gând să-l folosească într-un roman?

Îşi dorea ca Tom să fie acolo. El avea o minte logică şi o surprindea deseori sugerându-i răspunsuri la care ea nici nu se gândise. Îi plăcea faptul că aveau creiere care funcționau atât de diferit.

Apoi îşi aminti de mesajul foto din telefonul lui şi se strâmbă. „Tom, nenorocitule. De ce a trebuit să strici totul?”

Capitolul 27

EKATERINBURG, RUSIA
mai 1918

La trei săptămâni după plecarea țarului şi a țarinei, Trina veni acasă la Dmitri să-i spună că Alexei fusese considerat apt să călătorească şi că restul Romanovilor aveau să fie duşi la părinții lor în Ekaterinburg. Dmitri îşi strânse lucrurile şi îi plăti proprietarei chiria pe încă o săptămână ca scuză pentru că nu o avertizase din timp, apoi se grăbi spre Casa Guvernatorului. Acolo aşteptau câteva trăsuri tarantas de modă veche, probabil pentru a-i transporta în prima parte a călătoriei. Dmitri se duse în grabă la un negustor de cai şi cumpără unul cu care să-i poată urmări.

Privi în timp ce suita regală, formată din douăzeci şi şapte de persoane, printre care servitori şi profesori, fu escortată în trăsuri, alături de cei trei câini: Ortipo, spanielul lui Alexei, Joy, şi pekinezul familiei, Jimmy. Alexei era cărat în brațe de un servitor, iar Tatiana se ținea aproape, liniştindu-l. Ea nu ridică privirea, prea îngrijorată din pricina fratelui său.

Dmitri călări în urma trăsurilor, ascunzându-se printre copaci şi dormind prost de fiecare dată când grupul se oprea la vreun han pe timp de noapte. Era o călătorie care îți zdruncina oasele, pe drumuri proaste, iar Dmitri se temea pentru bietul Alexei, pentru care fiecare hurducătură însemna o durere groaznică. De fiecare dată când o zărea pe Tatiana, ea părea chinuită şi îngrijorată, iar el tânjea să fugă spre ea şi să o ia în brațe. Ea îi sprijinea pe toți ceilalți şi nu avea pe nimeni care să o sprijine şi pe ea.

Cinci zile mai târziu ajunseră la joncțiunea cu căile ferate de la Tiumen, iar Dmitri văzu că fetele păreau tulburate în timp ce erau urcate într-un tren care nu avea

nimic din confortul cu care erau ele obişnuite. Trenul regal fusese ca un palat, cu paturi şi canapele somptuoase, candelabre, mese mari şi lămpi individuale de citit. Acest tren, în schimb, avea scaune tari în vagoane fără decoraţiuni, cu coridoare goale, iar publicului i se permitea să călătorească în acelaşi tren. El se asigură că Tatiana îl zări şi îi surprinse privirea uşurată de pe chip când ea îşi dădu seama că el călătorea cu ei, deşi nu se putea apropia la mai mult de două vagoane de grupul regal.

Trenul porni cu un scârţâit şi aerul se umplu de mirosul fumului, în timp ce funinginea neagră mânjea ferestrele. Dmitri încercă să înainteze pe coridor ca să treacă să o vadă pe Tatiana, dar fu împiedicat de gărzi. La căderea nopţii, rămase treaz, imaginându-şi că ea stătea întinsă pe exact acelaşi fel de banchetă ca şi el şi se întrebă dacă ea putea să doarmă. Oare hrana lor era mai bună decât supa insipidă şi pâinea tare pe care reuşise el să le procure? Aşa spera.

La sosirea în Ekaterinburg, coborî din tren şi văzu apropiindu-se un contingent de la sovietul local. Mulţimile de orăşeni se îmbrânceau, dornici să-i zărească pe vizitatorii regali, iar Dmitri se amestecă printre ei, încercând să nu atragă atenţia. Trecură mai multe ore, timp în care veniră şi plecară tot felul de oficiali, până când în cele din urmă copiii regali ieşiră cu doar trei însoţitori. Părea că restul grupului rămânea în urmă. Li se ordonă să-şi care singuri bagajele, iar Dmitri fumegă de furie neajutorată în timp ce Olga, Tatiana şi Anastasia se chinuiau să le ridice. Singurul servitor nu putea ajuta, fiindcă el îl căra pe Alexei. În timp ce mergeau clătinându-se spre şosea, mulţimea începu să-i huiduie. Dmitri ar fi vrut să protesteze, să fugă şi să le care el poverile, dar fu nevoit să rămână neputincios în timp ce Tatiana îi strânse pe ceilalţi şi împreună urcară dealul, cu capetele sus, înconjuraţi de Gărzile Roşii.

Prima impresie a Casei Ipatiev fu un şoc. Era mult mai

mică decât Casa Guvernatorului şi era înconjurată de un gard înalt la doar un metru şi ceva de ziduri, aşa că nu prea aveau loc să se plimbe afară. Din ce înțelese Dmitri, era construită în stil modern, însă ferestrele erau vopsite în alb pentru ca nimeni să nu vadă înăuntru sau afară, şi erau gărzi cu mitraliere aşezate în posturi de santinelă la fiecare colț. Aceasta chiar era o închisoare, iar paznicii nu îşi asumau niciun risc. Tatiana se întoarse şi îi aruncă o ultimă privire chinuită înainte să dispară înăuntru.

Dmitri se plimbă prin jurul casei, observând unde se aflau santinelele şi ascultând să prindă vreun sunet dinăuntru. Era neobişnuit de frig pentru luna mai şi fulguia din când în când, iar el bănuia că acest lucru avea să-i împiedice pe membrii familiei să iasă afară ca să-şi dezmorțească picioarele. Într-una dintre scânduri exista o gaură, iar Dmitri se aplecă să privească prin ea, dar nu fu în stare să vadă nimic în afara zidurilor casei cu acele ferestre sinistre şi goale, de parcă locuitorii fuseseră raşi de pe fața pământului.

Trebuia să-şi găsească o cameră, dar de această dată se gândi că era mai bine să aleagă un loc îndepărtat, în caz că reuşea să salveze familia. Merse până ce găsi o berărie, unde întrebă dacă ştia cineva vreun țăran cu o căsuță de închiriat şi un cal de vânzare; îşi lăsase ultimul cal în Tiumen când urcaseră în tren. Întrebarea lui se răspândi iute şi în cele din urmă cineva avea un prieten care avea un văr care poate l-ar fi putut ajuta. Vărul prietenului fu chemat şi sosi aducând un cal, apoi îl duse pe Dmitri la marginea localității, unde avea o căsuță adăpostită la marginea unei păduri de pini. Conveniră asupra unui preț, calul fu priponit, iar Dmitri intră singur, bântuit de gânduri sumbre.

Îi era groază că Tatiana avea să fie lăsată într-un astfel de loc printre astfel de oameni. Trina era una dintre cei care rămăseseră în urmă în tren, aşa că nu avea cum să trimită sau să primească scrisori. Soția lui era închisă în spatele acelei baricade înalte, păzită de gărzi înarmate

până în dinți, într-un oraş în care nu exista decât ostilitate față de familia ei. Sfârşitul se apropia. Simțea asta în oase. Nu mai avea mult timp la dispoziție ca să găsească un mod de a o salva.

În dimineața următoare, Dmitri călări prin Ekaterinburg ca să-şi revină. Oraşul se afla pe partea de răsărit a Munților Ural şi vedea cicatricele lăsate de minerit pe versanții înalți. Ştia că aici se săpa după pietre prețioase: genul de pietre pe care Romanovii le folosiseră odată la bijuterii şi la ouăle Fabergé fără să se gândească de unde proveneau. Erau câteva clădiri frumoase – biserici, catedrale, teatre şi case particulare, construite în stilul clasic –, dar şi multe uzine care scuipau fum, fabrici de hârtie zgomotoase şi tăbăcării urât mirositoare în care populația muncitoare îşi câştiga coaja de pâine. Vosnesenski Prospekt, unde se afla Casa Ipatiev, era strada principală. Dmitri călări pe lângă casă, dar nici măcar de pe cal nu putu să vadă peste baricadă şi nu sesiză niciun semn de viață dinăuntru.

Patru case mai jos, o placă de alamă fixată pe un zid semnala consulatul britanic, iar el opri calul. Oare merita să întrebe înăuntru?

Dmitri fu condus într-un hol unde stătu într-un fotoliu de piele în jur de douăzeci de minute până când fu chemat să-l întâlnească pe consul, Sir Thomas Preston. Acesta era un bărbat înalt, distins, în jur de treizeci de ani, cu ochi înguşti care îl scrutară pe Dmitri când acesta intră în încăpere. Dmitri se prezentă ca un fost membru al escortei regale, unul care era foarte îngrijorat de bunăstarea familiei Romanov, şi îl întrebă dacă putea să facă ceva pentru a-i ajuta.

Sir Thomas bătu cu un stilou în masă, privindu-l cu regret.

— În fiecare zi întreb de starea țarului şi a țarinei, iar acum am să îi includ şi pe marele duce şi pe ducese, dar probabil nu am mai multe informații decât dumneata. În

dimineața aceasta am primit o delegație de la membrii personalului care rămân încă în tren şi nu au unde să meargă, şi încerc să le găsesc cazare – deşi se pare că unii au fost închişi. Informațiile sunt sumare.

Dmitri era nerăbdător.

— Dar guvernul britanic nu poate face nimic să-i ajute? Sunt rude ale regelui George al V-lea. Sunt indignat de indiferența lor.

Sir Thomas îşi strânse buzele înainte să răspundă.

— Auzi veştile de pe Frontul de Apus? Ştii câți mor în tranşee? Mi-e teamă că sunt preocupați cu alte chestiuni la Londra.

Lui Dmitri îi veni să urle de neputință, în schimb îşi îngropă fața în mâini şi inspiră adânc.

— Îți înțeleg pe deplin îngrijorarea, continuă Sir Thomas, vorbind încet acum. Şi eu sunt profund îngrijorat de evoluțiile recente şi dacă aş putea ajuta la orice încercare de a elibera familia fără să fiu direct răspunzător, atunci poți fi sigur că aş face-o.

Dmitri ridică privirea, uimit. În sfârşit, un oficial părea dispus să ajute.

— Colegii mei şi cu mine am pregătit multe planuri, dar fără succes. Problema stă în eliberarea atâtor persoane în acelaşi timp, printre care şi un băiat care nu poate să meargă. Şi am numărat zece posturi de gardă în afara casei în care stau acum. Ar fi nevoie de zeci de oameni bine înarmați numai ca să scoatem familia din oraş, darămite să-i mai şi ducem pe teritoriu sigur.

— Într-adevăr, fu de acord Sir Thomas. Să fie clar: guvernul britanic nu va ajuta în nicio calitate oficială. Însă am vorbit cu câțiva negustori britanici care fac schimburi regulate în această regiune şi care duc mărfuri înapoi în Londra, şi am discutat trasee care ar putea fi folosite în cazul unei acțiuni de salvare. Ei ştiu cum să treacă de blocada navală germană. Poate ar trebui să vă pun în legătură.

— Ați face asta?

Dmitri era uluit. Simpatia lui Sir Thomas contrasta complet cu dezinteresul rece pe care îl întâlnise la ambasada britanică din Sankt-Petersburg.

— De ce ați avea încredere în mine?

Sir Thomas zâmbi.

— Consider că mă pricep destul de bine să judec oamenii după mulți ani în slujba asta. Ai riscat să te identifici drept un membru al escortei regale. Aş fi putut să chem sovietul local şi să pun să fii arestat. Vei vedea că în oraş sunt foarte militanți, aşa că ai grijă să nu-ți trădezi intențiile.

Un secretar aduse o tavă cu ceai şi Sir Thomas îi oferi lui Dmitri o ceaşcă. Nu mâncase şi nu băuse nimic de seara trecută, iar ceaiul îi încălzi gâtul, făcându-l să se relaxeze puțin.

— Sunteți atât de aproape de Casa Ipatiev... Mă întreb dacă ştiți pe cineva care intră şi iese şi ar putea fi dispus să trimită mesaje de la mine?

Sir Thomas scutură încet din cap.

— Mă tem că nu. Nişte măicuțe îi aduc familiei ouă şi smântână o dată pe săptămână, dar coşurile lor sunt verificate cu foarte multă atenție. Iar câteva femei merg să facă curat din când în când, dar sunt recrutate prin sovietul local şi mă îndoiesc că ai să găseşti vreo simpatizantă a Romanovilor printre ele. E puțin probabil ca părintele Storojev, preotul care îi vizitează ca să le țină slujbele ortodoxe, să rişte să cadă în dizgrația bolşevicilor. Iar altfel, singurii lor vizitatori sunt Gărzile Roşii. Am încercat să le trimit un bilet de bun venit țarului şi țarinei, dar am fost refuzat. Îmi pare rău.

Dmitri era demoralizat. Cum avea să le aranjeze salvarea, dacă nu putea să comunice cu Tatiana? Cum avea să reziste fără corespondența lor zilnică? Deja îi era dor de scrisorile ei, îi era dor să cunoască micile detalii ale vieții ei. Repetau o altă piesă de teatru? Cum progresa cu făcutul pâinii? Acestea erau paiele subțiri de care se prinsese ca să nu o ia razna, iar fără ele, simțea că se

îneacă într-o mare întinsă de deznădejde.

Capitolul 28

EKATERINBURG, RUSIA
iunie 1918

Dmitri găsi scuze să treacă pe lângă Casa Ipatiev de mai multe ori pe zi şi treptat îşi dădu seama care era rutina familiei. Romanovilor li se permitea să facă mişcare în grădină timp de o jumătate de oră la unsprezece dimineaţa şi apoi din nou între trei şi patru după-amiaza. Într-o dimineaţă, când gărzile nu păreau să fie atente, Dmitri îşi apropie ochiul de gaura din gardul de lemn şi fu în stare să le zărească pe fete jucând tenis fără plasă. Tatiana purta o rochie gri-deschis cu o eşarfă purpurie cu ciucuri în jurul umerilor. Tânjea să o strige, dar nu îndrăzni. Deşi vremea se încălzise, mama şi fratele ei nu erau afară. Ţarul Nicolae mergea grăbit în susul şi în josul curţii pustii, cufundat în gânduri, iar Tatiana încerca să le convingă pe surorile sale să se concentreze asupra jocului, străduindu-se să le ridice moralul.

Deodată, un instinct o făcu să se întoarcă şi să se uite direct prin gaura din scândură. Se uită cu atenţie o secundă, iar el clipi. Îi putea vedea ochiul? Oare avea să-şi dea seama că era el? Dmitri scoase repede o bucăţică de hârtie din buzunar şi scrise: *„Je t'adore. D.M.”*, o făcu ghemotoc şi o înfipse în gaură. Apoi plecă balansându-şi braţele şi se ascunse pe o stradă lăturalnică. Jumătate de oră mai târziu, când trecu din nou pe acolo, fu bucuros să observe că hârtia nu mai era. Să dea Domnul să o fi luat Tatiana şi nu una dintre gărzi.

Se întoarse în după-amiaza aceea la patru şi jumătate, după ce Romanovii fuseseră duşi înapoi înăuntru după mişcarea de după-amiază, şi văzu că în gaură era iar un ghemotoc de hârtie. După ce verifică să nu se uite nimeni, îl luă şi îl băgă în buzunar. Nu îndrăzni să-l deschidă până ce nu ajunse la câteva străzi distanţă. Cu degetele

tremurânde, despături hârtia şi citi, cu scrisul înclinat inconfundabil al Tatianei, cuvintele: „Cu toții fac față cât de bine pot, dar mie mi-e dor de tine din tot sufletul. O mie de binecuvântări asupra ta, fiindcă ne-ai urmat şi fiindcă îmi dai tărie ştiindu-te atât de aproape. Te ador acum şi totdeauna”.

Un suspin țâşni din pieptul lui Dmitri, şi se strădui să-l înăbuşe. Soția lui frumoasă şi eterică ştia că se afla acolo şi încă îl iubea. Era ca un punct de lumină într-un tunel lung şi întunecat. Trebuiau să aibă grijă să nu folosească prea des gaura din scândură ca metodă de comunicare, pentru că dacă aveau să fie prinşi, gărzile o puteau pedepsi, iar acea cale avea să le fie închisă. Îi explică acest lucru în biletul pe care îl lăsă în dimineața următoare, şi când nu găsi niciun răspuns, presupuse că ea înțelesese.

Dmitri se înveseli nespus fiindcă acum îi putea scrie Tatianei. Trecu pe la Sir Thomas Preston din nou în săptămâna aceea şi îi spuse că avea un mod de a comunica cu Romanovii.

— Bun, încuviință Sir Thomas. Va fi de ajutor. Şi eu am o veste care poate sau nu să fie de interes. Unul dintre funcționarii mei cunoaşte un țăran, un bărbat pe nume Tolmaciov, a cărui fiică este una dintre menajerele de la Casa Ipatiev. Îmi spune că Tolmaciov nu îi iubeşte pe bolşevici, care le-au impus țăranilor tot felul de legi lipsite de noimă. Mă gândeam că merită ştiut.

Dmitri se arătă numaidecât interesat.

— Îmi veți da indicații cum să ajung la ferma sa?

Sir Thomas sorbi din ceai.

— Cred că ar fi mai bine să te prezinte omul meu. Săptămâna viitoare cândva. Stabilim noi.

Discutară despre schimbările masive impuse asupra societății ruse de noua putere – planurile de colectivizare a industriei, drepturile sporite ale muncitorilor –, însă fură de acord că efectul imediat era o creştere a prețurilor la alimente şi o situație mai dificilă ca oricând pentru

săraci. Sir Thomas întrebă cum se descurca familia lui Dmitri, iar Dmitri se jenă când îi răspunse:

— Tatăl meu a fost arestat la scurt timp după Revoluție şi a murit în închisoare iarna trecută. Mama şi surorile mele vor să le vizitez, dar eu nu am... mi s-a părut greşit să-i părăsesc pe Romanovi. Nu ştiu cum să mă mai împart, zise el roşind. Oricum nu puteam să ajung la înmormântarea tatei fiindcă am fost izolați în Tobolsk până la dezgheț. Iar acum, se pare că e mai multă nevoie de mine aici decât acasă în Lozovotka... Măcar de-ar fi mai aproape. Mă simt teribil de vinovat de fiecare dată când scriu şi îmi amân iarăşi vizita.

Sir Thomas îl privi gânditor, apoi întrebă:

— De care dintre marile ducese eşti îndrăgostit?

Dmitri fu atât de uimit, încât vărsă ceaiul în farfurioară şi i se scurse pe cracul pantalonilor.

Sir Thomas râse.

— Eram sigur! Haide, care dintre fete?

— Tatiana, şopti Dmitri, după ce ezită o clipă. Şi ea mă iubeşte.

— Ar fi cazul, având în vedere sacrificiile pe care le faci pentru ea. Ei bine, o să fac tot ce pot să vă ajut.

Dmitri se duse la ferma lui Piotr Tolmaciov împreună cu un bărbat de la consulat pe nume Henderson. Țăranul lucra pe un câmp de grâu. Când îi văzu făcându-i cu mâna se strecură printre tulpinile înalte până la gard.

— Ai auzit ultimele ordine de la Moscova? întrebă el, continuând o conversație pe care se pare că o avusese cu Henderson la ultima lor întâlnire. Trebuie să dau tot surplusul de grâu, de care nu am nevoie imediat, la un comisariat care o să-l distribuie după merit. Cei care fac muncă manuală grea vor primi cel mai mult, iar cei care nu fac muncă fizică abia dacă vor primi ceva. Asta înseamnă că aceia ca dumneata vor rămâne nemâncați, îi spuse lui Henderson, uitându-se la Dmitri cu coada ochiului.

— Sună complet nefuncțional, zise Henderson înțelegător.

Îl prezentă pe Dmitri şi discutară o vreme despre noul sistem economic pe care bolşevicii aveau de gând să-l impună la nivel național, cu norme stricte pentru fiecare produs.

Dmitri nu auzise toate detaliile noilor planuri şi fu îngrozit de cât de iute era făcută fărâme structura socială a țării pe care o iubea. O parte din el accepta că aristocrația, din care făcuse şi el parte, nu îşi avea locul în secolul al douăzecilea. Ca o familie privilegiată să dețină pământul şi toate roadele sale numai prin naştere, iar ca aceia mai puțin norocoşi în ce priveşte familia să fie nevoiți să muncească ore în şir pământul şi să mai şi plătească impozite pentru el era o cale sigură către rebeliune. Dar alternativa pe care o propuneau bolşevicii părea copilăros de simplistă. Dacă pământul era deținut în comun, cum aveau să-i facă pe toți să muncească la fel? Cine avea să facă investițiile necesare pentru a reconstrui şi renova instalațiile, aşa cum făcuse tatăl său pe moşia lor?

Chipul țăranului era roşu de la soare, dar ochii săi erau de un albastru limpede, iar părul scurt, de un gri-argintiu.

— Dacă mi-aş permite, m-aş muta în sud, în Crimeea, pe care bolşevicii n-au fost în stare să o ia, zise el. Familia nevesti-mii e de acolo şi pământul e bun de lucrat. Orele de lumină în plus înseamnă că au două recolte pe an, nu una, ca noi. În Ekaterinburg noi, țăranii, zicem mersi dacă ne acoperim costurile. Nu ştiu de unde o să fac rost de „surplus” să-l dau statului.

Dmitri aşteptă până când se ivi o pauză în conversație, apoi îndrăzni:

— Am auzit că fiica dumitale lucrează în Casa Ipatiev. Îți spune ceva despre starea de spirit a familiei imperiale? Îmi închipui că le este foarte teamă.

Țăranul scutură din cap.

— Şocant, nu-i aşa? Dacă bolşevicii au dovezi că ţarul şi ţarina au trădat, să le arate şi să îi judece în faţa instanţei. Dacă nu, de ce nu le dau drumul să trăiască în exil? Elena, fiică-mea, îmi spune că sunt o familie fermecătoare care e recunoscătoare pentru cel mai mic serviciu. Îi pare rău pentru ei.

— Elena e aici astăzi? întrebă Dmitri, privind în jur.

— Acolo e, vede de porci.

Arătă cu braţul în direcţia unui şopron la câteva sute de metri.

Continuară să discute, dar Dmitri stătu cu ochii pe şopron până când ieşi o fată care ducea o găleată. Era prea departe ca să-şi dea seama cum arăta, dar părea înaltă şi subţire. Ea se îndreptă în direcţia lor şi pe măsură ce se apropia, Dmitri văzu că avea părul şaten şi lung până la umăr. Deodată începu să i se formeze un plan în minte. Era o nebunie? Oare avea să funcţioneze? În timp ce Henderson şi ţăranul îşi continuau discuţia, el încercă să se gândească la tot.

— De câţi bani aveţi nevoie să vă mutaţi în Crimeea? îl întrebă deodată pe ţăran, întrerupându-le discuţia.

Tolmaciov rămase nedumerit.

— De ce întrebi?

— Spune o cifră, insistă Dmitri, iar ţăranul se gândi o clipă, apoi menţionă suma de două mii de ruble.

Dmitri continuă:

— Dacă îţi dau două mii de ruble, vrei să o rogi pe fiica dumitale să ne ajute să comunicăm cu Romanovii? Încercăm să-i ducem în străinătate, şi avem nevoie de cineva care are acces la casă.

Ţăranul deveni imediat bănuitor.

— Cine eşti? De unde ştiu eu că nu eşti spion bolşevic?

— Pot garanta eu pentru el, spuse Henderson încet, iar Dmitri îi făcu un semn scurt de mulţumire.

— Păi, bănuiesc că aş putea să mă gândesc. Ce vreţi să facă? Să ducă şi să aducă scrisori?

— Nu chiar, răspunse Dmitri. Mai întâi, am nevoie să

afli zilele în care va lucra săptămânile următoare. Poți să faci asta pentru mine?

— Două mii, ziceți. Bani gheață?

— Bani gheață.

— Se pare că om putea lucra împreună, prietene.

Bărbatul îi strânse mâna lui Dmitri, iar acesta văzu o sclipire de speranță în ochii lui, speranța că va putea ieşi dintr-o viață tot mai grea. Poate avea să funcționeze. *Trebuia* să funcționeze.

Dmitri se întoarse în oraş să-l întâlnească pe Thomas Preston.

— Trebuie să vorbesc cu unul dintre negustorii dumneavoastră despre cel mai sigur drum de a ieşi din Rusia. Există cineva în Ekaterinburg?

Preston făcu ochii mari.

— Ai un plan?

— Lucrez la asta.

— Cel mai bun ar fi Henry Armistead. Să-i dau un telefon. Ridică receptorul şi îi spuse secretarei de la celălalt capăt al firului să-l sune pe Armistead, apoi închise şi continuă: Între noi fie vorba, el a făcut parte dintr-un plan de salvare a familiei din Tobolsk. Trebuiau să pornească pe fluviul Enisei spre coasta de nord, apoi să se îndrepte spre Murmansk pe un vas de marfa din Norvegia arctică. Schema a trebuit anulată când au fost mutați la Ekaterinburg, dar poate reuşeşte să aranjeze ceva asemănător aici, dacă îi poți scoate din casă.

Dmitri vorbi grăbit:

— Vă rog să-l chemați să vină cât mai repede.

Sună telefonul, după ce fusese stabilită legătura, iar Sir Thomas vorbi cu bărbatul de la celălalt capăt al firului, spunând că avea o livrare importantă de făcut pe traseul spre Murmansk despre care mai vorbiseră. Se lăsă tăcerea.

— Nu puteți mai repede? întrebă el. Până atunci poate să se piardă ocazia… Ei, foarte bine. Şi faceți

dumneavoastră aranjamentele? 13 iulie atunci.

Dmitri se descurajă. Asta însemna peste trei săptămâni. Pe de altă parte, astfel avea timp să aranjeze toate detaliile. Avea multe de stabilit. Când plecă de la consulat, se duse la oficiul de telegrafie din oraş şi îi trimise o telegramă mamei sale. SCUZE TREBURI URGENTE MĂ REȚIN STOP POȚI TRIMITE DOUĂ MII RUBLE SĂ ÎNCHEIEM ACORDUL STOP SPER TOTUL BINE STOP VIN ÎN VIZITĂ CURÂND STOP FIUL TĂU.

Apoi îi trimise o telegramă lui Malevici: MARFA GATA ÎN EKATERINBURG 13 IULIE STOP VINO SĂPTĂMÂNA DINAINTE CU DOUĂZECI DE *YELKA* STOP.

Molizii – *yelka* – erau cei mai mari şi mai solizi copaci din pădurile în care luptaseră în timpul războiului, şi uneori îi comparaseră pe cei mai vajnici soldați cu ei; era sigur că Malevici avea să înțeleagă.

Stând ca pe jar, se duse înapoi la căsuța unde stătea ca să stabilească totul în cel mai mic detaliu. În sfârşit făcea ceva. Simțea că întârziase deja prea mult şi că aceasta avea să fie ultima lui şansă.

Capitolul 29

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
septembrie 2016

Odată cu începutul lui septembrie, vremea la lac rămase foarte caldă şi însorită, dar începu să adie o briză răcoroasă. Kitty căpătă un bronz puternic, în timp ce părul ei şaten avea şuvițe blonde. Îşi îndreptă atenția asupra reconstruirii debarcaderului, cumpărând scânduri noi de lemn şi desfăcându-l pe cel vechi pentru a-l construi din nou de la zero. Întotdeauna îi plăcuse tâmplăria: senzația lemnului care capitula sub dinții fierăstrăului, plăcerea îmbinărilor care se prindeau la fix, netezimea lemnului după şlefuire. După ce debarcaderul fu gata, ducea acolo un scaun pliant la începutul serii, lua o sticlă de vin şi citea cărțile pe care i le împrumutase Vera Quigley, stând afară până când lumina începea să scadă şi ciripitul păsărilor de zi făcea loc țipetelor păsărilor de noapte.

Curând, Kitty fu absorbită de povestea vieții Romanovilor în primii ani ai secolului al douăzecilea, când erau cea mai bogată familie de pe planetă. Citi despre hemofilia lui Alexei şi despre dependența tot mai mare a mamei sale de Rasputin, vindecătorul şi misticul siberian; apoi despre suspiciunea care se crease în jurul lor în timpul Primului Război Mondial şi despre furia față de stilul lor de viață opulent în timp ce foametea se răspândise în țară, care au dus la Revoluția din 1917. Cartea prezenta soarta familiei în captivitate, mai întâi acasă, în Palatul Alexandru din Sankt-Petersburg, apoi la Casa Guvernatorului din Tobolsk, Siberia, şi în cele din urmă în Casa Ipatiev din Ekaterinburg, la est de Munții Ural. Exista o hartă pe care Kitty vedea munții întinşi de la nord la sud prin centrul Rusiei, ca o şiră a spinării noduroasă. Citi că, treptat, condițiile se înrăutățiră

pentru familie, pe măsură ce Lenin şi Troţki puneau mâna pe partea de vest a ţării: raţiile le fuseseră reduse, multe dintre obiectele lor personale fuseseră furate, iar gărzile îi tratau cu o tot mai mare lipsă de respect, obligându-i să sune un clopoţel când voiau să folosească toaleta şi limitându-le timpul petrecut afară, în curte. Era foarte departe de luxul extravagant cu care erau obişnuiţi.

Vera Quigley promisese că avea să trimită o primă parte a traducerii într-o săptămână, iar Kitty se duse la cafeneaua din satul de vacanţă ca să-şi verifice e-mailurile. Le ignoră pe cele de la Tom – „Kitty, te rog, TE IUBESC", „Trebuie să vorbim!", „Te mai întorci vreodată?". Curând avea să poată să-i răspundă, dar nu acum. Prietenilor îngrijoraţi le trimise un mesaj scurt în care le spuse că era plecată pe timpul verii într-un loc fără Wi-Fi, dar că avea să ia legătura cu ei la întoarcere. Aşa cum sperase, avea un e-mail de la Vera cu un fişier ataşat, pe care îl descărcă şi îl deschise. Părea că Vera tradusese deja jumătate din jurnal şi îi scria că era atât de prinsă de proiect, încât uita şi să mănânce. Era convinsă că era un jurnal autentic, scris de Marea Ducesă Tatiana. Deşi Romanovii vorbiseră întotdeauna în engleză în particular, gărzile bolşevice insistau să vorbească numai în rusă, şi presupunea că din acest motiv şi jurnalele lor erau în rusă. Scria că se simţea extrem de privilegiată că fusese aleasă de Kitty să-l traducă.

Jurnalul începea în februarie 1918 şi continua până în iulie acelaşi an. Kitty se uită la primele însemnări, în care Tatiana scria despre o piesă de teatru intitulată *Ursul,* pe care o repeta împreună cu surorile sale, şi pe care o jucaseră pentru părinţii lor în seara de 23 februarie. Uneori părea o adolescentă: „Nu mă puteam opri din chicotit când Olga a început să recite replicile Mariei, în loc de ale ei. Asta a stricat cumva toată atmosfera dramatică". Kitty căută pe internet şi află că Tatiana

împlinise douăzeci şi unu de ani în timp ce era în captivitate, deci nu era un copil. Apoi căută imagini cu Tatiana pe Google şi fu uluită să vadă că existau sute de fotografii cu ea: purtând un costum de marinar pe iahtul regal *Standart,* în ținută formală de curte în 1913, în uniforma de soră medicală în 1915. Romanovilor le plăceau în mod evident fotografiile, fiindcă existau imagini cu ei în tot felul de locuri, şi se găseau online chiar şi câteva filme de amatori, puțin cam neclare. Kitty se uită la unul care îi prezenta pe cei cinci copii defilând într-o grădină în ordinea înălțimii, ca membrii familiei Von Trapp din *Sunetul muzicii,* iar fetele purtau rochii albe şi pălării de paie cu boruri largi legate cu panglici.

Tatiana zâmbea rareori, observă Kitty. Părea mai rezervată decât ceilalți, cu un aer de regină, şi era de departe cea mai frumoasă, cu chipul ei în formă de inimă, privirea pătrunzătoare şi părul şaten şi moale care îi curgea în cascade pe umeri. Părea incredibil că jurnalul găsit pe fundul valizei cu fotografiile de familie îi aparținuse acestei femei. O făcea pe Kitty să simtă că exista o legătură între ele. „Cine eşti?" se întrebă ea, privind lung imaginea alb-negru a unei femei care murise cu o sută de ani în urmă.

Când ajunse la cabană, citi traducerea Verei pe laptop. Unele însemnări se refereau la oameni pe care nu îi cunoştea:

22 martie, vineri

I-am scris mătuşii Ella în Perm. Avem nişte amintiri atât de fericite de la petrecerile la care ne ducea, dar privind în urmă, eram crude şi nerafinate, ca nişte verişoare de la țară. Ne îngrămădeam una în alta fără să ştim cum să vorbim cu nimeni, iar ceilalți oaspeți ne evitau, nesiguri cum să se prezinte. Mă rog ca Ella să fie bine, sănătoasă, şi bunica, şi toți ceilalți. Mi-e tare dor de ei toți. Suntem

captivi deja de mai bine de un an, iar soarta noastră e în mâinile Domnului. Rămân plină de speranță, deşi se pare că viitorul nostru nu va fi în Rusia. Cred că pot fi fericită oriunde atât timp cât M este cu mine.

Cine era M? se întrebă Kitty. Sora ei, Maria? Şi din care parte a familiei era mătuşa Ella? Însemnarea se încheia astfel:

La 8 dimineața am mers la obedniță, *iar după cină am avut vecernia şi apoi spovedania în salon. Am mai citit din* Anna Karenina *înainte de culcare şi tot îmi vine să o scutur ca lumea! Vronski nu o merita.*

Kitty râse. Şi ea gândise deseori la fel despre eroina naivă din romanul clasic al lui Tolstoi. Pe măsură ce citea, avea senzația că Tatiana era încă o persoană copilăroasă, dar care se simțea în acelaşi timp responsabilă pentru cei din jurul său. Şi, deşi nu spunea asta, Kitty simțea că era îngrijorată.

O săptămână mai târziu sosi altă bucată tradusă de Vera, acoperind lunile aprilie şi mai 1918.

8 aprilie, duminică

Papa *e supărat fiindcă o nouă directivă a Gărzilor Roşii le interzice lui şi lui Alexei să-şi poarte epoleții. E ridicol, pentru că nu ne poate vedea nimeni, acum că nu ni se îngăduie să ieşim. Am încercat să-mi arăt compătimirea, dar* papa *nu discută niciodată despre situația noastră. Poate că vorbeşte cu mama, dar cu mine sigur nu. Olga e cufundată în depresie, iar Maria şi Anastasia par să nu înțeleagă situația în care ne aflăm, fiindcă se ceartă şi se joacă şi se ceartă iar, fără să țină seamă că gărzile se uită sau nu. Mama şi Alexei sunt obsedați de simptomele lor, şi eu înțeleg că fără lucruri care să te distragă e uşor să nu te gândeşti la altceva, dar mi-aş dori să încerce. Iartă-mi*

irascibilitatea în seara asta, dragă jurnalule. Sper că se va evapora peste noapte şi mâine-dimineață mă voi trezi cu sufletul plin de compasiune pură.

În primele zile din mai, Tatiana descrise călătoria complicată pe care fuseseră nevoiți să o facă de la Tobolsk la Ekaterinburg. Părea să fi durat o săptămână, ceea ce o miră pe Kitty, pentru că potrivit cărții Verei, distanța era doar de vreo patru sute optzeci de kilometri.

Fiecare zgâlțâitură a trăsurii îl face pe Alexei să suspine de durere. Ştiu că birjarul aude şi face tot posibilul să evite cele mai mari gropi, dar drumul e într-o stare proastă în perioada asta a anului, chiar după dezgheț. Sper că a fost mai uşor pentru mama, papa *şi Maria, când pământul încă era bocnă. Măcar de-am fi putut călători cu ei.*

Scria despre bucuria pe care o simțise când se reîntâlnise cu familia în Ekaterinburg şi descria locul în care erau cazați:

OTMA [o notă a Verei îi explică faptul că acesta era un acronim pe care îl foloseau fetele pentru a se referi la toate patru] *împart o cameră cu tapet cu flori şi un covor în stil oriental. Încă nu avem paturi, dar dormim pe podea peste hainele făcute grămadă… După-amiază am stat jumătate de oră în grădină, unde sunt tufe frumoase de liliac şi caprifoi. A fost păcat să ne întoarcem în casă, unde aerul e închis şi căldura zăpuşitoare. Nişte măicuțe ne-au trimis ouă şi smântână ca să-l întremeze pe Alexei, şi e încurajator să ştim că există oameni buni în acest oraş, care se gândesc la noi.*

La 19 mai era o însemnare ciudată despre un ochi în gard. Vera scrise că tradusese textul literal, dar că se întreba dacă nu cumva era vorba de o metaforă obscură, poate religioasă, cu care nu era familiarizată:

Nu ştiu ce m-a făcut să-l observ, pentru că eram la un metru şi ceva, dar am văzut o sclipire care mi-a atras atenția. Mai întâi am crezut că am vedenii, apoi am presupus că e un copil, fiindcă era la nivelul pieptului meu, dar ceva din felul în care mă urmărea îmi părea cunoscut. Iar apoi am făcut descoperirea aceea minunată!

Însemnarea se încheia acolo, şi Kitty se trezi la fel de perplexă precum Vera. Care era descoperirea? Era frustrant să citeşti un jurnal vechi de nouăzeci şi opt de ani. Într-o clipă începea să simtă că ajungea să o cunoască pe Tatiana, iar apoi câte o referință evazivă o făcea să-şi dea seama că nu ştia aproape nimic.

14 iunie, joi

Papa *a rămas fără tutun, drept urmare, e irascibil. M-am dus să discut cu Anton, una dintre gărzi, să întreb dacă se poate găsi puțin, şi mi-a cerut cel mai obscen lucru pe care l-am auzit vreodată. Dacă l-ar auzi M, l-ar omorî pe loc.*

Iarăşi misteriosul M, şi părea să fie un bărbat. Nu ştia nimic despre identitatea lui şi presupuse că Tatiana îi ascundea numele în caz că gărzile cereau să-i citească jurnalul.

Kitty ştia din una dintre cărțile Verei că fetele îşi cususeră bijuteriile în tivurile şi căptuşelile hainelor, pentru a le proteja de furturile gărzilor, dar nu se vorbea despre aşa ceva în jurnal. Îşi închipui că nu era deloc confortabil să te aşezi când purtai haine cu bijuterii în cusături.

Probabil Romanovii fuseseră înspăimântați în timpul acelor luni în care aşteptau să afle care avea să le fie soarta, însă jurnalul se concentra asupra rutinei zilnice formate din mese, rugăciuni, mişcare şi citit. Era o viață liniştită.

Când sosi ultima parte a traducerii, Kitty trecu, macabru, direct la ultima însemnare. Era datată duminică, 14 iulie, iar tonul era sumbru.

Părintele Storojev a venit azi să țină o slujbă împreună cu diaconul Buimirov. Am fost bucuroşi să-l vedem, fiindcă a trecut mult timp de când nu ne-am mai împărtăşit. A cântat „Cu Sfinții odihneşte" [Vera introdusese o notă spunând că aceasta era rugăciunea ortodoxă pentru cei adormiți] *şi, simțind cât de potrivite erau cuvintele: „odihneşte, Hristoase, sufletele adormiților robilor Tăi, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viață fără de sfârşit", am căzut cu toții în genunchi – în afară de Alexei, desigur, care nu se poate ridica de pe scaun.*

Niciunul dintre noi nu a răspuns la liturghie, dar la sfârşit ne-am dus să sărutăm crucea, iar mama şi papa *s-au împărtăşit. Când a plecat Storojev, i-am şoptit „mulțumesc". Nu pot spune de ce, dar am senzația că nu îl vom mai vedea niciodată.*

După aceea, Tatiana copiase câteva cuvinte despre care Vera menționase că îi aparțineau unui sfânt rus, Ioan din Kronstadt: „Durerea ta e de nedescris, durerea Mântuitorului din Grădina Ghetsimani pentru păcatele lumii e de nemăsurat, puneți-vă durerea lângă a Lui, iar acolo veți găsi mângâiere".

Potrivit cărților de istorie, niciunul dintre ei nu ştia că mai aveau de trăit doar câteva zile, însă ceva din tonul acestei însemnări o făcu pe Kitty să se întrebe dacă Tatiana nu avea cumva o presimțire.

Capitolul 30

EKATERINBURG, RUSIA
26 iunie 1918

Dmitri munci fără oprire în următoarele trei săptămâni pentru a-şi pune planurile în mişcare. Rezervă camere pentru cei douăzeci de bărbaţi pe care spera să-i aducă Malevici cu el. Cazarea tuturor în acelaşi loc ar fi stârnit bănuieli, aşa că alese clădiri împrăştiate prin oraş şi rezervă câte două sau trei camere în fiecare. Henry Armistead avea să stea cu Sir Thomas Preston, cum mai făcuse şi alte dăţi.

Când sosiră cele două mii de ruble de la mama lui Dmitri, luă banii şi se duse în vizită la ţăran, Piotr Tolmaciov. Se aşezară la masa din bucătărie, unde un câine ciobănesc se freca de coapsa lui Dmitri, încercând să îi intre în graţii, după ce el aşeză săculeţul cu bani pe masă şi îl deschise la gură.

— Ce vreau eu, spuse el, este ca fiica dumitale să-mi ofere un plan al interiorului casei: unde trăieşte familia şi unde sunt aşezate gărzile. Trebuie să ştim totul despre aranjamentele de pază.

Ţăranul rămase transfigurat la vederea bancnotelor şi încuviinţă din cap.

— Nicio problemă, prietene.

— Apoi vreau să facă schimb cu Tatiana, a doua fiică a Romanovilor, doar pentru o noapte.

— Ce vrei?

Dmitri continuă liniştit:

— Trebuie să vorbim cu cineva din familie pentru a înţelege planurile, iar Tatiana are firea cea mai practică. În plus, fiica dumitale îi seamănă la înălţime, conformaţie, ten şi culoarea părului.

Obrajii ţăranului se înroşiră:

— Dacă o prind, o execută.

Dmitri scutură din cap.

— Nu o va prinde nimeni. Familia imperială va fi avertizată şi o va înconjura ca să treacă neobservată. Îşi va schimba hainele cu Tatiana şi apoi se va schimba la loc a doua zi dimineaţă. E doar pentru o noapte. Pentru asta, eu îi ofer familiei dumitale şansa unei vieţi noi, zise el arătând spre săculeţ.

— Dar poate nu vor vrea să vină femeile de la curăţenie două zile la rând, protestă ţăranul.

— Am observat că femeile lucrează mereu două dimineţi la rând şi ne vom schimba planurile în aşa fel încât să ne potrivim cu programul lor. Îţi garantez că fiica dumitale va petrece numai o noapte acolo. Ai cuvântul meu.

Ţăranul lăsă cotul pe masă, cu mâna la gură, în timp ce cumpănea.

— Nu pot să-ţi dau un răspuns acum, zise el în cele din urmă. Trebuie să discut cu nevasta şi cu fiica mea.

— Ai grijă, prietene. Cu cât ştiu mai mulţi oameni, cu atât e mai probabil ca secretul să fie dezvăluit, şi dacă nu putem duce la bun sfârşit planul, nu îţi pot da banii. Închise săculeţul la gură şi se ridică. O să mă întorc poimâine, când sunt sigur că vei avea mai multe întrebări.

În timp ce se îndrepta călare spre casa lui, Dmitri fu copleşit de vinovăţie. Ştia că era greşit ceea ce plănuia; ştia că avea să fie blestemat pentru totdeauna dacă nu avea să funcţioneze, dar Tatiana nu putea rămâne în casă în timp ce oamenii lui Malevici aveau s-o ia cu asalt. Avea să o elibereze înainte de raid. Cu puţin noroc, toţi aveau să fie eliberaţi teferi: Romanovii aveau să fie scoşi din Rusia în siguranţă, fata ţăranului, Elena, avea să se întoarcă acasă nebănuită, iar Tolmaciov avea să-şi primească banii şi să se mute în Crimeea. Însă el avea să îşi ia precauţia de a o scoate pe Tatiana de acolo, în caz că gărzile deschideau focul în timpul operaţiunii de salvare. Dumnezeu să îl ierte.

Când Dmitri se întoarse la fermă două zile mai târziu, soția şi fiica lui Tolmaciov li se alăturară la masa din bucătărie.

— Am să vă spun ce ştiu despre casă, se învoi Elena, dar nu văd cum aş putea trece drept Marea Ducesă Tatiana. Nu semăn deloc cu ea.

Într-adevăr era o fată destul de banală, cu faţa durdulie, însă înălțimea şi culoarea părului erau ce trebuia.

— Te-ar surprinde să afli cât de puțin ne uităm la chipul cuiva când îl cunoaştem, îi spuse Dmitri. Ne formăm o impresie, iar după aceea aruncăm o privire în cameră, vedem numărul potrivit de siluete şi nu ne mai gândim la asta. Atât timp cât nu intri în vorbă direct cu gărzile, vor crede că eşti Tatiana, fiindcă nu le va trece prin minte să gândească altceva.

— Dar celelalte femei îşi vor da seama. Toate mă cunosc.

— Poți avea încredere în ele? întrebă Dmitri. Sau ar putea Tatiana să iasă separat la sfârşitul dimineții?

— Poate mă ajută prietena mea, Svetlana, zise ea gânditoare. Amândouă ne-am ataşat de fetele Romanov.

— Ai să-i atragi moartea fiică-mii, şuieră nevasta.

Era o femeie solidă, iar Dmitri îşi dădu seama că Elena avea să arate exact ca ea peste douăzeci de ani.

— Vreau să ştii că sunt împotriva acestui lucru.

— Taci, îi zise bărbatul. Pentru bărbatul ăsta garantează consulatul britanic. Eu am încredere în el.

Dmitri se jenă de încrederea țăranului şi trecu repede mai departe.

— Putem discuta despre casă?

Elena îi spuse că familia locuia la primul etaj şi îi desenă un plan al camerelor. Îi arătă unde luau masa gărzile, unde se afla capela şi desenă o hartă a fiecărei intrări.

— Există o uşă care duce drept la subsol chiar aici,

arătă ea. Unele dintre gărzi dorm acolo.

Dmitri se uită la schița ei şi puse întrebări până când simți că îşi poate imagina fiecare coridor şi uşă.

— Cu cât timp înainte ştii în ce zile mergi la curățenie? întrebă el.

— Doar câteva zile, spuse ea. În general cam o dată pe săptămână, deşi datele exacte variază. Următoarele zile vor fi luni, opt, şi marți, nouă iulie.

Dmitri încuviință din cap.

— Iar apoi ar putea fi cincisprezece şi şaisprezece?

— Nu ştiu încă.

— Mai vorbim. Îți mulțumesc din tot sufletul pentru această informație.

Malevici şi „molizii" săi sosiră pe 10 iulie şi se întâlniră la casa unde stătea Dmitri. După ce se salutară şi Dmitri le împărți câte o duşcă de votcă de contrabandă pe care o cumpărase de la proprietarul casei, se aşezară ca să studieze planul Casei Ipatiev şi să audă câți oameni stăteau de pază şi la ce oră se schimbau gărzile. Se aflau mai puține gărzi de serviciu între unu şi cinci dimineața, aşa că se puseră de acord să organizeze raidul între acele ore. Planul era să ucidă gărzile de la exterior imediat, înainte ca soldații să poată da semnalul şi să-i trezească pe camarazii lor dinăuntru. Acest lucru era mai dificil, fiindcă se impusese o oră de stingere în oraş şi toți cetățenii trebuiau să stea în case după ora opt seara, însă deocamdată nu era aplicată cu strictețe.

— Le tragem la cap, sugeră Malevici. Spui că posturile santinelelor sunt cam de şase metri înălțime şi că noi vom fi de partea cealaltă a străzii principale? E suficient de aproape, zic.

Cu toții ştiau că era riscant. Existau multe feluri în care planul putea eşua, dar discutară la nesfârşit despre acesta, explorând fiecare posibilitate, până când ajunse să pară cât de infailibil putea fi aşa ceva. Dmitri avea încredere oarbă în Malevici, iar bărbații pe care acesta îi

adusese erau foste gărzi imperiale, mult mai bine instruiți decât soldații de rând. Simți un fior de entuziasm la gândul acțiunii iminente. În sfârşit, avea să facă ceva după şaptesprezece luni fără roade în care privise de pe margine. În sfârşit, Tatiana avea să fie liberă.

Nimeni, în afară de Tolmaciov, soția şi fiica acestuia, nu ştia despre planul său de a o elibera pe Tatiana din casă. Lui Dmitri îi era prea ruşine să îl împărtăşească cu Malevici sau Sir Thomas. Nu exista niciun avantaj strategic; era doar planul lui egoist de a o feri de rele.

Dmitri vizită consulatul britanic la fiecare câteva zile, şi Sir Thomas îi confirmă că Henry Armistead încă plănuia să sosească pe 13 şi că fusese de acord să-i ajute. Pe măsură ce se apropie ziua respectivă, Elena confirmă că avea să lucreze pe 15 şi pe 16, iar Dmitri îl rugă pe Sir Thomas să-i spună lui Armistead că marfa avea să fie gata de expediere în zorii zilei de 16.

Apoi îi scrise un bilet Tatianei pentru a o avertiza cu privire la ce avea să se întâmple. „Avem nevoie de ajutorul tău să plănuim salvarea. Luni, o slujnică va schimba hainele cu tine în timp ce lucrează în casă, iar tu trebuie să pleci cu celelalte slujnice şi să o laşi să-ți ia locul. Nu te teme. O să te aştept afară." Abia când scrise acest mesaj îşi dădu seama ce risc uriaş o ruga să-şi asume. Ce avea să se întâmple dacă era descoperită încercând să iasă? Dacă una dintre gărzi intercepta biletul? Însă reuşi să se convingă că era mai sigur afară decât în interiorul Casei Ipatiev în timpul operațiunii de salvare.

Trecu pe lângă casă vineri, pe 12, în timp ce fetele se aflau în curte, şi se uită prin gaura din gard. Când fu sigur că Tatiana îl zărise, introduse biletul în gaură, astfel încât să iasă doar puțin pe partea cealaltă, apoi plecă. Se întoarse când ajunse la colțul străzii şi văzu că hârtia dispăruse deja. De acum nu mai era cale de întoarcere.

Capitolul 31

EKATERINBURG, RUSIA
13–15 iulie 1918

Sâmbătă, 13 iulie, Dmitri se duse la consulat după-amiază sperând să-l întâlnească pe Henry Armistead, însă acolo i se spuse că încă nu sosise.

— Nu-ți face griji, îl liniști Sir Thomas. Am telefonat şi mi s-a spus că a plecat ieri, aşa că ar trebui să ajungă aici la căderea nopții. Vino mâine.

A doua zi încă nu se ştia nimic despre el, şi nici nu apăruse. Probabil Armistead fusese întârziat pe drum. Dmitri simțea că avea să explodeze de încordare. Îşi trecu degetele prin păr şi abia observă când îşi smulse o şuviță. Durerea era bine-venită ca să-i distragă atenția.

Se întâlni cu Malevici devreme în seara de duminică pentru a discuta opțiunile.

— Cred că ar trebui să mergem înainte. Aranjamentele sunt făcute, toți oamenii sunt aici, zise Dmitri. Cu cât aşteptăm mai mult, cu atât sunt mai multe şanse să li se întâmple ceva.

Malevici era ferm împotriva acestei idei.

— Nu are rost să-i eliberăm pe Romanovi fără o strategie de a-i scoate din țară. Nu pot să ia niciun tren fără să-i raporteze muncitorii de la căile ferate. E mult prea departe să o ia pe pământ. Avem nevoie de ajutorul lui Armistead.

Dmitri trebui să accepte că avea dreptate, dar fu cuprins de panică la gândul că trebuia să aştepte. Orice s-ar fi putut întâmpla într-o săptămână.

După întâlnirea lor, Dmitri încercă să-l sune pe Sir Thomas din nou, dar nu se ştia nimic de negustor, iar Sir Thomas nu îi putea explica absența. Încercă să-l liniştească pe Dmitri, care era tot mai tulburat.

— Nu m-a dezamăgit niciodată. Sunt sigur că va fi aici

mâine.

Dmitri nu îi explică de ce era atât de agitat. Sir Thomas nu ştia că în ziua următoare Elena avea să meargă în Casa Ipatiev şi să facă schimb cu Tatiana. Oare Dmitri trebuia să o oprească? Sau trebuia să aibă încredere că domnul Armistead avea să sosească şi că planul putea să meargă mai departe?

Acasă, Dmitri rămase treaz până târziu, mângâind absent vesta pe care i-o tricotase Tatiana, frământându-se şi gândindu-se la ce opțiuni avea, până când creierul i se făcu terci. Încă mai avea timp să se ducă la ferma lui Tolmaciov şi să-i spună Elenei că planul se amâna până săptămâna următoare – dar şovăi fiindcă îi era atât de dor de Tatiana. Numărase orele până când avea să o poată ține în brațe, iar o săptămână părea o întârziere imposibil de lungă.

În cele din urmă, decise că Elena trebuia să meargă şi să facă schimbul. Dacă Armistead nu avea să sosească, avea să fie doar un test pentru săptămâna următoare, dându-i lui Dmitri ocazia să o informeze pe Tatiana cu privire la planurile lor, astfel încât familia să se poată adăposti când avea să înceapă operațiunea de salvare. Se convinse că avea sens ceea ce îşi dorea.

În dimineața următoare, Dmitri privi grupul de menajere care se îndrepta spre Casa Ipatiev la ora 8, cu Elena printre ele. Se duse călare în oraş, încercând să-şi potolească agitația fără margini. Aceasta era clipa când totul putea merge prost. La ora unsprezece întrebă la consulat şi i se spuse că domnul Armistead tot nu apăruse, aşa că se uită în curte şi o văzu pe Tatiana plimbându-se cu surorile ei. Avea să facă ceea ce îi ceruse? Probabil era îngrozită. La ora douăsprezece, se aşează la un colț de stradă la doar câteva case distanță, pe Vosnesenski Prospekt, şi îşi consultă ceasul de buzunar, purtând o haină veche şi o şapcă de muncitor în fabrică.

Porțile se deschiseră şi un grup de femei ieşi afară grămadă. Dmitri miji ochii ca să distingă fiecare siluetă în

parte, dar nu o zări nici pe Tatiana, nici pe Elena. Inima îi bătea să-i spargă pieptul.

Femeile porniră pe drum, apoi se deschise poarta şi mai ieşiră două, braţ la braţ. Dmitri o recunoscu de îndată: cum de nu-şi dădeau seama gărzile? Mergea altfel decât celelalte femei. Chiar şi purtând boneta simplă şi rochia modestă a unei fiice de ţăran, se vedea că era o mare ducesă. Simţea că avea să leşine, atât de puternic era amestecul de entuziasm şi groază care îi fierbea în sânge.

Niciuna dintre gărzile de la poartă nu se uită de două ori la ea, iar Tatiana merse mai departe pe drum ţinând-o de braţ pe altă slujnică, probabil prietena Elenei, Svetlana. Abia când ea ridică privirea şi îl văzu, Dmitri îşi dădu seama că era îngrozită. Era un lucru extraordinar de curajos, dar Dmitri nu se îndoise nicio clipă că avea să reuşească. Când se apropie, o luă de braţ şi îi mulţumi Svetlanei, care şopti: „Baftă! Ne vedem mâine". Tatiana tremura din tot corpul când Dmitri o duse după colţ şi apoi înaintară pe stradă, până la locul unde era priponit calul său.

— Mi-e teamă că nu avem o şa laterală, se scuză el, sugrumat de emoţie.

— E în regulă, spuse ea încet, şi urcă, ajustându-şi fustele.

Dmitri urcă în spatele ei, se uită în urmă la casă, apoi porniră fără alte cuvinte.

Tatiana era liberă! Lui Dmitri îi tresălta inima de bucurie în timp ce stătea înconjurând-o cu braţele ca să ţină calul de dârlogi. Era acolo, cu el, nu mai era închisă! Îi simţea căldura pielii, iar părul care îi flutura în vânt îi mângâia faţa. În urma lor, drumul era gol, în afară de câţiva ţărani călare; nu se vedeau nici maşinile, nici camioanele conduse de Gărzile Roşii. Reuşiseră să scape cu bine!

În casă, Tatiana încă tremura când el o cuprinse cu braţele şi o ţinu strâns. Îi desfăcu boneta şi o mângâie în

timp ce ea se agăța de el.

— Of, Dmitri! strigă ea. De ce ai făcut asta? Ce se va întâmpla cu familia dacă gărzile descoperă că lipsesc?

Dmitri o lămuri că aştepta să sosească un negustor în ziua aceea, şi că sperau să-i scoată familia din captivitate chiar în acea noapte. Dacă nu, avea să se întoarcă acasă în dimineața următoare, iar planul avea să fie dus la capăt într-o altă zi.

Ea ascultă cu atenție, făcând ochii mari.

— Dar cum o să-i salvezi? Cine o să-l care pe Alexei? Unde o să mergem?

El îi spuse că aceste detalii fuseseră stabilite de oamenii săi, servitori loiali din garda imperială din Sankt-Petersburg.

— Iar eu trebuie să stau aici la noapte? Cu tine? întrebă ea privind în jur.

— Da. Eu trebuie să plec în după-amiaza asta să mă întâlnesc cu negustorul şi dacă operațiunea are loc la noapte, am să mă alătur oamenilor mei, dar am să mă întorc la tine imediat cu veşti. Aici ai să fii în siguranță. E un loc foarte izolat.

Ea avu nevoie de timp să asimileze totul şi se lăsă pe un scaun, aşezându-şi palmele pe masă ca să nu-i mai tremure.

— E mai bine că faceți asta acum. Nu am vrut să te avertizez într-un bilet, dar cu toții simțim că sfârşitul e aproape. Lipsa de respect cu care ne tratează gărzile noi, impertinența lor… Suntem o problemă nedorită pentru Gărzile Roşii. Ne poartă ranchiună pentru mâncarea pe care o mâncăm, pentru oamenii de care e nevoie ca să ne țină captivi.

— Crezi că au de gând să vă mute din nou?

Ea scutură din cap.

— Poate. Nu ştiu…

— Eşti în siguranță, Tatiana.

Îngenunche la picioarele ei şi îşi sprijini coatele în poala ei.

— Ai încredere în mine. N-o să permit să ți se întâmple nimic acum – ție sau familiei tale.

Ea îl mângâie pe păr.

— Soțul meu, zise ea, cu glasul sugrumat de dragoste. Sunt atât de binecuvântată.

Dmitri avea ceva de mâncare în bucătărie, dar ea spuse că era prea îngrijorată ca să ia mai mult de o ceaşcă de ceai. Se mutară pe canapea şi se ținură în brațe, discutând despre tot ce se întâmplase în timpul lunilor pe care le petrecuseră separat, despre cele mai mari clipe de disperare, despre euforia ei amestecată cu frică de când îi citise biletul şi îşi dăduse seama că el avea un plan pentru a-i elibera.

— Au mai existat şi alte planuri, îi spuse el, explicându-i strategia lui Iacovlev de a-i duce la Omsk şi planul lui Henry Armistead de a-i duce la Murmansk. Ne ajută consulul britanic, zise el, iar acest lucru păru să o liniştească puțin.

Schimbară sărutări lungi şi pătimaşe în după-amiaza aceea. Camera alăturată era un dormitor, însă Dmitri nici nu îndrăzni să viseze să încerce să facă dragoste cu ea. Urma să aibă suficient timp pentru asta în noua lor viață. Deocamdată, era un lux să-i audă glasul, să-i guste buzele, să simtă pielea catifelată a obrazului ei lângă al lui şi să o strângă în brațe, în sfârşit în siguranță. Îşi lipiră frunțile una de alta şi de data asta amândoi fură în stare să-şi citească gândurile, fiindcă gândeau exact acelaşi lucru.

Timpul părea să se dilate, ca un vis, dar apoi Dmitri îşi consultă ceasul de buzunar şi îşi dădu seama că era aproape cinci.

— Trebuie să merg la consulat să văd dacă a sosit Armistead. Orice s-ar întâmpla, mă întorc peste o oră, făgădui el. Încuie uşa în urma mea şi nu deschide până nu-mi auzi vocea.

— Te rog să te grăbeşti, se rugă ea, iar el conveni, cu mâna pe inimă.

— Odihneşte-te acum, scumpa mea, îi zise el cu un ultim sărut lung. La noapte s-ar putea să nu dormim prea mult.

Când ajunse la consulat, Dmitri fu întâmpinat de Sir Thomas, foarte smerit. Malevici se afla deja acolo şi părea abătut.

— Tocmai am primit veşti de la Armistead, îi spuse Sir Thomas. A făcut tot posibilul să vină spre Ekaterinburg, dar soldații blochează toate drumurile de acces. Cu siguranță, ai auzit de înaintarea Legiunilor Cehe prin Siberia. Ultimele veşti spun că sunt la nici 160 de kilometri distanță.

Dmitri era consternat.

— Armistead nu ne poate lăsa la greu, nu acum. Când vine?

— Nu înțelegi? Poate nu trebuie să vină, dacă cehii eliberează Ekaterinburgul. Îi învinge pe bolşevici peste tot şi au format un guvern provizoriu la Omsk. În sfârşit, o Armată Albă eficientă îi ține la respect pe Roşii.

Acest lucru nu îi potoli deloc panica lui Dmitri.

— Dar bolşevicii o să-i mute pe Romanovi până ajung cehii. N-o să lase niciodată Armata Albă să pună mâna pe aşa un premiu.

Sir Thomas fu de acord că era o probabilitate, dar făcu o sugestie.

— Când se apropie mai mult, oamenii tăi pot intra în contact şi pot aranja predarea familiei într-un loc sigur… Ştiu că e îngrijorător, dar e singura cale de urmat.

Dmitri începu să se plimbe de colo colo.

— Nu putem continua operațiunea de salvare în noaptea asta? Gărzile Roşii o să se încrânceneze cu cât se apropie mai mult Albii. Se poate întâmpla orice!

Malevici interveni:

— Dar unde să se ducă familia? Nu ai unde să-i ții în siguranță în oraş şi drumurile sunt blocate peste tot în jur. Aşteaptă o săptămână, cel mult două. Dacă e vreo

încercare să-i mute, putem interveni… Se poate dovedi mai uşor să-i luăm de pe drum decât dintr-o casă foarte bine păzită.

Dmitri îşi muşcă buza. Voia ca salvarea să continue în seara aceea, dar numai fiindcă nu putea suporta să o lase pe Tatiana să se întoarcă în casă acum că era în siguranță.

— Viețile lor sunt puse în pericol. Nu pot să stau şi să aştept.

Malevici îl bătu pe umăr.

— O să stăm de veghe şi o să acționăm dacă e nevoie. Nu te teme, Malama. Ține-te tare.

Lui Dmitri aproape îi dădeau lacrimile în timp ce călărea înapoi spre casă la asfințit. Ştia că nimic din ceea ce ar fi putut spune nu avea să o convingă pe Tatiana să-şi părăsească familia. Trebuia dusă devreme în dimineața următoare pentru a intra în casă odată cu celelalte menajere. Nu suporta gândul că trebuia să-şi ia încă o dată rămas-bun de la ea, fără să ştie când avea să o mai strângă în brațe. Oh, măcar dacă ar fi ales să rămână…

Apropiindu-se călare pe cărarea care ducea la casă, văzu de departe că uşa din față era deschisă. Ce făcea Tatiana? Îi spusese să nu deschidă nimănui. Pe măsură ce se apropie, văzu că fusese spartă şi că era agățată de balamale în bucăți fărâmate. Cu frica în suflet, Dmitri sări de pe cal şi se duse în grabă înăuntru.

— Tatiana!

Îi strigă numele şi fugi dintr-o încăpere în alta, orbit de panică. Un scaun stătea răsturnat în sufragerie, dar ea nu era acolo. Se mai uită o dată, căutând în dulapuri, după draperii. Săculețul cu bani încă era sub pat, aşa că jaful ieşea din discuție. Apoi căută în privată şi în pâlcul de copaci din apropiere, cu o apăsare atât de dureroasă în piept, încât se împleticea.

— Ta-ti-ana! strigă el din toți rărunchii, şi începu iarăşi căutarea în caz că ratase ceva.

Unde era? Cum putea pur şi simplu să dispară?

Aproape de un crâng, se vedeau urme de copite în pământ şi posibile semne de încăierare. Sări pe cal şi porni în direcția aceea, dar când ajunse la o bifurcație a drumului, nu văzu nicio urmă care să indice încotro ar fi luat-o călăreții. Urla de durere, ca un posedat, când alese o direcție şi o porni într-acolo, în noaptea care se lăsa peste el.

Capitolul 32

EKATERINBURG, RUSIA
15–16 iulie 1918

Când Dmitri se putu liniști suficient cât să gândească limpede, își dădu seama că îi urmăriseră unul sau mai mulți oameni călare, până la casă. El se uitase după Gărzile Roșii într-o mașină sau un camion – mijlocul lor normal de transport – și fusese atât de extaziat că o strângea iar în brațe pe Tatiana, încât atenția lui profesională cedase în cel mai important moment. Urmăritorii probabil așteptaseră până când el plecase de acasă, apoi puseseră mâna pe ea. Asta însemna că era deja înapoi la Casa Ipatiev? Nu avea să-și dea seama până la ora unsprezece în dimineața următoare, când fetele ieșeau să facă mișcare în curte.

Ce le stârnise suspiciunea gărzilor? Poate una dintre slujnice le spusese despre impostoarea dintre ele. Poate că Elena intrase în panică și le spusese chiar ea. Acum ce avea să i se întâmple? Oare să fie deja la fermă, asigurându-și libertatea cu o trădare?

Hotărî să nu-i deranjeze pe țăran și pe nevasta lui cu aceste vești și porni călare spre Casa Ipatiev, ținându-se departe de priviri, pe drumuri și cărări lăturalnice. Era trecut de ora opt, așadar, interdicția de circulație era activă, iar singurele semne de viață erau gărzile de noapte care stăteau în posturile lor. Se îndreptă către casa unde stătea Malevici, o rugă pe proprietară să-l cheme și îi spuse cu glas tremurat ce făcuse.

— Trebuie să luăm imediat casa cu asalt, insistă el.

Își dădea seama că Malevici era îngrozit de ce îi spusese, deși își ascundea emoțiile în spatele unei măști profesionale de soldat.

— Dacă s-a întors în casă, poți fi sigur că au dublat paza pregătindu-se de un atac în noaptea asta. Și rămâne

faptul că nu avem unde să ducem familia. Noaptea e un sfetnic bun, hai să ne consultăm cu Sir Thomas mâine. Poate el va putea face cercetări prin canalele oficiale.

— Nu înțelegi, Malevici! Lui Dmitri aproape îi dădeau lacrimile. Poate o s-o omoare la noapte.

— Cred că încep să înțeleg, zise el blând, punând un braț în jurul umerilor prietenului său. Ar fi trebuit să-mi spui mai demult. Nu mi-am dat seama că eşti îndrăgostit de ea.

— Mai mult decât atât... mult mai mult decât atât... şopti Dmitri, cu ochii în lacrimi.

— Vino atunci. Am să vin călare cu tine prin oraş şi la periferie. Am să vin cu puşti.

Luară la rând străzile, una câte una, călărind la trap şi oprindu-se să privească şi să asculte de fiecare dată când treceau pe lângă clădiri oficiale, ascunzându-se când vedeau soldați. Rămânea lumină până aproape de miezul nopții, dar după căderea nopții căutarea deveni lipsită de speranță.

— Dacă n-au luat-o Gărzile Roşii? Cine mai ştia de planul nostru? întrebă Malevici.

— Numai țăranul, Tolmaciov, şi soția şi fiică-sa, şi prietena fetei, Svetlana.

Mintea lui Dmitri căuta febril printre posibilități. Oare soția lui Malevici i-ar fi denunțat ca să-şi apere fiica? Dar atunci ei nu aveau să primească banii, iar fiică-sa poate avea să fie închisă oricum, aşa că varianta aceasta nu avea sens. Nu credea că Svetlana îi trădase, după modul în care o condusese cu grijă pe Tatiana din casă – dar poate că o făcuse.

— Hai să mergem la tine acasă şi s-o pornim din nou pe urmele lor, sugeră Malevici, iar Dmitri fu recunoscător că exista un plan.

Se simțea copleşit.

Când se apropie, se rugă pentru un miracol: să intre şi să o găsească pe Tatiana stând pe canapea cu o explicație plauzibilă pentru absența ei. Îşi ținu răsuflarea când

descălecară şi fugi înăuntru, dar acolo nu era decât o tăcere cu ecou, absența femeii care îi umplea toate gândurile când stătea treaz, care fusese acolo în carne şi oase, cu doar câteva ore înainte.

— Nu e straniu, se gândi Malevici, că dacă au luat-o Gărzile Roşii, nu v-au arestat pe amândoi?

— Poate erau doar câțiva şi se temeau să nu fiu mai puternic.

— Dar în cazul ăsta, ai zice că s-ar întoarce cu întăriri, spuse el aşezându-se. Poate nu au fost Gărzile Roşii până la urmă. Poate a auzit ceva Armata Albă şi au trimis un grup în recunoaştere care s-o ia.

Dmitri simți o rază de speranță.

— Crezi că e posibil? Dar cum să fi ştiut că e aici?

— Nu ştiu – poate țăranul a spus cuiva. Am să mă duc să iau legătura cu ei mâine. Sunt conduşi de amiralul Kolceak. Ți-l aminteşti din război?

Dmitri scutură din cap.

— E un om bun. Am să întreb dacă e la ei Marea Ducesă, şi am să cooperez cu ei la salvarea şi predarea celorlalți Romanovi. Tu stai aici, fii cu ochii pe Casa Ipatiev şi vezi dacă Sir Thomas poate pune presiune pe Gărzile Roşii… Dar acum cred că ar trebui să încercăm să dormim puțin, Malama. Eu aleg canapeaua.

Fu nevoie de multă muncă de convingere, însă în cele din urmă Dmitri se duse în dormitor şi se aruncă pe pat complet îmbrăcat. Cum stătea întins, cu ochii deschişi, observă ceva ieşind de sub un dulap ca şi cum fusese aruncat acolo. Se ridică să-l scoată şi văzu că era un caiet umplut cu scrisul impecabil al Tatianei. Era jurnalul ei. Probabil îl adusese cu ea, ascuns în haine. Voia să-l țină ferit de gărzi? Avea de gând să i-l dea?

Scrisese duminică ultima dată, în urmă cu puțin mai mult de douăzeci şi patru de ore. Nu fu în stare să-i citească vorbele, dar duse caietul la nas şi îi mirosi paginile. Îi era atât de frică pentru ea.

Malevici porni de cum se crăpă de ziuă ca să dea de cartierul general al Armatei Albe, despre care auzise că se afla în Kamensk, la vreo sută şaizeci de kilometri distanță. La fel ca Dmitri, era un călăreț priceput şi ar fi ajuns într-o zi, făgăduind să trimită la consulat o telegramă cu veşti.

Dmitri ieşi să cerceteze urmele de copite pe care le zărise în seara precedentă. Părea că fuseseră numai doi sau, cel mult, trei bărbați, însă tot nu găsea vreo urmă după bifurcația din drum. La opt, ieşi în oraş şi privi de la distanță cum slujnicele intrau în Casa Ipatiev, cu una mai puțin decât ieri. Apoi se duse să-l cheme pe Sir Thomas şi mărturisi ruşinat că o salvase pe Tatiana şi apoi o pierduse din nou.

Sir Thomas avea o expresie severă pe chip.

— Deci, crezi că fata țăranului e încă înăuntru?

— O să-mi dau seama când ies afară la mişcare la ora unsprezece.

— Ce-o să facă? Vai de mine, ce încurcătură! Am să trimit imediat o cerere de garantare a siguranței Romanovilor şi am să fac cercetări în rândul contactelor mele din oraş. Dacă fata nu iese cu celelalte slujnice, trebuie să te duci să le spui părinților ei. Mă tem că nu va fi o sarcină prea plăcută. Iar apoi aşteptăm veşti.

Dmitri rămase la consulat toată dimineața, privind casa de la o fereastră de la etaj. Refuză orice i se oferi de mâncat şi de băut; chiar şi o gură de ceai îl făcea să simtă că se îneca. Nu vedea niciun semn de viață la ferestrele acoperite, dar la ora unsprezece ieşiră în curte cinci siluete, iar el o luă la fugă pe scări în jos şi ieşi pe drum. Se duse în grabă după colțul Casei Ipatiev şi se aplecă să privească prin gaura din gard, cu nervii întinşi. Îşi dădu seama că silueta înaltă şi subțire îmbrăcată în rochia Tatianei era fata țăranului cu mult înainte să întoarcă capul. Toți membrii familiei păreau încordați şi speriați, umblând aiurea prin curte fără să vorbească, iar Nicolae se plimba încolo şi încoace, ca de obicei. Numai câinii

dădeau dovadă de exuberanța lor obişnuită.

Dmitri îşi dori să-i poată trimite un mesaj Elenei, spunându-i că avea să fie salvată curând. Măcar de ar fi vorbit cu Svetlana în dimineața aceea. Măcar de n-ar fi făcut un lucru atât de ticălos de la bun început.

Aştepta la colț când slujnicele părăsiră casa la ora douăsprezece, iar Svetlana veni în grabă la el, palidă de îngrijorare.

— Unde e Tatiana? Elena nu ştie ce să facă. Cum să plece dacă nu schimbă iar locurile?

— Ştiu, îmi pare rău. Facem tot posibilul. Nu spune nimic nimănui, iar prietena ta va fi eliberată curând.

Promisiunea lui îi părea falsă chiar şi lui însuşi şi înțelese că Svetlana nu era liniştită.

După aceea se duse călare la ferma lui Tolmaciov şi îi spuse omului şi nevestei sale ce se întâmplase.

— *Svoloci!* Soția îi trase o palmă puternică peste față. Ne-ai promis că o să fie în siguranță, zise ea începând să plângă. N-o să te iert niciodată dacă…

Dmitri îi explică rapid planul lor de a-i elibera pe Romanovi şi de a-i preda Armatei Albe.

— Trebuie să ajungă în orice clipă de-acum, făgădui el. Am să vă țin la curent. Partea bună e că niciuna dintre gărzi nu bănuieşte schimbul şi familia se preface în continuare. Elena e perfect în siguranță deocamdată.

— Cred că-i e atât de frică, zise țăranul încet. Garantezi că o să se sfârşească curând?

— Vă dau cuvântul meu, le spuse el.

Într-un fel sau altul, avea să se sfârşească.

Înainte să plece, aşeză săculețul cu cele două mii de ruble pe podeaua bucătăriei lor. Femeia îl lovi cu piciorul.

— La ce bun banii tăi fără fata noastră? Te-ai gândit la asta? Sau pentru dumneata nu e o persoană, ci doar un corp pe care poți să-l cumperi? Îmi faci scârbă.

Dmitri lăsă capul în jos, nefericit. Şi lui îşi făcea scârbă.

Dmitri se întoarse la consulat în după-amiaza aceea, iar Sir Thomas îl lăsă să stea la fereastră ca să țină sub observație Casa Ipatiev. Măcar simțea că face ceva, oricât de inutil ar fi fost. Familia ieşi să facă mişcare la ora trei, dar Elena nu era cu ei, ceea ce îl făcu pe Dmitri să intre din nou în panică. Unde era? Îi fusese dezvăluită identitatea? Observă nişte maşini venind şi plecând, dar nu fu sigur dacă erau mai multe ca de obicei, şi nu putea zări niciun pasager. Sângele îi bubuia în vene şi se plimba încoace şi încolo, neputând să stea locului.

— Du-te acasă înainte de stingere, îi spuse Sir Thomas la ora şapte. N-are niciun rost să stai aici. Vom avea mai multe informații de dimineață.

Reticent, Dmitri se întoarse acasă, sperând din nou că Tatiana ar fi găsit drumul înapoi printr-o minune. Dar nu era aşa. Plânse când atinse locul de pe canapea unde stătuse ea şi ascultă liniştea din jurul său. După două nopți aproape nedormite, reuşi să aţipească totuşi câteva ore, dar se trezi sufocat de groază. Ce făcuse? Oare stricase totul cu nechibzuința lui? Dacă da, nu avea să mai poată trăi cu sine.

Porni spre consulat imediat ce se încheie interdicția de circulație de dimineață, şi fu întâmpinat de Sir Thomas, care părea livid şi îngrijorat.

— Stai jos, Malama, îi ordonă el. Am veşti în care sunt de părere că ne putem încrede.

Dmitri simți cum i se taie picioarele şi se prăbuşi pe scaun.

— Veşti proaste?

— Mi-e teamă că da. Se spune că țarul Nicolae a fost împuşcat mortal de Gărzile Roşii noaptea trecută.

Capitolul 33

EKATERINBURG, RUSIA
17 iulie 1918

Dmitri nu putea respira. Țarul său, comandantul său suprem, fusese executat. Primul gând fu că era vina lui fiindcă o scosese pe Tatiana din casă. Cum avea să mai trăiască? Tatiana sigur avea să-l considere responsabil.

— Iar ceilalți? întrebă el cu glasul răguşit.

— Se aude că restul membrilor familiei ar fi fost mutați altundeva, într-un loc sigur, spuse Sir Thomas, cu o expresie gravă.

— Mutați unde?

— O sursă mi-a spus că s-au dus la Verkoturie, dar nu am nicio confirmare. Repet, nu ştiu sigur, dar localnicii au auzit agitație în jurul orei trei dimineața, şi s-a raportat că mai multe automobile ar fi plecat din fața casei.

Dmitri sări în picioare.

— Mă duc la Verkoturie azi. Trebuie să fac ceva.

— E la aproape 320 de kilometri nord.

— Am să telefonez când ajung.

— Ah, da. Iar amicul tău Malevici a trimis o telegramă de dimineață. S-a întâlnit cu Kolceak, comandantul Armatei Albe, dar spune că niciunul dintre oamenii lor nu ştie nimic despre unde s-ar afla Tatiana.

Asta fu o lovitură. Însemna că Tatiana era reținută aproape cu siguranță de Gărzile Roşii. Trebuia să ajungă la Verkoturie cât de curând era omeneşte posibil.

Dmitri ştia că Tatiana avea să fie foarte afectată de pierderea tatălui său. Măcar dacă ar fi putut s-o strângă în brațe şi s-o consoleze. El abia avusese timp să-şi plângă tatăl, dar dacă ar fi găsit-o, ar fi încercat s-o ajute să-şi revină după această pierdere şocantă.

Dmitri călări zi şi noapte fără să se odihnească, sosind în Verkoturie la prânz în ziua de 18 iulie. Era un orăşel mic pe râul Tura, cu clădiri istorice şi o catedrală frumoasă. Nu avea mai mult de două sute de case, înşirate de-a lungul unei străzi principale şi pe o jumătate de duzină de uliţe lăturalnice. Trebuia să fie în stare să găsească familia cu uşurinţă într-un astfel de loc. Dar după ce străbătu fiecare stradă în sus şi în jos, nu văzu nicio casă cu gărzi postate afară. Oriunde s-ar fi aflat, sigur trebuiau să fie şi gărzi. Bătu la uşa unei mănăstiri de maici şi o întrebă pe măicuţa bătrână care răspunse dacă sosise cineva în oraş în ultima zi, dar ea răspunse:

— Numai dumneata, domnule.

Dmitri petrecu după-amiaza făcând turul împrejurimilor oraşului, cu gândurile învălmăşite, întrebându-se dacă nu se aflau cumva în vreo clădire izolată pe undeva. Să fie adevărat că Nicolae fusese asasinat fără proces, fără vreo şansă să se apere? Ce fel de oameni erau aceşti noi conducători?

Când se lăsă seara, luă o cameră la singurul hotel din zonă şi întrebă dacă putea folosi telefonul, dar când vorbi cu Sir Thomas, singurele veşti fură că familia părea să fi fost transportată din Casa Ipatiev în camioane, nu trăsuri – încă un semn al lipsei de respect cu care erau trataţi acum. Sursa lui Sir Thomas era o femeie din partea locului, care văzuse camioanele plecând între trei şi patru dimineaţa. Poate că se mişcau încet şi grupul încă nu sosise la Verkoturie. Dmitri nu îşi aminti să fi văzut vreun camion pe drum, dar poate le depăşise când se opriseră pe timpul nopţii.

— Am să continui căutarea mâine, zise Dmitri.

Era singurul lucru la care se putea gândi. Trebuia să-şi facă de lucru sau înnebunea de-a binelea.

O săptămână mai târziu, Dmitri se întoarse la Ekaterinburg, de neconsolat, după ce scotocise fiecare bucăţică de ţară dintre Ekaterinburg şi Verkoturie fără să dea de urma Romanovilor. Descoperise că în oraş

avuseseră loc schimbări drastice de când plecase el: sosise Armata Albă, alungându-i pe bolşevici, iar în aer era o atmosferă de sărbătoare. La clădiri atârnau steaguri şi pe străzi se găseau flori călcate în picioare acolo unde localnicii le aruncaseră în calea armatei eliberatoare.

— E ca şi cum am ieşi dintr-o peşteră uriaşă la lumina zilei, îi spuse Sir Thomas lui Dmitri. Nu trebuie să ne mai ploconim în faţa nesuferiţilor din Gărzile Roşii.

— Dar se ştie ceva despre familia imperială?

— Deocamdată nimic. Creşte presiunea internaţională asupra bolşevicilor să-i predea. Regele Alfonso al Spaniei şi regele Christian al Danemarcei întreprind acţiuni diplomatice. Bănuiesc că vom afla foarte curând unde se află.

Dmitri se întoarse cu spatele. Fiecare clipă era tortură curată în timp ce el specula ce se întâmplase cu Tatiana. Se ruga să nu fi fost pedepsită că încercase să scape. Cu siguranţă nu ar fi făcut aşa ceva. Era atât de tânără, atât de luminoasă…

— Casa Ipatiev e abandonată, îi spuse Sir Thomas. Nimeni nu păzeşte porţile şi curioşii se plimbă înăuntru.

Dmitri privi pe fereastră.

— Poate există vreun indiciu despre locul unde au plecat. Mă duc să mă uit.

Traversă strada în grabă şi se alătură unui grup care intra pe poarta principală. Cunoştea topografia casei din harta pe care o desenase Elena, şi se duse la primul etaj, apoi porni spre dormitorul pe care îl împărţiseră cele patru fete. Lumina soarelui trecea estompată prin ferestrele date cu var, iar aerul era stătut şi acru. Cele patru paturi de campanie, cu cearşafurile mototolite, erau la locul lor. Pe podea se aflau obiecte disparate: o periuţă de dinţi, o carte de rugăciuni, un ac şi aţă. Luă cartea de rugăciuni şi văzu numele Mariei înăuntru. Probabil o uitase. O ţărancă de vârsta a doua smulse un tablou cu Maica Domnului de pe perete şi îl strânse la piept ca pe un premiu. Dmitri căută printre celelalte obiecte întinse

pe jos, dar nu găsi nimic care să indice unde s-ar fi dus familia. Singurul lucru evident era că plecaseră pe fugă. Părea straniu şi greşit să se afle în dormitorul fetelor.

Camera următoare era dormitorul ţarului şi al ţarinei, cu patul lui Alexei la picioarele patului lor, şi aceleaşi obiecte personale împrăştiate: Biblii, fotografii cu sfinţi, câteva piese de domino din porţelan. Pe podea se afla cartea *Povestiri după Shakespeare,* pe care Tatiana amintise că i-o citea lui Alexei. Dmitri merse prin camerele ocupate de doctorul lui Alexei şi de camerista Alexandrei, prin sufrageria în care familia mânca în jurul unei mese mici, sculptate din lemn de stejar, prin baia şi toaleta pe care erau obligaţi să le împartă cu toţii. Era atât de înghesuit şi lipsit de confort, încât nu suporta să se gândească la faptul că Tatiana locuise acolo. Posturile gărzilor erau legate prin cabluri cu clopoţei, clopoţei despre care Tatiana îi spusese că membrii familiei erau obligaţi să-i sune când voiau să meargă la toaletă. Era intolerabil ca funcţiile corpului familiei regale să fi fost monitorizate atât de atent.

În casă, atmosfera era atât de sumbră, încât îţi dădea fiori. Coborî în grabă pe scări ca să se uite pe la parter, unde îşi petrecuseră timpul gărzile. Nicio hârtie sau telegramă nu oferea vreun indiciu despre soarta familiei; sertarele erau goale, de pe pereţi fuseseră scoase înştiinţările. Ieşi în curte şi trecu de colţul casei ca să caute uşa spre subsol, dar aceasta era ferecată. O zgâlţâi puţin, dar uşa nu cedă.

Era bine să se afle iar la aer curat. Dmitri simţea că se sufocă. Unde erau Romanovii? Unde era Tatiana? „Casa obiectivului special” nu oferea niciun indiciu.

Câteva zile mai târziu, Malevici sosi la cabană şi îl salută pe Dmitri cu o îmbrăţişare de urs.

— Arăţi groaznic, prietene. N-ai dormit? Pfiu… zise el strâmbând din nas. Văd că nici nu te-ai spălat.

Dmitri nu îşi aducea aminte când se spălase ultima

oară.

— Nu ştiu ce să fac cu mine, spuse el scuturând din cap. Am căutat peste tot. Cum să dispară în neant?

— O să-i găsim, făgădui Malevici. Am auzit că s-ar putea să fie de partea cealaltă a munților Ural, poate în Perm. Se aude că un tren încuiat ar fi plecat din Ekaterinburg devreme în ziua de 17 şi pun pariu că au fost în el. Armata Albă se îndreaptă în direcția aceea. Nu vrei să vii cu noi?

Dmitri clipi cu putere.

— Dar dacă Tatiana vine să mă caute aici? Nu pot să risc să o pierd.

— Lăsăm vorbă cu planurile noastre la Sir Thomas. El îți va spune dacă Tatiana s-a întors în Ekaterinburg.

Malevici îl strânse de umăr.

— Eşti un mare soldat, un om curajos. Cel mai bun lucru pe care îl poți face pentru Romanovi e să le eliberezi țara de flagelul bolşevic şi s-o transformi în patria pe care o cunoaştem şi o iubim.

Făcu o pauză, după care adăugă:

— Ştii că asta te-ar ruga Tatiana să faci.

— Dar dacă familia e găsită în timp ce eu sunt blocat luptând pe undeva?

— Când vor fi găsiți, mă aştept că vei lua primul cal şi vei porni într-un nor de praf, fără să te opreşti până nu ajungi la ei.

Dmitri încuviință, cu un nod mare în gât care-l împiedica să vorbească. Avea să plece cu Malevici; era mai bine decât să nu facă nimic. Numai făcându-şi de lucru putea să țină la distanță senzația groaznică de condamnare care amenința să-l cuprindă cu totul.

Capitolul 34

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
sfârşitul lui septembrie 2016

Era o zi înăbuşitoare, dar Kitty tremura pe marginea lacului de lângă cabană, citind despre uciderea Romanovilor în noaptea de 16 spre 17 iulie 1918. Relatarea se baza pe o declarație dată de Iurovski, călăul-şef, aşa că era cât se poate de aproape de adevăr.

Era în jur de ora unu şi jumătate când Eugen Botkin, medicul familiei, fu trezit de Iurovski. Acesta spuse că situația este instabilă având în vedere că armata cehă se apropie şi că Romanovii trebuie treziți şi trebuie să li se spună să coboare la subsol pentru siguranța lor până ce pot fi mutați altundeva.

Familia petrecu patruzeci de minute ca să se îmbrace: Nicolae şi Alexei în tunicile lor de soldați, iar Alexandra şi fetele în bluze şi fuste albe. În mâini aveau genți mici şi păreau calmi. Nicolae se întoarse către servitori şi remarcă: „Măcar se pare că plecăm de aici". Când Alexandra întrebă cum rămânea cu obiectele lor personale, Iurovski o asigură că totul avea să fie împachetat şi expediat.

Kitty ştia că fusese o alarmă falsă când crezuseră că aveau să fie mutați cu câteva zile în urmă, aşa că poate nu erau siguri dacă şi de data aceasta avea să fie la fel.

La 2:15 dimineața, Iurovski conduse grupul format din zece persoane pe scara întunecată până la parter şi apoi în curte. Nicolae îl purta pe Alexei în brațe. O altă uşă ducea la un subsol, după ce parcurgeau douăzeci şi trei de trepte, iar ei fură conduşi într-o cameră goală cu un bec fără abajur care atârna din tavan.

Alexandra ceru imediat scaune: nu putea sta în picioare

prea mult din cauza sciaticii, iar Alexei era prea slăbit şi nu putea sta deloc. Fură aduse două scaune, iar Iurovski le spuse fetelor şi servitorilor să stea în spatele ţarului şi ţarinei, aproape ca şi cum i-ar fi aşezat pentru o fotografie. Spuse că un camion avea să vină să-i ducă într-un loc sigur, apoi îi lăsă singuri ca să verifice aranjamentele.

Probabil le era somn, gândi Kitty, după ce fuseseră treziţi din pat. Niciunul dintre ei nu părea neobişnuit de alarmat. Oare şuşotiseră între ei? Poate speculaseră care avea să fie următoarea lor destinaţie.

În camera vecină, gărzile stăteau şi beau votcă şi îşi verificau emoţionaţi puştile. Camionul Fiat pe care îl comandase Iurovski trase în curte şi, după ce îl verifică, la 2:45 îi conduse pe complicii săi în camera în care aşteptau Romanovii. Aceştia fură alarmaţi la vederea unor chipuri necunoscute, dar auzind camionul afară, probabil îşi închipuiră că plecarea lor era iminentă. Nicolae întrebă: „Acum ce o să faceţi?”

Iurovski scoase o foaie de hârtie şi începu să citească: „În virtutea faptului că rudele dumitale din Europa continuă să atace Rusia sovietică, prezidiul sovietului regional, îndeplinind voinţa Revoluţiei, a decretat că fostul ţar Nicolae Romanov, vinovat de nenumărate crime sângeroase împotriva poporului, este condamnat la moarte prin împuşcare…”

Kitty încercă să-şi închipuie teroarea şi confuzia din încăpere. Nimeni nu s-ar fi aşteptat la aşa ceva, chiar şi după toate acele luni de captivitate. Ce fel de naţiune îşi poate executa monarhul fără proces?

Nicolae se întoarse să se uite la familia sa. Potrivit unui raport, acesta strigă: „Cum? Cum?” înainte ca Iurovski să scoată pistolul şi să-l împuşte în piept de la mică distanţă. Ţarul căzu imediat, ucis pe loc. Femeile îşi făcură cruce în

timp ce gărzile începură să tragă, fiecare la ținta sa desemnată. Un glonț tras în capul Alexandrei îi zbură o parte din craniu. Alexei rămase rigid din pricina şocului, aşezat pe scaun, impregnat cu sângele tatălui său, incapabil să încerce să se salveze. Surorile sale căzură la pământ, unde rămaseră uluite şi gemând de durere. Bijuteriile pe care şi le cususeră în rochii deviaseră gloanțele, aşa că erau grav rănite, dar nu fatal. Unele încercară să se târască la adăpost, dar nu aveai unde să te ascunzi în acea cameră goală.

Aerul se umplu de fum, făcând imposibil să vezi, iar gărzile intrară în panică. Începură să înjunghie violent cu baionetele ca să-şi termine victimele, transformând scena într-o baie de sânge. Unele dintre fete murmurau rugăciuni, altele țipau. Glonț după glonț fu tras în micul Alexei. Tatiana fu împuşcată în ceafă în timp ce ea şi Olga se înghesuiră într-un colț, iar creierii ei împroşcară fața Olgăi. Anastasia supraviețui mai mult decât celelalte şi imploră să fie lăsată în viață, dar fu ucisă de lovituri frenetice de baionetă.

Era un mod nespus de îngrozitor de a muri. Kitty se gândi la ultima însemnare din jurnalul Tatianei: deşi era pesimistă, nu ar fi putut prevedea nicicând o asemenea barbarie, teroarea pe care probabil o simțiseră, agonia rănilor făcute cu baioneta.

Îi tremura mâna, aşa că lăsă jos cartea. Se simțea lipicioasă şi aproape mirosea ceața înecăcioasă de sânge şi praf de puşcă. Deodată se ridică şi alergă în lac, înaintând până departe şi apoi cufundându-se în adâncuri. Apa era revigorantă, iar Kitty simți cum îi amelioră pulsațiile dureroase din tâmple. Se întoarse să plutească pe spate sub soarele alb şi fierbinte.

Oare Dmitri era acolo când Romanovii fuseseră ucişi? Dacă da, nu avusese ce să facă pentru a-i opri? Se gândi la romanele lui, căutând indicii privind firea străbunicului său. Era vizibil elocvent, foarte romantic şi

predispus la melancolie. Ea îşi dădu seama că în romanele sale se regăsea o temă recurentă privind o nedreptate groaznică pe care ar fi săvârşit-o în trecut şi care îi umbreşte viețile personajelor sale. Oare Dmitri era bântuit de un păcat pe care îl săvârşise? Kitty îşi dorea cu disperare ca străbunicul ei să fi fost un erou, dar dacă era complice la crimă? Ar fi fost îngrozitor să afle că strămoşul său fusese implicat în asasinarea cumplită a unor oameni nevinovați.

Când ieşi din apă, Kitty îşi răsuci părul într-o coadă de cal şi stoarse apa din el, apoi se aşeză şi citi despre încercările de mântuială ale lui Iurovski de a scăpa de cadavre:

Departe, în provincia izolată, când gărzile dezbrăcară membrii familiei de haine, găsiră o seamă de bijuterii neprețuite cusute în tivurile şi căptuşelile acestora. Țarina avea şiraguri de perle fine într-o curea din jurul taliei… Cadavrele stăteau întinse, îmbibate cu sânge, cu membrele în poziții ciudate, pe pământul mlăştinos. Iurovski le ordonă oamenilor săi să le arunce într-un puț minier vechi, unde spera să poată fi ascunse, dar curând se dovedi că acesta era prea puțin adânc. Oamenii săi udară cadavrele cu cazane întregi de acid sulfuric, iar aerul se umplu cu mirosul cărnii arse, dar Iurovski nu îşi dăduse seama că acidul nu avea să dizolve dinții şi oasele. Cuprins de disperare, aruncă nişte grenade de mână în puț, sperând că acesta avea să se prăbuşească şi să acopere cadavrele, însă acestea nu explodară cum trebuie într-un spațiu atât de închis. În cele din urmă, înțelese că avea să fie nevoit să scoată cadavrele şi să le îngroape altundeva înainte ca localnicii bănuitori să nu dea peste acea scenă îngrozitoare…

Kitty citi că atunci când mormintele fură descoperite în cele din urmă în anul 1979, erau o harababură de oase şi dinți amestecați şi cercetătorii avură nevoie de mult timp

pentru a-i identifica. La vremea aceea, controversa dacă toți membrii familiei Romanov pieriseră dura deja de peste şase decenii, o dezbatere alimentată de faptul că dovezile fuseseră contaminate de oamenii de ştiință care le manipulaseră de-a lungul anilor, şi că Anastasia şi Alexei se aflau în morminte separate la o oarecare distanță. Abia în 2008 testele ADN au dovedit că toți cei cinci copii Romanov, părinții lor şi trei servitori ai casei fuseseră masacrați. Cercetătorii luaseră o mostră de ADN de la prințul Philip al Marii Britanii, soțul reginei, care era o rudă apropiată în viață a familiei Romanov, spre comparație.

Kitty închise cartea şi se ridică în picioare. Trebuia să meargă în oraş înainte să se închidă magazinele fiindcă rămăsese fără vin. Cantitatea pe care o consuma o luase pe nepregătite în timpul şederii sale, până când ajunse să termine câte o sticlă de Chardonnay californian destul de plăcut în fiecare seară. Răcorit în apa de sub debarcader, aluneca pe gât ca limonada după o zi lungă petrecută la soare. Niciodată nu suferea de mahmureală, aşa că presupuse că organismul ei nu avea probleme cu asemenea cantități. Toată lumea ştia că directivele guvernului erau ridicol de precaute.

La supermarket, hotărî să cumpere o ladă de vin – douăsprezece sticle în total – pentru a evita să se întoarcă atât de des.

— Dați o petrecere diseară? întrebă fata de la casă, iar Kitty zâmbi şi răspunse:

— Da, cam aşa ceva.

În primele ore ale dimineții, Kitty se trezi brusc dintr-un coşmar. Tot ce ținea minte din el era prezența unui lucru întunecat şi rău într-o casă în care era închisă, posibil captivă, deşi nu îşi văzuse nicicând paznicii.

Rămase întinsă, cu inima bătându-i cu putere, încercând să-şi obişnuiască ochii cu întunericul, când deodată deveni conştientă de o mişcare uşoară în colțul

îndepărtat al cabanei. Era îngrozită. Se ridică în capul oaselor şi căută o cutie de chibrituri. Acum nu mai auzea alte sunete decât cele pe care le făcea ea, dar tot simţea că în cameră se mai afla ceva. Îi trecu prin minte că putea fi fantoma lui Dmitri, dar apoi se scutură. „Prostuţo! Nu există fantome." Aprinse un chibrit, dar mâna îi tremura atât de tare, încât nu putu face fitilul lămpii să se aprindă, şi trebui să mai scapere un băţ.

O lumină tremurândă se întinse în cameră, iar Kitty se uită în colţul în care fusese convinsă că auzise un zgomot: doar lemn gol. Se ridică în picioare, cu spatele la perete, privind în jur şi ascultând cu atenţie. Era acoperită cu o peliculă de transpiraţie, mâna încă îi tremura, aşa că lumina lămpii se mişca şi se legăna.

Deodată, cu colţul ochiului, văzu ceva venind spre ea. Strigă şi aproape scăpă din mână lampa, cuprinsă de panică, până ce înţelese că era o molie albă şi mare, atrasă de lumină. Aripile îi fluturară şi se lovi de sticla lămpii. Deodată, Kitty înţelese că acesta fusese sunetul pe care îl auzise mai devreme în întuneric; probabil molia se lovise de un geam.

„Prostuţo!" şopti ea, încă şocată. Se duse în partea cealaltă a camerei şi deschise uşa cabanei, aşezând lampa pe pridvor astfel încât molia să urmeze lumina. Aerul nopţii era răcoros şi ieşi desculţă până la marginea apei, simţind cum transpiraţia i se evaporă de pe piele. Era doar o felie de lună printre miile de stele îndepărtate pe un cer negru precum cerneala, iar apa şi copacii erau complet nemişcaţi. O bufniţă strigă, spărgând tăcerea.

Deodată, se auzi un foşnet între copacii dintr-o parte a cabanei, iar teroarea reveni. Kitty se duse în grabă până la capătul debarcaderului, gata să sară în apă dacă un animal sălbatic avea să iasă dintre copaci. Ce creaturi puteau fi acolo? Cel mai probabil era o căprioară, îşi spuse ea. Probabil nu existau urşi sau lupi pe lângă lac – sau poate că da?

Se ghemui la capătul debarcaderului, scrutând

pădurea, atentă la orice alt foşnet. Distanța până la uşa cabanei îi părea enormă. Putea să o atace ceva în timp ce traversa acel spațiu. Inima îi bătea cu putere. Dacă avea să fie ucisă de un animal sălbatic aici, la kilometri distanță de orice alt loc? Avea să moară singură, în dureri şi groază. Spera că măcar avea să fie rapid, spre deosebire de moartea înfiorătoare a Romanovilor.

O cuprinse o stare de spirit morbidă când se ghemui sub cerul scânteietor. Ce diferență avea să facă moartea ei? Lui Tom i-ar fi fost dor de ea. La fel şi câtorva prieteni. Dar ea nu lăsase nicio urmă în lume. Romanovii aveau locul lor în istorie, Dmitri lăsase în urmă romanele şi descendenții săi, dar ea nu avusese niciun copil, nu realizase nimic notabil. Nu se mai simțise niciodată atât de neînsemnată ca în acea clipă.

De ce nu scrisese o carte până acum? Vara aceasta la lac ar fi fost momentul ideal, însă nu aşternuse un singur cuvânt. Scrisul era muncă serioasă şi, deşi se putea forța să o facă atunci când i se ofereau bani şi avea un termen de respectat, nu îşi închipuia cum trudeau autorii sute de ore fără să fie plătiți, cu slaba speranță de a fi publicați într-o bună zi. Poate că pur şi simplu nu era suficient de bună. Poate că cei care aveau cu adevărat har simțeau că nu au de ales decât să scrie.

Dar dacă nu era scriitoare, atunci ce era? Ce talente avea? Se gândi că mama ei îşi dorise ca ea să fi studiat dreptul şi se cutremură. Asta nu ar fi funcționat niciodată. Alesese jurnalismul fiindcă la engleză fusese cea mai bună în şcoală, nu din vreo dorință arzătoare să comunice adevărul sau din oricare dintre acele motive valoroase pe care le au jurnaliştii adevărați. Poate că era pur şi simplu leneşă, cum spusese întotdeauna mama ei. Bună de nimic. Inutilă.

Presupun că la asta se referă cu „noaptea lungă şi întunecată a sufletului”, se gândi ea după ce inima încetase să-i mai bubuie. Nu se mai auzise niciun foşnet dintre copaci, aşa că spera că făptura care se aflase acolo

trecuse mai departe. Hotărî să o ia la fugă până la cabană, să trântească uşa şi să se târască înapoi în pat.

Când se ridică, lemnul debarcaderului era neted şi sigur sub tălpile ei.

Capitolul 35

MUNȚII URAL, RUSIA
septembrie-decembrie 1918

În fiecare noapte când stătea întins în sacul de dormit pe pământul tare, Dmitri se chinuia gândindu-se la teroarea pe care probabil o simțise Tatiana când uşa casei fusese doborâtă, la strigăte, la felul aspru în care poate se purtaseră cu ea. Încă era în stare de şoc din cauza dispariției sale.

Malevici era convins că membrii familiei erau reținuți pe teritoriul bolşevic la vest de munți, iar Dmitri se ruga să aibă dreptate şi ca Tatiana să fie cu ei, însă i se făcea rău când îşi imagina scenarii alternative.

În timpul zilei, disciplina vieții militare îl ținea ocupat: se trezeau la o oră stabilită, vedeau de cai, luau micul dejun şi apoi strângeau tabăra, înainte să pornească mai departe peste Munții Ural în căutarea Armatei Roşii. Terenul era abrupt şi dur şi deja se simțea mirosul iernii în aer. Dacă nu ajungeau de partea cealaltă a lanțului uriaş înainte de prima ninsoare, puteau fi izolați luni în şir fără mâncare sau adăpost, astfel încât călăreau din zori şi până târziu după lăsarea serii. Dmitri îşi făcea datoria amețit – călărind în recunoaştere, cercetând hărți, dând ordine oamenilor săi –, însă tot timpul dispariția şocantă a Tatianei îi chinuia conştiința.

Într-o seară sosi în tabără un nou-venit, iar Dmitri fu uluit să vadă un chip cunoscut din Tobolsk:

— Vasili Iacovlev! Ce Dumnezeu faci aici?

Iacovlev sări de pe cal şi veni să-l salute pe Dmitri.

— Nu puteam suporta să văd ce fac bolşevicii cu poporul nostru. Armata Roşie e un cuib de viespi, de suspiciune şi trădări. Dacă rămâneam, probabil aş fi fost executat până acum. Aşa că am trecut de partea celor în cauza cărora cred şi lupt pentru Albi.

Dmitri îl privi cu suspiciune. Tabăra lor nu era străină de spioni şi cu toţii fuseseră avertizaţi să dea dovadă de precauţie în privinţa informaţiilor pe care le dădeau mai departe. Însă acest om îi fusese odinioară un fel de prieten – şi poate avea veşti despre Romanovi. Dmitri îi turnă o cafea şi îl invită să se aşeze, prezentându-l lui Malevici.

— Data trecută când ne-am văzut, încercai să salvezi familia regală deviindu-le trenul spre Omsk. Ce nu a mers? întrebă el.

Iacovlev scutură din cap cu tristeţe.

— Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, dar muncitorii de la căile ferate primeau ordine direct de la Moscova şi problema mi-a scăpat din mâini. Regret amarnic că am dat greş, mai ales fiindcă se spune că de acum au fost toţi ucişi.

Dmitri se făcu alb la faţă şi rămase nemişcat.

— Ce-ai spus?

— Se zvoneşte că nu doar Nicolae a fost împuşcat în Casa Ipatiev…

Iacovlev păru surprins de reacţia şocată a lui Dmitri.

— Doar repet ce am auzit, atenţie. N-am fost acolo.

Malevici se alătură şi el.

— Şi eu am auzit acelaşi zvon, dar nu-mi vine să cred. Guvernul ăsta ar pierde simpatia tuturor susţinătorilor săi şi ar fi condamnat în lumea întreagă. Poate Nicolae e mort – chiar şi asta stă sub semnul îndoielii, dat fiind că nu au prezentat cadavrul –, dar sunt convins că vom descoperi restul familiei în drumul nostru spre Moscova.

Dmitri se ridică în picioare şi se scuză în faţa grupului, împleticindu-se până în pădurea de la marginea taberei. După ce ieşi din raza lor vizuală, se aplecă şi vomită, iar gustul amar al bilei îi arse gâtlejul. „Nu pot fi morţi. Pur şi simplu nu pot fi.” Dacă erau, atunci eşuase complet. Era direct responsabil de soarta fetei ţăranului, Elena. Toate încercările lui de a salva familia fuseseră de mântuială. Era posibil ca el să fie de vină pentru moartea lor fiindcă

gărzile intraseră în panică după ce îşi dăduseră seama că Tatiana scăpase.

Malevici apăru în spatele lui şi îi aşeză un braț în jurul umerilor.

— Nu-l asculta. Ține-te tare.

Dmitri ridică privirea deznădăjduit:

— Dacă descopăr că Tatiana a murit, nu o să mai pot trăi.

Malevici vorbi tăios:

— Mai întâi, eu pur şi simplu nu cred că bolşevicii sunt atât de proşti, încât să-i omoare pe toți. Şi chiar dacă i-ar fi ucis pe cei din Casa Ipatiev, n-ai nicio dovadă că Tatiana se afla acolo. Eu cred cu tărie că se află undeva şi că te aşteaptă să o găseşti. Îi eşti dator să o cauți în continuare.

Dmitri se întoarse şi îşi izbi fruntea de un copac.

— Mi-e atât de dor de ea. Nu pot îndura agonia asta.

Îşi trase capul în spate şi se lovi din nou, iar Malevici îl prinse de umeri.

— Poți şi ai să înduri, zise el cu fermitate. Închipuie-ți că te priveşte şi procedează cum şi-ar dori ea să o faci.

Dmitri simți logica din cuvintele lui Malevici, iar acestea îi dădură forța să se adune. Într-o zi, dacă avea să o găsească pe Tatiana, ea îl va întreba ce făcuse în perioada aceasta, iar el spera să poată spune că se purtase curajos. Făgădui că nu avea să renunțe niciodată să o caute până ce nu avea să o găsească, oriunde s-ar fi aflat ea.

La început, avântul în bătălie fu de partea Armatei Albe. Cu ajutorul armelor furnizate de guvernul britanic şi cu o bandă de recruți din mai multe facțiuni diferite care erau dezamăgiți de bolşevici, oamenii amiralului Kolceak mărşăluiră fără ezitare spre Moscova. Pe drum eliberară sate de sub controlul bolşevic, salvară prizonieri şi răsturnară reformele socialiste care fuseseră impuse. Moralul Armatei Albe suferi o lovitură în noiembrie când

britanicii îşi retraseră sprijinul după ce semnară un armistițiu cu Germania, însă continuară să înainteze şi în curând trupele lui Kolceak ajunseră la Volga, la doar o sută şaizeci de kilometri est de Moscova.

Între timp se aşternuse un strat gros de zăpadă, iar temperaturile scădeau în fiecare zi. Oamenii încetară să se mai spele fiindcă dezbrăcarea pe un asemenea frig însemna o cale sigură de a degera. Rechiziționară alimente pentru bărbați şi cai de la fermele pe lângă care treceau. Lui Dmitri îi era ruşine că îi priva pe localnici de proviziile pentru iarnă, dar nu aveau de ales, dacă voiau să elibereze țara de lunaticii care puseseră stăpânire pe ea.

În decembrie divizia lui Dmitri fu trimisă mai departe în sud, în oraşul Țarițîn, de o importanță strategică, pe care Armata Roşie refuza să îl abandoneze; acolo purtară lupte crâncene. Armata a Zecea Sovietică pe care o înfruntau avea de două ori mai mulți oameni, zeci de mitraliere şi amplasamente de artilerie, însă părea că Armata Albă intra pe furiş în suburbii, câştigând oraşul stradă după stradă. Dmitri lua câțiva oameni cu el în misiuni zilnice de recunoaştere pentru a verifica unde se aflau tunurile înainte de fiecare asalt. Trebuiau să-şi păstreze cumpătul pe acel teren ostil, însă instruirea lui superlativă fu mai puternică. Ştia că era mai capabil decât aceşti adversari bolşevici care puteau să scuipe afirmații socialiste, însă nu aveau deloc habar de tactică militară. Nu putea să dureze mult până să-i facă să se retragă.

La 1 ianuarie 1919, Armata Albă lansă un atac major asupra oraşului Țarițîn. În două săptămâni avansaseră în aşa fel încât să formeze un semicerc în jurul oraşului şi părea că victoria avea să fie a lor. Într-o după-amiază, oamenii lui Dmitri se aflau într-o clădire înaltă de birouri aproape de centrul oraşului, plănuindu-şi următoarea mişcare, când începu să plouă cu proiectile. El se duse în fugă pe acoperiş şi, privind prin binoclu, îşi dădu seama

că erau înconjurați şi depăşiți cu mult numeric de trupele Armatei Roşii, care apăruseră parcă de nicăieri. Nu se mai vedea niciun alt grup al Armatei Albe. Îi comandă unui mic grup de oameni să iasă din clădire şi să se ducă după ajutoare, însă când se uită de sus văzu că aceştia fură împuşcați în stradă ca nişte mistreți la o vânătoare de la țară.

În timp ce ofițerii discutau ce să facă, un proiectil intră printr-un colț al încăperii, umplându-i de moloz. Când se lăsă praful, Dmitri văzu că Malevici era prins sub dărâmături. Era inconştient, iar chipul îi era alb de la praful de tencuială. Dmitri se ghemui să asculte dacă mai respira, însă nu auzi nimic.

Muncind frenetic, dădu la o parte dărâmăturile, implorându-l:

— Malevici, trezeşte-te! Deschide ochii, respiră, omule!

După ce ridică o bucată masivă de zid, fu întâmpinat de o privelişte înfiorătoare: Malevici fusese tăiat în două de forța exploziei, iar partea de sus a corpului fusese separată de partea de jos. Intestinele îi curgeau din trunchi, în timp ce picioarele zdrobite erau îndreptate în cealaltă direcție. Dmitri scoase un urlet ascuțit, fără a reuşi să se stăpânească. Tot corpul îi tremura de repulsie. Se întoarse, incapabil să privească intestinele alunecoase şi expresia goală de pe chipul dragului său prieten. „Nu, Doamne! Te rog! Cum poți face aşa ceva? De ce?”

Ar fi trebuit să încerce să-l tragă de acolo şi să aranjeze o înmormântare creştinească, însă acum încăperea era goală. Nu mai era nimeni care să-l ajute. Sunetul proiectilelor se îndepărta, dar mirosul de sânge şi fum încă umplea aerul. Lui Dmitri îi țiuiau urechile şi tremura de şoc în timp ce se plimba prin cameră de colo colo. În cele din urmă decise că singurul lucru pe care îl putea face era să-l acopere pe Malevici acolo unde căzuse. Făcu asta, şoptind o rugăciune ca Dumnezeu să aibă milă de sufletul lui, fiindcă permisese ca trupul lui să fie măcelărit într-un asemenea hal.

Când Dmitri se duse în cele din urmă să-şi caute oamenii, îşi dădu seama că luptele se mutaseră la câteva străzi distanță. Se ascunse în praguri de case, ducându-se înapoi spre locul de întâlnire de unde porniseră în dimineața aceea. Nimeni nu se afla acolo. Se îndreptă spre tabăra din pădure unde dormiseră noaptea precedentă. Mare parte din ea era intactă, caii erau încă priponiți, iar sacii de dormit părăsiți pe pământ, dar nu se vedea niciun om. Îşi ridică ranița, care conținea cele mai valoroase posesiuni ale sale: jurnalul Tatianei şi vesta pe care i-o tricotase ea.

Dmitri îşi găsi calul, umplu o gamelă cu apă, apoi plecă să-şi găsească trupele, dar peste tot unde ajungea găsea mormane de morți. Fusese un măcel total. Încercă timp de mai multe ore, însă nu găsi pe nimeni căruia să-i raporteze şi niciun grup de supraviețuitori care să numere mai mult de doi-trei oameni. Unitatea sa părea că se evaporase.

Se trezi la marginea oraşului, călărind spre depărtări printr-o pădure de conifere acoperită cu zăpadă. „Ar trebui să mă întorc", gândi el. „Asta e dezertare." Dar nu se întoarse. Galopă până la căderea nopții, înviorat doar de gurile de apă pe care le sorbea din gamelă. Când îl cuprinse oboseala, luă o cameră într-un han ieftin, unde fu chinuit de ploşnițe de pat şi traumatizat de vise prea vii despre trupul sfâşiat în două al prietenului său cel mai bun.

În dimineața următoare, la micul dejun, o văzu pe proprietăreasă citind un ziar cu un titlu despre Romanovi, aşa că o rugă să i-l împrumute. Relatarea spunea că amiralul Kolceak împuternicise un bărbat pe nume Sokolov, un procuror local din Ekaterinburg, să conducă o investigație privind soarta familiei regale, şi se pare că acesta găsise câteva rămăşițe arse lângă un puț de mină de lângă Ekaterinburg: bucăți de haine, o pereche de ochelari vechi şi câteva bijuterii care

aparţinuseră familiei. Printre rămăşiţele cele mai înspăimântătoare se numărau un deget retezat şi cadavrul unui câine mic. Lui Dmitri i se făcu rău. Familia nu ar fi lăsat niciodată vreunul dintre câini în urmă dacă ar fi putut să-i ia. Fusese biata Ortipo? Şi al cui era degetul?

Articolul continua cu afirmaţia reînnoită a guvernului bolşevic că, deşi Nicolae fusese executat, familia era în siguranţă. Spunea că aceştia erau cazaţi în oraşul Perm. Inima lui Dmitri tresări. Nu avea deloc încredere în acest guvern, dar de ce să amintească de Perm, dacă nu ar fi existat o fărâmă de adevăr? Mătuşa Tatianei, Ella, locuia în Perm, aşa că poate stăteau cu ea. Oh, Doamne, spera să fie aşa.

Până acolo în nord erau cel puţin o sută şaizeci de kilometri, prea mult să meargă călare, dar dacă se schimba în haine ţărăneşti, putea să ia trenul fără să trezească suspiciuni. Hotărât, se duse să întrebe de mersul trenurilor.

Capitolul 36

PERM, RUSIA
primăvara lui 1919

Era periculos să călătoreşti într-o țară aflată în plin război civil, mai ales când abia dezertaseşi din armată. Dmitri rămase în tren şi nu se lăsă atras în niciuna dintre discuțiile aprinse dintre ceilalți pasageri, atât în favoarea, cât şi împotriva bolşevicilor.

Perm se afla în mâinile Armatei Albe. Era improbabil să îl recunoască cineva din acest grup din nord, însă Dmitri rămase vigilent. Se cază sub un nume fals, cumpără un cal şi începu să meargă prin oraş, străbătând stradă după stradă, aşa cum făcuse în Verkoturie. Aici se găseau fabrici de muniție bine păzite, dar nu văzu nicio casă particulară păzită de gărzi. Începu să facă cercetări discrete, întrebând dacă îi văzuse cineva sosind pe Romanovi, dar fu demoralizat de răspunsul degajat: „Sunt morți cu toții, amice". Nimănui nu părea să îi pese. De la un proprietar de cafenea auzi că mătuşa Tatianei, Ella, şi unchiul ei, Mihail, împreună cu alți câțiva membri ai familiei, fuseseră executați de bolşevici, însă tot refuza să creadă că aceştia i-ar fi putut ucide pe tânărul țarevici şi pe ducese. Erau nişte copii! Îşi făcea de lucru în timpul zilei, iar noaptea bea până îşi pierdea cunoştința pentru a îneca visele înfiorătoare cu Tatiana luată cu forța de nişte bărbați înarmați cu topoare şi cu Malevici tăiat în două.

În primăvara lui 1919, situația războiului civil se întorsese dar împotriva Armatei Albe: amiralul Kolceak capitulă în fața bolşevicilor în luna mai şi fu executat pe loc. Teritoriile pentru care luptaseră din greu fuseseră capturate din nou. Ajutoarele internaționale se sfârşeau, iar Armata Roşie înainta din nou spre Ural.

După ce termină căutările în Perm, Dmitri luă un tren

spre sud chiar înainte ca Armata Roşie să ajungă în oraş. Un tânăr care călătorea singur avea să trezească suspiciuni, iar el nu voia să fie reținut de vreun soviet local, răspunzând la întrebări despre locul de unde venea. Avea de gând să îşi viziteze în sfârşit mama şi surorile în Lozovatka, oraş aflat sub conducere ucraineană, dar pe drum auzi de la alt pasager că bunica Tatianei, Maria Feodorovna, şi alte rude de-ale ei stăteau la Palatul Livadia din Crimeea, aşa că hotărî să meargă mai întâi acolo. Dacă Tatiana reuşise să scape de cei care o prinseseră, acolo s-ar fi îndreptat. Întotdeauna îi plăcuse Livadia.

Era miezul verii şi căldura era cumplită când ajunse la luxosul Palat Livadia din granit alb al Romanovilor şi îl găsi părăsit, în afară de câțiva servitori.

— Unde este împărăteasa văduvă? întrebă el o servitoare care răspunse la uşă.

— Au fost salvați în urmă cu câteva săptămâni de un vapor trimis de regele George al V-lea al Angliei. Cu toții au fost foarte uşurați.

— Erau şi vreunii dintre copiii țarului Nicolae cu ei? întrebă ținându-şi răsuflarea.

— Nu, nu am auzit nimic de ei. Se spune că ar fi fost ucişi, dar Maria Feodorovna refuză să creadă. Spune că nimeni nu ar fi atât de lipsit de inimă… Arătați cam palid, domnule. Vreți să vă aşezați o clipă?

Aceasta era încă o dezamăgire cruntă pentru Dmitri. Undeva în întinderea marelui hinterland rus se afla soția lui, femeia pe care o iubea mai mult decât pe oricine pe lume, dar acum nu mai ştia unde să o caute sau dacă era măcar în viață. Poate îl aştepta, disperată ca el să o găsească, iar el se simțea inutil şi neputincios că nu avea habar unde să caute.

Dmitri îi trimise o telegramă mamei sale spunând că avea să o viziteze în luna aceea, apoi mai petrecu o săptămână rătăcind pe moşia de la Livadia, sperând în

zadar că Tatiana avea să sosească. Membrii personalului îl primiră când el îi lămuri că fusese un membru al escortei regale şi îi oferiră de mâncare şi de băut de parcă ar fi fost un oaspete de onoare. Încercă să şi-o închipuie pe Tatiana plimbându-se pe lângă fântânile din curtea arabă; jucând crochet pe gazonul îngrijit cu vedere la mare; înotând în apele albastre şi limpezi; luând cina pe terasa în aer liber; spălându-se în băile din marmură albă. Toate acestea îl făceau să simtă o legătură cu ea. Acesta era un loc pe care ea îl îndrăgise, şi el înțelegea de ce, dar îl făcea şi să pună în contrast stilul de viață luxos pe care ea îl dusese cu realitățile vieții pentru țăranii Rusiei, ceea ce el văzuse în anul care trecuse. În Livadia, luxul era luat ca atare: picturile cu rame aurite extravagante, tacâmurile din argint, mobila bogat sculptată – totul părea scump. Țăranul de rând abia trăia de pe o zi pe alta cu rădăcinoase şi pâine tare, neavând mare lucru în afară de hainele de pe el. Era o inegalitate care trebuia corectată, dar Dmitri detesta metodele bolşevicilor.

Spre sfârşitul săptămânii, tocmai când se pregătea să plece, primi o telegramă de la un vecin de-ai mamei sale: REGRET MAMA DUMITALE MURIT ÎN APRILIE STOP A AUZIT CĂ AI FOST UCIS LA ȚARIȚÎN STOP SURORILE TALE PLECAT LA CONSTANTINOPOL STOP. Urma o adresă din Turcia.

Un urlet ieşi din plămânii lui Dmitri: „Nu!” Goni prin parc până la malul mării, urlând tot drumul. Sunetul părea să reverbereze în golf şi doi pescăruşi îşi luară zborul de pe o margine de stâncă. Dmitri căzu în genunchi, cu fruntea la pământ, şi începu să-şi smulgă părul.

Măcar dacă ar fi luat legătura cu mama lui de îndată ce plecase din Țarițîn. Ar fi trebuit să meargă în vizită imediat după ce murise tatăl său. O dezamăgise, aşa cum o dezamăgise şi pe Tatiana. Era ca şi cum Dumnezeu îşi întorsese fața de la el şi se alegea praful de tot ce atingea.

Era un soț şi un fiu ratat. Nu merita să mai trăiască.

Valurile loveau țărmul într-un ritm uniform, dându-i o idee. Avea să înoate în mare şi să înainteze mai departe şi mai departe până ce puterile aveau să-l lase şi avea să alunece sub valuri. Astfel, punea în cele din urmă capăt chinurilor.

Îşi scoase cămaşa, cizmele şi pantalonii şi păşi în apă. Trupul său nu avea să fie găsit vreodată în întinderea Mării Negre. Surorile sale aveau să continue să creadă că murise la Țarițîn, şi asta avea să audă şi Tatiana dacă încerca să-l caute.

Gândul acela îl opri. Dacă avea să-i iasă trupul la mal? Nu suporta ca Tatiana să se gândească la el ca la un laş.

Se aşeză pe prundiş, plângând cu suspine. Nu. Pedeapsa lui era să trăiască cu ruşinea faptelor sale. Avea să fie torturat de vinovăție tot restul vieții, dar măcar putea încerca să le împace pe surorile sale – şi poate, într-o zi, pe Tatiana.

Dmitri rămase în Crimeea să lupte în ultimele bătălii inutile ale Armatei Albe împotriva bolşevicilor, sub conducerea generalului Wrangel. La începutul lui 1920 urcă pe unul dintre ultimele vase care duceau refugiații în sud, la Constantinopol, şi se îndreptă spre casa surorilor sale. Acestea fură uluite să îl vadă, şi urmară zile lungi în care îşi povestiră tot ce se petrecuse în anii de când nu se mai văzuseră. Dmitri plânse când le povesti despre Tatiana; plânse şi mai mult când Valerina îi povesti despre moartea tatălui său în custodia bolşevicilor. Bănuiau, dar nu puteau dovedi că fusese executat.

— Mama nu şi-a mai revenit cu totul, explică Valerina. I-a slăbit inima tot mai tare şi nu mai putea face niciun efort fără să rişte să leşine. Când am aflat că ai fost ucis în luptă, parcă a renunțat să mai trăiască.

— E numai vina mea… începu Dmitri.

— Nu mai spune asta niciodată, îl întrerupse Valerina,

luându-i mâna şi strângând-o cu putere. Din ce mi-ai spus, tot ce-ai făcut a fost din dragoste. Nu cred că Dumnezeu o să vadă asta cu ochi răi.

Dmitri scutură din cap.

— Cum să trăiesc cu câte rele am făcut?

Valerina avea răspunsul:

— Te vei da jos din pat în fiecare dimineață şi vei merge mai departe, oră după oră, zi după zi, şi treptat va deveni mai uşor. Soțul Verei îți va da de lucru în afacerea lui cu covoare şi poți locui cu noi. Trebuie să le scrii tuturor rudelor Tatianei, oriunde s-ar putea afla, şi, dacă scapă de bolşevici, va şti unde să te găsească. Dar între timp trebuie să strângi din dinți şi să trăieşti mai departe, fiindcă orice altceva ar fi groaznic de crud față de surorile tale, care te iubesc şi care abia te-au regăsit.

Dmitri ridică mâna Valerinei la buze şi o sărută cu tandrețe.

— O să încerc, şopti el, abia rostind cuvintele.

Capitolul 37

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
sfârşitul lui septembrie 2016

La câteva zile după înfiorătoarea experienţă nocturnă, Kitty planta nişte flori pe o bucată de pământ de lângă cabană când auzi o maşină târându-se pe drum. Când se apropie, îl recunoscu pe Jeff de la satul de vacanţă, însoţit de un bărbat mai în vârstă.

— 'Neaţa, Kitty, strigă Jeff. Ce mai faci?

— Mi-e cald! strigă ea, jenată de petele întunecate de transpiraţie de pe tricoul său.

Când bărbaţii coborâră din maşină, văzu că Jeff căra un colet FedEx de mărimea unei perne.

— Acesta e bunicul meu, îl prezentă pe bătrân, care îşi duse mâna la pălăria de paie în semn de salut. Îl duc acasă şi m-am gândit să trec să-ţi aduc asta… zise el dându-i pachetul.

Kitty îl luă, surprinsă.

— Doamne, ce-o fi?

Adresa de pe etichetă arăta că venea de la Marion, menajera ei din Londra. Punga era deschisă în partea de sus, iar ea se uită înăuntru şi văzu cardiganul ei lung şi gros, de culoare verde oliv, numai bun pentru vreme rece.

— Mulţumesc că l-ai adus.

— Bunicul meu voia să vadă ce ai făcut cu cabana. Sper că nu te superi.

— Nu, sigur că nu. Plimbaţi-vă în voie.

Bătrânul se uita roată prin curte.

— Ce plantezi? întrebă el.

— Echinaceea mov, hortensii şi nişte rudbeckia galbenă, îi spuse ea.

Ceruse sfatul celor de la Centrul pentru Grădinărit din Indian Lake cu privire la ce plante puteau supravieţui peste iarnă. Bătrânul dădu din cap aprobator.

— Ultima dată când am fost aici trebuie să fi fost când am găsit trupul străbunicului tău, comentă bătrânul.

— A murit aici?

Kitty era uluită.

— Da. Am venit să văd ce mai face după ce vânzătoarea de la magazin mi-a zis că nu-l mai văzuse de câteva săptămâni. L-am găsit întins pe pământ, înghețat bocnă, cu câinele păzindu-i trupul. Aproape mort de foame era câinele ăla. O făptură minunată. L-am luat acasă, zise el zâmbind. Copiilor le-a plăcut la nebunie.

— Deci, l-ați cunoscut pe Dmitri? Cum era?

— Păi, nu prea am trecut mai departe de dat bună ziua şi de făcut comentarii despre vreme. După ce a murit, am încercat din răsputeri să găsim vreo rudă, dar în zadar, aşa că eu şi nevastă-mea am fost la înmormântare să-i aducem un omagiu.

— Avea o fiică, Marta, care era bunica mea, şi un fiu, Nikolai. Mă întreb de ce nu i-ați putut găsi.

Oare se îndepărtase de ei? Cu cât Kitty afla mai multe despre Dmitri, cu atât îşi dădea seama cât de puțin ştia.

— Bănuiesc că au pierdut contactul de-a lungul timpului. Sigur, asta era pe vremea dinainte de internet. Acum poți găsi cam pe oricine…

După ce Jeff şi bunicul său plecară, Kitty intră în cabană să deschidă pachetul. Pe lângă cardiganul lung, mai era cămaşa de noapte groasă, cea pe care o purta când se cuibărea în fața televizorului în serile de iarnă, un teanc de scrisori care veniseră pe numele ei, un roman nou al unuia dintre scriitorii ei preferați şi un baton mare de ciocolată Galaxy. Marion strânsese toate acestea pentru ea?

Deschise ciocolata şi ciuguli un pătrățel în timp ce frunzări scrisorile: o vedere de la o prietenă din Costa Rica, un extras de cont, câteva facturi, câteva invitații la piese de teatru – şi o scrisoare cu un bilet de la Marion la exterior: „Bună, Kitty, n-am putut să mint când Tom m-a întrebat dacă ştiu unde e cabana ta. Am refuzat să-i dau

adresa, dar am promis să trimit pachetul acesta şi să-ți spun că îi e foarte dor de tine. Am avut o discuție lungă zilele trecute şi îmi pare rău pentru el. E un om de treabă".

Kitty era iritată. Oamenii întotdeauna credeau că Tom era de treabă. Asta însemna că dacă exista vreo întrerupere a armoniei normale, se presupunea automat că era vina ei.

„Oricum, îmi cer scuze dacă îmi bag nasul unde nu-mi fierbe oala, dar nu mi s-a părut o idee rea să-ți trimit astea şi scrisoarea de la Tom. Sper că eşti OK acolo. Marion."

Plicul nu era lipit. Kitty se uită înăuntru şi recunoscu scrisul lui Tom. Stomacul i se strânse la gândul să o citească şi hotărî că putea aştepta până mai târziu, după ce avea să bea un pahar de vin ca să-şi facă curaj.

Se întoarse în grădină şi continuă să planteze flori, întrebându-se unde mai exact fusese găsit mort Dmitri. Părea cam înfricoşător faptul că murise acolo.

Mai târziu în aceeaşi seară, cu o sticlă de Chardonnay alături, Kitty se aşeză pe debarcader cu scrisoarea lui Tom într-o mână. Apusul era magnific, roz somon şi mov, şi o vreme doar îl privi. Pe măsură ce lumina scădea, simțea că priveşte printr-un filtru sepia care se întuneca de la un minut la altul. Luă lampa cu gaz, îşi mai turnă un pahar, apoi începu să citească.

Salut, Kitty,

Aici a venit toamna, cu zile ploioase şi seri răcoroase, şi m-am temut că o *să răceşti acolo în munții Adirondacks. E greu să-mi dau seama din garderoba ta, dar aş zice că ți-ai luat doar haine de vară. Dacă vrei să-ți mai trimit ceva, spune-mi.*

Dacă mi-ai citit e-mailurile (şi sper că aşa e), ştii că merg la consiliere de şase săptămâni deja.

Kitty făcu ochii mari de uimire. Tom nu păruse niciodată genul care să meargă la terapie. Surprizele aveau să se țină lanț. Luă o gură mare de vin înainte să citească mai departe.

Nu am crezut niciodată că am să fac aşa ceva, dar e un proces fascinant care mă ajută să înțeleg de ce am făcut un lucru atât de stupid şi distructiv cum a fost să mă culc cu Karren Bayliss. S-a întâmplat doar de patru ori şi se terminase deja cu mult timp înainte să găseşti mesajele, dar evident că e de patru ori prea mult. Nu există scuze, desigur, dar mă simțeam cam abătut când nu am primit acea promovare la lucru şi mi s-a părut că erai dezamăgită de mine.

Kitty se încruntă. Nu îşi amintea la ce promovare se referea.

Ştiu că nu te interesează munca mea şi cred că practic m-am vândut establishmentului, dar dacă aş fi schimbat departamentul ar fi însemnat să-mi asum un rol mai creativ. Mi-ar plăcea să mă implic în ceva care să aibă legătură cu muzica, deşi n-o să fiu niciodată un Bruce Springsteen. Oricum, m-am înscris la o agenție ca să încerc să găsesc alt loc de muncă şi am câteva interviuri în perioada următoare.

Aşadar, orgoliul meu rănit a fost un motiv pentru acea infidelitate stupidă. E jenant cât de precis bifez criteriile crizei vârstei mijlocii: mă apropii de patruzeci de ani, am câteva kilograme în plus, sunt nemulțumit la muncă şi mă simt singur fiindcă tu şi cu mine am încetat să mai comunicăm la un moment dat şi mi-e dor să fim apropiați. Nu o să te plictisesc cu termenul terapeutic pentru acest gen de fenomen. Sunt doar scârbit de mine că sunt un clişeu, şi cel mai mult că te-am rănit pe tine, persoana care înseamnă cel mai mult pentru mine în lumea asta.

Kitty tremură, deşi era o seară călduță, şi îşi umplu din nou paharul. Tom lua în mod evident foarte în serios toată treaba cu terapia, studiind-o ca şi cum era unul dintre examenele lui de contabilitate.

Terapeuta mea crede că mi-am lăsat în mod subconştient telefonul într-un loc unde să-l găseşti în ziua aceea. Ar vrea să avem o şedință împreună, dar i-am explicat că eşti de cealaltă parte a Atlanticului şi că nu-mi răspunzi la e-mailuri. Sincer, aş prefera să-mi tragi o palmă, să țipi la mine şi să-mi spargi laptopul decât să dispari săptămâni în şir fără să dai un semn de viață. E îngrozitor să fiu cel care primeşte tratamentul de gheață şi să nu ştiu când am să te mai văd din nou.

Parcă a trecut o veşnicie de când am discutat ultima oară, discutat de-adevăratelea, despre orice. Încerc să-mi dau seama cât timp a trecut şi cred că a început după ce au murit părinții tăi. Eram căsătoriți abia de un an şi mă aşteptam să adormi plângând în fiecare seară, să ai crize în timpul zilei, să bei prea mult şi să mănânci prea puțin. În schimb, ce-ai făcut? Ai cumpărat casa aia mare şi dărăpănată din Tottenham şi ți-ai petrecut fiecare oră de veghe renovând-o: reconstruind, redecorând, utilând o bucătărie nouă, punând gresie în baie, mai mult sau mai puțin de una singură. Energia ta era înspăimântătoare, dar nu ai vorbit nici măcar o dată despre mama sau despre tatăl tău, şi, dacă eu aduceam vorba despre ei, plecai din cameră. De atunci mi s-a părut că nu am voie să ating subiecte sensibile, şi după o vreme am încetat să mai încerc – iar acum ne-am îndepărtat unul de celălalt.

Kitty îşi amintea perioada respectivă. Casa pe care o renova avea putregai uscat peste tot, cabluri vechi de secole şi instalații precare, însă fusese mulțumită că avea ce să o distragă. Recunoştea de bunăvoie că făcuse față decesului părinților ei muncind. Se gândi la polițista care

venise la uşă cu vestea accidentului în lanț de pe o autostradă din Spania. Kitty se simțise amorțită în avionul spre Malaga. Tom fusese nevoit să identifice cadavrele, fiindcă ea pur şi simplu nu fusese în stare s-o facă. Era ca şi cum ar fi fost anesteziată în primele săptămâni şi abia simțea ceva, dar când începuse cu adevărat să simtă, durerea fusese insuportabilă. Ar fi putut să o distrugă. Aşa că luase casa aceea din Tottenham, cu atât de multe probleme, încât ar fi fost mai uşor să o demoleze şi să o reconstruiască de la zero.

Care era problema în a-ți distrage atenția de la durere? Ea îi făcuse față: asta conta de fapt.

Deodată cotul lui Kitty lovi sticla de vin, care se răsturnă şi căzu în lac. Dădu pe gât vinul care rămăsese în pahar, apoi se ridică să ia altă sticlă din cabană înainte să citească restul scrisorii.

Să nu crezi că încerc să te învinovățesc pentru infidelitatea mea. Sunt un nemernic terminat şi mă urăsc pentru ce am făcut. Vreau să ştii că am să fac orice trebuie pentru a mă revanşa şi pentru a transforma căsnicia noastră în relația frumoasă, plină de iubire şi veselie pe care o aveam. Spune-mi ce vrei, şi asta am să fac. Pur şi simplu, nu pot să fiu fericit fără tine, Kitty.

Sper că ai parte de o vară minunată acolo. Contactează-mă când eşti gata să discutăm şi ori vin eu la tine, ori putem să ne întâlnim într-un loc la alegerea ta şi să vedem cum stăm. Doar te rog să nu te îndoieşti vreodată de cât de mult te iubesc şi cât de mult regret ce am făcut.

Tom al tău xxx

De acum se făcuse întuneric beznă şi liliecii zburau pe deasupra capului, în timp ce broaştele orăcăiau o simfonie nocturnă. Kitty mai bău un pahar de vin şi începu brusc să plângă. „Pentru ce plâng?" se întrebă, şi nu avu niciun răspuns, însă deja nu se mai putea abține.

Luă scrisoarea şi o strânse cu putere la piept, plângând ca un copil, abandonându-se cu totul lacrimilor. În adâncul ei se găsea un loc dureros şi spera că accesul de plâns avea să îl disloce, dar când se întoarse la cabană şi se băgă în pat îmbrăcată complet, tot mai era acolo.

Capitolul 38

ISTANBUL
1922

Dmitri petrecu următorii doi ani abia târându-se, ursuz şi detestându-se pe sine, căutând deseori eliberarea de gândurile şi imaginile care îl torturau pe fundul unei sticle de *arak*. Timpul petrecut cu Tatiana îi părea un vis îndepărtat, un basm dintr-o viaţă anterioară în care abia îşi amintea că fusese cândva fericit. Îi era greu să se afle în preajma surorii sale, Vera, cu cei doi copii adorabili ai săi şi cu soţul atent, fiindcă îi amintea de ceea ce ar fi putut avea. În schimb, îşi petrecea serile cu Valerina, o femeie isteaţă şi creativă, care nu îşi găsise până la urmă un soţ, dar care îşi ocupa timpul pictând tablouri fermecătoare cu peisajele turceşti.

Într-o dimineaţă din martie 1922, Valerina veni în grabă în biroul lui să-i arate un articol, doar câteva paragrafe, de pe prima pagină a ziarului.

— O femeie dintr-un azil din Berlin susţine că e Marea Ducesă Anastasia, strigă ea.

Dmitri apucă ziarul. Nu exista nicio fotografie şi nici detalii despre unde se aflase din 1918 încoace, dar el era în culmea fericirii.

— Dacă e Anastasia, atunci poate ştie unde sunt şi ceilalţi – unde e Tatiana. Şi, cu siguranţă, dacă Tatiana e în viaţă şi citeşte acelaşi articol, atunci va veni la Berlin ca să se reîntâlnească cu sora ei.

În ziar scria că femeia respectivă îşi pierduse memoria, dar Dmitri era sigur că putea să o ajute să-şi recapete amintirile. El vorbise cu Anastasia de câteva ori la Sankt-Petersburg şi, fără îndoială, l-ar fi recunoscut. Pentru prima dată după mulţi ani, existau veşti bune şi îşi permise să se entuziasmeze – deşi era un entuziasm tivit cu nelinişte, fiindcă exista şi posibilitatea ca Anastasia să

fie purtătoarea unor veşti proaste.

Demisionă de la firma de covoare, scuzându-se față de soțul Verei, îşi pregăti o valiză mică din piele maro şi cumpără un bilet la Orient Express până la München, apoi alt bilet pentru a călători mai departe la Berlin. În tren îşi dori să poată merge mai repede. Abia aştepta să o vadă pe Anastasia, abia aştepta să audă ce avea de spus.

I se părea straniu să ajungă într-o țară pe ai cărei soldați încercase să-i ucidă cu doar şase ani în urmă. Ştia doar câteva cuvinte în germană şi îi fu greu să se facă înțeles când ceru indicații până la Azilul Dalldorf, amintit în articolul de ziar.

Era o clădire mare, cu trei etaje, din gresie acoperită cu iederă pe fațadă, ridicată într-o grădină îngrijită şi întinsă. Dmitri se duse la uşa din față, bătu şi i se adresă în engleză femeii respectabile care îi deschise:

— Aş putea să o văd pe Marea Ducesă Anastasia? Sunt un prieten vechi al familiei, din Rusia.

Femeia răspunse în germană, iar el nu prinse decât cuvântul „Anastasia", dar din gesturile ei, parcă îi cerea să plece. Încercă să-i vorbească în franceză, dar avu parte de aceeaşi reacție.

— *Trebuie* să o văd pe Anastasia, repetă el, privind în sus pe scara de piatră din fundal, întrebându-se unde era fata.

Putea goni cu uşurință pe lângă această femeie, dar nu ar fi ştiut pe unde s-o ia după aceea.

Veni un doctor care vorbea puțină franceză şi el îi explică lui Dmitri:

— Fosta noastră pacientă, cunoscută drept Anna Ceaikovski, s-a mutat din azil şi locuieşte cu un emigrant rus pe nume baronul von Kleist.

Dmitri întrebă dacă avea adresa, dar doctorul îi spuse că ar fi fost neprofesionist din partea lui să i-o dea, deşi adăugă:

— Sugerez să întrebați prin zonă.

— Dar unde să întreb?

Doctorul se încruntă şi zise:

— Încercați la cafenelele din Charlottenburg, unde sunt mai mulți ruşi decât germani. Noroc, amice.

Totul era o luptă pe acest pământ străin. Tramvaiele înaintau pe linii electrificate, dar niciunul nu avea numele de Charlottenburg scris în față, iar când Dmitri ceru indicații, găsi puține persoane care să-l înțeleagă. În cele din urmă, o femeie îl trimise la un tramvai galben strălucitor şi îi spuse să întrebe de Prager Platz.

Începea să se lase întunericul când vatmanul strigă că ajunseseră la Prager Platz, iar Dmitri coborî într-o piațetă aglomerată cu un spațiu verde în mijloc. Peste tot în jur, firme electrice viu colorate erau iluminate în fața cafenelelor şi a restaurantelor. Toată lumea părea că se grăbeşte.

Dmitri alese cea mai aglomerată cafenea, Prager Diele, şi auzi imediat un grup de bărbați conversând cu glas tare în rusă.

— Mă scuzați… îi întrerupse el, dar ştie cineva unde locuieşte baronul von Kleist?

— Altul care o caută pe Anastasia.

Un bărbat cu o eşarfă violet în jurul gâtului îşi dădu ochii peste cap la camarazii săi, apoi se întoarse spre Dmitri.

— N-o să vă lase s-o vedeți. Baronul e extrem de protector. Dar am un prieten care a vorbit cu ea cât era la azil şi jură că nu e ea. Nici măcar nu vorbeşte ruseşte, pentru numele lui Dumnezeu!

Dmitri se posomorî.

— Nu?

Îşi pusese prea multe speranțe în această întâlnire, plin de optimism că poate în curând avea să-şi găsească soția. Ce fraier era!

— Vino să bei un pahar cu noi. Eu sunt Boris.

Bărbatul turnă o măsură generoasă de vin rubiniu într-un pahar şi i-l întinse lui Dmitri.

— Presupun că tocmai ai ajuns în Berlin.

Dmitri încuviință din cap şi acceptă vinul, simțindu-se devastat. Bărbații îşi traseră scaunele mai aproape ca să-i facă loc.

— Oricum, continuă el, aş vrea s-o văd şi eu. Am cunoscut-o pe Anastasia în Sankt-Petersburg când…

Boris ridică o mână să-l oprească.

— Prima regulă aici e să ai grijă să nu te identifici drept monarhist. Ține-ți gura. Sunt mulți spioni bolşevici în oraş şi nu ştii niciodată cu cine vorbeşti, mai ales după câteva pahare de vin bun de Burgundia.

— Mulțumesc. Apreciez sfatul dumitale.

Dmitri se prezentă şi află numele celorlalți patru bărbați de la masă, toți ruşi. Îşi dădu seama după accentele lor că doi erau din zona Sankt-Petersburg, unul din Moscova, doi din Siberia, dar nu întrebă de unde veneau. Ei îi umplură din nou paharul, iar când sticla se goli, Dmitri o cumpără pe următoarea.

Spre miezul nopții, când lui Dmitri i se împleticea limba şi i se învârtea capul, Boris îl duse la un bloc din apropiere şi îl prezentă proprietăresei, care avea din fericire un apartament mic disponibil. Înainte să plece, Boris îi strecură o bucată de hârtie în mână.

— Adresa pe care o voiai, şopti el. Dar nu-ți face speranțe.

În dimineața următoare, după ce Dmitri îşi ținu capul sub un jet de apă rece ca să-şi vindece o durere surdă de cap şi după ce luă un mic dejun sățios la o cafenea, constând dintr-un cârnat şi varză murată, porni să găsească apartamentul baronului von Kleist. Biletul lui Boris spunea că era la etajul patru pe Nettelbeckstrasse numărul 9, şi găsi clădirea cu ajutorul unei hărți stradale împrumutate de la proprietăreasă.

Sună la uşă şi când deschise un majordom în costum negru, Dmitri spuse:

— Mă întreb dacă aş putea să o văd pe Anna Ceaikovski? Spuneți-i că sunt cornet Malama.

Stomacul i se crispă de agitație. Avea să afle adevărul

despre ce se întâmplase cu Tatiana?

— Îmi pare rău, domnule. Nu se simte bine şi nu primeşte pe nimeni.

— Dacă îi scriu un bilet, i-l veți da? întrebă el, iar majordomul acceptă ridicând uşor din umeri.

Dmitri mâzgăli un mesaj pe loc, spunând că era încântat să audă că Anastasia era în viață şi că se întreba dacă avea veşti despre ceilalți. Mai spuse că ar fi bucuros să o ajute cu orice i-ar fi fost de folos şi semnă biletul „Malama”.

— Am să aştept în parcul de peste drum în caz că se răzgândeşte şi vrea să mă vadă, explică el.

Se plimbă încolo şi-ncoace, verificându-şi ceasul de buzunar, privind în sus la ferestrele apartamentului baronului. Oare avea să se uite afară să vadă dacă era el?

O oră mai târziu, când văzu că nu primeşte niciun răspuns, sună încă o dată la numărul 9.

— Mi-a citit biletul? întrebă el.

— După cum spuneam, mi-e teamă că nu primeşte pe nimeni, repetă majordomul, fără nicio expresie pe chip.

Dmitri se simți zdrobit. Ajunsese atât de departe şi investise atâta speranță în această întâlnire, încât era de nesuportat să fi ajuns într-un impas. Nu mai avea ce să facă, aşa că se opri la o cafenea de pe stradă ca să-şi aline dezamăgirea cu un pahar de votcă.

Capitolul 39

BERLIN
1922

Dmitri petrecu ore lungi în cafeneaua de lângă locuința baronului von Kleist, urmărind uşa în caz că femeia care pretindea că era Anastasia ar fi ieşit, dar nu se vedea nici urmă de ea. Într-o dimineață în timp ce aştepta, găsi un exemplar dintr-un ziar rusesc care se numea *Rul* – „Cârma" – lăsat pe o masă şi îl frunzări. Publicat la Berlin, scria despre chestiuni de interes pentru comunitatea rusă din oraş. Doar dintr-o citire în diagonală, Dmitri înțelese că existau numeroase facțiuni: erau promonarhiştii, bolşevicii şi constituțional-democrații, care credeau că Rusia ar trebui să intre în epoca modernă cu alegeri libere. Albii îi acuzau pe bolşevici că erau evrei care căutau dominația globală, şi dezbăteau cea mai bună modalitate de a scoate Rusia din ghearele lor, în timp ce spionii Cheka, poliția secretă, se infiltrau printre ei, iar asasinatele nu erau ceva neobişnuit. Înțelegea de ce Boris îl sfătuise să-şi țină gura.

Dmitri economisise nişte bani cât lucrase în Constantinopol, dar trebuia să câştige mai mult ca să se întrețină, iar ziarul îi dădu o idee. Cumpără un caiet şi scrise un articol despre ultima luare de poziție a generalului Wrangel în Crimeea şi despre evacuarea ultimelor rămăşițe ale Armatei Albe din Sevastopol la 14 noiembrie 1920. Bolşevicii îi executaseră pe cei pe care îi capturaseră legându-i de mâini şi de picioare şi aruncându-i peste bord în Marea Neagră. Dmitri văzuse multe cadavre legate fedeleş în apă, cu ochii bulbucați grotesc, în timpul călătoriei spre Constantinopol. Când termină, se duse la sediul ziarului *Rul* şi se aşeză la un birou în timp ce redactorul, un bărbat pe nume Burțev, îi

citi textul.

— Scrii bine, îi spuse Burțev, şi nu am mai văzut o relatare atât de convingătoare a evacuării finale. Am să te plătesc cu 5.000 de mărci pentru articolul acesta.

Suna bine.

— Pot să mai scriu pentru dumneavoastră? întrebă Dmitri.

— Sigur. Dacă îmi plac articolele dumitale, o să te plătesc. Dar ia-ți o maşină de scris mai întâi.

Dmitri cumpără o maşină de scris la mâna a doua şi învață singur să bată cu două degete. Studie fiecare număr din *Rul,* precum şi ziarul rival, *Golos Rossii* – „Vocea Rusiei" –, care era condus de un bărbat care fusese ministrul agriculturii în guvernul din martie-octombrie 1917. Lui Burțev îi plăcea cum lucra Dmitri şi începu să îi dea teme de articole, pe care Dmitri îl rugă să le publice cu numele de familie Iacovlevici, astfel încât să nu poată fi identificat; acasă, toți îl ştiau de Malama.

Fu trimis să intervieveze muzicieni şi coregrafi, scriitori şi artişti, personalități care fuseseră vizibile în Rusia, dar care se chinuiau să găsească de lucru în acest oraş modern. Mulți trăiau în sărăcie, cheltuindu-şi banii pe care reuşiseră să-i aducă în această călătorie. Unii aveau slujbe mediocre doar ca să-şi hrănească familiile; conții serveau ca ospătari, prințesele erau secretare. Dmitri scrise despre atracțiile Berlinului prin ochii unui emigrant, descriind bărbații care se îmbrăcau în femei ca să lucreze în spectacole de cabaret, prostituatele slăbănoage cu obrajii supți şi ochii bântuiți, vânzătorii ambulanți cu mărfuri care păreau prea bune să fie adevărate şi care se stricau la prima utilizare.

Treptat începu să aibă încredere în Burțev şi îl întrebă dacă putea scrie un articol despre Anna Ceaikovski. Îi spuse că o cunoscuse pe Anastasia în Sankt-Petersburg. Oare redactorul putea aranja un interviu?

Burțev îl privi gânditor.

— Toate cererile mele de interviuri cu domnişoara

Ceaikovski au fost refuzate, dar aud că prințesa Irina de Hesse, sora țarinei Alexandra, soseşte în oraş să o viziteze pe fată. Ai întâlnit-o vreodată?

Dmitri trebui să spună că nu, nu o cunoscuse.

— Dar pot să-i spun că eşti un prieten de familie?

Dmitri încuviință.

— Cu siguranță.

— O să întreb dacă vrea să vorbească cu tine după ce se întâlneşte cu fata. Probabil o să scoți ceva din asta.

Oarecum spre mirarea lui Dmitri, prințesa Irina de Hesse fu de acord să o intervieveze, rugându-l să vină în apartamentul ei de la Adlon, cel mai luxos hotel din oraş. Se îmbrăcă atent, lustruindu-şi pantofii şi mergând la frizerie ca să fie tuns şi bărbierit cu grijă.

Când sosi, Dmitri fu nevoit să aştepte mai bine de o oră în holul somptuos al hotelului, cu coloane pătrate din marmură şi cu o fântână cu apă care țâşnea din trompa unui elefant din piatră.

În cele din urmă, fu condus în apartamentul prințesei Irina pe care o găsi stând la fereastră şi bând ceai. Era o femeie voinică, trecută de cincizeci de ani, cu părul castaniu înspicat, iar trăsăturile sale germanice erau foarte asemănătoare cu ale Alexandrei. Dmitri fu copleşit o clipă: era mătuşa Tatianei! Îi scrisese cu doi ani în urmă rugând-o să-i dea de veste dacă afla ceva despre familie, dar nu primise niciun răspuns.

— Te rog, ia loc. Îi făcu semn să se aşeze pe un fotoliu şi începu să vorbească: Presupun că vrei să auzi cum a decurs întâlnirea cu domnişoara Ceaikovski, şi trebuie să-ți spun că mă tem că nu este Anastasia. Nu există asemănare cu nepoata mea. Poziția ochilor şi structura oaselor nu sunt tocmai potrivite.

— Când le-ați văzut ultima dată pe marile ducese? întrebă Dmitri, scriind în carnet în încercarea de a-şi ascunde dezamăgirea.

— Recunosc că au trecut nouă ani, dar Alexandra îmi

trimitea fotografii până când au fost luați în *captivitate* – rosti cuvântul dezgustată – şi sunt destul de sigură. Fata asta e nepoliticoasă şi nechibzuită, într-un fel în care nepoatele mele n-ar fi fost niciodată, ba mai mult, nu vorbeşte rusa. Nici măcar un cuvânt.

— Cum a explicat asta? întrebă Dmitri.

— Baronul von Kleist mi-a spus că a suferit un fel de traumă care a făcut-o să-şi piardă memoria, şi odată cu ea şi limba maternă.

— Ce fel de traumă?

Dmitri se înroşi, iar pulsul i se acceleră.

— Presupun că se referă la asasinarea familiei sale, zise ea luând o gură de ceai.

— Credeți că au murit?

Dmitri îşi ținu răsuflarea.

— Ştiu din surse foarte credibile că au murit cu toții în Casa Ipatiev de mâna Gărzilor Roşii.

Dmitri deschise gura să vorbească, dar în schimb din gât îi ieşi un suspin. Prințesa Irina privi uimită cum el încerca să-şi recapete stăpânirea de sine.

— I-ai cunoscut personal? întrebă ea.

El încuviință din cap, neputând să vorbească, apoi reuşi să spună:

— Am fost un prieten bun al Marii Ducese Tatiana.

Prințesa îl privi cu ochii mijiți.

— Dumneata eşti Malama?

El încuviință.

— Alexandra avea o părere foarte bună despre tine.

Dmitri îşi acoperă fața cu palmele.

— Hai, hai. Revino-ți, omule.

Prințesa sună dintr-un clopoțel şi ceru un coniac, care fu adus repede de un servitor în uniformă. Dmitri luă o gură şi simți cum îi arde gâtul.

— V-ați pierdut complet speranța? întrebă el cu vocea gâtuită.

— Mă tem că da. Dacă sora mea ar fi în viață, ar fi găsit un mod să-mi dea de ştire în ultimii patru ani. Ar fi

putut ruga pe cineva să trimită un bilet. Nimeni din familie nu a auzit nimic: mama şi sora lui Nicolae din Danemarca, familia din Anglia – nimeni nu ştie mai mult decât ştiu şi eu. Suntem cu toţii furioşi din pricina lui Bertie, desigur. I-ar fi putut aduce cu uşurinţă în Londra în 1917, dar i s-a făcut frică. E aşa un laş. Şi-a făcut griji despre cine avea să-i sprijine, despre cum ar fi funcţionat întâietatea – Dumnezeu ştie ce i-a trecut prin capul acela egoist, dar concluzia e că sora mea a murit.

— Presupuneţi ce e mai rău doar fiindcă nu aveţi nicio veste; nu aţi auzit asta de la cei din Ekaterinburg, nu-i aşa? întrebă Dmitri, agăţându-se de un fir de păr.

— Am primit o scrisoare de la consulul britanic Sir Thomas Preston. A vorbit cu mulţi localnici, inclusiv cu domnul Sokolov, care a fugit în străinătate şi încă pregăteşte raportul pe care a fost angajat să-l întocmească de liderul Armatei Albe. Cred că va fi publicat într-un an sau aşa ceva.

Îi oferi lui Dmitri încă un coniac, însă el scutură din cap.

— Îmi veţi spune, vă rog, dacă mai aflaţi vreo veste despre Tatiana sau despre familie? o rugă el.

— Sigur că da, zise ea cu o expresie înţelegătoare. Dar nu trebuie să trăieşti în trecut. Vezi-ţi de viitor. E o tragedie groaznică, dar eşti încă tânăr şi o să-ţi revii. Eu, pe de altă parte, o să-i plâng până în ziua în care o să mor.

Dmitri plecă de la hotel strângând carnetul în mâini, intră în primul bar şi comandă o votcă. În ciuda a ceea ce îi spusese prinţesa Irina, jură că până când cineva nu avea să-i ofere dovada absolută că Tatiana era moartă, nu avea să-şi piardă speranţa. Niciodată.

Capitolul 40

Dmitri trimise articolul despre întâlnirea prințesei Irina cu Anna Ceaikovski şi acesta fu publicat în *Rul.* O săptămână mai târziu, primiră o scrisoare de la Olga, sora țarului Nicolae din Danemarca, în care spunea că nu era de acord cu Irina şi credea că Anna chiar e nepoata ei Anastasia. Controversa îl făcu pe Dmitri să fie şi mai hotărât să o întâlnească pe fată, dar indiferent ce căi ar fi urmat, nu reuşi să treacă de uşile grele din stejar ale apartamentului baronului von Kleist.

Dmitri îşi petrecu zilele scriind articole, şi serile în cafenelele din Charlottenburg, bând cu numeroşii emigranți ruşi. Se plângeau unii altora de Berlin, numindu-l un oraş mercantil în care totul era de vânzare, cu reclame stridente peste tot şi prostituate care se dădeau la trecători la fiecare colț de stradă. De obicei, câte un tovarăş de pahar ajungea să plângă de dorul Mamei Rusii după ce dădea pe gât câteva sticle.

Într-o seară, Dmitri era cu un grup care începuse să se dea în stambă şi să spargă pahare de podea, când îi scoaseră portarii din local. Camarazii lui Dmitri o luară spre alt bar din apropiere, dar el se aşeză pe iarbă în mijlocul Prager Platz pentru a lăsa aerul rece al nopții să-i limpezească gândurile. O fată care lucra la cafenea veni în fugă spre el.

— Ți-ai uitat carnetul, zise ea în rusă.

Avea toate notițele de la un interviu din ziua aceea, şi fu uşurat să vadă că nu îl pierduse.

— Mulțumesc. Mi-ai salvat viața, spuse el melodramatic.

— Te-am mai văzut pe aici, nu-i aşa? Eu mă numesc Rosa, zise ea întinzându-i mâna.

În timp ce dădea mâna cu ea, Dmitri observă că avea un piept foarte plin pentru o fată atât de minionă, şi că avea ochi frumoşi şi părul scurt şi închis la culoare.

— Ai o tunsoare de băiat, remarcă el.

Nu o remarcase când le adusese băuturile la masă, dar de aproape era cu siguranță atrăgătoare. Ea râse.

— Mă tund la frizer. E mai ieftin decât la coafor. Eşti scriitor?

Vorbea rusa fluent, dar cu accent german, ceea ce suna ciudat.

— Scriu articole pentru *Rul,* zise el, apoi adăugă: Lucrez şi la un roman.

Nu ştia de ce spusese asta, însă orice rus alb din Berlin părea că scrie un roman, iar asta avea ceva romantic.

— Despre ce e romanul dumitale? întrebă ea, aşezându-se pe iarbă lângă el.

— Este despre iubire, desigur. O poveste măreață de dragoste care se întinde pe decenii şi continente, dar care în cele din urmă e sortită nefericirii.

Era într-o dispoziție sentimentală, gândindu-se la Tatiana.

— Dar de ce nu poate avea un final fericit?

— Pentru că toate poveştile de dragoste se termină cu nefericire, zise el, la fel ca toate războaiele.

Nu era suficient de beat, fiindcă devenea tot mai deprimat.

— Poți să mai aduci o sticlă de vin de la bar? Am bani.

— Nu, spuse ea cu fermitate, dar mi s-a terminat tura, aşa că o să-mi iau haina şi o să te duc acasă. Unde locuieşti?

Dmitri cântări propunerea. Deodată părea o idee convingătoare să-şi găsească alinarea în brațele unei femei, să-şi aşeze capul pe pieptul acela voluminos şi să inspire mirosul de femeie. Nu mai făcuse dragoste cu o femeie de când o cunoscuse pe Tatiana în 1914 şi se simțea vinovat numai gândindu-se la asta… dar tot era tentant.

O lăsă pe Rosa să-l ajute să se ridice şi să-l țină de braț până la apartamentul său, care se afla nu departe. Ea îl ajută când bâjbâi cu cheile, apoi îl susținu când urcară

scările.

Oare am să fiu în stare să fac sex? se întrebă Dmitri, cu puțin timp înainte să cadă lat.

Când Dmitri se trezi în dimineața următoare, întoarse capul să vadă dacă Rosa era lângă el. Nu era, dar patul fusese făcut bine, cu cearşafurile băgate sub saltea, iar el stătea întins sub cuvertură, îmbrăcat doar în lenjeria de corp. De obicei nu-şi făcea patul de la o zi la alta, alunecând pur şi simplu în golul pe care îl formase trupul său în noaptea precedentă. Iar celălalt lucru ciudat era că nu îşi amintea să se fi dezbrăcat Oare Rosa îi scosese hainele? Dădu roată cu privirea în cameră şi le văzu împăturite pe spătarul unui scaun.

Pe noptieră se afla un pahar cu apă şi o sticluță cu aspirină pulbere de la Bayer. Vederea acestora îl irită, dar luă o gură de apă oricum, având gura uscată şi răsuflarea urât mirositoare.

Se urni din pat, îşi trase un halat pe el şi se duse în firida din bucătăria mică. Lăsase chiuveta plină cu vase murdare, dar acum erau spălate şi puse la locul lor, iar suprafețele sclipeau de curățenie. Iritarea îi crescu. În sufragerie, totul era curat şi ordonat, dar nu era nici urmă de fată. Cum îndrăznea să vină în casa lui şi să-i facă curat fără să i se dea voie!

Puse pe foc un ibric de cafea şi apoi se duse la baie să se spele şi să se bărbierească. Acolo nu făcuse curat. Cada avea o dungă gri unsuroasă, iar chiuveta era murdară şi plină de peri. Încă era nervos şi, în timp ce îşi făcea toaleta, se gândi să treacă pe la cafenea să o certe pe Rosa că îi făcuse curat. Abia când se gândi ce cuvinte avea să folosească îşi dădu seama cât de stupid ar fi sunat şi începu să râdă pe înfundate.

Carnetul stătea pe masa de lângă maşina de scris – slavă Domnului că nu se pierduse –, iar Dmitri se aşeză cu o ceaşcă de cafea să citească notițele din ziua precedentă. Deodată îşi aminti că îi spusese Rosei că scria un roman. De ce nu? Începuse recent să citească

din nou romane, împrumutându-le de la librăria Rodina, unde se găseau cărți în limba rusă. Multe volume scrise de emigranți erau lamentări vanitoase, cu intrigă şi caracterizări slăbuțe; era sigur că s-ar fi descurcat mai bine.

Se duse la brutăria locală să cumpere câteva pateuri calde, apoi se întoarse să le mănânce alături de o altă ceaşcă de cafea, şi începu să noteze idei pentru romanul său: un băiat şi o fată se întâlnesc în anii adolescenței şi se îndrăgostesc, dar sunt despărțiți de războiul civil când familiile lor sunt trimise în părți opuse ale Rusiei; apoi avea să scrie despre căutarea îndelungată a băiatului pentru a o găsi. Tatiana îi ocupa toate gândurile şi hotărî să încerce să definească efectele iubirii asupra trupului şi sufletului. Găsi că prima scenă îi era clară în minte: băiatul, căruia avea să-i spună Mihail, o vede pe fată – Valerina, după sora lui iubită – cum cade de pe bicicletă şi încearcă disperată să nu plângă de durere după ce şi-a julit palmele şi genunchii. În acea clipă, Mihail simte începuturile empatiei, practic o înțelegere a emoțiilor altei persoane, primul pas care va duce la iubire. Începu să scrie, iar cuvintele îi curseră din condei, aducând cu sine senzația de linişte.

Două seri mai târziu, se întoarse la cafeneaua unde lucra Rosa şi o întrebă dacă ar vrea să ia cina cu el în seara ei liberă.

— Ei, *desigur* că aş vrea, răspunse ea, dându-şi ochii peste cap de parcă nu înțelegea ce îi luase atât timp.

Capitolul 41

Dmitri o văzuse pe Rosa doar în uniforma ei strâmtă alb cu negru de chelneriță, aşa că fu oarecum surprins când ea veni la cină purtând propriile haine destul de excentrice. Rochia ei cu model galben şi mov era cu câteva măsuri mai mare, ca şi cum ar fi împrumutat-o din dulapul bunicii şi apoi şi-ar fi încins o curea peste şolduri ca să nu-i cadă. Purta şiraguri de mărgele multicolore în jurul gâtului şi mai multe brățări care zăngăneau când mişca brațul, iar pe cap avea o pălărie clopot pe care era aplicată o floare mov tricotată. Când se uită mai îndeaproape, văzu că în interiorul florii se găsea o albină tricotată. Era ca o parodie a stilului flapper purtat în cluburile mai scumpe din Charlottenburg, dar cumva se potrivea. În timp ce vorbeau, rochia îi alunecă şi îi dezvălui pielea albă ca laptele a umărului ei, iar ea o ignoră o vreme înainte să o ridice la loc făcându-i cu ochiul.

Luară cina într-un restaurant cu prețuri medii, iar el comandă friptură pentru amândoi, urmată de un *apfeltorte* destul de bun. Rosa îl întrebă despre viața lui din Rusia, dar el nu avea chef să discute despre asta, aşa că o chestionă el. Născută la țară, întotdeauna îşi dorise să dea sunetul vacilor din fața ferestrei de la dormitor pe traficul şi aglomerația oraşului. Se mutase la Berlin când avea optsprezece ani şi împărțea un apartament mic cu alte trei fete, una dintre ele fiind verişoara ei, o dansatoare. Acum avea douăzeci şi unu de ani şi îi plăcea să danseze, să mănânce mâncare bună şi să cunoască oameni noi. Mai ales oameni.

— Deci, îți place ce lucrezi? întrebă Dmitri.

Ea strâmbă din nas.

— Deocamdată. Bacşişurile sunt bune, dar unii clienți sunt nepoliticoşi. Mă privesc de sus pentru ce slujbă am fără să ştie nimic despre mine. Aş putea să fiu o balerină

sau o savantă, o artistă sau o căutătoare de perle, dar ei nu văd dincolo de uniformă ce creier magnific şi ce personalitate vibrantă am.

Dădu din braţe dramatic, precum un animator de la cabaret care anunţă vedeta serii.

Dmitri râse.

— Spune-mi atunci, ce eşti?

Ea lăsă capul într-o parte şi se gândi înainte să răspundă.

— Încă nu ştiu sigur, dar îmi place să am grijă de oameni. Vreau să am zeci de bebeluşi într-o bună zi; *sute* de bebeluşi.

— Sper sincer că o să-ţi poţi îndeplini ambiţia.

— Cel puţin pot să mă distrez încercând, râse ea.

Dmitri se minună de libertatea vieţii acestei femei, atât de diferită de cea a femeilor din Rusia. Putea face ce voia, putea spune ce simţea fără teama represiunii. Era revigorant.

După cină se plimbară prin Charlottenburg, despre care îi spuse că acum germanii îl numeau Charlottengrad, din cauza numărului mare de imigranţi ruşi.

— Cum ai învăţat să vorbeşti rusa atât de fluent? întrebă Dmitri, fiindcă aceasta era limba în care conversau, deşi ea uneori trecea la engleză la jumătatea propoziţiei, dacă nu ştia un cuvânt.

— Am învăţat pe parcurs. Ai să vezi că sunt tare vorbăreaţă. Unii oameni cruzi ar zice că e greu să-mi închizi gura.

— Ai vrea să vii la mine acasă? întrebă el.

— Sună minu-u-naat, răspunse ea în engleză, lungind vocalele cu un zâmbet larg.

Curând după ce urcară pe scări, se dezbrăcau unul pe celălalt şi săreau în patul lui Dmitri. Rosa făcea dragoste cu entuziasm şi cu pricepere, întorcându-l pe spate ca să poată sta ea deasupra. Era limpede că nu era virgină, iar apoi Dmitri o întrebă destul de nepoliticos despre foştii ei

iubiți.

— A fost unul singur înaintea ta, zise ea. Şi el era rus. Mi-a plăcut de el, dar într-o zi a dispărut şi peste câteva săptămâni am primit o vedere din Paris. A scris că i se părea că spionii bolşevici îl urmăreau şi a trebuit să fugă. Nu ştiu dacă era adevărat sau nu.

— Nu ai vrut să te duci după el la Paris?

— Nu mi-a cerut, zise ea pe un ton scăzut, iar lui Dmitri i se făcu milă de ea.

— Îmi cer scuze în numele compatriotului meu, spuse el. A fost un fraier să te piardă.

Ea se întoarse şi îl sărută pe gură, un sărut grăbit care îl emoționă profund.

A doua zi, în timp ce el lucra la roman, Rosa se duse la piață şi cumpără nişte carne ieftină şi legume din care făcu o cratiță de tocană delicioasă. Mâncară câte un castron la prânz, cu bucăți mari de pâine, şi înainte să plece să înceapă tura la cafenea îi făcu şi în baie curat. Fredona în timp ce muncea, aşa că Dmitri nu simți nevoia să o oprească; sau cel puțin când acest gând îi trecu prin minte, fu în stare să îl respingă.

— Ne vedem mai târziu? întrebă ea în timp ce îşi punea haina.

Un clopoțel sună alarma în mintea lui Dmitri. Nu voia să simtă vreo obligație față de ea. Dar în acelaşi timp era un suflet vesel şi era plăcut să o aibă în preajmă. În plus, nu prea putea s-o refuze după toate câte făcuse pentru el.

— Vin să te iau după ce ieşi din tură, spuse el, sărutând-o de rămas-bun.

De îndată ce se închise uşa, se întoarse la romanul său.

Nu după mult timp, Dmitri şi Rosa ajunseră să doarmă împreună de trei sau patru ori pe săptămână. În seara în care era liberă, Rosei îi plăcea să îl ia la clubul de noapte Eldorado, care se deschisese în Charlottenburg la începutul anului. Verişoara ei lucra acolo, aşa că de

obicei puteau găsi o masă bună de la care să privească dansatorii travestiți, stripteuzele şi numerele de comedie burlescă. Rosa se ridica deseori şi dansa pe micul ring, iar Dmitri râdea privind-o în rochiile ei supradimensionate, ca o fetiță care se joacă de-a adulții. Ea imita vedetele de cinema fluturând cochet tivul rochiei, rotunjindu-şi gura pentru a părea şocată de propria îndrăzneală.

Berlinul nu putea fi mai diferit de înalta societate din Sankt-Petersburg, cu regulile sale implacabile şi formalismul strict. Dmitri nu credea să fi văzut vreun bărbat homosexual în Rusia – poate că nu existau; poate că nu stătea în caracterul național dar aici erau peste tot. Se simțea uşor stânjenit în preajma lor, neştiind prea bine cum să vorbească cu ei astfel încât să le dea de înțeles că nu era disponibil. Deseori o lua pe Rosa pe după talie ca să fie de două ori sigur că pricepeau mesajul.

Uneori, după ce făcea dragoste cu Rosa, Dmitri stătea treaz şi se simțea vinovat din pricina aventurii sale. Era un bărbat însurat; nu trebuia să fie în pat cu altă femeie. Cum putea fi fericit când soția lui era dispărută? Dar nu încăpea îndoială că, dacă Tatiana avea să apară într-o zi, i-ar fi explicat liniştit situația Rosei şi i-ar fi cerut iertare fiindcă îi dăduse speranțe. Nu ar fi avut nicio ezitare să aleagă între ele.

Dmitri îl întreba deseori pe Burțev, redactorul său, dacă mai apăruseră veşti despre Anna Ceaikovski. Auzi că ar fi părăsit apartamentul baronului von Kleist la un moment dat în toamnă şi că s-ar fi întors la spital cu o serie de afecțiuni care necesitau tratament medical. De data asta nu la Azilul Dalldorf, ci la Spitalul Westend din Charlottenburg, nu departe de apartamentul său.

Într-o seară, o întrebă pe Rosa dacă auzise vreun client de la cafenea vorbind despre Anna, iar ea răspunse îndată:

— Nu, dar prietena mea Klara este infirmieră la

Westend. Îmi spune că Anna Ceaikovski e foarte timidă şi abia dacă vorbeşte cu cineva. Are un braț foarte infectat.

Dmitri se uită lung la ea, cu ochii mari de entuziasm.

— Crezi că prietena ta m-ar putea ajuta să intru în spital să o văd? Poți să întrebi?

Rosa păru uimită de ardoarea cu care vorbise el.

— Da, sigur, o întreb mâine dacă înseamnă atât de mult pentru tine.

— Mulțumesc.

Îi strânse mâna mai tare decât avusese intenția, iar ea tresări.

Capitolul 42

BERLIN
ianuarie 1923

Reieşi că prietena Rosei, Klara, nu voia să-l ajute pe Dmitri să se strecoare în spital să le spioneze pacienta celebră.

— Ar putea-o costa slujba, explică Rosa.

— Am să mă asigur că nu va fi aşa. Te rog – trebuie să o convingi, spuse Dmitri, care era hotărât. Nu vrei să mai încerci?

Când Klara mai refuză o dată să-l ajute, Dmitri se enervă şi aruncă pe jos carnetul.

— Nu prea îți e prietenă, nu-i aşa? De ce nu face ce o rogi?

Rosa îl privi cu luare-aminte.

— Asta nu-i doar despre articolul pe care vrei să-l scrii pentru *Rul,* nu-i aşa? Ai cunoscut-o pe Marea Ducesă Anastasia în Rusia?

Dmitri nu putea vorbi despre acea parte a vieții sale.

— Puțin, zise el, întorcându-se într-o parte. Doar puțin.

După aceea, Rosa reuşi cumva să o convingă pe Klara. Dmitri nu întrebă cum. Aranjară să se întâlnească cu ea într-o zi la prânz, la o intrare laterală a spitalului uriaş şi întins, cu acoperişul său de țiglă roşie şi cu turnuri înalte. Ea avea să-i dea salopeta unui îngrijitor, o mătură şi un făraş, şi avea să-l îndrume spre curte. De acolo putea intra şi putea mătura în jurul patului din rezerva Annei Ceaikovski, dar dacă ea intra în panică şi începea să strige, aşa cum făcea uneori la vederea străinilor, el trebuia să pretindă că intrase singur şi nu trebuia să pomenească numele Klarei.

În drum spre spital, Rosa pălăvrăgi despre chestiuni de zi cu zi – iubita secretă a şefului ei, o rețetă nouă de ruladă din carne tocată – şi de data aceasta conversația ei

îl enerva, întrerupându-i fluxul gândurilor. Trecuseră aproape cinci ani de când nu o văzuse pe Anastasia, dar era sigur că avea să o recunoască imediat, chiar dacă obrajii aceia rotunzi de fetiță s-ar fi subțiat, iar buclele lungi ar fi fost scurtate. Oamenii au o esență, ceva în privirea lor care îi face uşor de recunoscut.

Dacă era ea? S-ar fi simțit obligat să întrebe ce se întâmplase cu restul familiei, cu Tatiana. De parcă i-ar fi citit gândurile, Rosa remarcă:

— Se pare că nu vorbeşte deloc rusa şi doar puțină engleză. Crezi că poți conversa cu ea în germană? Ai făcut progrese mari.

— Parcă prietena ta Klara nu voia să vorbesc cu ea.

— Dar dacă e ea, sunt sigur că o să vorbiți.

Rosa părea tristă, dar el nu avea timp să se întrebe de ce înainte să ajungă la clădirea spitalului şi să urmeze indicațiile Klarei, mergând pe o alee lăturalnică până la intrarea muncitorilor.

Ea îşi făcu apariția la ora stabilită, aducând o salopetă şi o mătură. Dmitri îi mulțumi.

— Te aştept aici, promise Rosa în timp ce el se grăbi să intre.

Se simți straniu de liniştit după ce intră în spital, gata să o întâlnească pe femeia pentru care plecase din Constantinopol şi călătorise până la Berlin. Klara îi arătă un coridor şi îi spuse să urce pe prima scară la stânga, până la etajul al doilea, apoi să intre în a patra cameră pe dreapta. Îi mulțumi şi plecă, ducând mătura şi făraşul în mână.

Ezită în fața uşii, adunându-şi curajul, apoi o împinse şi văzu o pacientă tânără întinsă pe perne, cu ochii închişi. Nu se uită la ea din prima, dar când o privi, inima îi tresări. *Putea* fi ea. Putea. Obrajii îi ardeau.

Mătură mai întâi în cealaltă parte a încăperii, în jurul ferestrei care dădea spre acoperişurile oraşului. Când se întoarse să măture sub pat, Anna Ceaikovski deschise deodată ochii. Avea părul scurt şi castaniu, ochii albaştri,

o gură lată şi un nas lung. Cu siguranță, semăna. Inima începu să-i bată mai tare.

— Pot să mătur sub patul dumneavoastră, doamnă? întrebă el în germană, iar ea încuviință.

— Te cunosc? întrebă ea, privindu-l la treabă.

— Poate, răspunse el. Credeți că da?

Ea oftă.

— Oh, nu-mi dau seama. Văd atâția oameni din trecut şi nu mi-i amintesc deloc. Sunteți rus, nu-i aşa? Păreți rus.

— Da, sunt. Suntem mulți în Berlin.

— Mi-ai cunoscut familia? Familia Romanov, adică?

Glasul ei era mai grav decât al Anastasiei, dar asta s-ar fi putut întâmpla cu vârsta.

— Da, şi am fost îngrozit când am citit speculațiile că ar fi fost ucişi. Dar dacă dumneavoastră ați scăpat, atunci poate şi unii dintre ceilalți au supraviețuit?

Acesta era momentul. Acum avea să ştie. Îşi ținu răsuflarea.

— Nu cred, zise ea. Toți au fost măcelăriți. Măcelăriți cu brutalitate. Cu excepția mea.

— Deci, vă amintiți câte ceva acum? Am auzit că ați uitat…

— Îmi amintesc frânturi de scene, chipurile oamenilor, dar nimic nu se leagă. Totul e o nebuloasă.

Îşi şterse fruntea cu dosul palmei. Celălalt braț era foarte bandajat.

— Şi Tatiana? A fost ucisă?

— Da, am văzut cum a murit Tatiana.

Dmitri tresări şi se opri din măturat, incapabil să respire pentru o clipă.

— Când s-a întors la Casa Ipatiev? întrebă el. În noaptea dinainte să fie ucisă?

Anna ezită o clipă înainte să răspundă, confuză:

— Dar nu a plecat deloc. Niciunul dintre noi nu putea să mai iasă după ce am ajuns acolo în primăvară. Nu mai puteam merge nici la biserică.

Lui Dmitri i se urcă sângele la cap, făcându-l să se simtă ameţit. Aceasta nu era Anastasia, ci o impostoare. Ca să fie sigur, întrebă:

— Ce s-a întâmplat cu Elena, servitoarea?

— Nu ştiu despre cine vorbeşti. Oricum, cine eşti? De ce eşti aici? întrebă ea, intrând în panică.

— Sunt un om de serviciu. Nu vă faceţi griji. Mi-am terminat treaba. Vă las acum.

Se duse în grabă la uşă şi ieşi pe coridor, unde se sprijini de un perete ca să inspire adânc. Dacă ar fi fost cu adevărat Anastasia, şi-ar fi amintit că una dintre servitoare îi luase locul surorii sale în penultima noapte pe care o petrecuseră în Casa Ipatiev. Era furios pe Anna Ceaikovski fiindcă se prefăcea, dar furia lui nu rezistă mult. Era o biată făptură, cu nervii slăbiţi şi fragilă, evident bolnavă psihic.

Era extrem de dezamăgit. Dacă ar fi fost Anastasia, el ar fi putut afla ce se petrecuse în ultimele douăzeci şi patru de ore ale familiei, poate chiar ar fi aflat ce s-a întâmplat cu Tatiana. Dar acum era din nou la început, fără nicio pistă. Venise la Berlin degeaba... Deşi bănuia că nu era cu totul adevărat. Călătoria fusese valoroasă prin prisma faptului că îl făcuse să înceapă să scrie. Când era cufundat în romanul său, îşi găsea liniştea care îi lipsise la Constantinopol.

După ce îşi reveni, făcu cale întoarsă pe scări în jos până la intrarea laterală, îşi dădu jos salopeta şi o lăsă într-un colţ, lângă mătură. Deschise uşa să iasă şi, cumva, când o văzu pe Rosa cea credincioasă aşteptându-l în paltonul roşu de lână şi cu pălăria de fetru, i se umplură ochii de lacrimi. Măcar de-ar fi putut-o iubi aşa cum merita să fie iubită.

— Era ea? întrebă Rosa, frecându-şi palmele şi bătând din picioare să alunge frigul pătrunzător.

El scutură din cap şi îşi şterse ochii cu dosul palmei.

— Acum ai de gând să-mi spui despre ce au fost toate astea? întrebă ea. Cred că mi-eşti dator, nu?

Dmitri şi Rosa merseră la prima cafenea şi se aşezară la o masă din colţ. Comandară ciocolată fierbinte şi o felie de tort Pădurea Neagră cu frişcă pe care să o împartă. Afară începea să ningă, iar vârtejurile uşoare de fulgi care se învolburau în faţa ferestrei îi făceau pe trecători să-şi ridice gulerele şi să-şi tragă în jos borurile de la pălării. Rosa era neobişnuit de tăcută, suflând în ciocolata fierbinte ca să o răcească în timp ce aştepta ca el să vorbească.

— Am fost în garda imperială din Sankt-Petersburg, îi spuse el, şi m-am îndrăgostit de Tatiana, a doua fiică a ţarului. Şi ea s-a îndrăgostit de mine şi în 1916 ne-am căsătorit în secret.

Rosa rămase cu gura căscată şi făcu ochii mari de uimire.

— Înţelegi de ce nu ţi-am spus mai devreme... asta m-ar fi făcut o ţintă pentru spionii bolşevici. Pe hârtie, căsătoria mă face eligibil pentru tronul Rusiei, aşa că, dacă s-ar şti, ar vrea să mă elimine.

— *Vrei* tronul Rusiei? întrebă ea, vizibil uluită.

— Nu, sigur că nu. Dar vreau cu disperare să aflu ce s-a întâmplat cu Tatiana, şi de asta eram atât de dornic să o întâlnesc pe Anna Ceaikovski.

— Dar soţia ta probabil a murit, zise Rosa. Cum să fi supravieţuit? Unde să fie? Înţeleg că e greu să renunţi la speranţă, dar cu siguranţă nu există nicio şansă să se fi întâmplat aşa.

Dmitri se supără.

— De fapt, am motive să sper. Nu se afla în Casa Ipatiev în noaptea dinainte ca familia să dispară.

Îi explică Rosei ce se întâmplase, iar ea îl ascultă cu atenţie.

— Dar dacă ar fi în viaţă, ar fi luat legătura cu familia până acum. Prinţesa Irina, Marea Ducesă Olga... Ar fi încercat să te găsească.

— Putea să se fi întâmplat orice, o repezi Dmitri. Nu

înțelegi cât de periculoşi sunt bolşevicii, chiar şi în străinătate. Chiar acum două săptămâni un văr îndepărtat de-al Romanovilor a fost împuşcat mortal în apartamentul său din Paris.

Rosa oftă. Tortul stătea neatins între ei.

— Deci, îmi spui că o să aştepți să afli ce s-a întâmplat cu Tatiana înainte să te însori din nou? Nu credeai că am dreptul să ştiu asta, de vreme ce suntem amanți de patru luni, aproape cinci?

— A trecut atât de mult timp? întrebă Dmitri, apoi îşi dădu imediat seama după expresia ei rănită că nu spusese ceea ce trebuia. Vreau doar să spun că mi se pare atât de proaspăt şi nou. Îmi place să fiu cu tine, Rosa. Ne simțim bine.

— Dar eşti însurat. Mulțumesc că mi-ai spus în cele din urmă.

În drum spre casă, Dmitri îşi dădu seama că ea încerca să se scuture de proasta dispoziție, spunându-i o anecdotă despre fratele unei fete de la cafenea, dar el nu asculta. Era extrem de dezamăgit că Anna Ceaikovski nu era Anastasia. Însemna că ajunsese într-o altă fundătură.

În seara aceea, după ce făcură dragoste, Rosa şopti: „Te iubesc”. Dmitri îngheță, incapabil să-i răspundă la fel, fie şi cu dezinvoltură. În schimb îi întoarse capul spre al lui şi o sărută tandru, sperând că avea să fie suficient.

După aceea, rămase treaz, gândindu-se la Tatiana: la vocea ei, la zâmbetul ei, la felul cum se mişca. Inima lui era încă atât de plină de ea, încât nu avea loc să iubească pe altcineva. Nu voia să o piardă pe Rosa, care îi oferea bucurie şi râsete şi alinare feminină, dar ar fi fost o minciună să-i spună că o iubea.

Capitolul 43

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
sfârşitul lui septembrie 2016

În zilele după ce citi scrisoarea lui Tom, Kitty intră în depresie. Simțea cum se instalează şi nu încercă să-i reziste, deoarece îşi dădea seama că se pregătea de ceva timp. În plus, se potrivea cu vremea. Deşi zilele erau calde încă, simțea sfârşitul verii, cu o adiere tăioasă seara şi frunze care se făceau galben-maronii şi cădeau uşor din copaci. O făcea să-şi dea seama că timpul petrecut acolo se apropia de sfârşit, peste două săptămâni şi ceva avea să zboare înapoi acasă.

Conținutul scrisorii lui Tom i se învârtejea în minte în timp ce lucra în grădina pe care o crease. Ar fi fost de ajutor dacă l-ar fi lăsat să o consoleze după ce îi muriseră părinții? Ea alesese singura cale care îi părea uşoară: îşi găsise de lucru. Enormitatea pierderii fusese pur şi simplu prea greu de suportat. Acum părinții ei îi umpleau gândurile în timp ce săpa pământul.

Tatăl ei fusese un bărbat tăcut, rezervat, cu un caracter statornic şi sincer. Îi plăcea faptul că o tratase în felul în care ar fi tratat un fiu: trimițând-o să urce pe scări ca să ajute cu burlanele, învățând-o tâmplărie, presupunând că poate schimba o priză de la o vârstă fragedă. Ea îşi dădea seama când era mândru de ea după un zâmbet tainic şi o privire îndepărtată în ochii lui. Deşi rareori vorbeau despre sentimente, ea simțise întotdeauna că el îi era aliat. Îşi aminti o noapte dinaintea unui examen când ea avusese un atac de panică de proporții care o făcuse să tremure convulsiv şi să-i vină să vomite. Tatăl ei o luase de mână şi o dusese în grădina din spate, unde scoase două şezlonguri. Stătură unul lângă altul în întuneric în timp ce el îi arăta constelațiile de deasupra lor – Ursa Mare şi Ursa Mică, Andromeda şi

Pegas – până ce ea se linişti suficient cât să adoarmă.

Relația cu mama ei fusese mult mai volatilă. Toată presiunea pe care o pusese asupra lui Kitty să reuşească însemnase că nu fuseseră apropiate în anii dificili ai adolescenței. Mama ei făcea prea mare caz de sănătatea lui Kitty, de finanțele şi de alegerile ei vestimentare, precum şi de notele la examene. După ce plecase de acasă, existaseră momente în care Kitty lăsase robotul să preia telefoanele ei fiindcă nu putea face față atacurilor critice ale mamei. Chiar şi acum, privind în urmă, era supărată din cauza presiunii la care fusese supusă, deşi recunoştea că fusese motivată de dragoste.

„Tu ai avut nevoie să fii împinsă de la spate", o auzea spunând pe mama ei. „Tu şi taică-tău. Dacă ar fi după voi, ați sta amândoi degeaba toată ziua cioplind bucăți de lemn."

Îi criticase pe iubiții din adolescență ai lui Kitty, dar de Tom îi plăcuse imediat, deşi era un muzician care se străduia să-şi facă un nume, ceea ce nu reprezenta ideea ei de carieră respectabilă. Îl lăsa să o tachineze cu privire la standardele ei riguroase într-un fel în care nimeni altcineva nu reuşea. „Să vedem, Elizabeth", zâmbea el, „eşti sigură că aranjamentul acela floral e perfect simetric? Solnița aceea nu ar trebui să fie câțiva milimetri mai la stânga?" Tom era singura persoană capabilă să o facă să râdă de ea; Kitty îşi amintea sunetul plăcut al râsului ei.

„Ce m-ai sfătui să fac, mami?" întrebă ea în gând, şi ştiu îndată că mama ei i-ar fi spus să se întoarcă la Tom şi să repare lucrurile. „N-o să accept un divorț în familie", ar fi zis ea. „Mai mare ruşinea!"

Aveau doar cincizeci şi ceva de ani când muriseră după ce un autocar intrase pe contrasens pe o autostradă din Spania. O săptămână mai târziu sosise o carte poştală, debordând de *joie de vivre* de vacanță; tatăl ei scria despre cât de vinovat se simțise când scosese un homar din acvariul din restaurant, iar mama ei comenta că

nuanța acestuia după ce fusese gătit semăna cu pielea arsă de soare a tatălui ei. La momentul respectiv, Tom o ajuta deja să organizeze înmormântarea. Toate acele decizii groaznice care trebuiau luate: „Ce haine vrei să porți când vei fi incinerată, mami?" Tom, binecuvântat să fie, se îngrijise de formalitățile proprietății, de golirea şi vânzarea casei părinteşti în care crescuse Kitty, în timp ce ea – ce făcuse ea mai exact? Nu îşi mai amintea acum, doar că imediat ce intraseră banii, cumpărase casa din Tottenham şi se cufundase un an în muncă.

Se trezi vorbind cu părinții ei în timp ce lucra la cabană. Uneori vorbea chiar cu voce tare. „De ce nu mi-a spus nimeni despre Dmitri, mami? L-ai cunoscut pe bunicul tău? Ți-a povestit Marta despre el? Cum era?" Nu avea cine să-i mai răspundă acum. Moartea era prea definitivă; îşi ratase şansa.

Kitty rămăsese fără plante, aşa că se duse la magazinul cu articole de grădinărit să mai cumpere, iar pe drumul de întoarcere se opri la cafeneaua din satul de vacanță. Tom ştia că primise coletul şi probabil aştepta un răspuns, dar ea nu era sigură ce să-i spună. Poate aveau să-i vină cuvintele de la sine.

Îşi încărcă laptopul, dar în loc să meargă direct la contul de e-mail, se trezi că o caută pe Karren Bayliss pe Facebook. Singurul motiv pentru care nu o făcuse până acum era că nu îi ştiuse numele de familie, iar acum că îl ştia, era uluită. Imaginea din telefonul lui Tom nu era foarte clară, dar îşi dădu seama că această Karren semăna foarte bine cu o păpuşă gonflabilă: fotografia ei de profil arăta nişte sâni uriaşi ieşiți dintr-un maiou decoltat ca nişte hălci de carne pe tejgheaua măcelarului; păr negru cu şuvițe blonde; gene negre lungi de câțiva centimetri; buze botoxate şi un bronz fals. Era imposibil să se gândească la o înfățişare mai diferită decât a ei. Ce-o fi fost în mintea lui Tom?

Lui Kitty aproape îi veni să-i trimită un e-mail sarcastic

despre lipsa lui de gust, dar nu aşa avea să înainteze. Se uită prin căsuța de mesaje şi le răspunse câtorva prieteni. Avea un mesaj de la Editura Random House din New York în care se scuzau că îi răspundeau cu întârziere din cauza concediilor. Kitty îşi aminti că editura din Berlin care îl publicase pe Dmitri se numea Slowo; acest nume apărea pe pagina cu drepturi de autor a cărților sale. Căută Slowo pe Google şi află că fusese înființată în Berlin în anul 1920 de un bărbat pe nume Joseph Gessen şi că îi mai publicase pe Puşkin, Tolstoi şi Nabokov, editând şi un ziar de limbă rusă pentru emigranți, *Rul.* Recent avusese loc o expoziție a editurilor imigranților din Berlin şi găsi numele lui Dmitri într-o listă de autori, alături de o scurtă biografie în care scria că fusese ziarist la *Rul.* Cât de ciudat că şi ea, şi străbunicul ei avuseseră aceeaşi profesie; poate era ceva genetic.

Kitty căută o vreme până găsi în cele din urmă un articol scris de Dmitri în arhivele *Rul.* Era în rusă, dar folosi Google Translate şi înțelese din textul greoi că Dmitri îi luase un interviu prințesei Irina de Hesse la scurt timp după ce aceasta vizitase o fată pe nume Anna Ceaikovski, care pretindea că era Marea Ducesă Anastasia. Asta o nedumeri pe Kitty: articolul era scris în 1923, iar Romanovii fuseseră ucişi în 1918. Cum putea spera o impostoare să păcălească membrii familiei cinci ani mai târziu? O căută pe Anna Ceaikovski pe Google şi găsi mai multe articole lungi despre ea. Părea că restul familiei Romanov se împărțise în două tabere, unii crezând-o pe fată, alții insistând că nu era Anastasia. În fotografii asemănarea era plauzibilă.

Desigur, îşi aminti Kitty, în 1923 lumea încă nu cunoştea soarta Romanovilor. Abia în anul următor anchetatorul Armatei Albe, Nikolai Sokolov, publicase raportul în care conchidea că toți membrii familiei fuseseră ucişi în Casa Ipatiev. El găsise martori care povestiseră despre subsolul scăldat în sânge, cu pereții ciuruiți de gloanțe şi însemnați de lovituri frenetice de

baionetă, şi făcuse fotografii obiectelor personale găsite într-un puț de mină incendiat. Chiar şi după aceea, persistaseră zvonurile că unul sau mai mulți copii ar fi scăpat. Anna Ceaikovski îşi susținuse povestea, care dusese la procese încheiate abia după moartea ei, când o mostră de ADN dovedise că fusese o muncitoare poloneză pe nume Franziska Schanzkowska. De ce o crezuseră atâția oameni? Kitty îşi închipui că era din cauză că adevărul – faptul că toți copiii țarului fuseseră măcelăriți – era prea înfiorător ca să poată fi acceptat.

În articolul său, Dmitri părea sigur că Anna Ceaikovski nu era Anastasia şi specula asupra motivelor pentru care biata femeie care agoniza într-un pat de spital din Berlin ar fi insistat cu o prefăcătorie atât de bizară. El sugera că probabil se petrecuse ceva îngrozitor în viața ei anterioară, iar acum înlocuia acea amintire asumându-şi o identitate nouă. Psihicul este atât de profund şi de misterios, încât el bănuia că fata ajunsese să creadă şi ea povestea. „Oamenii se pot convinge să creadă aproape orice", scria el, „după cum am aflat din scrierile domnilor Freud şi Jung."

Gândurile lui Kitty se întoarseră din nou la Tom. Ar fi fost mai supărată dacă şi-ar fi ales o amantă care semăna cu ea? Asta nu ar fi însemnat că încerca să o înlocuiască? Ce făcea el alegând o tipă care oferea dar sex pe tavă?

Cuvântul „evident" îi veni în minte. Terapeuta îi spusese lui Tom că dorise să fie descoperit când îşi lăsase telefonul în hol. Alesese pe cineva care arăta evident ca un obiect sexual. Încerca să-i atragă atenția lui Kitty, să o facă să se trezească şi să fie atentă. „Ei bine", gândi ea, „i-a ieşit cu siguranță." Dacă i-ar fi scris acum un e-mail, tonul ei ar fi avut aproape sigur o notă sarcastică.

Ce făceau alte cupluri aflate în situația lor? Se certau ca să lămurească situația? Certurile şi confruntările nu îi stătuseră niciodată în fire. Poate avea de-a face cu faptul că era singură la părinți. Detesta să nu dețină controlul, dar în acelaşi timp realiza că înfrânarea sentimentelor le

putea înrăutăți. Despre faptul că ea evita problemele emoționale vorbea Tom în scrisoarea lui. Poate că dacă ar fi fost în stare să-i spună cum se simțea din pricina lui Karren Bayliss, ar fi putut începe o discuție sinceră – dar nu ştia cum să înceapă.

„Dragă Tom, Cum ai *putut?"* Asta nu îi stătea în fire. Avea să lase asta pentru o altă zi, după ce avea să-şi găsească cuvintele.

În seara aceea se uită peste romanele lui Dmitri. Primul, publicat în 1924, nu avea nicio dedicație, dar *Exilul* era „Pentru Nikolai", iar *Lovitura de cizmă* era „Pentru Marta", bunica ei. Ultimele două romane, publicate în America în anii '40, erau „Pentru Rosa", însă pe paginile cu mulțumiri îşi exprima recunoştința față de Alfred A. Knopf pentru că avusese încredere în el, îi mulțumea familiei sale pentru sprijinul său şi Irenei Markova, traducătoarea lui în engleză, pentru talentul ei. Se întoarse la primul lui roman şi se gândi că era păcat că Irena Markova nu îl tradusese şi pe acela, fiindcă era o lectură atât de bolovănoasă. Chiar şi într-o traducere slabă, descrierea primei iubiri era copleşitoare. Dmitri descria senzația de plenitudine ce vine când ai o altă minte cu care să faci schimb de idei, din bucuria secretă de a privi o altă persoană în partea cealaltă a unei încăperi aglomerate şi de a şti exact la ce se gândeşte în acel moment anume, miracolul unui partener care te cunoaşte mai bine decât te cunoşti tu însuți.

O expresie îi rămase în minte: Mihail vorbeşte despre cât de mult îi plac „imperfecțiunile intime" ale Valerinei – o aluniță minusculă după ureche, felul în care îşi rodea colțurile unghiilor când era agitată. Lui Kitty îi veni în minte o imagine cu Tom încercând să-şi ascundă colăceii de pe talie trăgându-şi cămaşa afară din pantaloni câțiva centimetri, de parcă ar fi fost un bluzon; îşi sugea burta şi examina efectul în oglindă, neştiind că ea îl privea. Asta o făcu să zâmbească. Iar apoi se gândi la felul cum

fredona cântece pop din anii ’90 cu voce ascuțită şi falsă. Chipul i se întinse într-un zâmbet larg. Nu încăpea îndoială că încă îl mai iubea.

Oare îşi puteau salva căsnicia? Ea spera din toată inima că da.

Capitolul 44

BERLIN
1924

Când Dmitri venise în Berlin, era un oraş în care puteai trăi ieftin, dar în 1923 preţurile explodară atunci când decizia guvernului de a tipări mai mulţi bani declanşase, hiperinflaţia. O franzelă care costa 163 de mărci în 1922 se vindea cu 200 de milioane de mărci în noiembrie 1923, iar salariile nu puteau ţine pasul. Dmitri fu obligat să-i ceară familiei sale din Constantinopol să-i trimită bani, ceea ce i se părea umilitor. Ar fi plecat de tot din Germania dacă o editură din Berlin nu s-ar fi oferit să îi publice romanul.

Burţev, redactorul de la *Rul,* dăduse manuscrisul lui Dmitri Editurii Slowo, care făcea parte din aceeaşi companie. Spre surprinderea lui Dmitri, acesta fu acceptat, iar în primăvara lui 1924 fu publicat volumul *Iubire fără sfârşit,* care avu parte de o primire moderată. Dmitri fu invitat să citească la librăria Rodina, şi multe ziare ale emigranţilor ruşi publicară cronici favorabile. Un prieten de-ai proprietarului librăriei îi ceru acordul să traducă romanul în germană, iar o altă femeie îi scrise ca să întrebe dacă îl poate traduce în engleză. Dmitri era reticent, fiindcă simţea că era un roman chintesenţial rusesc, care avea să fie imposibil de tradus, dar avea nevoie de bani, aşa că fu de acord.

De-a lungul procesului de publicare, avu sentimente ambivalenţe. I se părea jenant să expună publicului sentimentele intime ale personajelor sale – care erau în esenţă ale sale. Ar fi preferat să rămână anonim, dar Rosa era peste măsură de încântată de succesul lui. Îi recomanda romanul tuturor clienţilor din cafenea, şi intra deseori în librării ca să îl mute într-o poziţie mai vizibilă.

Când fu publicată ediţia germană a *Iubirii fără sfârşit,*

el îi oferi un exemplar, dar ea nu îi spuse niciodată dacă îl citise. Punându-se în pielea ei, ar fi fost greu să citească despre iubirea lui pentru o altă femeie. Probabil ghicea că era despre Tatiana. Poate îşi propusese nici să nu îl citească, dar tot îl ajuta să-l promoveze şi cei mai mulți dintre cunoscuții lor bănuiau că era despre Rosa.

Începură să fie invitați în saloane literare, iar Rosa era depăşită intelectual în conversațiile despre artă şi literatură, dar toată lumea o plăcea pentru firea ei deschisă şi prietenoasă şi îi admira simțul modei atât de neobişnuit. Ea îşi cumpăra hainele de la talcioc şi alegea voit culori neasortate, cum ar fi verde lămâie şi mov, roz aprins şi portocaliu, atunci când îşi compunea ținutele. Dmitri îi descria aspectul ca „o explozie la fabrica de confecții". Nu avea nimic artificial în ea, şi asta era revigorant într-un oraş în care atâția oameni îşi ascundeau adevărata natură, mai ales în rândul comunității ruse.

Curând Rosa îşi făcu mult mai mulți prieteni în cercurile literare din Berlin decât Dmitri şi îi invita la apartamentul lor ca să bea şnaps şi să asculte poezii citite cu voce tare. El o privea uneori şi se minuna de capacitatea ei de a reține numele copiilor prietenilor şi detaliile mărunte ale vieților acestora. Le făcea complimente oamenilor pentru felul în care scriau şi râdea la poantele lor, făcându-i să se simtă bine în pielea lor.

Într-o seară, la un salon din vara lui 1924, Burțev îi spuse lui Dmitri că procurorul Nikolai Sokolov de la Ekaterinburg îşi publicase în sfârşit raportul despre soarta Romanovilor.

— Se pare că Sokolov a scăpat de Armata Roşie fugind prin Siberia cu o ladă de obiecte pe care le-a găsit în puțul de mină din Ekaterinburg, explică redactorul. În anii de intervenție, le-a luat interviuri emigranților şi membrilor familiei Romanov, luându-şi o puzderie de notițe, până când s-a simțit pregătit să-şi prezinte

concluziile în fața lumii.

Lui Dmitri îi tremurau mâinile. Îşi aşează paharul pe un pian aflat în apropiere.

— Iar concluzia lui, fără îndoială, este că au pierit cu toții.

— Asta e părerea lui.

— Dar tot nu cred că a găsit cadavrele, nu-i aşa?

— Face afirmația cam înfiorătoare că ar fi fost tăiate în bucăți, dizolvate în acid sulfuric şi apoi incendiate.

Burțev se strâmbă de scârbă, iar lui Dmitri i se făcu rău de la stomac. Se sprijini de pian ca să nu se prăbuşească.

— Ai o copie a raportului?

— Ți-o aduc mâine la apartament.

Raportul conținea fotografii ale obiectelor pe care Sokolov le scosese din Rusia în acea ladă notorie. Dmitri ştia de unele dintre ele din rapoartele de presă din 1919, dar se uită la imagini căutând un indiciu că rămăşițele Tatianei se găseau în puțul de mină. Era catarama de la centura țarului, un cercel cu perlă în genul celor pe care îi purta întotdeauna țarina Alexandra, câteva catarame de la pantofii marilor ducese – dar nu genul pe care îi purtase Tatiana ultima dată când o văzuse, Dmitri era sigur, ochelarii şi dinții falşi ai medicului familiei, care murise împreună cu ei, câteva icoane, o insignă cu pietre prețioase şi acel grotesc deget uman retezat. Pe fundul puțului fusese găsit şi cadavrul unui câine, iar Dmitri se cutremură la gândul că putea fi al lui Ortipo.

Rosa sosi în timp ce Dmitri şi Burțev discutau despre raport şi începu să pregătească masa. Dmitri îşi dădu seama că se străduia să audă ce se spunea, dar el nu o incluse în conversație. Asta nu avea de-a face cu ea.

Burțev îl întrebă pe Dmitri dacă voia să scrie un articol despre raportul lui Sokolov, iar el fu de acord. Ştia deja ce avea să scrie: că în lipsa cadavrelor, nu puteau exista dovezi definitive că Romanovii muriseră; că încă exista posibilitatea ca adulții să fi fost ucişi, iar copiii închişi pe

undeva. Din Rusia începeau să apară informații despre lagărele înființate de bolşevici: locuri groaznice, în care prizonierii erau bătuți, înfometați şi torturați cu regularitate. Spera ca Tatiana şi frații ei să nu fie ținuți într-un asemenea loc, ci că erau împreună, în arest la domiciliu într-un loc decent. Când guvernul avea să fie dat jos de la putere, iar exilații aveau să se întoarcă în patria lor, copiii Romanovilor aveau să fie găsiți şi eliberați.

Articolul său fu publicat câteva luni mai târziu, iar Rosa îl citi, însă nu făcu niciun comentariu.

Într-o seară din noiembrie 1924, Dmitri şi Rosa merseră la clubul Eldorado împreună cu câțiva prieteni ruşi. În timp ce Rosa dansa în stilul său inimitabil, Dmitri stătea de vorbă cu amicii săi despre scriitorii ruşi care se întorceau în Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, cum era cunoscută acum, tentați de propuneri făcute de guvernul comunist. Alexei Tolstoi tocmai îşi anunțase plecarea la Moscova, Andrei Belîi se întorsese deja, iar Boris Pasternak, un susținător al regimului, nici măcar nu plecase.

— Nu am încredere în ei, zise Dmitri. Îmi iubesc patria la fel ca orice rus, dar n-am să mă întorc până când bolşevicii nu sunt înlăturați de la putere. Procesele ridicole şi lagărele inumane demonstrează adevărata natură a conducerii şi cred că scriitorii greşesc atunci când aprobă implicit aşa ceva.

Prietenii săi erau de acord.

— Ai auzit despre puşcăria din insulele Solovki? O pedeapsă favorită acolo e tortura cu țânțari în care leagă omul dezbrăcat de un stâlp în mijlocul unui roi de insecte. E o barbarie.

Fură întrerupți de o agitație pe ringul de dans, iar când Dmitri se ridică să se uite, o văzu pe Rosa întinsă pe podea. Se duse în grabă la ea.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el, îngenunchind lângă ea.

Avea ochii închişi, dar o auzea murmurând.

— S-a prăbuşit din senin, spuse cineva.

Directorul se apropie cu doi dintre portari.

— Hai să o ducem într-o cameră unde să-şi revină, sugeră el.

Unul din ei o ridică pe Rosa şi o duse după o perdea, într-o cameră cu o canapea de catifea roşie pătată şi cam atât. Ea deschise ochii imediat ce fu întinsă pe canapea.

— Dmitri? Unde sunt?

— În club. Ai leşinat, îi zise el, strângându-i mâna. Cum te simți?

— Sunt bine. Doar puțin amețită.

— Vă rog să chemați un doctor, îi ceru Dmitri directorului. Am să plătesc.

În timp ce aşteptau să vină medicul, Rosa se odihni cu ochii închişi, iar Dmitri se uită prin încăpere. Bănuia că aici veneau angajatele cu clienții preferați pentru „tratament special" în schimbul unor bacşişuri generoase. Pe un perete se afla o oglindă pătată de nicotină, iar pe un alt perete un tablou cu o reproducere a unei ciobănițe goale.

Când sosi medicul, îi luă pulsul Rosei, îi ascultă inima la stetoscop, apoi îi puse o serie de întrebări într-o germană rapidă, pe care Dmitri nu o putea urmări. O împunse uşor în jurul burții şi dădu din cap ca pentru sine.

— Ce credeți că e? întrebă Dmitri.

Medicul termină consultația înainte să răspundă.

— Soția dumneavoastră e însărcinată, domnule. Felicitări.

Rosa scoase un strigăt scurt şi îşi acoperi gura cu mâna. Dmitri se uită la ea.

— Sunteți sigur?

— Da, simt partea de sus a uterului. După părerea mea, sarcina are mai bine de douăsprezece săptămâni.

Rosa încă ținea o mână la gură, dar Dmitri văzu în ochii ei că era încântată şi îi zâmbi liniştitor, deşi era

complet şocat. Prima lui reacţie fu panica: nu putea avea un copil cu Rosa; atunci avea să fie legat de ea. Tatiana ar fi fost răvăşită dacă l-ar fi găsit şi ar fi descoperit că avea un copil cu o altă femeie. Poate ar fi divorţat de el. Dar ce putea face? Nu avea niciun cuvânt de spus în toate astea.

Dmitri urmă doctorul afară ca să-l plătească. În timp ce număra bancnotele, medicul zise:

— Soţia dumneavoastră trebuie să se odihnească şi să mănânce bine. Gata cu cluburile de noapte.

— Nu e soţia mea. Eu sunt deja însurat, aşa că e o situaţie cam delicată…

Doctorul îi aruncă o privire aspră, neprietenoasă.

— Aţi cam intrat în belea, domnule. Sper că vă veţi comporta decent.

Ruşinat, Dmitri chemă un taxi să o ducă acasă pe Rosa.

— Nu e ciudat? exclamă ea stând pe bancheta din spate, cu braţul lui Dmitri în jurul său. Habar n-aveam. Doar mi s-a părut că m-am îngrăşat puţin. Crezi că o să fie fată sau băiat?

Dmitri ridică din umeri.

— N-am idee.

— Aş prefera să fie băiat ca să fie ca tine când creşte mare.

Părea agitată. Întotdeauna vorbea prea mult când era agitată.

— Dacă doctorul are dreptate că are douăsprezece săptămâni, atunci o să sosească la anul în luna mai. Ar fi grozav – exact la timp pentru vară. Nu te superi, nu, dragul meu?

— Încă sunt şocat, recunoscu el.

— Da, şi eu. Nu credeam că ne-am asumat vreun risc.

Dmitri se retrăgea de obicei când Rosa era în perioada fertilă a ciclului menstrual.

— Şi n-am observat că mi-a întârziat menstruaţia. Dar acum, că s-a întâmplat… o să dureze ceva până te

obişnuieşti, dar crezi că o să fii fericit?

— Dă-mi puțin timp să mă obişnuiesc cu ideea, zise Dmitri, dar o strânse liniştitor de umeri.

— O să avem nevoie de un apartament mai mare, continuă ea. Nu imediat, dar fiul nostru o să aibă nevoie de un dormitor al lui…

Dmitri râse.

— Eşti convinsă că e băiat, deşi nu ştiai nimic de existența lui până acum câteva ore!

— Da, fu ea de acord. E ciudat, dar sunt convinsă.

Când ajunseră la apartament, o ajută să urce în pat, apoi se aşeză lângă ea şi stinse lumina. În întuneric, Rosa întrebă timid:

— Dmitri, am putea să ne căsătorim înainte să vină copilul, te rog? Ar însemna atât de mult… Şi ai mei o să întrebe…

— Nu pot, îi spuse el blând. Sunt deja însurat.

— Da, cu o stafie, zise ea cu tristețe. Cum pot să concurez vreodată cu aşa ceva?

Capitolul 45

BERLIN
1925

Bebeluşul fu un băiat sănătos, cu părul blond nisipiu, ochi albaştri şi structura osoasă rusă. Semăna remarcabil de mult cu tatăl lui Dmitri.

— Cum ai vrea să-i spui? întrebă Rosa, neputând să-şi ia ochii de la el în timp ce sugea lacom la pieptul ei.

Ea înflorea, avea bujori în obraji, iar părul scurt îi strălucea. Dmitri îşi făcuse griji că niciunul din ei nu avea să ştie ce să facă cu un bebeluş, dar Rosa avea un instinct matern infailibil. Era atât de calmă, încât copilul încetă să mai plângă de îndată ce îl strânse la piept.

— Îmi place numele de Nikolai, zise el. Ţie?

— Nikolai e minunat! exclamă ea. Adică după ţarul vostru?

— Nu, ţarul nostru a fost un idiot. Doar îmi place felul în care se rostogolesc silabele pe limbă. Ni-ko-lai.

Rosa găsise un pătuţ pentru băiat şi îi aranjase lucrurile în colţul dormitorului. Cânta în timp ce îl legăna să adoarmă, sau îi schimba scutecul, sau se juca cu el pe covor; era evident că era fericită. Renunţase să îl mai roage pe Dmitri să se însoare cu ea, dar insistă numai ca el să-i cumpere un inel ca oamenii să creadă că sunt căsătoriţi, iar el fu de acord cu asta.

După naştere, el avusese de gând să-şi ia maşina de scris la o cafenea din colţ ca să lucreze neîntrerupt, dar constată că îi plăcea să fie acasă, cu gânguritul lor în cealaltă cameră şi cu mirosul prânzului clocotind pe plită. Rosa avea grijă să nu-l deranjeze când lucra: în afara faptului că scria în continuare articole pentru *Rul,* începuse un roman nou.

La fel ca prima sa carte, *Exilul* avea elemente autobiografice: personajul principal era bântuit de un

lucru groaznic pe care îl săvârşise în trecut, înainte să fie alungat din țara sa natală, şi trăia un simulacru de viață ascunsă, neputând să uite. Dmitri analiză experiența de a fi străin într-un loc străin, cu o cultură foarte diferită de a sa, şi conchise că era o experiență eliberatoare în multe privințe. În Berlin se putea reinventa în afara regulilor stricte ale societății ruse. Dacă tatăl său ar mai fi fost în viață, el nu ar fi putut deveni vreodată scriitor; de la el s-ar fi aşteptat să urmeze o carieră militară până sus de tot, strângând medalii pe parcurs. Şi totuşi, încă simțea senzația de dislocare, de parcă ducea viața altcuiva. Faptul că nu vorbea germana fluent îl enerva; cumva nu reuşea să se obişnuiască cu ritmul sacadat al limbii. Iar relația lui cu Rosa încă îi părea temporară; ea era cineva care să-i țină de urât până când se întorcea Tatiana. Chiar şi cu bebeluşul nu era în stare să se dezbare de această senzație, deşi ştia că era nedrept față de Rosa.

Ei nu avea nimic să-i reproşeze. În multe privințe era soția perfectă: veselă, afectuoasă şi iertătoare. Cerea puțin de la el: un acoperiş deasupra capului, bani de mâncare şi cam atât. Când o vizitau mama şi sora ei, el era politicos şi primitor, deşi dezaprobarea lor față de el era viscerală.

— De ce mă iubeşti? o întrebă odată pe Rosa. Chiar nu înțelegea.

— Pentru că ai nevoie de mine, răspunse ea. Pentru că vreau să încerc să te fac fericit.

— N-o să meargă, îi zise el. Melancolia e starea sufletului rus.

Şi totuşi, Rosa îl putea face să râdă, aproape împotriva voinței lui. Când se întorcea de la cumpărături, de obicei avea de povestit vreun incident mărunt cu care să-l amuze: o gospodină care freca viguros treptele din fața casei, apoi o pasăre se găinăța pe ele cu un pleoscăit uriaş tocmai când femeia dădea să intre în casă; un vatman prost dispus care nu ştia că îi lipise cineva un afiş pe spate, pe care scria: „N-am mai făcut baie din

1917”.

Nu mai ieşeau în oraş seara, pentru că nu-şi puteau permite o *Kinderhüter,* ca să nu mai vorbim de preţul alcoolului în cafenele şi cluburi de noapte, dar Dmitri îşi turna câte o votcă acasă. Uneori invitau prietenii la cină, dar în general citeau cărţi sau ascultau radioul. Nu era nefericit. Noaptea făceau deseori dragoste. Rosa avea un entuziasm remarcabil faţă de sex şi un talent să-l excite chiar şi atunci când se simţea epuizat. Degetele reci, atingerea buzelor ei, sânii ei voluptuoşi apăsaţi pe pielea lui, toate astea aveau un efect miraculos asupra libidoului său. Ea îl convinsese că avea să fie imposibil să rămână gravidă din nou cât timp îl alăpta pe micul Nikolai, aşa că amândoi rămaseră uluiţi când aflară că se înşelase, când bebeluşul avea doar şapte luni. Doctorul le confirmă că urma să nască încă o dată anul următor.

— N-ar fi drăguţ să avem un apartament mai mare, în care copiii să aibă camera lor? oftă Rosa.

Nu îl bătea la cap – niciodată nu îl bătea la cap –, dar el ştia că era o cerere rezonabilă. Îi ceru editorului un avans pentru următorul roman şi reuşi să plătească depozitul pentru un apartament cu trei camere aflat nu prea departe, în care se mutară cu puţin timp înainte să se nască o fetiţă în vara lui 1926.

— Îi pot spune Marta? îl rugă Rosa. Întotdeauna mi-am dorit o fată pe care s-o cheme Marta.

— Sigur, răspunse Dmitri, cu glasul uşor răguşit. Marta e un nume frumos.

Forţa sentimentelor sale când se uita la fetiţa lui îl uluia: o combinaţie de dorinţă de a proteja şi o uimire totală faţă de feminitatea ei înnăscută. Chiar şi când era nou-născută îşi ţinea mâinile delicat, ca o balerină, şi îl privea cu o adoraţie inocentă. Cum reuşiseră să facă un copil atât de frumos? Uneori chiar i se părea că semăna cu Tatiana – deşi aşa ceva era, desigur, imposibil.

— Bună, micuţo, şopti el, iar ea îi apucă degetul într-un pumn surprinzător de puternic.

Nikolai începuse să se târască şi îl enerva apucându-i hârtiile, răsturnând ceşti, căzând şi smiorcăindu-se, deşi în mod cert nu avea cum să se rănească. În secret, Dmitri recunoştea pentru sine că o iubea mai mult pe fiica sa. Nikolai era neîndemânatic şi cerea atenție, amintindu-i lui Dmitri de cum fusese el în copilărie, în timp ce Marta părea plină de grație şi sigură pe sine, complet opusul său. Când îi spunea aşa ceva Rosei, ea râdea şi îl mustra:

— Sunt bebeluşi! N-ai cum să-ți dai seama de pe acum de caracterul lor.

În vara lui 1927, apăru *Exilul* şi se dovedi mai controversat decât *Iubire fără sfârşit,* stârnind dezbateri aprinse despre modul cum vedea Dmitri viața în exil. Discuția fu preluată de presa germană când se publică traducerea, ceea ce duse la şi mai multe vânzări. Cartea fu retipărită şi pentru prima oară avură ceva bani de cheltuială. Dmitri îi dădu bani Rosei ca să-şi cumpere haine noi ei şi copiilor, iar într-o zi de vară merseră într-o excursie de o zi la țară, cu mâncare pentru un picnic pe care Rosa o împachetase cu grijă într-un coş de nuiele.

Privindu-i pe copii jucându-se pe iarbă, bucurându-se pe deplin de moment, şi uitându-se la Rosa cum fredona în timp ce tăia bucăți mari de pâine şi brânză pe care le servi cu bere şi cârnați, Dmitri se simți cel mai aproape de fericire de cât ajunsese vreodată. Cercetă senzația, suspicios din pricina ei, simțind că nu o merita. Cum rămânea cu Tatiana? Cum rămânea cu felul în care o dezamăgise?

Rosa îi dădu mâncarea, apoi sări în picioare, luă câte un copil sub fiecare braț şi începu să îi învârtă. Nikolai şi Marta țipau şi râdeau, şi Dmitri se trezi brusc că râde şi el. Încă era o senzație necunoscută pentru el, dar devenea mai uşor de fiecare dată.

În tren, pe drumul de întoarcere, în timp ce copiii le dormeau în poală, Rosa îi puse o întrebare la care se gândise evident de ceva timp:

— Te-ai întoarce în Rusia, dacă ar fi daţi jos comunişţii?

El se încruntă.

— Asta n-o să se întâmple în timpul vieţii mele. Sunt prea adânc înfipţi.

Îşi dădu seama după expresia ei dezamăgită că nu acesta era răspunsul pe care îl dorise.

— Dar dacă ar cădea? Ce s-ar întâmpla cu mine şi cu copiii tăi?

— Rosa, o să am grijă de tine întotdeauna. Îţi promit. N-ai de ce să te temi.

Ea se juca cu inelul de pe deget, vrând să spună mai mult, în schimb se întoarse cu un oftat aproape imperceptibil să se uite pe fereastră. Deodată, Dmitri văzu situaţia din punctul ei de vedere şi înţelese că o trata groaznic. Ea îl iubea, îi făcuse doi copii, iar el încă nu îi era devotat întru totul. Nu era corect.

— Oriunde aş merge, voi trei veniţi cu mine. Voi sunteţi familia mea, spuse el, şi o spuse cu sinceritate.

Rosa zâmbi larg şi se aplecă să-l sărute, atentă, fără să trezească bebeluşii. În sinea lui, Dmitri se simţea incomod. Dacă Tatiana se întorcea? Dar apoi o voce zise: „Dar dacă nu se întoarce?” El îşi făcuse viaţa lui, chiar dacă mai mult de nevoie decât de voie, iar acum trebuia să se ţină de ea.

Capitolul 46

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
1 octombrie 2016

30 septembrie fu o zi caldă şi însorită, dar peste noapte sosi un front rece, iar Kitty se trezi cu o dimineață răcoroasă şi înnorată pe 1 octombrie, aproape ca şi cum vremea ar fi urmat calendarul. Credea că fusese destul de meticuloasă la reparații, dar tot intra frigul în mod misterios, făcând-o să se încălzească mai greu când ieşea din duşul rece. Cum supraviețuise Dmitri aici iarna? Probabil fusese foarte zdravăn.

Oare Rosa locuise cu el? Oare copiii îl vizitau? Aflase câteva lucruri despre viața lui la Berlin, dar aproape nimic despre ceea ce făcuseră în America, în afara datei la care sosiseră: iunie 1934.

Kitty se duse la Indian Lake după mâncare şi pe drum se opri la cafeneaua din satul de vacanță.

— Doar două săptămâni până închidem pe timp de iarnă, îi zise Jeff. Eşti prima mea clientă azi şi nu mă aştept să vină prea mulți.

— Eu stau până pe paisprezece, îi zise Kitty. Dar o să mă întorc la anul. Când deschizi iar?

— De Paşte. Posibil să mai ningă, dar mai sunt câteva suflete zdravene care se aventurează pe-aici.

Kitty băgă laptopul în priză şi sorbi din cafea. Cercetările ei despre Dmitri ajunseseră într-o fundătură, aşa că hotărî să vadă ce putea găsi despre Rosa Liebermann pe site-ul de genealogie. Imediat află că locuise în zona Albany după ce sosise în State, că fusese implicată în Asociația Părinților şi Profesorilor de la liceu şi că făcuse voluntariat la spital. Mama şi sora ei veniseră din Germania în 1936 şi locuiseră în apropiere. Ea bănuia că Dmitri şi Rosa descoperiseră lacul Akanabee când locuiau în Albany. Oare erau genul de oameni

cărora le plăceau ieşirile în natură?

Şi-l aminti pe Bob spunând că el nu văzuse niciodată pe cineva cu Dmitri: nici femeie, nici copii. Şi mai era misterul despre motivul pentru care nimeni nu reuşise să ia legătura cu copiii la moartea lui. Oare divorțaseră, iar copiii luaseră partea mamei? Kitty căută, dar nu găsi nicio înregistrare a vreunui divorț.

Era mai uşor să găsească informații despre străunchiul ei Nikolai, care se mutase în California la vârsta de treizeci de ani şi se angajase la o întreprindere viticolă din Sonoma Valley. Se căsătorise cu o fată din California, dar nu avuseseră copii, iar Kitty fu şocată să afle că murise în 1970, înainte să se nască ea. Avea doar patruzeci şi cinci de ani. Kitty şi-o amintea vag pe bunica Marta spunându-i cât de apropiați fuseseră când erau copii şi cât de dor îi era de el când pleca. Obişnuiau să stea de vorbă când Marta venea la ei ca să-i lase pe mama şi pe tatăl lui Kitty să iasă în oraş seara. Kitty se strecura în patul bunicii sale dimineața, mirosind izul familiar şi bătrânicios de pudră de talc şi zgâindu-se la dinții ei din paharul aflat lângă pat.

Marta se mutase în Marea Britanie la sfârşitul anilor ’50, iar Kitty presupuse că venise din dragoste pentru un bărbat, fiindcă se căsătorise cu un afacerist din Sheffield. Mama lui Kitty, Elizabeth, se născuse în 1960, fusese singură la părinți şi o avusese pe Kitty în 1981. Aşa că familia era răspândită geografic, dar ea nu înțelegea de ce poliția nu reuşise să-i găsească după ce Dmitri murise în 1986. Nu avea o agendă cu adrese, pentru numele lui Dumnezeu?

Kitty îi mai ceru lui Jeff o cafea şi deschise dosarul de e-mailuri. Apăru fluxul obişnuit de mesaje, unul după altul. Tom, Tom, prieteni, spam, Tom, Amber, Tom… Random House New York. Kitty deschise mesajul de la Editura Random House.

Stimată doamnă Fisher,

Mă tem că aici nu au mai rămas redactori care să-l fi cunoscut pe străbunicul dumneavoastră Dmitri Iacovlevici, dar înțeleg că a fost un autor foarte apreciat şi de succes al Editurii Knopf din anii 1930 până în anii 1970. Stagiarul meu a găsit în arhive câteva dintre manuscrisele sale vechi şi, dacă doriți să le primiți, ne-ar face plăcere să vi le trimitem.

Eu nu am citit încă niciuna dintre cărțile lui, dar am de gând să încerc În lumina palidă a zorilor *şi* Spre asfințit *cât de repede îmi voi face timp. Vă informez că nu prea există cerere de reeditare a romanelor din anii 1940, decât în circumstanțe speciale, dar am să le abordez cu o minte deschisă.*

Vă mulțumesc mult pentru că ați luat legătura cu noi.

Toate cele bune,

Rebecca Wicks

Era frumos să simtă că munca lui Dmitri era apreciată, deşi contemporanii lui trecuseră mai departe. Ar fi vrut să vadă acele manuscrise, dar nu se putu hotărî unde să ceară să-i fie trimise. Putea să dea adresa din Crouch End, în Londra, dar dacă nu avea să mai locuiască vreodată acolo? Începu să se panicheze când se gândi cum ar fi să închirieze un apartament, să-şi găsească o slujbă şi să reia viața ei de adult de la zero. Nu asta voia.

Deodată începu să-i scrie un e-mail lui Tom, cuvintele curgeau de la sine în timp ce degetele îi goneau pe tastatură:

Dragă Tom,

Am citit scrisoarea ta şi am reflectat, dar trebuie să-ți spun că ultimul lucru din lume pe care vreau să-l fac e să stau într-un cabinet sordid cu vreo terapeută servilă care

să ne spună ce nu merge în relația noastră! Ştiai când te-ai însurat cu mine că tind să evit confruntările emoționale; asta face parte din cine sunt şi nu am să mă schimb.

În orice caz, cum de am ajuns cu discuția la neajunsurile mele? Tu eşti cel care a călcat strâmb şi şi-a băgat-o în călimara alteia. Aş *vrea să întorc discuția la tine şi să te întreb mai întâi de toate dacă vrei o căsnicie deschisă. Dacă nu, cum poți să mă convingi că nu ai să mai faci asta vreodată, fie cu domnişoara Karren Bayliss, fie cu alta? Dacă ratezi o promovare la altă slujbă? Dacă ajungi chiar să fii dat afară? Nu ştiu cum merge treaba, dar poate ai urzit vreun plan la şedințele tale de terapie. (Te rog să mă scuteşti de tonul de terapeut când îmi răspunzi.)*

Mă întorc la Londra peste vreo două săptămâni şi presupun că ar trebui să ne vedem să discutăm. Încă nu mă prea simt pregătită să te văd, dar…

Se opri. Mesajul acesta era cu totul greşit. Nu mai simțea mânie față de Tom. Simțea că trebuia să fie un fel de mustrare în prima ei comunicare, dar nu aşa. Ştia că atunci când îl va vedea, avea să-şi dorească să fugă drept în brațele lui. Tânjea să stea de vorbă cu el, să discute de-adevărat, cum o făceau odinioară. Avea atâtea să-i spună. Dar cu ce să înceapă? Salvă mesajul în dosarul de schițe şi decise să se întoarcă la el mai târziu, poate după ce se întorcea de la magazin.

La supermarket mai luă o ladă de Chardonnay. Fata de la casă nu mai comentă, doar o scană cu buzele strânse. În drum spre casă, vinul alb o ademenea pe Kitty: avea nevoie de o doză de anestezic lichid, aşa că se duse direct la cabană, duse cumpărăturile înăuntru şi deschise sticla. Deja se simțea mai bine când auzi gâlgâitul lichidului auriu învârtindu-se în paharul ei preferat. Peste lac, asfințitul părea mai viu ca oricând, ca un fel de hiperrealitate intensificată. Se aşeză pe debarcader să privească, ascultând păsările şi broaştele cum se potoleau ca nişte jucării mecanice odată cu scăderea luminii. Se

simțea cu totul prezentă în clipa pe care o trăia, dar parcă era o turistă în viața altcuiva – a lui Dmitri, poate – mai degrabă decât protagonistă a propriei vieți.

Capitolul 47

BERLIN
1930

Într-o zi, Rosa aduse acasă o revistă pentru femei cu titlul de *Das Blass der Hausfrau,* în care apăruse un articol despre numeroasele persoane răspândite prin Europa care pretindeau că erau membri pierduți ai familiei Romanov. Acum erau zeci de astfel de oameni, însă revista îi prezenta pe concurenții principali, arătând fotografiile câtorva dintre ei. Dmitri auzise că există astfel de persoane, dar niciuna dintre poveştile lor nu i se păruse suficient de convingătoare încât să o urmărească. Acum că Rosa deschise revista în fața lui, cu o privire întrebătoare, se opri să se uite, poposind asupra textului în germană.

• Michelle Anches, care afirma că este Tatiana, spunea că fugise din Rusia prin Siberia în 1925 şi că ajunsese la Paris, unde îşi luase un mic apartament. După ce îi scrisese mamei țarului Nicolae în Danemarca, anunțând-o că se pregătea să se ducă s-o viziteze, fusese împuşcată în apartamentul ei, prietenii săi dând vina pe poliția secretă bolşevică. Dmitri nu se îndoia că fusese ucisă de Cheka, dar uitându-se la fotografie, în mod clar nu era Tatiana: fața îi era mai lată, bărbia mai ascuțită, privirea nu atât de inteligentă.

• Marga Boodts spunea că însuşi Kaizerul Wilhelm al II-lea al Germaniei o recunoscuse drept Olga când sosise în acea țară după o călătorie lungă prin estul Rusiei şi China. Dăduse interviuri multor jurnalişti despre un soldat curajos din Gărzile Roşii care o salvase din Casa Ipatiev, dar povestea era caraghioasă, fiindcă nu semăna nici pe departe cu Olga.

• Nadejda Vasilieva fusese arestată în anul 1920 în timp ce încerca să fugă din Siberia în China, iar acum era

internată într-un azil de nebuni din URSS, de unde le scria regulat monarhilor din Europa susținând că era Anastasia. Avea un chip ascuțit şi părea mult mai în vârstă decât ar fi fost Anastasia, aşa că Dmitri trecu mai departe.

• Evgheni Nicolaevici Ivanov, care locuia cu un preot paroh în Polonia, pretindea că era Alexei şi povestea cum fusese ajutat să fugă din Rusia de un cazac bătrân. Dmitri se opri asupra poveştii lui pentru că fotografia semăna cu Alexei şi se părea că suferea de hemofilie, spre deosebire de majoritatea celorlalți pretendenți. Putea fi adevărat? Să călătorească în Polonia să-l întâlnească? Nu se putea abține să nu creadă că ar fi fost o călătorie zadarnică. Povestea lui cumva nu se lega.

Articolul îl făcu pe Dmitri să se întrebe ce putea face Tatiana să-şi anunțe existența dacă reuşea vreodată să iasă din Rusia. Cel mai probabil s-ar duce la vreuna dintre rudele sale, dar dacă acestea nu o recunoşteau sau nu erau sigure? Ea nu ar şti unde să-l caute, dar el era sigur că şi după doisprezece ani ar fi recunoscut-o într-o clipă. Acum ar avea treizeci şi trei de ani; poate ar avea riduri în colțul ochilor şi poate părul ei ar avea şuvițe cărunte. Oare trupul ei subțire s-ar fi îngroşat? Nu contează; ar recunoaşte-o oriunde.

Gândindu-se la ea, îl cuprinse o tristețe apăsătoare şi se întoarse să se uite pe fereastră. Rosa aduse o ceaşcă de cafea şi se aşeză lângă el, cu mâna pe brațul lui.

— De ce pretind oamenii că sunt din familia Romanov? întrebă ea. Asta îi face să se simtă importanți? Speră că într-o zi o să stea pe tronul Rusiei?

Dmitri ridică din umeri.

— Se spune că țarul Nicolae ar fi păstrat sume uriaşe de bani în bănci din străinătate şi că un pretendent norocos ar putea avea acces la fondurile acelea. Sunt multe motive să încerci, dar, cinstit vorbind, cu toții par nişte biete făpturi care se luptă cu sănătatea lor mintală.

Rosa îl strânse de picior.

— Trebuie să-ți fie greu… Dar am adus revista fiindcă am crezut că vrei să vezi… Am făcut ce trebuie?

— E în regulă, zise el scuturând capul ca pentru a alunga amintirea.

Nikolai şi Marta stăteau pe podea jucându-se de-a vânzătorii.

Nikolai puse un singur cartof în coşul Martei şi zise:

— Face douăzeci de mărci şi nu vă dau mai mulți, pentru că nici măcar nu vă plac cartofii.

Marta îi dădu înapoi cartoful spunând:

— E prea scump. Cred că am să cumpăr de altundeva azi.

Dmitri şi Rosa râseră, dar era un subiect sensibil. Economia germană iar avea probleme; Marea Criză care lovise America în anul precedent provocase şomaj în masă şi falimente în toată lumea. La fiecare colț de stradă din Berlin găseai câte o femeie în zdrențe care cerşea un pfennig sau doi ca să le dea de mâncare copiilor. Bărbații se trezeau în zori să stea la coadă pentru munci grele prost plătite. Dmitri mai câştiga încă suficient de pe urma articolelor din *Rul,* la care se adăugau banii din drepturile de autor pentru cărțile sale, cât să cumpere alimente şi să plătească chiria, dar nu exista surplus şi ştia că Rosa se tocmea cu cei mai buni când cumpăra de mâncare. În orice caz, era dulce-amărui să o audă pe fata lor de patru ani făcând acelaşi lucru.

Pentru cineva care lucra ca jurnalist, reflectă Dmitri, eşuase de două ori să recunoască apocalipsa politică iminentă înainte ca aceasta să devină evidentă. În Rusia, fusese conştient de nemulțumirile față de monarhie şi ştia că revoluția plutea în aer, dar lovitura de stat din noiembrie condusă de Lenin şi Troțki se ivise parcă din senin. La fel şi în Berlin, ştia că bărbații în cămăşi brune, cunoscuți drept *Sturmabteilung,* provocau încăierări de stradă şi atacau pe oricine nu susținea un partid minor şi

marginal cunoscut, drept Național-Socialiştii, însă fu uluit când acelaşi partid minoritar câştigă optsprezece la sută din voturi la alegerile din 1930.

Burțev îl rugă să scrie un articol pentru *Rul* despre afirmația Național-Socialiştilor că de fapt comunismul ar face parte dintr-o conspirație evreiască internațională, iar lui Dmitri îi fu extrem de uşor să demonteze acea idee, prezentând-o ca pe o prostie. În Rusia, mişcarea bolşevică locală căpătase forță datorită săracilor nemulțumiți, indiferent de religie. Troțki poate *era* evreu, dar Lenin şi noul conducător, Stalin, nu. Cine se presupunea că organiza această conspirație evreiască? Asta nu avea sens, iar el adoptă un ton usturător în critica sa.

Rosa se îngrijoră când citi articolul lui.

— Poate ar fi bine să nu atragem atenția asupra noastră. Poți fi acuzat că eşti părtinitor, de vreme ce eu sunt evreică.

Dmitri nu se gândise niciodată la religia Rosei, pentru că ea nu era practicantă, iar copiii lor nu erau crescuți în nicio credință anume. El hotărâse de mult că religia organizată era o absurditate, iar ea era de acord cu el.

— Nu îmi pot tempera opiniile jurnalistice din cauza circumstanțelor noastre personale, răspunse el. Cineva trebuie să se ridice şi să arate cu degetul pericolele acestui nou crez.

Rosa era însă îngrijorată.

— Adolf Hitler câştigă rapid susținători pentru că redă mândria germană. Are nevoie de țapi ispăşitori pentru relele economice, iar evreii şi comuniştii sunt ținte facile.

— Asta e ridicol! Chiar el arată a evreu! Poate există câțiva cămătari evrei lipsiți de scrupule, dar nu poate să dea vina pe o rasă întreagă.

Dmitri îşi dădu seama curând cât de lipsit de viziune fusese pe măsură ce peisajul politic se schimbă rapid, iar încăierările de stradă transformară câteva cartiere ale Berlinului în câmpuri de luptă. *Sturmabteilung* în cămăşi brune şi aşa-numitul Tineret Hitlerist, băieți tineri în

leiderhosen care preamăreau mesajul partidului despre puritatea rasei, ajunseseră deodată să fie peste tot. Fiii vecinilor, care păruseră înainte nişte băieţi de treabă, se transformaseră în golani care mârâiau plini de ură.

Dmitri nu îşi dădu seama că Rosa devenise ţinta acestei uri până când fiul lor Nikolai nu îl întrebă la cină într-o seară:

— *Papa,* ce înseamnă *hure?*

Rosa ţâţâi şi încercă să-l facă să tacă, roşind în obraji.

— Unde ai auzit cuvântul ăsta? întrebă Dmitri.

— Mama i l-a spus doamnei Brandt.

Rosa scutură din cap şi îi făcu semn lui Dmitri că avea să-i povestească mai târziu, apoi zise:

— Mama a greşit când a folosit acel cuvânt şi tu trebuie să-l uiţi şi să nu-l repeţi niciodată.

Mai târziu îi povesti lui Dmitri că doamna Brandt o scuipase în faţă şi-i spusese „jidancă împuţită" în timp ce se întorcea acasă de la măcelărie, ţinându-i pe copii de mână.

— Mi-am pierdut cumpătul, zise ea, şi am strigat: „Măcar maică-mea n-a fost o *hure".* Iar apoi mi-am adus aminte de copii şi de urechile lor mari.

— De unde ştie că eşti evreică? întrebă Dmitri.

Rosa folosea numele lui de familie, Iacovlevici, iar tenul ei închis la culoare părea mai degrabă sud-european decât evreiesc.

Ea ridică din umeri.

— Nu ştiu. Lumea vorbeşte. Soră-mea şi-a pierdut slujba şi e sigură că-i din cauză că e evreică, deşi şeful ei n-a spus nimic.

— Trebuie să-mi spui dacă se mai întâmplă, insistă Dmitri. Nu am să accept aşa ceva.

Resimţea dureros gândul că Rosa era supusă unui asemenea tratament. Ea era un om bun, care nu făcea niciodată rău cuiva; din contră, se dădea peste cap să-i ajute pe alţii. Mergea la cumpărături pentru o vecină în vârstă care nu se mai putea deplasa şi avea deseori grijă

de copiii unei prietene ca ea să poată merge la lucru, ducându-se la apartamentul ei pentru a nu-l deranja pe Dmitri.

Dar într-o duminică după-amiază, când Dmitri ieşi cu familia la grădina zoologică, deveni tot mai conştient de faptul că oamenii şuşoteau şi îi arătau cu degetul. Rosa îi ignora, iar pe copii nu îi interesa decât să-l vadă pe Sammy, uriaşul elefant de mare, la ora mesei. Pe măsură ce ziua trecea, nervii lui Dmitri începură să se facă arşice, aşa că atunci când un bărbat se apropie şi îi spuse Rosei: „Ăştia de teapa voastră n-au ce căuta aici", Dmitri îşi luă avânt şi îi trase un pumn dureros în figură. Se auzi un trosnet şi țâşni sângele. Copiii începură să plângă, iar el ştiu că nu ar fi trebuit să o facă, dar în acelaşi timp se bucura că acționase, mândru că la aproape patruzeci de ani încă mai putea da o asemenea lovitură.

Rosa îi împinse la o parte înainte să apară repercusiuni.

— Nu ajută la nimic, şopti ea. Am descoperit că cel mai bine e să-i ignori.

Dmitri nu putea ignora însă această nouă mişcare care îi transformase iubita pacifistă într-un paria. Îl scârbea şi decise să se răzbune ca scriitor, pregătind un roman despre acest subiect. Pasămite avea să fie despre ascensiunea bolşevismului într-un sat anume din Rusia, şi despre felul în care îi afecta pe oamenii de rând care trăiseră până atunci în armonie – dar avea să fie de fapt despre ceea ce se petrecea pe scena națională germană. În timp ce scria, ideile îi curgeau şi simțea în vârful degetelor că aceasta urma să fie cea mai importantă carte pe care avea s-o scrie vreodată. Voia să aibă o calitate mitică, dar în acelaşi timp să le arate cititorilor smintelile unui sistem care considera că un grup rasial e mai presus de altul.

Romanul său fu publicat în februarie 1933, la doar două săptămâni după numirea lui Hitler în funcția de cancelar, cu titlul *Lovitura de cizmă,* o aluzie evidentă la

cizmele pe care le purtau *Sturmabteilung.* Mai multe ziare îi luară interviuri lui Dmitri, iar el afirma public întotdeauna că volumul era despre ascensiunea bolşevismului în Rusia, nu despre nazismul din Germania, dar adăuga că, dacă oamenii voiau să facă paralele, era dreptul lor.

Aproape peste noapte, gradul de hărțuire cu care se confrunta Rosa pe strada lor crescu până când i se făcu frică să mai iasă din casă. Îl trimitea pe Dmitri să cumpere mâncare şi dacă scotea copiii în parc la aer curat, Dmitri trebuia să îi însoțească. Nu era un bărbat foarte înalt, dar învățase cum să se descurce în timpul instrucției din garda imperială. Ca răspuns la tachinări, se pregătea şi îl privea pe agresor drept în ochi, într-un mod care nu lăsa loc de îndoială că era gata de luptă, iar celălalt se retrăgea invariabil.

— Nu putem să trăim aşa. Poate ar trebui să mergem să stăm lângă mama la țară, sugeră Rosa.

— O să se întâmple la fel şi la țară, spuse Dmitri mâhnit. *Mein Führer* încurajează antisemitismul şi toată lumea vrea să-i intre în grații.

Într-o seară, se întoarseră din oraş şi găsiră uşa apartamentului spartă. Se uitară înăuntru şi văzură un haos al distrugerii. Fuseseră rupte pagini din cărțile lui Dmitri şi împrăştiate pe podea ca nişte frunze moarte. Hainele erau aruncate pe jos şi fusese golită o pungă de făină peste ele. Animalele de jucărie ale lui Nikolai şi păpuşile Martei aveau brațele şi picioarele smulse. Maşina de scris a lui Dmitri fusese făcută bucăți, iar carnetul său cu reportaje furat. Ceştile şi farfuriile erau sparte, mobila, răsturnată. Dmitri se duse în dormitor şi fu uşurat să vadă că nu deschiseseră geamantanul de piele maro în care ținea jurnalul Tatianei. Nu ar fi suportat să i se întâmple ceva.

Când se întoarse în camera din față, copiii erau în lacrimi, iar Rosa se lăsase în genunchi ca să-i liniştească.

— Cine a făcut asta? întrebă Marta printre lacrimi, iar

Rosa o strânse în braţe înainte să răspundă: „Oamenii răi”.

Lui Nikolai îi tremura buza. Dmitri se uită la toţi trei strânşi unul în altul în mijlocul acelui dezastru şi simţi un val de emoţie primordială. Nu suporta ca familia lui să fie supărată, nu suporta să-i vadă că suferă. Şi înţelese că, deşi încă se agăţa de amintirea sublimei iubiri pe care o trăise cu Tatiana, şi acest sentiment era un fel de iubire tot atât de autentic. Şi-ar fi dat viaţa ca să apere aceste trei suflete.

Atmosfera din Berlin, de şuşoteli şi intimidări, neîncredere şi trădare, îi amintea limpede de Sankt-Petersburgul anului 1917. Pe vremea aceea fusese prea încet ca să reacţioneze. Dacă ar fi aranjat să-i salveze pe Romanovi când se aflau în arest la domiciliu la Sankt-Petersburg, la doar câteva sute de kilometri de siguranţa Danemarcei, astăzi ei ar fi fost în viaţă. În schimb, ezitase, cu consecinţe tragice. De data aceasta era hotărât să nu mai amâne nimic.

Mai târziu, după ce copiii adormiră, îi zise Rosei:

— Trebuie să plecăm din Germania până când trece nebunia asta.

Ea părea tristă:

— Şi unde să mergem? Asta e casa noastră.

— Amândoi vorbim bine engleza, aşa că ar trebui să mergem într-o ţară în care se vorbeşte engleză. Nu vreau să merg în Marea Britanie fiindcă nu îi pot ierta că i-au părăsit pe Romanovi. Ce zici de America?

Rosa rămase uimită.

— E atât de departe! Când mi-aş mai vedea familia? Pe mama şi pe sora mea?

Sincer, lui Dmitri nu prea îi păsa dacă nu avea să le mai vadă vreodată pe mama şi pe sora Rosei, dar sugeră:

— Pot să vină şi ele, dacă vrei.

— O să ne primească în America? Cum se procedează pentru viză?

— Întreb mâine la consulat. Nu pot să-mi văd familia

supusă la aşa ceva. Îi luă chipul în mâini. E ceva ce nu ți-am spus niciodată, Rosa. Vreau să ştii că te iubesc cu adevărat. Tu şi copiii sunteți totul pentru mine.

Ea scoase un strigăt scurt, iar bucuria care îi străluci în ochi îl făcu să se simtă vinovat că nu îi spusese niciodată asta. Erau amanți de unsprezece ani, făcuseră doi copii împreună, iar el o făcuse să aştepte tot acest timp ca să audă cuvintele după care tânjea. Nu merita o femeie atât de răbdătoare şi de bună ca ea – dar era hotărât să devină cumva demn de iubirea ei.

Capitolul 48

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
4 octombrie 2016

Cu doar zece zile înainte să plece din Statele Unite, Kitty se duse la Gloversville să ia carnetul Tatianei de la Vera şi să-i dea înapoi cărțile despre Romanovi pe care le împrumutase. La o ceaşcă de cafea, îi împărtăşi informațiile pe care le spicuise despre viața lui Dmitri după ce părăsise Rusia.

— Presupun că s-a dus la Berlin, fiindcă acela era un punct de întâlnire pentru ruşii albi după războiul civil. Acolo a cunoscut-o pe soția sa, Rosa, şi au avut doi copii, dar probabil au plecat în 1934 ca să fugă de nazişti, pentru că Rosa era evreică. Dmitri avea patruzeci şi opt de ani când a început al Doilea Război Mondial, aşa că nu a fost înrolat, dar habar n-am cum şi-a câştigat pâinea sau de ce a mai scris doar două romane după ce a venit în America.

Muşcă din fursecul de casă pe care îl aşezase Vera pe o farfurie lângă ea. Era lipicios de la untul de arahide.

Vera nu o putea ajuta.

— Ai zice că în ziua de azi poți găsi orice vrei să ştii pe internet, dar chiar nu e adevărat.

— Lucrați la ceva interesant acum?

Kitty avea gura încleiată de unt de arahide, care îi făcea cuvintele să sune neclar.

— Traduc un roman din rusă. E foarte sumbru, deşi are merite literare neîndoielnice. Personajele îşi analizează la nesfârşit motivațiile până când îți vine să strigi: „Hai mai repede, amice!”

Kitty zâmbi, înțelegând la ce se referea.

— Da, la fel sunt şi romanele lui Dmitri. Personajele lui sunt paralizate de vină – mai puțin în romanul lui antifascist *Lovitura de cizmă,* în care sunt energizate de

furie. Îmi place mai mult introspecția. Mi-aş dori ca mai mulți bărbați să fie introspectivi.

Sigur, asta făcea Tom cu terapeuta: încerca să-şi înțeleagă resorturile. Kitty îl admira pentru efort. Cu siguranță, nu era uşor.

Pe drumul de întoarcere, se opri la magazinul de bricolaj din Indian Lake să-i ceară sfatul proprietarului despre cum să-şi pregătească pentru iarnă cabana. După ce cheltuise atâția bani şi petrecuse atâta timp cu reparațiile, nu voia să se întoarcă primăvara următoare şi s-o găsească din nou într-o stare degradată.

— Ați aplicat lacul rezistent la intemperii, zise el, încruntându-se de concentrare, şi nu sunt scurgeri pe nicăieri?

— Nu.

— Puteți pune nişte obloane sau scânduri peste ferestre, sugeră el. Streşinile sunt suficient de late încât apa de pe acoperiş să nu se scurgă pe pereți?

Kitty încuviință.

— Vreo cinşpe centimetri.

— Şi cum sunt scurgerile în jurul cabanei? Ar fi bine să evitați să se strângă apă în jurul fundației.

Ea se încruntă.

— De fapt, e o zonă într-o parte unde se face baltă după ce plouă mult. Ce să fac cu ea?

— Uşor. Săpați un şanț ca s-o lăsați să se scurgă.

Avea sens. Kitty îi mulțumi şi se întoarse la cabană ca să înceapă să sape. Cu marginea cazmalei însemnă un canal care ducea în jos de la punctul cel mai adânc al bălții până la malul lacului, la vreo patru metri şi jumătate distanță. Pământul era mâlos de la ploaia din urmă cu câteva zile, iar cazmaua îl desprinse foarte uşor, izbind numai în rădăcini de copaci şi arboret acoperit cu muşchi.

Avea să-i fie dor de lacul Akanabee. „Poate o să-l aduc aici pe Tom la primăvară”, îşi zise ea, apoi adăugă: „Dacă totul merge bine”. Îşi dorea să-i arate acest loc magic.

Poate aveau să închirieze o barcă şi să exploreze golfuleţele. Asta însemna că îl iertase? Nu se mai gândea deloc la Karren Bayliss, aşa că probabil că da.

Deodată cazmaua lovi ceva tare. Presupuse că era o piatră şi încercă să sape în jurul ei, dar la treizeci de centimetri distanţă obiectul încă era acolo, la vreun metru sub pământ. Dădu la o parte pământul de deasupra şi înţelese că lovise cu cazmaua o ladă din lemn de vreo şaizeci de centimetri lăţime. Oare Dmitri o îngropase? Poate era un sipet cu comori care conţinea moştenirile de familie. Kitty era entuziasmată, întrebându-se dacă era pe cale să rezolve misterul ultimilor ani de viaţă ai străbunicului său.

Săpă în continuare de-a lungul marginii lăzii care era mai lungă decât se aşteptase. Stătea în pantă, aşa că fu nevoită să scoată mai mult pământ de lângă partea de sus decât de lângă cealaltă. După ce săpă vreo doi metri de-a lungul lăzii, se auzi un pocnet când cazmaua intră într-un loc cu lemn putred. Folosi lama acesteia pe post de pârghie ca să deschidă un colţ al lăzii şi se aplecă să se uite înăuntru. Văzu ceva rotund, alb-gălbui. Deodată Kitty ţipă înspăimântată când realiză că la ea se uita un craniu de om. Scosese la iveală un sicriu.

Kitty fugi înăuntru, îngrozită în mod iraţional, de parcă scheletul ar fi putut s-o urmărească. Tremură când formă numărul secţiei de poliţie şi le spuse despre descoperirea ei înfiorătoare.

— O să ajungă cineva într-o oră. Nu atingeţi nimic între timp.

Kitty nu suporta să aştepte singură timp de o oră cu un cadavru afară. Îl sună pe mobil pe Bob, îi spuse ce găsise şi îl rugă să vină să aştepte împreună cu ea.

— Vin imediat, zise el. Toarnă-ţi un pahar de ceva tare.

Ea îi urmă sfatul şi îşi turnă un pahar de Chardonnay, apoi rămase înăuntru, cu inima bătând să-i spargă pieptul, până când auzi barca cu motor a lui Bob apropiindu-se de debarcader zece minute mai târziu.

— E acolo, arătă ea din pridvor, şi de îndată ce legă barca, Bob se duse să arunce o privire.

— Măi, să fiu al naibii! strigă el. Sigur, poate să fi fost aici de decenii întregi. Poate e dinaintea lui Dmitri.

— Aşa sper. Trag nădejde că n-o să aflăm că străbunicul meu a fost un ucigaş.

Kitty încerca să vorbească degajat, dar era sufocată de îngrijorare. Oare îl găsise pe Dmitri cineva din trecutul său? Avusese loc o încăierare care degenerase şi fusese forțat să ascundă dovezile?

Când sosiră polițiştii, împrejmuiră zona cu bandă de plastic şi ridicară un cort peste sicriu. Kitty şi Bob stăteau pe debarcader bând vin şi privind echipa de criminalişti, cu costume de protecție peste haine.

— Probabil n-o să poți sta aici cât timp cercetează, spuse Bob. Eşti bine-venită în camera noastră de oaspeți, adăugă arătând spre casa de pe cealaltă parte a apei.

— Mulțumesc, dar probabil o să stau în satul de vacanță. Mă aştept să-mi facă o ofertă bună atât de târziu în timpul sezonului.

Ar fi fost sinistru să doarmă în cabană, chiar şi după ce sicriul avea să fie luat. Craniul acela avea să-i bântuie visele.

Un ofițer veni să-i ia o declarație şi să-i ceară numărul de telefon mobil.

— Vă puteți muta înapoi peste câteva zile, îi spuse el. Se pare că e acolo de ceva timp. Nu vă faceți griji – nu vă arestăm, râse el.

Kitty şi Bob se uitară unul la altul. Li se părea lipsit de respect să glumească. Ea împachetă nişte haine, alimente şi laptopul într-o geantă de voiaj, apoi se duse în satul de vacanță. Cabana la care o trimiseră avea încălzire şi apă caldă şi îşi pregăti o baie fierbinte în seara aceea, prima de care avea parte în câteva luni. Era foarte tulburată de descoperire şi nu putea să nu se întrebe cine fusese îngropat la cabana lui Dmitri. Orice explicație la care se putea gândi implica o fărădelege.

Oare Dmitri avusese duşmani? De asta trăia într-un loc atât de izolat? Îl omorâse pe vreunul dintre aceştia în legitimă apărare? Copiii lui ştiau despre crimă? De asta nu mai păstrau legătura? Telefonul ei zăcea pe masă şi şi-ar fi dorit să sune pur şi simplu acasă şi să discute despre asta cu Tom. Nu putea anticipa ce va spune el, dar ştia că merita să-i asculte părerea. Îi era teribil de dor de el.

Un lucru era cert: oricine ar fi îngropat un cadavru la cabană nu voia ca moartea aceea să fie descoperită, iar Kitty nu-şi putea imagina un motiv nevinovat pentru asta.

Capitolul 49

BROOKLYN
iunie 1934

Când Dmitri le scrise surorilor lui ca să le spună că emigra în America, soțul Verei, Alex, răspunse, întrebându-l dacă nu ar vrea să le reprezinte firma de covoare la New York. Tocmai începuseră să exporte covoare turceşti în America, dar se simțeau exploatați de agentul pe care îl foloseau, iar Alex ar fi fost încântat dacă Dmitri ar fi preluat acest rol. Cunoştea suficient despre afacere din cei doi ani pe care îi petrecuse lucrând pentru ei la Constantinopol.

Dmitri nu era deloc interesat să fie un importator de covoare, dar urma să aibă nevoie de bani ca să-şi instaleze familia, aşa că părea o soluție temporară utilă. Nu se aştepta să-şi câştige existența scriind articole de ziar pe acest continent nou. Engleza pe care o vorbea era acum mai mult sau mai puțin fluentă, dar când încerca să scrie în engleză, cuvintele nu îi veneau. Putea redacta scrisori de afaceri, dar nu putea gândi imaginativ în altă limbă decât rusa.

El şi Rosa găsiră un apartament în Brooklyn şi înscriseră copiii, care acum aveau opt şi nouă ani, la şcoală, în timp ce Dmitri îşi deschise un birou pentru afacerea cu covoare. Editorul său de la Slowo îi dăduse o scrisoare de recomandare pentru un proprietar de editură din New York, pe nume Alfred A. Knopf, despre care se spunea că îi plăcea literatura rusă şi cea europeană, dar el se simțea agitat când venea vorba să îl abordeze şi tot amâna momentul.

— Dmitri, eu nu m-am îndrăgostit de un vânzător de covoare. M-am îndrăgostit de un scriitor strălucit. Trebuie să fii tu însuți, îl convinse Rosa. În plus, sunt sigură că o să vezi că acest domn Knopf a auzit deja de tine şi o să se

bucure să te cunoască.

Dmitri nu era convins.

— Ce-o să spună când o să-i zic că nu scriu în engleză?

Ea ridică din umeri.

— Nu ştiu cum merge treaba în edituri, dar în locul lui, te-aş prezenta unui traducător bun.

Dmitri agoniză scriindu-i o scrisoare lui Alfred Knopf, apoi urmări cutia poştală zile întregi până când sosi un plic cu sigla Knopf.

— Uite! îi arătă Rosei, neputând să-şi reţină entuziasmul. Sigla lor are un ogar rusesc. E un semn. E predestinat.

— Deschide scrisoarea, fraiere, râse ea. Vreau să aud ce zice.

— „Domnul Knopf este încântat să vă primească la ora 15 în data de 4 octombrie în biroul său din clădirea Hecksher, de la colţul 57th Street cu Fifth Avenue", citi Dmitri cu voce tare, înainte să o strângă pe Roşa în braţe şi s-o învârtă prin cameră.

Clădirea Hecksher era un zgârie-nori modern, aproape ca o catedrală cu turla ascuţită din vârf şi cu holul uriaş amenajat în stil art deco. Dmitri îşi spuse numele unei recepţioniste şi se aşeză simţindu-se ridicol de agitat: dacă i se spunea că nu avea să fie publicat niciodată în State, că romanele lui nu erau suficient de bune pentru cititorii lor sofisticaţi, că se amăgise crezând că avea talent?

Nu trebui să aştepte nici cinci minute până să fie luat cu liftul şi condus în biroul domnului Knopf. Un bărbat scund, brunet, cu o mustaţă groasă şi îmbrăcat într-un costum extrem de elegant veni ţopăind din partea cealaltă a camerei şi îl strânse într-o îmbrăţişare de urs.

— Eu sunt Alfred, zâmbi el larg. Sunt onorat să vă cunosc, domnule. *Lovitura de cizmă* e una dintre cele mai curajoase cărţi pe care le-am citit vreodată. Hai, staţi jos. Vă pot oferi ceva de băut? Am votcă rusească.

Două ore mai târziu încă discutau despre literatură,

istorie, politică şi bizareriile firii omeneşti, şi, deşi Dmitri privea lumea prin aburul votcii, ştia că găsise un spirit înrudit. Amândurora le plăceau Tolstoi şi Gorki, Kuprin şi Bunin; amândoi se temeau de extremele politicii, fie ele de dreapta sau de stânga; amândurora le plăceau câinii.

— Orice hotărăşti să mai scrii, eu vreau să public, zise Alfred înainte ca Dmitri să plece. Spune-mi când eşti gata să trimiți şi o să-ți găsesc cel mai bun traducător din New York. Şi dacă vrei un avans, trebuie doar să ceri.

Când Dmitri ieşi în lumina soarelui de seară, fu cuprins de o senzație pe care nu o mai simțise de mult timp. Chiar dacă se afla într-o țară străină, parcă se întorcea acasă.

Dmitri se minună de abilitatea Rosei de a se integra într-un grup social cât ai zice peşte. Sosea de la birou şi găsea bucătăria apartamentului lor din Brooklyn plină de femei care pălăvrăgeau în timp ce copiii lor se jucau în curtea comună de afară.

— Unde le-ai cunoscut pe toate? întrebă el, după ce femeile se îndreptară spre casă.

— Oh, la băcănie, în fața şcolii, ştii tu… zise ea dând lejer din mână.

Aveau invitații la cine la care fiecare venea cu mâncare de acasă, la mese de Ziua Recunoştinței, la sărbători de Ziua Americii şi grătare de vară, la care copiii erau mereu bine-veniți. Nu erau oameni pe care Dmitri i-ar fi ales în mod normal să-i fie prieteni, dar aveau suficiente lucruri în comun cât să petreacă o seară agreabilă. O privea deseori pe Rosa cum socializa la câte un eveniment şi se minuna de abilitatea ei de a înflori în această societate nouă, rămânând totuşi ea însăşi. Înaintând în vârstă, nu-şi temperase deloc stilul extravagant; ba chiar hainele ei deveniseră mai colorate în această țară nouă şi încă avea o tunsoare scurtă, băiețească. Dmitri îi cumpără o maşină de cusut Singer când împlini patruzeci de ani şi ea îşi cusu rochii noi cu viteza fulgerului, făcându-le

adesea haine şi prietenelor.

El ştia că Rosei îi era dor de familia ei şi că fusese o despărțire dureroasă să traverseze oceanul spre acest continent nou, dar ea nu se plânsese nici măcar o dată. Nikolai şi Marta învățau engleza mai repede decât se aşteptaseră, şi vorbeau deja cu accent american. Le plăceau benzile desenate cu Superman şi Flash Gordon şi fiecare avea echipa lui preferată de baseball. Totul ar fi mers perfect, se gândi Dmitri, doar că părea să nu poată să înceapă lucrul la un nou roman. Sentimentele puternice care îi inspiraseră cărțile anterioare pur şi simplu nu existau. Poate era din cauză că se simțea mulțumit. Oare trebuia să fie nefericit ca să scrie?

În 1936, se mutară în Albany, la peste 200 de kilometri la nord de New York City, unde Dmitri îşi putea permite o casă cu trei dormitoare, cu o grădină spațioasă proprie, şi în câteva luni Rosa îşi făcu un nou cerc de prieteni. Mama şi sora ei sosiră mai târziu în acelaşi an, Dmitri sprijinindu-le imigrarea, şi se mutară într-o casă nu departe de a lor. Nikolai şi Marta erau încântați şi fugeau deseori în vizită la bunica, din motive pe care Dmitri nu le putea înțelege. El o găsea rece şi neprietenoasă, dar copiii păreau să o adore.

Uneori Dmitri se oprea şi îşi privea copiii şi se întreba cine erau. Când fuseseră mici, îi fusese uşor să vadă ce îi motiva, fiindcă aveau emoțiile pe față: „Vreau jucăria aia şi se joacă Nikolai cu ea”; „Sunt obosită şi chiar trebuie să dorm, dar vreau să rezist în speranța că îmi mai spui o poveste”. Dar acum, intrând în adolescență, deveniseră persoane independente care învățaseră să spună minciunele, să aibă secrete şi să se revolte împotriva autorității lui.

— Zi mersi, taică-meu te-ar fi bătut cu biciul pentru aşa ceva, îi spuse el lui Nikolai, care se smiorcăia după ce încasase o palmă peste cap pentru că folosise un limbaj vulgar.

— Atunci taică-tău a fost un tâmpit! strigă Nikolai printre lacrimi, iar Dmitri nu putu să nu-i admire curajul în timp ce-l lovea drept pedeapsă cu palma peste picioarele goale.

Rosa nu îi lovea niciodată, dar Dmitri ştia că trebuie să-i apere de propria impulsivitate ca să nu intre în belele când aveau să mai crească. Nu i-ar fi bătut niciodată cu biciul, cum îl bătuse tatăl său, dar orice copil trebuia să fie disciplinat ca să ştie unde-i e locul, pentru binele lui.

Invadarea țărilor vecine de către Hitler şi izbucnirea unui nou război la doar douăzeci şi unu de ani după ultimul îl aruncă brusc pe Dmitri într-o depresie puternică. Nu îi venea să creadă că lumea nu trăsese nişte învățăminte de pe urma măcelurilor în masă care avuseseră loc în tranşee. Nu înțelegea de ce niciun asasin nu se strecura pe cordoanele care îl înconjurau pe Führer ca să pună capăt suferinței lumii. Era îngrijorat că nu avea să mai fie în stare să-şi întrețină familia dacă blocadele navale aveau să împiedice importul de covoare. Deodată, nu mai văzu nicio bucurie în viața care îi păruse înainte atât de luminoasă; era ca şi cum fusese coborât un oblon care făcuse să arate totul întunecat şi lipsit de speranță. Oamenii erau intrinsec răi în lumea întreagă, de la Gărzile Roşii care îi măcelăriseră pe Romanovi până la *Sturmabteilung* în cămăşile lor brune, care trimiteau evreii şi comuniştii să trăiască în ghetouri segregate.

Rosa făcea tot posibilul să îl țină pe linia de plutire, rămânând veselă ca de obicei şi cerând nimic altceva decât prezența lui. El se simțea vinovat că fusese un partener atât de prost pentru ea; petrecuse primii zece ani cu ea visând la altă femeie, iar acum nu era decât o povară căreia i se părea greu să se dea jos din pat dimineața. Marta era prea interesată de băieți pentru o fată tânără ca ea şi când o închidea în camera ei, ea ieşea pe geam; Nikolai nu rata nicio ocazie să se certe cu el. Tot ce spunea sau făcea era greşit în ceea ce îi privea pe copiii

lui.

După ce America intră în război în Europa şi în Pacific deopotrivă, Dmitri se cufundă şi mai adânc în depresie şi încetă să mai meargă la lucru. Nu părea să aibă sens să se ducă, de vreme ce aveau numai livrări ocazionale pe care să le proceseze. Alex continua să îi trimită bani, ceea ce îl făcea pe Dmitri să se simtă inutil – un bărbat adult care nu-şi putea întreține propria familie –, dar nu îşi permitea să-i refuze. Îşi petrecea zilele cufundat în lectura ziarelor sau ascultând reportaje despre război la radio şi deseori nu se obosea să se schimbe de pijama. Era prea bătrân să mai lupte, şi nu mai era de folos lumii.

Uneori scotea jurnalul Tatianei din geamantanul maro vechi unde încă îl păstra, cel pe care îl adusese cu el din Istanbul în 1922. Când îi citea descrierea acelor ultime zile în Casa Ipatiev, îşi amintea încă o dată că nu reuşise să o salveze, iar asta îl făcea să se simtă mai inutil ca oricând. Seara bea până îşi pierdea cunoştința sau i se făcea greață, apoi suferea dimineața următoare. După o noapte de băut în Berlin în zilele de altădată, îşi simțea doar capul puțin greu, dar acum mahmurelile îl terminau. Un simptom al vârstei.

Până atunci, Dmitri luase trenul spre New York o dată sau de două ori pe an ca să ia prânzul cu Alfred Knopf. Acestea erau întotdeauna ocazii conviviale la cele mai mari restaurante din oraş – Waldorf, Barbetta, exclusivistul 21 Club – iar mesele durau de la douăsprezece şi jumătate până la patru sau cinci după-amiaza, când deja se consumase o cantitate mare de alcool, iar Dmitri trebuia să se împleticească până la gara Grand Central ca să ia trenul înapoi spre casă. Secretara lui Alfred telefona cu trei săptămâni în avans ca să aranjeze aceste prânzuri, dar când sună în martie 1942 ca să stabilească o dată, Dmitri îi spuse că nu avea să poată veni.

— Domnul Knopf va fi dezamăgit. Ce motiv să îi dau?

— Spune-i doar că nu pot trece cu vederea o asemenea

cheltuială într-o vreme în care lumea a luat-o razna. Sunt sigur că o să înțeleagă.

O oră mai târziu, când Alfred sună personal, Dmitri refuză să răspundă. Rosa închise uşa de la bucătărie, dar el o auzi explicând că era deprimat din pricina războiului pentru că îi aducea prea multe amintiri din trecut. Ea promise că avea să-l convingă să dea un telefon şi să stabilească o nouă dată pentru prânz atunci când avea să se simtă în stare.

Săptămâna următoare un camion opri în fața casei şi un curier bătu la uşă.

— Am un dar de la domnul Knopf, îl auzi Dmitri spunându-i Rosei.

Se ridică să se uite pe geam şi văzu un borzoi, un ogar rusesc, exact ca acela din sigla editurii. Era negru cu blana interioară albă şi țopăia ca un cățeluş. Îi veni să plângă la gândul că editorului american îi păsa suficient de mult încât să-i trimită un dar atât de potrivit.

Rosa îl chemă, iar el ieşi în pridvor şi se ghemui să privească puiul. Era un animal frumos, cu ochi inteligenți şi un cap mic, cu o blană ca mătasea, iar curba splendidă a coapselor îi dădea acea siluetă celebră. Era mascul, observă el. Puiul îl linse pe față, iar el simți cum o bucățică minusculă din gheața din lăuntrul lui începea să se topească.

— Malevici, zise el. Am să-i spun Malevici.

Dmitri nu era genul de bărbat care să aibă mulți prieteni: Malevici îi fusese cel mai apropiat prieten în timpul primului război, iar Alfred îi era cel mai apropiat în timpul acestuia nou. Îi scrise ca să-şi exprime recunoştința eternă şi făgădui că în curând avea să se simtă suficient de bine pentru acel prânz.

Darul schimbă multe lucruri: Dmitri trebuia să iasă de două ori pe zi ca să-l scoată pe Malevici la plimbare, iar în timpul acelor plimbări începu să-şi analizeze depresia şi încercă să o înțeleagă. Era un fel de boală, ca rujeola, care îi bloca funcționarea creierului? De ce venea tot ce

era rău în prim-plan, astfel încât activitățile de care se bucurase până atunci nu îi mai făceau nicio plăcere? Care era povara care îi făcea picioarele să se târşâie, care făcea din spălatul pe dinți sau pieptănat un efort prea mare? Era deznădejdea, înțelese el. Cumva îi fusese ucisă orice speranță legată de viitor, dar felul necomplicat în care Malevici se bucura de viață îi readusese un licăr de lumină.

Începu să scrie un roman despre un bărbat care trece printr-o perioadă de melancolie care se transformă într-o depresie în toată puterea cuvântului şi care îl determină să încerce să se sinucidă. În loc de cățel, personajul lui Dmitri era salvat de secretara lui, o femeie tânără cu o înfățişare excentrică şi cu o fire veselă, ale cărei gânduri întâmplătoare despre univers fură esențiale pentru ajustarea conexiunilor defecte din creierul său, astfel încât să poată spera din nou. Secretarei din roman îi dădu numele de Gloria, dar în esență, ea era un omagiu adus Rosei.

Capitolul 50

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
7 octombrie 2016

La trei zile după descoperirea cadavrului, veni un detectiv să o viziteze pe Kitty în satul de vacanță. Era un bărbat înalt, cu ochi prietenoşi, îl invită să ia loc pe canapeaua înflorată, iar ea se aşeză pe un scaun la masa din lemn de pin.

— Trebuie să vă pun nişte întrebări legate de străbunicul dumneavoastră, începu el, scoțând un carnet şi scotocind prin servietă după un pix.

— Ați identificat cadavrul? îl întrerupse Kitty.

El deschise pixul apăsându-l pe brațul canapelei înainte să răspundă:

— Era o femeie în vârstă de peste şaptezeci de ani când a murit, iar legiştii nu au găsit urme de oase rupte sau răni de glonț. Ei cred că ar fi putut fi îngropată în urmă cu vreo patruzeci de ani, deşi nu e o ştiință exactă.

Se opri să o lase să asimileze cele spuse.

— Străbunicul dumneavoastră a cumpărat cabana în 1956, aşa că pare probabil că era proprietarul casei în momentul în care a fost îngropat cadavrul.

— Oh, Doamne!

Deci, Dmitri putea fi responsabil. Era cea mai mare temere a sa.

— Am verificat să vedem dacă putea fi partenera lui, Rosa – străbunica dumneavoastră –, dar se pare că a murit în 1955 şi e îngropată într-un cimitir din Albany.

— Deci, el a cumpărat cabana un an mai târziu. Poate că a vrut să fie singur.

Şi-l imagina acolo, copleşit de durere, introspectiv, ducând o viață liniştită, însă următoarele cuvinte ale detectivului îi spulberară această imagine.

— Ați auzit vreodată de o femeie pe nume Irena

Markova?

Kitty încuviință.

— A fost traducătoarea ultimelor romane ale lui Dmitri. O pomeneşte în secțiunea de mulțumiri.

— Am verificat conturile lui Dmitri şi se pare că a făcut plăți lunare către Irena Markova din 1948 până în 1975. Sume destul de substanțiale. Nu ați auzit niciodată nimic despre ea, poate de la mama sau bunica dumneavoastră?

Kitty scutură încurcată din cap.

— Poate că mai făcea şi alte traduceri pentru el. Sau poate îi era secretară.

— Ne-am gândit la asta. Am verificat registrele afacerii cu covoare de import la care a lucrat Dmitri Iacovlevici după sosirea în Statele Unite, dar nu a existat nicio angajată cu numele acesta.

Kitty era uimită.

— A lucrat la o afacere cu covoare de import? N-am ştiut asta până acum.

— S-a retras din activitate în 1951, când a împlinit şaizeci de ani. La vremea aceea era relativ înstărit, fiindcă apăruse ecranizarea romanului său *În lumina palidă a zorilor*, iar el a primit un procent din încasări. Încasările acelea şi ce a câştigat de pe urma continuării, *Spre asfințit,* i-au oferit o viață confortabilă până la sfârşitul zilelor.

Kitty era buimacă. Să se considere jurnalistă? Încercase să afle ceva despre Dmitri toată vara şi nici măcar nu dăduse peste faptul că două dintre romanele lui fuseseră ecranizate. I se păru şi mai uimitor că nimeni nu îi povestise despre el în copilărie. Deseori stătea şi se uita la filme vechi în serile de sâmbătă cu mama, tata şi bunica Marta. De ce nu amintise niciunul dintre ei de legătura familiei cu filmele?

— Văd că sunteți surprinsă, continuă detectivul, aşa că probabil nu ne veți putea ajuta să umplem spațiile goale din povestea de viață a Irenei Markova. Ştim că a venit în State din Cehoslovacia în anul 1948 şi că s-a stabilit în

Albany, dar nu există nicio înregistrare a decesului său în țară. Am luat legătura cu fiica ei vitregă, Hana Markova, care locuieşte într-un oraş pe nume Brno – detectivul pronunță „Bărno”. Am găsit-o folosind adresa din actele de imigrare ale Irenei, dar ea spune că nu a mai auzit nimic de ea după 1948.

— Credeți că Irena Markova este cea care a fost îngropată la cabana mea?

Era groaznic să se gândească la cadavru ca la o persoană cu un nume, o identitate, cineva cu rude în viață care s-ar fi întristat la auzul veştii morții ei.

— E doar o posibilitate, spuse detectivul. Poate vom reuşi să o identificăm pe baza datelor stomatologice sau dacă găsim vreo rudă de sânge care să ne dea o mostră de ADN. Dar ar putea fi cu totul altcineva. Poate e o străină îngropată acolo fără ştirea străbunicului dumneavoastră şi atunci n-o vom putea identifica niciodată.

Kitty scutură capul uluită.

— Îmi pare rău că nu vă pot fi de ajutor, dar se pare că ştiți mai multe decât mine despre familia mea. Dmitri deja nu mai păstra legătura cu Marta când a murit şi nu am idee de ce.

— Cu asta nu vă pot ajuta, zise detectivul consultându-şi notițele. Fiul lui Dmitri, Nikolai, a murit la vârsta de patruzeci şi cinci de ani de ciroză hepatică. Marta s-a mutat în Anglia în anul 1958 şi nu ştim ce a făcut după aceea.

— Ciroză! se alarmă Kitty. Deci, era alcoolic?

— Nu neapărat – dar cred că asta e cea mai frecventă cauză.

„Oh, Doamne, asta înseamnă că am alcoolismul în gene”, îşi dădu seama Kitty. Ştia că băuse mult prea mult vara aceea. Trebuia să aibă mai multă grijă.

— Oricum, sunteți liberă să vă mutați înapoi în cabană, zise detectivul.

Se ridică şi îi dădu o carte de vizită.

— Sunați-mă dacă vă gândiți la orice ar putea fi relevant.

— Înainte să plecați… ar fi posibil să mă puneți în legătură cu Hana Markova? Mi-ar plăcea tare mult să vorbesc cu ea.

Detectivul îi aruncă o privire tăioasă.

— Nu cred că ar fi potrivit, date fiind circumstanțele, nu credeți?

Abia atunci își dădu seama că poliția chiar îl cerceta pe străbunicul ei pentru crimă. Să fie adevărat? Oare îl judecase greșit în tot acest timp? Poate fusese implicat în asasinarea Romanovilor, iar această femeie, Irena Markova, îl șantaja, amenințând să-l dea în vileag. Poate o omorâse ca s-o reducă la tăcere.

Ar fi fost înfiorător să afle că avea genele unui criminal, dar, într-un fel sau altul, Kitty era hotărâtă să afle adevărul.

Capitolul 51

ALBANY, STATUL NEW YORK
1947

Dmitri fu uluit de succesul celui de-al patrulea roman al său, *În lumina palidă a zorilor,* şi încă şi mai uluit când fură cumpărate drepturile de ecranizare. Nu era romanul său preferat, cu accentul său întunecat despre depresie în contrast cu comedia excentricei şi bizarei Gloria, dar cititorii păreau să se identifice cu volumul. Primi sute de scrisori de la oameni care îi povesteau propriile lupte cu depresia. Copiii plecaseră amândoi la facultate, aşa că Rosa avea timp să răspundă la scrisori pe post de secretară neoficială. Dmitri fu invitat la Hollywood să viziteze studioul cinematografic, dar refuză. Nu simţea nevoia să-şi protejeze munca în acest mediu nou; lasă producătorii să facă cum vor. Când ieşi filmul, recunoscu puţin din el ca fiind al lui, dar cecul substanţial din contul lui bancar era bine-venit.

În lumina palidă a zorilor nu avu succes doar în America, fiind tradus în mai multe limbi europene, iar editorii săi din străinătate cumpărară rapid drepturile pentru continuarea lui, *Spre asfinţit.* În toamna lui 1947, agentul său îl întrebă dacă ar fi dispus să plece într-un turneu de trei săptămâni în şase oraşe din Europa ca să-şi promoveze cărţile. Ar fi vrut ca el să meargă la Londra, Paris, Geneva, Milano, Viena şi Praga, să ţină un discurs în fiecare oraş şi să dea autografe.

Dmitri era reticent.

— Cine mai are bani de cărţi după război?

— Ai fi surprins să vezi cât de mulţi, îi spuse agentul. Mai ales pentru cartea ta, datorită poziţiei antinaziste pe care ai luat-o la începutul anilor 1930.

Dmitri detesta agitaţia şi era jenat de aroganţa de a sta pe o scenă şi a vorbi despre scris de parcă era vreun

expert.

— Dar *eşti* un expert! exclamă agentul. Cititorii vor să ştie cum îți vin ideile, vor să ştie despre procesul de scriere.

Ezitarea lui îl amuza pe Alfred Knopf.

— Nu te obligă nimeni, desigur, dar de ce nu? Tot ce trebuie să faci e să petreci vreo oră în fiecare oraş, unde o să se dea pe lângă tine o mulțime din cei mai înfocați admiratori ai tăi.

Dmitri fu de acord în cele din urmă, când îşi dădu seama că ar fi fost uşor să lege un drum la Istanbul să le vadă pe surorile lui. Le vizitase de câteva ori când locuise la Berlin, dar nu le mai văzuse de când se mutase în America.

— Vino cu mine, o rugă pe Rosa. Meritäm o vacanță.

Ea scutură din cap, simțind un fior, iar Dmitri înțelese ce voia să spună. Mai multe dintre rudele şi vechii ei prieteni muriseră în lagărele de concentrare ale lui Hitler şi, deşi turneul lui nu avea să-l ducă în Germania, ea nu suporta să se întoarcă în Europa. Pentru ea, întreg continentul fusese maculat de antisemitism.

— Ar fi bine să rămân aici în caz că au copiii nevoie de mine, se scuză ea. Nu sunt atât de independenți pe cât au impresia.

Îi cumpără lui Dmitri câteva costume şi cămăşi elegante, pantofi negri lucioşi, un pardesiu gri-deschis şi o pălărie fedora, şi îl ajută să împacheteze. El simți o împunsătură în inimă când veni taxiul să-l ducă la gară. Avea să-i fie dor de Rosa. Viața era mai bună cu ea în preajmă.

Capitolul 52

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
octombrie 2016

De îndată ce plecă detectivul, Kitty luă laptopul şi se duse la cafenea să folosească internetul de acolo. Încă o dată era singurul client, şi nu se mai servea mâncare, fiindcă goliseră magaziile, pregătindu-se să închidă peste iarnă.

Deschise laptopul, căută *În lumina palidă a zorilor* şi apărură imediat rezultatele pentru film. În rolurile principale jucaseră William Holden şi Ann Blyth, iar filmul avusese premiera în 1948. O imagine îl prezenta pe el stând pe o stâncă lângă mare, cu o expresie sumbră şi serioasă, în timp ce ea poza într-o fustă cu volane şi imprimeu tropical, un sutien din coji de nucă de cocos şi o pălărie uriaşă de soare.

Filmul *Spre asfinţit* apăruse în 1950 cu aceiaşi doi actori în rolurile principale, de data aceasta prezentaţi în echipament de camping, deşi Ann Blyth s-ar fi chinuit să intre într-un cort purtând acea fustă foarte strâmtă cu carouri şi acel pulover în nuanţe neasortate de roz ţipător, verde limetă şi mov. Trebuia să încerce să găsească filmele şi să le vadă, deşi bănuia că nu ar fi rezistat testului timpului.

Apoi deschise contul de e-mail şi tresări când văzu numeroasele mesaje de la Tom. Ar fi trebuit să-i scrie şi să sugereze să se întâlnească după ce se întorcea. Îl pedepsise îndeajuns.

Mai întâi, îi scrise editoarei de la Random House, întrebând-o dacă aveau vreo informaţie despre Irena Markova, traducătoarea străbunicului ei. O putea lumina cu privire la acele plăţi lunare? Apoi intră pe site-ul de genealogie pe care îl folosea şi întrebă cum să dea de cineva din Brno, Republica Cehă, dând toate detaliile pe

care le avea. Din experiența ei, oamenii de pe forumurile de genealogie făceau mari eforturi să se ajute unii pe alții.

Se lăsă pe spate să-şi soarbă cafeaua, întrebându-se dacă mai era ceva ce putea face pentru a afla informații despre Irena Markova. Observă că e-mailul ei către Random House nu se trimitea, ci rămăsese în dosarul de mesaje în curs de expediere, în timp ce rotița în culorile curcubeului se învârtea iar şi iar, sugerând că nu funcționa conexiunea. Apăsă butonul „Trimitere/Primire toate" şi deodată se schimbă ceva. Se trimise mesajul către Random House, şi apoi altul, cel din dosarul de schițe, mesajul furios către Tom.

— Nu! strigă ea, încercând prea târziu să apese ca să-l oprească în timp ce acesta dispărea în eter.

O secundă mai târziu apăru în dosarul cu mesaje trimise. „Oh, Doamne, ce-am făcut?" se gândi Kitty. Acum trebuia să scrie ca să-şi ceară scuze pentru sarcasm.

Avionul ei pleca pe 14 octombrie, miercurea următoare, şi sosea în Londra în zorii zilei de 15, aşa că bănuia că s-ar fi putut întâlni cu Tom în seara aceea. Avea să fie afectată de decalajul de fus orar, totuşi. Poate trebuia să stea la o prietenă şi să aştepte până la sfârşitul săptămânii.

În timp ce ezita, sosi un e-mail. Era de la Tom şi avea titlul: „Dacă nu mă mai iubeşti, te rog doar să-mi spui..."

Nu era niciun text înăuntru. Ochii i se umplură de lacrimi. Nu era corect să-l pedepsească astfel. Tastă un răspuns scurt: „Sosesc joia viitoare. Ne vedem la 6 seara în foişorul pentru fanfară".

Era un loc din parcul din apropierea casei unde se întâlneau înainte să locuiască împreună. Ea dădea fuga acolo, cu stomacul fremătându-i de entuziasm, disperată să-l vadă iar, deşi abia se despărțiseră în dimineața aceea. Deodată, la gândul întâlnirii apropiate, simți acelaşi freamăt de anticipare.

Capitolul 53

EUROPA
toamna lui 1947

La sosirea în Londra, Dmitri se simți ruşinat să realizeze cât de mult fuseseră protejați americanii de impactul războiului. Acasă nu suferiseră greutăți fizice, dar aici se vedeau gropi uriaşe între clădiri, unde rachetele distruseseră casele oamenilor, lăsând străzi întregi ca nişte guri cu dinți lipsă. Hotelul din centrul Londrei la care se cazase era părăginit şi decolorat, cu electricitate pe care nu te puteai baza şi apă caldă strict limitată. Mâncarea era oribilă: tocane unsuroase cu carne de origine necunoscută care îți rămânea între dinți, servită cu nişte cartofi fierți fazi. Mirosul de varză umplea holurile. Era bucuros că îşi adusese propria cafea, deşi nu avea acelaşi gust amestecată cu laptele praf care i se oferea în loc de lapte proaspăt.

La Paris oamenii mureau de foame. Femeile se vindeau la colț de stradă, în timp ce copii zdrențăroşi se agățau de picioarele lor. Când strigau tarifele, Dmitri îşi dădu seama că ar fi putut solicita serviciile unei prostituate pentru echivalentul a mai puțin de un dolar, dacă ar fi avut chef. În schimb, le întindea bani celor pe lângă care trecea, iar ele mormăiau mulțumiri fără să-i întâlnească privirea. Cine era el să creadă că putea scrie despre depresie? Oamenii aceştia o cunoşteau mult mai bine decât el.

În fiecare oraş ținea câte un discurs în fața mulțimii, de obicei în jur de cincizeci de suflete, apoi le răspundea la întrebări. Ce părere avea despre filmul *În lumina palidă a zorilor*? „Nu comentez”, spunea el stârnind râsul general. *Lovitura de cizmă* fusese într-adevăr o carte antifascistă, aşa cum s-a crezut la vremea respectivă? „Aceasta a fost cu siguranță intenția mea”, spuse el, „dar sper că poate fi citită ca o diatribă împotriva oricărei forme de control

statal opresiv". Cum se simțea când criticii îl comparau cu compatriotul său Vladimir Nabokov? „Nu ştiam acest lucru, dar aş fi extrem de flatat dacă ar fi adevărat."

Se vindeau câteva exemplare ale cărților sale, apoi era scos de obicei la cină de editorul său local, plus soția acestuia. Dmitri nu se simțise niciodată în largul său discutând cu străinii, în ciuda tuturor lecțiilor pe care le învățase de la Rosa de-a lungul anilor. Se chinuia cu aceşti editori străini, cu toții vorbind o limbă care nu era cea maternă, discutând despre cărți pe care el nu le citise, şi îşi dorea ca Rosa să fi fost acolo fiindcă ea ar fi făcut conversația să curgă lin.

Partea lui preferată din turneu o reprezentau drumurile lungi cu trenul între oraşe, când putea privi pe geam muncitorii de la ferme care strângeau recoltele, sătucuri cu piețe aglomerate şi biserici care îşi pierduseră turlele în război, păduri întinse la poalele versanților unor lanțuri muntoase care aveau deja câte o pojghiță de zăpadă pe culmi, deşi era abia începutul lui octombrie. Era vremea contemplării.

Nu mai avea nicio dorință să locuiască în Europa. America îl primise cu brațele deschise şi spera ca amestecul etnic şi Constituția să împiedice orice partide politice extremiste să preia puterea, aşa cum se întâmplase în Rusia şi Germania. Observase sentimente antiruseşti în presă – în principal comentarii privind teritoriile pe care le ocupaseră în haosul de după război şi temeri că ideile comuniste s-ar putea răspândi de cealaltă parte a Atlanticului –, însă acestea nu îl îngrijorau pe Dmitri, fiindcă era de acord cu ele. Ura sa față de comunism era mai înverşunată ca oricând.

Era neliniştit din pricina ultimei opriri din turneu, la Praga, deoarece cu un an înainte Partidul Comunist obținuse treizeci şi opt la sută din voturi. „Ce era în capul cehilor?" se întreba el. Nu auziseră de simulacrele de procese sovietice şi de execuțiile în masă, de lagărele de muncă silnică din Siberia, de poliția secretă care te aresta

pentru nimic mai mult decât o privire piezişă într-un moment nepotrivit? De ce îl invitaseră pe el, un critic cunoscut al regimului sovietic, să țină un discurs acolo? Putea fi o capcană?

Editorul său ceh îl aşteptă la gară şi păru agitat când luară un taxi spre hotel.

— Vor fi spioni ai Ministerului de Interne la discursul dumneavoastră din seara asta, aşa că aş sugera să evitați să discutați politică. Nu vrem să fie arestat un autor american celebru în timp ce se află în grija noastră.

Râse scurt, ca şi cum încerca să diminueze importanța subiectului, dar Dmitri văzu privirea speriată din ochii bărbatului şi îi aminti de Rusia anului 1917, când nu puteai fi sigur de simpatiile nimănui cu care vorbeai.

— Nu am de gând să discut despre politică, dar în celelalte oraşe publicul meu m-a întrebat invariabil ce părere am, zise Dmitri.

— Aici nu vă vor întreba aşa ceva, răspunse editorul dând din cap.

Discuția din seara respectivă avu loc la cafeneaua Slavia, un local art deco aflat pe malul râului Vltava, cu vedere către castel. Era celebru ca loc de întâlnire al intelectualilor din Praga, de pildă Franz Kafka şi Karel Čapek, dar publicul lui Dmitri păru format dintr-un amestec de studenți îmbrăcați sărăcăcios şi doamne în vârstă, dintre care una ținea un cățel în poală. Dmitri spera că acesta nu avea să-l întrerupă schelălăind. Într-o parte a încăperii stăteau doi bărbați îmbrăcați în pardesie lungi şi închise la culoare. Din felul ostil în care îl priveau, îşi dădu seama că erau de la poliția secretă. Amintiri nedorite îl copleşiră şi se grăbi să ajungă la pupitru ca să-şi înceapă discursul. Avea bilet la trenul spre Istanbul în dimineața următoare şi dintr-odată ardea de nerăbdare să se îmbarce.

Vorbi despre literatura rusă care îi modelase gusturile literare, despre modul în care propriile experiențe de viață i se insinuau în scris, despre influența Americii, cu

filmele, restaurantele fast-food şi reclamele omniprezente care duceau la o cultură a consumului şi la o generație de copii care nu mai erau mulțumiți cu viețile pe care le duseseră părinții lor.

Când termină, întrebările începură să curgă. Câte ciorne avea fiecare roman? Se auziră exclamații când răspunse: „Vreo douăzeci". Începuse vreo carte nouă în continuarea la *Spre asfințit*? „Nu încă", răspunse el, explicând că nu putea scrie la comandă, ci trebuia să aştepte inspirația. Bărbații în haine închise la culoare stăteau lipsiți de orice expresie.

După ce i se puse şi ultima întrebare, Dmitri anunță că avea să dea autografe la o masă din colț. Un ospătar îi aduse un pahar de vin dulce şi o prăjitură cu frişcă, iar el semnă douăzeci şi una de cărți – mai multe decât vânduse la oricare dintre celelalte întâlniri ale sale cu cititorii din Europa. Cehilor le plăcea literatura, cugetă el.

Semnase ultima carte, iar Dmitri îşi sorbea vinul, aşteptând să-şi ia rămas-bun de la editor, când o umbră îi acoperi masa.

— Bună, Malama, rosti o voce suavă.

Capitolul 54

PRAGA
octombrie 1947

Lui Dmitri i se făcu pielea de găină. Ridică privirea şi era ea. Tatiana. Chiar ea, după atâtea decenii.

Nu putea vorbi, dar îi dădură lacrimile. Îşi apăsă ochii cu pumnii în încercarea de a le opri.

— Ar trebui să plecăm de aici, zise ea în rusă. Hai cu mine.

Când Dmitri se ridică, genunchii aproape îi cedară. Tatiana îl luă de braţ şi îl conduse pe o stradă lăturalnică până în Oraşul Vechi. Niciunul nu vorbi, dar Dmitri inspiră aerul rece al nopții adânc în plămâni încercând să se liniştească, ştergându-şi pe furiş ochii. Ea coborî câteva trepte care duceau la uşa de lemn a unui bar aflat într-o pivniță. Era întuneric şi linişte înăuntru, cu numai alți trei clienți. Ocupară o masă dintr-un colț şi îi cerură chelneriței să le aducă două pahare cu vin roşu.

— Eşti chiar tu? şopti Dmitri, privindu-i lung chipul. Arăta aproape exact la fel, cu excepția unei linii adânci între sprâncene şi a unor riduri mici, ca nişte cicatrice simetrice, de o parte şi de alta a gurii. Părul ei lung era prins la ceafă într-un coc de modă veche.

— Am adus ceva ca să fii sigur că sunt eu, zise ea, şi scotoci în buzunar până scoase medalionul cu pietre prețioase pe care îl pusese pe Fabergé să-l facă pentru Ortipo.

— Cum ai putut să crezi că...? începu el, cu inima strânsă.

— Am auzit că au fost multe persoane care au pretins că sunt surorile sau fratele meu şi n-aş fi putut suporta să nu mă crezi.

Glasul el era acelaşi dintotdeauna, catifelat şi grav. El scutură capul uimit.

— Te-aş fi recunoscut oriunde. Nu te-ai schimbat deloc.

— Oh, ba da, zise ea ridicând o sprânceană. Sigur că da. Şi tu la fel. Se uită la chipul lui ridat, la linia părului care se retrăgea, cu un zâmbet afectuos. Cred că eşti mai chipeş ca oricând.

Dmitri simți cum îi dau lacrimile din nou şi clipi iute. Sosi vinul şi ei ridicară paharele unul către celălalt într-un toast tăcut, apoi băură, iar el fu recunoscător pentru căldura care-i cobora pe gât în jos.

— Ți-am citit toate cărțile, zise ea. Sunt minunate. Aş fi ştiut că sunt ale tale indiferent ce nume ai fi pus pe copertă.

Volumele fuseseră publicate sub numele de Dmitri Iacovlevici.

— De ce nu ai luat legătura cu mine mai devreme? întrebă el. Puteai să le scrii editorilor mei. Mi-ar fi trimis scrisoarea.

— Am descoperit că eşti scriitor abia înainte de război. Am văzut un articol de ziar, cu o fotografie neclară alături, şi nu mi-a venit să cred. Mi se spusese că ai fost ucis la Țarițîn în 1919, aşa că şocul meu a fost asemănător cu al tău în seara asta. Am dat fuga să-ți cumpăr cărțile imediat şi când am citit *Iubire fără sfârşit*... Oftă adânc. A fost ca şi cum sufletul tău îmi vorbea dintre pagini.

— Era o scrisoare de dragoste pentru tine, spuse el. M-am rugat să o citeşti într-o zi.

Chipul Tatianei se lumină.

— Serios?

— Sigur că da. Of, mi-aş dori să-mi fi scris atunci.

Chipul ei se întunecă.

— Anii de sub ocupație au fost grei. Germanilor le-aş fi stârnit bănuiala dacă aş fi încercat să-i scriu autorului cărții *Lovitura de cizmă* la o adresă din New York. Au fost executați oameni pentru mai puțin.

Un spasm de durere îi strâmbă gura şi deodată Dmitri

nu mai suportă nicio discuție de complezență. O luă de mână şi se uită în ochii ei.

— Eşti bine, Tatiana? E totul în regulă?

Ea râse scurt.

— Nu, nu prea.

Se străduia să se stăpânească, dar chipul o trăda, la fel cum se întâmpla când era mai tânără.

— Dar acum, că te văd pe tine, sunt mai mult decât bine.

Un suflu al iubirii pentru ea îl izbi pe Dmitri dintr-o parte de parcă ar fi fost lovit de un val uriaş în ocean, ca şi cum cineva i-ar fi răsturnat scaunul de sub el. Îşi simțea fața arzând şi abia mai putea respira. Dragostea pe care o simțea era la fel de mare şi de copleşitoare cum fusese în noaptea în care se căsătoriseră la Sankt-Petersburg, în noaptea în care ea dispăruse din cabana lui din Ekaterinburg. Cum se putea aşa ceva, când trecuseră mai bine de treizeci de ani de când se văzuseră ultima oară? Urechile îi țiuiau. Se întrebă dacă nu cumva avea un atac de cord. Apucă paharul cu vin şi luă o gură, apoi alta, tânjind ca amețeala să-i potolească emoțiile dezlănțuite.

Tatiana aşeză o mână peste a lui şi îl întrebă zâmbind:

— Ai vrea să-ți sprijini fruntea de fruntea mea ca să ştim fiecare ce gândeşte celălalt?

El o luă pe după umeri şi se aplecă în față până când capetele li se atinseră. Mirosea altfel acum. Nu a iasomie, ci a un parfum mai tare, mai femeiesc. Dmitri fu copleşit de dorință, provocându-i o erecție. Era extraordinar de erotic să stea în acel bar întunecat cu frunțile lipite una de alta.

Şi Tatiana părea să simtă la fel, fiindcă întrebă încet:

— Să mergem la tine la hotel?

El încuviință şi se ridicară amândoi imediat, lăsând restul de vin pe masă.

Dmitri era agitat când făcu dragoste cu Tatiana pentru

prima dată. Se simți ruşinat când se dezbrăcă, înfricoşat că avea s-o dezamăgească. Întinse mâna şovăitor, privindu-i chipul ca să distingă semnele că era în regulă ce făcea. Ea era încă subțire, cu picioare lungi şi pielea rece, ca a unei păpuşi de porțelan, deşi mâinile îi erau aspre şi roşii, iar unghiile scurte. El o exploră, sărutându-i cicatricile mici de pe brațe şi remarcând moliciunea sânilor ei, care erau mai plini decât odinioară. Pielea abdomenului îşi pierduse fermitatea, iar el bănui că făcuse un copil. Simți împunsătura geloziei. Copilul cui? Între picioarele ei era cald, cu câteva fire cărunte ascunse printre cele cafenii. Îşi puse capul pe abdomenul ei şi o cercetă cu degetele, în timp ce ea îl mângâia pe spate, respirând adânc, trăgându-l uşor de păr.

Când îi desfăcu în cele din urmă picioarele şi intră în ea, senzația fu atât de extraordinar de diferită, încât nu rezistă mult. Cu un țipăt ascuțit, termină, apoi se agăță de ea ruşinat. Începu să-şi ceară scuze, dar ea îi trase capul spre al ei şi îl sărută lung şi tandru.

— Soția mea, şopti el când se retrase.

— Dar ai altă soție, zise ea, fără să-l acuze, doar spunând lucrurilor pe nume. Am citit despre ea într-un articol.

— Nu. Eu şi Rosa nu ne-am căsătorit, îi explică el. Nu m-aş fi însurat niciodată cât timp exista şansa să fii în viață.

— Biata Rosa, cugetă ea.

— Dar tu?

— Eu m-am măritat, îi răspunse Tatiana. A trebuit. În plus, am crezut că ai murit.

— Unde e soțul tău acum?

Tatiana îi puse un deget pe buze.

— Putem să nu punem întrebările astea? Nu încă. Poate niciodată. Unele lucruri sunt prea dureroase să le reluăm. Putem să ne prefacem că ne-am cunoscut pentru prima oară în seara asta, la cafeneaua Slavia?

Asta îl distruse. Era disperat să ştie unde fusese în toți

acei ani, ce se întâmplase în noaptea în care dispăruse – şi totuşi, poate avea dreptate. Cu siguranță, era mai bine să discute altădată.

Ea se ridică să se spele la chiuveta din colțul camerei, iar el văzu că era mai mult decât subțire; coastele şi oasele bazinului îi ieşeau în afară ca şi cum îi lipsea mâncarea. Îşi trase instinctiv burta de vârsta a doua pe care o căpătase între timp.

— Ai luat cina? întrebă el. Am putea merge să luăm o cină târzie.

Ea scutură din cap.

— Micul dejun de mâine va fi în regulă.

— Ar trebui să prind trenul spre Istanbul mâine-dimineață să merg să stau cu sora mea, Valerina. Ea şi Vera locuiesc acolo. Dar o să telefonez să spun că întârzii.

— Aş vrea să stau puțin cu tine, dacă se poate. A trecut atâta timp…

Îşi desfăcu părul din agrafe, iar el văzu că îi ajungea aproape până la talie. Îi şedea bine. Tatiana se întoarse să se întindă în brațele lui, odihnindu-şi capul pe pieptul lui, iar el se minună cât de bine se potriveau unul cu altul, ca o pereche de mănuşi.

O întrebare i se ivi pe buze, fără ca el să o poată controla:

— A mai supraviețuit cineva? Ştii ceva?

— Nu cred. Nu văd cum ar fi putut. Eu am trăit doar datorită ție – şi mult timp mi-am dorit să nu se fi întâmplat aşa, spuse ea cu voce plată.

Dmitri simți povara vinovăției sale vechi şi bine cunoscute.

— Te-am căutat peste tot – în toată Rusia. Când a apărut Anna Ceaikovski la Berlin, susținând că era Anastasia, m-am direct acolo să o văd.

— Şi? întrebă ea, fără speranță.

— Cu siguranță, nu era ea.

— Nu te-ai dus să le vezi pe niciuna dintre fetele care spuneau că sunt eu?

În glasul ei se simțea o urmă de ironie.

— Am văzut fotografii. Nu semănau deloc.

— Hm! Ce lucru ciudat să faci aşa ceva! Tatiana se aplecă să-l sărute pe buze, savurând acest lux, apoi întrebă: Spune-mi despre copiii tăi. Ai doi, nu-i aşa? Cum sunt?

Ea îşi lăsă capul pe pieptul lui să-l asculte în timp ce el i-i descria.

— Au douăzeci şi ceva de ani, amândoi sunt la facultate, stau la cămin. Marta e foarte populară şi are zeci de iubiți, care o sună la telefon sau vin la uşa noastră la orice oră din zi şi din noapte când e acasă. Nikolai e mai singuratic, ca mine. Mă îngrijorează mai mult el…

Nu ştia ce să mai spună. Copiii nu i se confesau niciodată, cum făceau cu Rosa. Îi găsea uneori stând la bucătărie şi discutând despre prieteni, despre ore, dar schimbau subiectul atunci când intra tatăl lor. El nu avea uşurința Rosei de a-i face să se deschidă.

— Am şi un borzoi, adăugă el. Un animal superb pe nume Malevici.

— După amicul tău din armată, îşi aminti ea.

Dmitri se cutremură, amintindu-şi ce i se întâmplase lui Malevici.

— E o făptură sensibilă, foarte deşteaptă şi afectuoasă. Firea lui are ceva care îmi aminteşte de Ortipo. Nu mai e un cățeluş, dar tot aleargă după păsări, chiar dacă ştie că o să zboare în ultima clipă. E un joc pe care-l joacă cu ele. E o făptură fericită.

— Am iubit-o pe Ortipo atât de mult, zise ea cu patimă. Te-ar uimi cât de des mă gândesc la ea, chiar şi acum.

— Cum ai ajuns să ai medalionul ei la tine? întrebă Dmitri, mângâind-o pe păr.

Ea se strânse mai aproape, îngropându-şi fața în pieptul său, astfel încât el abia îi putu auzi cuvintele:

— În ultimele săptămâni, ne-am cusut bijuteriile în tivurile hainelor. Medalionul era în balenele de la una

dintre piesele mele de lenjerie. Am mai fugit cu nişte pietre prețioase, dar a trebuit să le vând de-a lungul anilor ca să mă descurc.

— De ce nu… începu el, dar Tatiana îl amuți cu un sărut.

Fu un sărut lung, lacom, care îl atinse în adâncul sufletului şi curând făceau dragoste din nou, de data asta pentru mult, mult mai mult timp.

Capitolul 55

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
10 octombrie 2016

Rebecca Wicks, editoarea de la Random House, îi scrise lui Kitty un e-mail câteva zile mai târziu, răspunzându-i la întrebarea despre traducătoarea lui Dmitri:

Departamentul nostru contabil are două scrisori la dosar de la străbunicul dumneavoastră referitoare la Irena Markova. În prima, din iulie 1958, ne solicită ca în cazul decesului său să îi plătim doamnei Markova o sumă lunară de 300 $ din contul său de drepturi de autor, şi ne dă o adresă din Albany. În a doua, din mai 1975, ne spune că Irena s-a stins de curând şi că banii din drepturi de autor trebuie păstrați într-un cont cu dobândă până când unul dintre urmaşii lui ia legătura cu noi pentru a-i revendica.

„Asta sunt eu!” gândi Kitty, tresărind. Era ca şi cum Dmitri s-ar fi aşteptat ca ea să îl descopere într-o bună zi, ca şi cum îi întindea o mână din trecut.

Al doilea şoc veni când calculă că Irena Markova murise cu patruzeci şi unu de ani în urmă, ceea ce însemna că la cabană chiar putea fi cadavrul ei. Datele se potriveau. Dar de ce ar fi îngropat-o Dmitri acolo? Oare *chiar* o omorâse? Încă mai erau atâtea lucruri pe care nu le ştia despre el…

De ce fusese atât de preocupat să o plătească în continuare pe Irena în cazul în care murea el primul? Scenariul şantajului nu ținea. Kitty se întrebă dacă nu cumva se îndrăgostiseră unul de celălalt după moartea Rosei. Poate asta era, iar Nikolai şi Marta nu îl putuseră ierta. Asta putea explica faptul că se îndepărtaseră unii de alții.

Dar părea neplauzibil ca bunica pe care şi-o amintea

generoasă şi iubitoare de distracţie să fi fost atât de lipsită de inimă cât să rupă legătura cu propriul tată. Probabil avea un motiv mai puternic. Kitty îşi amintea că mama ei spunea că Marta şi Stanley nu prea avuseseră bani după ce afacerea lui Stanley ajunsese pe butuci. De ce nu îi ceruse ajutorul lui Dmitri? Iar apoi îşi zise că poate Dmitri fusese cel care rupsese legătura. Oare asta avea ceva de-a face cu cadavrul găsit la cabana lui? El nu voia să rişte ca ei să afle… Kitty simţea că se învârte în cerc.

Se conectă pe forumul de genealogie şi văzu că existau câteva răspunsuri la întrebarea ei, apoi derulă lista ca să le citească. Câteva menţionau site-uri din Cehia, însă spuneau că ar fi fost de folos doar dacă putea să posteze în cehă. Trebuia să găsească o traducătoare. Un răspuns îi dădu un link către actele de imigrare ale Irenei Markova, unde era menţionată o adresă veche din Brno. Dar apoi, spre sfârşitul listei, găsi o postare în limba engleză, de la o femeie pe nume Hana Markova, care spunea: „Cred că sunt persoana pe care o căutaţi. Sunt fiica vitregă a Irenei Markova, iar săptămâna aceasta am primit un telefon în legătură cu ea de la poliţia statului New York. Lucrez ca interpret la un centru de conferinţe din Brno” – îi dădea numărul de telefon – „şi cel mai sigur mă găsiţi între 12:30 şi 14 după-amiaza”.

Kitty era uluită. În cele din urmă, internetul se descurcase mai bine decât sperase ea! Căută pe Google şi află că New York era cu şase ore în urmă faţă de Cehia, ceea ce însemna că trebuia să sune între 6:30 şi 8 dimineaţa. În timp ce îşi făcea bagajele să se mute înapoi la cabană pentru ultimele nopţi pe malul lacului Akanabee, Kitty se asigură că telefonul mobil avea bateria complet încărcată. Probabil avea să fie o discuţie lungă.

Capitolul 56

PRAGA
octombrie 1947

În dimineața următoare, Dmitri deschise ochii şi se întoarse să o privească pe Tatiana respirând încet lângă el, cu părul castaniu-roşcat şi mătăsos răsfirat pe pernă ca un evantai. Era cea mai prețioasă clipă a vieții sale. Se ridică într-un cot să-i cerceteze genele lungi, curba urechii, gâtul zvelt, şi simți că se sufocă de emoția dragostei colosale pe care i-o purta.

De parcă îi simțise privirea, ea deschise ochii şi îi zâmbi. În clipa aceea nu exista trecut, viitor, nimic, în afară de ei. Fără un cuvânt, se sărutară, apoi începură să facă dragoste şi fu magnific, împlinirea tuturor năzuințelor lui Dmitri din 1914 când, la vârsta de douăzeci şi trei de ani, o zărise prima dată pe Tatiana într-un salon de spital.

Se îmbăiară şi se îmbrăcară încet, cu multe săruturi şi dezmierdări. Când ajunseră la parter, hotelul nu mai servea micul dejun, aşa că ieşiră la o cafenea din piața Wenceslas şi comandară pâine neagră, mezeluri şi brânzeturi. Se aşezară aproape unul de celălalt, cu genunchii strânşi, şi mâncară.

— Unde e casa ta? întrebă Dmitri, netezind o şuviță rebelă de pe fruntea Tatianei şi aşezându-i-o după ureche. Îmi permiți să întreb?

Încă nu-i venea să creadă că era ea, şi o tot atingea, sorbind-o din priviri, ca să fie sigur.

Ea termină de mestecat.

— Nu mai am casă. Asta e ceva ce trebuie să discut cu tine. Am o propunere.

— Orice vrei. Trebuie doar să ceri.

— Am nevoie de bani să închiriez ceva… dar nu vreau să primesc un dar de la tine – deşi ştiu că te-ai oferi fără

să clipeşti.

El întindea deja mâna după carnetul de cecuri, dar se opri. Ea continuă:

— Nu ştiu dacă eşti conştient că traducerea primelor tale trei romane în engleză e groaznică: bolovănoasă şi prolixă şi deloc o reflexie corectă a eleganței şi acurateței prozei tale în rusă. Voiam să te întreb dacă te-ai gândi să mă angajezi să le retraduc. Ştiu că aş face o treabă mult mai bună.

— Oh, Doamne, sigur că da! Mi-ar plăcea să faci asta, zise Dmitri, entuziasmat de idee.

Ea continuă:

— După ce o să capăt ceva experiență ca traducătoare, sper că am să găsesc de lucru suficient cât să mă întrețin. Până acum am muncit în agricultură – întinse mâinile aspre să i le arate –, dar mă chinuie spatele şi nu mai pot lucra ore atât de lungi.

El nu suporta gândul ca ea să lucreze pământul, să o doară spatele. Era din familia Romanov, o mare ducesă.

— Tatiana, am o grămadă de bani. Nu trebuie să mai lucrezi vreodată. Te rog să mă laşi să-ți ofer o sumă regulată sau orice îți trebuie. Eşti soția mea, la urma urmei.

Ea se aplecă să îl sărute, apoi îşi trase scaunul astfel încât să fie suficient de aproape ca să îl cuprindă cu brațele, iar el să-i simtă pulsul.

Petrecură ziua plimbându-se prin oraş: traversând celebrul Pod Carol, mărginit de statui în mărime naturală ale unor sfinți, până la biserica Sf. Nicolae şi Castelul Vechi, cu o atmosferă deosebită, apoi la cimitirul evreiesc cu miile de pietre funerare prăvălite unele peste altele, şi în cele din urmă în maiestuoasa Piață Wenceslas. Tatiana vorbea fluent ceha, aşa că Dmitri presupuse că aici locuise până atunci. Poate fusese salvată din Ekaterinburg de cehii din Armata Albă. Domnul să-i aibă în pază, oricine or fi ei. Avea să le fie de-a pururi îndatorat.

Spre seară strânseră lucrurile ei din biroul de bagaje de la gară – o geantă ponosită în care se aflau câteva piese de îmbrăcăminte şi exemplarele ei din cărțile lui Dmitri.

— Vrei să rămâi în Praga? întrebă el mai târziu, la cină. Mă tem de ascensiunea Partidului Comunist aici. Parcă ar fi Sankt-Petersburg în 1917, cu lumea care se uită să vadă cine ascultă înainte să deschidă gura să vorbească.

— Ştiu. Şi eu mă tem, dar n-am unde să merg altundeva.

— Ai copii? întrebă el, timid.

— Nu, zise ea iute, fără să-l privească în ochi.

El ezită, convins că îl mințea, dar ea nu continuă.

— Nu vrei să iei legătura cu familia ta? Am întâlnit-o pe mătuşa ta Irene la Berlin, şi ştiu că mai ai rude în Danemarca.

Ea se cutremură.

— N-aş suporta să ajung subiect de ziar, să facă o mulțime de străini coadă la uşa mea ca să decidă dacă mă recunosc sau nu. Singura persoană pe care am vrut s-o regăsesc ai fost tu.

Dmitri vorbi fără să gândească.

— Vino în America atunci. O să te ajut.

Chipul i se lumină, apoi fu traversat de un nor.

— N-am de gând să fiu de vină dacă ai părăsi-o pe mama copiilor tăi, Malama.

Imaginea Rosei îi apăru lui Dmitri în minte şi se simți izbit de realitatea situației. În ultimele douăzeci şi patru de ore, de când o întâlnise pe Tatiana, nu se gândise nici măcar o clipă la ea. Acum, zâmbetul ei luminos, corpul ei generos, firea ei optimistă îi apăreau în minte ca o nălucire. Nu o putea răni vreodată pe Rosa. O iubea prea mult. Cum putuse să o trădeze cu atâta nechibzuință? Ce putea face?

— Îți spun eu ce-o să se întâmple, îi zise Tatiana, în timp ce el ezita. O să vin cu tine în America şi o să-ți traduc cărțile într-o engleză bună, dar o să locuiesc singură. Am devenit o persoană solitară de-a lungul

anilor şi cred că aşa mi-ar fi cel mai bine.

Dmitri se încruntă.

— Dar eşti soția mea. Vreau să fim iubiți.

Ea îi luă bărbia între degete, îl privi în ochi şi zise:

— Da, cred că asta va fi inevitabil.

Capitolul 57

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
11 octombrie 2016

În cele câteva zile de când nu mai fusese acolo, temperatura de pe lac parcă scăzuse cu zece grade. Kitty se culcă înfofolită în halatul pufos, cu puloverul verde gros aşezat peste pilotă, dar tot se trezi de mai multe ori tremurând. Alarma de pe telefonul ei era setată la 6:30 dimineața şi pentru prima dată prinse răsăritul. Era chiar mai spectaculos decât apusurile, fâşiile de roz flamingo şi nuanțele de mandarină anunțând un soare alb strălucitor. O pasăre neagră cu aripi roşii țipa „co-ra-lii, co-ra-lii", de parcă îşi căuta iubirea pierdută. Îşi pregăti o ceaşcă de cafea instant şi se duse cu telefonul la capătul debarcaderului, unde semnalul părea să fie cel mai puternic.

Se auziră clicuri şi bâzâituri până când începu să sune telefonul la mii de kilometri în eter. O voce răspunse în cehă, iar Kitty rosti încet şi clar, în engleză:

— Aş putea să vorbesc cu Hana Markova, vă rog?

— Da, sigur, răspunse vocea, cu o umbră de accent american.

În timp ce aştepta să se facă legătura, Kitty se întrebă scurt cât avea să coste apelul, apoi hotărî că asta şi-ar fi dorit Dmitri să facă ea cu banii lui. Şi-ar fi dorit ca ea să-i dovedească nevinovăția.

O voce se auzi la capătul celălalt al liniei:

— *Ahoj!*

— Sunt Kitty Fisher. Hana Markova?

Vocea trecu la o engleză impecabilă:

— Ei, bună. Kitty! Doamne, chiar vorbesc cu strănepoata lui Dmitri?

Kitty se opri, confuză.

— Da, l-ați cunoscut?

— Nu personal, dar tatăl meu spunea că Irena vorbea deseori despre el. Iar când ea a plecat în 1948, el a fost sigur că s-a dus să-l caute pe Dmitri.

— Cum l-a cunoscut *ea*?

Kitty simți că era foarte înceată, ca şi cum Hana era cu câțiva paşi în fața ei. Se lăsă liniştea o clipă, iar ea nu-şi dădu seama dacă era o întârziere pe linie sau dacă Hana ezita.

— S-au cunoscut în Rusia, în timpul războiului. Primul Război Mondial.

— Dar apoi s-a măritat cu tatăl dumneavoastră?

— Da, aşa e.

— Şi e mama dumneavoastră vitregă?

— Nu, eu m-am născut după ce a plecat Irena. Mama mea a fost a doua soție a tatei.

Kitty făcu o pauză, dar discuția nu avea rost, dacă nu avea să fie directă.

— V-a spus poliția că un cadavru pe care l-am găsit îngropat lângă cabana lui Dmitri poate fi al ei?

— Da. M-au întrebat dacă ştiu pe cineva care ar putea să ofere mostre de ADN sau date stomatologice, dar mă tem că nu pot fi de ajutor.

Kitty îşi alese cuvintele cu atenție.

— Par să creadă că Dmitri a avut de-a face cu moartea ei. Dar, din câte ştiu despre el, nu pot să cred. De asta am vrut să vă sun, să văd dacă îmi puteți spune mai multe despre ei.

Se auzi un sunet înfundat care putea fi un râset sau un pufnit indignat.

— Ridicol! Nu i-ar fi făcut niciodată rău.

— Au fost amanți?

Hana oftă.

— E o poveste lungă, şi nu se cade să fie spusă la telefon. Dar eşti strănepoata lui Dmitri şi ai dreptul să ştii…

Kitty zise impulsiv:

— Ce-ar fi să vin la dumneavoastră? Aş putea să iau

avionul săptămâna viitoare.

Hana fu surprinsă.

— Ai veni tocmai din America până la Brno?

— Trebuie să fiu la Londra marți, dar aş putea să vin vineri.

— Şi nu ştiți deloc despre ce e vorba? întrebă Hana neîncrezătoare.

— Am poate o bănuială vagă, zise Kitty. Am un jurnal în rusă din 1918. O să-l aduc cu mine.

Capitolul 58

ISTANBUL
septembrie 1948

La două zile după ce se regăsiră, Dmitri şi Tatiana luară trenul spre Istanbul, apoi porniră cu un caic peste Bosfor până la casa surorii lui, Valerina. Aceasta se afla într-o curte împrejmuită de ziduri, înconjurată de o pădure întunecată pe toate părțile, dând spre apa strălucitoare dintr-un punct înalt de observație. Dmitri nu îi spusese surorii lui că aducea pe cineva, şi când intră cu Tatiana, Valerina o recunoscu imediat. Făcu ochii mari de uimire şi îşi trase sufletul înainte să îndoaie genunchii şi să facă o reverență.

— Nu, te rog, o rugă Tatiana. Nu mai sunt os domnesc. De mulți ani sunt nevastă de fermier.

— Veniți, stați jos, se agită Valerina, arătând spre un fotoliu comod de lângă o fereastră. Probabil sunteți obosită de pe drum. Am să pregătesc o cameră.

Dmitri se uită la Tatiana, apoi la sora lui, înainte să vorbească:

— Am vrea să împărțim o cameră – dacă eşti de acord.

— Da, sigur… Valerina roşi o clipă, dar îşi reveni iute. Sigur că da. O să pregătesc. Sunteți bine…

Se opri, neştiind cum să se adreseze musafirei sale.

— Spune-mi Tatiana, te rog. În ultimele decenii am fost cunoscută sub numele de Irena Markova, dar mi-e dor de numele cu care m-am născut.

— Deci, ai fost scoasă din Rusia de bărbații din Legiunea Cehă? întrebă Valerina.

— De un bărbat. Da.

Dmitri fu cuprins de gelozie. Cine era acest bărbat? Era oare cel cu care se măritase?

— Nici nu-mi pot închipui prin ce ai trecut, zise Valerina încet. Sunteți bine-veniți amândoi la mine în

casă oricât ați vrea să stați.

Dmitri o luă în brațe.

— Mulțumesc. Ştiam eu că asta vei spune. O să fac cerere pentru paşaport şi viză ca Tatiana să poată veni cu mine în America şi nu ştiu cât va dura, aşa că, dacă am putea să stăm aici între timp…

— Sigur.

Dmitri fu uluit de cât de repede se împrieteniră cele două femei. Poate Tatiana îi spusese că nu avea chef să vorbească despre ce se întâmplase în anii de când se văzuseră ultima oară, dar Valerina scoase în scurt timp cea mai mare a poveştii de la ea, după ce le servi pahar după pahar de cherry dulce, de culoarea chihlimbarului.

— Bărbatul care m-a adus în Cehoslovacia se numeşte Vaclav Markov, zise Tatiana. E un om bun, un soldat ceh, după cum ați ghicit, şi el m-a scos din Rusia şi m-a adus tocmai în satul unde s-a născut, lângă Brno. Am fost cuprinsă de cea mai mare deznădejde după ce am auzit de soarta familiei mele. Deşi am nădăjduit cu disperare să nu fie adevărat, am simțit încă de la început că trebuia să fie. Cu toții ştiam că moartea era aproape în ultimele săptămâni. Cred că am acceptat că nu era probabil să supraviețuim după ce am ajuns la casa aia nenorocită din Ekaterinburg – chiar şi micul Alexei.

Se scutură de parcă voia să alunge amintirea.

— I-am scris mamei tale – Tatiana îl privi pe Dmitri – şi am primit un răspuns în care mi-a zis că muriseşi în lupta din Țarițîn. Şi atunci am renunțat la orice speranță…

Dmitri era furios pe sine. Măcar de i-ar fi scris mamei sale ca ea să ştie că trăia… Totul ar fi fost diferit.

— Malevici a murit la Țarițîn, explică el. N-am putut suporta să mai rămân în armată după aceea. Am plecat să te caut.

Tatiana îi aruncă o privire plină de compasiune.

— A trecut atâta timp. Amândoi a trebuit să trăim cu

deciziile pe care le-am luat. M-am măritat cu Vaclav, fiindcă era singurul fel în care puteam rămâne în satul acela fără să atrag atenția. Ne-am temut întotdeauna că bolşevicii aveau să mă găsească, aşa că am trăit la o fermă fără să deranjăm pe nimeni. Acolo am fost în toți anii ăştia.

— Ai avut copii? întrebă Valerina.

Era întrebarea cu care Dmitri nu se simțise în stare să o preseze după ce ea îi spusese că nu, dar din partea surorii sale părea naturală.

Ochii Tatianei se umplură de lacrimi. Până atunci fusese liniştită, însă acum nu mai putea vorbi. Valerina se ridică, îngenunche la picioarele ei şi o luă de mâini.

— Îmi pare foarte rău, zise ea încet.

Lacrimile începură să curgă odată cu vorbele Tatianei.

— Singurul meu fiu, Jaroslav, a fost executat de naziști. S-a întâmplat acum cinci ani, dar parcă a fost ieri.

Dmitri veni să-i înconjoare umerii cu brațele, iar ea îşi lăsă fața pe talia lui şi plânse. El se simțea inutil, mizerabil, fiindcă era incapabil să-i ia durerea.

— A fost prea crud, hohoti ea. După toate celelalte lucruri. Apoi asta.

Valerina şi Dmitri îşi încrucişară privirile. Nu era nimic de spus, aşa că rămaseră acolo, ținând-o în brațe pe Tatiana, până ce îi trecu plânsul. Dmitri înțelegea perfect magnitudinea pierderii ei – patria, familia, fiul. Era de neconceput.

— Dar acum te am pe tine.

Ea ridică privirea către el printre genele ude, iar el ştiu că orice s-ar fi întâmplat, trebuia s-o țină aproape pentru tot restul vieții.

Paşaportul şi viza sosiră pe numele de Irena Markova, fiindcă aşa se numea în actele ei din Cehoslovacia. Dmitri şi Tatiana îşi luară rămas-bun de la Valerina şi zburară împreună la New York la începutul lui decembrie 1948.

Fu un zbor lung, chinuitor, cu şase escale între Istanbul şi New York, dar mult mai rapid decât cu vaporul. Rosa îl aştepta pe Dmitri de câteva săptămâni bune – lipsise trei luni, în loc de una – şi în ciuda câtorva apeluri internaționale scumpe de acasă de la Valerina, ştia că era îngrijorată.

El şi Tatiana luară trenul de la Grand Central, iar ea se uită pe fereastră la această țară care avea să-i fie noua casă. Cădea o zăpadă fină şi iarba sclipea de chiciură, în timp ce copacii goi se clătinau profilându-se pe un cer alb, aproape ca în patria lor, Rusia. Când trenul se apropie de Albany, Dmitri se duse în alt vagon din care să coboare, fiindcă ştia că Rosa avea să-l aştepte pe peron. Îi dăduse Tatianei un plic cu bani, instrucțiuni unde să găsească stația de taxiuri şi adresa unui hotel bun – şi astfel începu viața lui dublă.

Când Dmitri o văzu pe Rosa pe peron, purtând o haină de culoarea zmeurei, cu trei nasturi negri supradimensionați pe partea din față, şi o pălăriuță cu două pene negre care ieşeau elegant din ea, simți un val de afecțiune pentru ea. Rosa alergă pe peron şi i se aruncă în brațe, iar Dmitri nu se putu abține să nu se uite peste umăr ca să vadă dacă Tatiana îl urmărea. Nu o vedea, aşa că o luă în brațe pe Rosa şi o sărută pe obraz. Avea să fie greu. Deja se simțea împărțit: pe de o parte se temea că Tatiana nu avea să găsească în siguranță hotelul, că avea să se simtă singură pe cont propriu într-o țară străină, şi pe de altă parte, era îngrijorat ca Rosa să nu-i simtă infidelitatea, să nu i-o adulmece pe haine sau să nu i-o simtă în purtare. Întotdeauna se pricepuse să-i citească dispozițiile, iar el nu avea experiență în ce priveşte înşelătoria.

Acasă, fu întâmpinat de Malevici, un câine bătrân de-acum, cu mustăți sure şi articulații artritice, care îşi păstrase însă entuziasmul de cățelandru. Nu mai putea sări, dar îi linse mâna lui Dmitri şi se ținu după el toată seara. Era jumătatea săptămânii, iar copiii erau la

facultate, însă Rosa pregătise un festin din felurile lui preferate ruseşti: borş, colţunaşi umpluţi cu carne şi brânză, un *coulibiac* cu somon, orez, spanac şi ouă fierte tari, împăturite în foitaj. În timp ce el mânca, Rosa îi dădea ultimele veşti: rezultatele la examenele copiilor, un vecin care fusese internat la spital, grijile din pricina mamei sale, care era tot mai slăbită. Dmitri asculta pe jumătate atent, scoţând murmure potrivite şi încercând s-o liniştească pe Rosa cu prezenţa sa calmă, fiindcă ea părea agitată.

— Deci, problemele astea cu firma eşti sigură că s-au rezolvat?

Aceasta era scuza pe care Dmitri o folosise pentru întoarcerea sa întârziată. El încuviinţă vag din cap.

— Mi-aş dori să renunţi la slujba asta acum că nu mai avem nevoie de bani.

— Îmi sunt rude, o linişti el. Nu pot să-i las baltă. Dar i-am spus lui Alex că o să renunţ în curând şi a fost de acord. Trebuie doar să găsesc pe cineva care să-mi ia locul.

Rosa fu încântată.

— Ai idee despre ce o să scrii? Te-a inspirat Europa pentru un nou roman?

— Poate. Încă nu m-am hotărât. După cum ştii, nu pot scrie decât în pacea şi liniştea casei mele.

După cină se duseră în dormitor, unde el deschise geamantanul şi îi dădu cadourile pe care le adusese din Europa: o sticlă din râvnitul parfum Chanel No. 5 de la magazinul parizian al lui Coco Chanel din rue Cambon, o carte de bucate din Viena, scrisă în germană, şi o lungime de mătase fină din Milano, un turcoaz iridescent ca aripile unui pescăruş albastru. Le cumpărase cadouri şi copiilor, precum şi mamei şi surorii Rosei, iar ea le admiră şi îl lăudă pentru gusturile sale.

Iar apoi veni clipa de care se temea, când Rosa se aplecă să-l sărute şi întinse mâna la el între picioare.

— A trecut atâta timp, şopti ea.

El îngheță şi dădu să-i spună că era obosit după atâta drum şi că trebuia să facă baie, dar penisul îl trădă răspunzându-i la atingere. Rosa îi cunoştea intim trupul; celulele lui păstrau amintirea tuturor deliciilor senzuale din ultimele decenii, şi îi fu imposibil să-i reziste. Îi plăcea felul cunoscut în care îşi folosea muşchii ca să-l țină strâns, îi plăceau locurile în care îl atingea, țipătul scurt pe care îl scotea când juisa. Aşa ajunse Dmitri să facă dragoste cu Rosa la doar douăzeci şi patru de ore de când făcuse ultima dată dragoste cu Tatiana.

După aceea, în timp ce ea stătea întinsă în brațele lui, Dmitri cunoscu noi abisuri ale vinovăției. Dintre toate lucrurile urâte pe care le făcuse în viață, acesta era cel mai vrednic de dispreț. Le enumeră pe toate în minte: nu îşi vizitase părinții înainte ca aceştia să moară fiindcă era prea ocupat încercând – şi nereuşind – să-i salveze pe Romanovi; provocase aproape cu siguranță moartea Elenei, fata de la fermă, prin egoismul său prostesc; făcuse tot posibilul să o salveze pe Tatiana, dar făcând asta, probabil pecetluise soarta familiei sale; o lăsase pe Rosa să se îndrăgostească de el, chiar dacă iubea altă femeie. Dar acum, această infidelitate uriaşă – asta era de neiertat.

În timpul şederii sale la Valerina, ea îl avertizase că nu avea să poată face față vreodată unei aventuri, că avea să-l sfâşie cu totul. Dar cum putea să le rănească pe aceste femei? Nu putea suporta asta. Le iubea pe amândouă în feluri diferite, voia ca amândouă să fie fericite şi să facă parte din viața lui.

Rosa părea să nu fie conştientă de neliniştea lui. Îşi încolăci trupul în jurul lui cu un oftat mulțumit şi adormi în brațele lui.

A doua zi, Dmitri plecă de acasă la ora la care s-ar fi dus de obicei la serviciu, deşi Rosa îl rugă să se odihnească şi să-şi revină după schimbarea de fus orar. Merse cu maşina direct la hotelul din centrul oraşului

unde era instalată Tatiana şi se duse în grabă în camera ei, unde o găsi citind lângă fereastră, destul de mulțumită să-l aştepte.

— Rosa e bine? întrebă ea, zâmbind ca şi cum era cel mai natural lucru din lume pe care să-l întrebe.

— Da, e bine.

Dmitri nu se simțea în largul lui să vorbească despre Rosa.

— Şi tu? Hotelul îți e pe plac?

— E luxul de pe lume. Am luat o cină delicioasă aseară, apoi am stat o oră în cadă, aşa că mă simt foarte răsfățată, zise ea zâmbind şi întinzându-se ca o pisică.

El se aşează pe pat.

— Tatiana, nu cred că pot face asta. Lipsa asta de sinceritate pare fundamental greşită. Cred că ar trebui să-i spun Rosei că te-am găsit şi că trebuie să fim împreună. O să fie devastată, dar măcar n-o s-o mint.

Tatiana scutură hotărâtă din cap.

— Vrei să spui că mai degrabă ai face-o pe Rosa să sufere decât să trăieşti cu o conştiință încărcată, spuse ea susținându-i privirea. Dacă nu m-ai fi întâlnit, ai părăsi-o pe Rosa acum?

— Sigur că nu.

— Ei bine, relația noastră nu trebuie să schimbe nimic între voi doi. În locul ei, l-aş păstra pe bărbatul pe care îl iubesc, cu care am crescut doi copii, decât să fiu lăsată pe cont propriu.

Dmitri oftă şi strânse din buze.

— O să te obişnuieşti. Totul va fi bine.

Tatiana se ridică să-i înconjoare gâtul cu brațele şi îi trase capul la piept.

— Mai întâi, trebuie să găsim o locuință.

Pentru moment, Dmitri se resemnă cu situația.

— Putem să mergem la un agent imobiliar în dimineața asta şi să alegem una.

Ea scutură din cap.

— E mai bine să nu fim văzuți împreună în oraş. De ce

nu alegi tu? Găseşte o zonă în care Rosa nu prea merge, dar nu prea îndepărtată ca să nu mă vizitezi uşor. Orice îți place ție e în regulă din partea mea, atât timp cât are un petic de verdeață afară unde să cultiv nişte plante. O să te aştept aici.

Părea că se gândise la toate, cugetă Dmitri. Poate femeile înțelegeau mai bine chestiunile acestea. El găsea odioasă toată chestiunea decepției. Cu siguranță, nu îi venea natural.

Urmă instrucțiunile Tatianei şi îi găsi o căsuță cu două dormitoare în Buckingham Lake, la o distanță scurtă de mers pe jos de la biroul lui, dar în cealaltă parte a oraşului față de casa lor şi de zona în care locuiau cele mai multe dintre prietenele Rosei, mama şi sora ei. Îi deschise un cont bancar şi îl alimentă cu mulți bani pentru ca ea să poată să mobileze casa şi să-şi cumpere orice haine şi obiecte de uz casnic ar fi avut nevoie.

La hotel luară prânzul împreună şi discutară despre traducerea *Iubirii fără sfârşit*, pe care ea abia aştepta să o înceapă. Pentru oricine i-ar fi privit din afară, ar fi putut fi doi vechi prieteni. Dar după prânz se duseră în camera ei de hotel şi făcură dragoste, încă descoperindu-se unul pe celălalt, copleşiți încă de forța sentimentelor după treizeci de ani în care fuseseră departe unul de altul. Când era în brațele ei, Dmitri nu se gândea nici măcar o dată la Rosa.

El intră pe aleea din fața casei la ora şase, când s-ar fi întors de la birou într-o zi obişnuită, iar Malevici ieşi să-l întâmpine şchiopătând.

— Eşti în regulă? îl întrebă Rosa când el o sărută în semn de salut. Am sunat la birou şi au zis că n-ai fost acolo.

Dmitri luă corespondența de pe masa din bucătărie, ştiind că nu avea să o poată privi în ochi spunându-i o minciună sfruntată.

— Am avut o întâlnire lungă cu un angrosist. M-a scos

la prânz.

Deschise un plic, dar se uită la scrisoarea dinăuntru fără să îi acorde atenție, aşteptând să vadă dacă Rosa mai avea întrebări.

— La cină avem pui cu sos de smântână, zise ea. Nikolai a sunat că vine acasă vineri seara şi că rămâne până duminică. Sper că vine şi Marta, dar ştii cum e calendarul ei social! O să avem noroc dacă ne strecoară la vreun prânz, râse ea, mândră de fiica ei mondenă.

— Bun. Bine, o să fie frumos.

Dmitri părea să fi scăpat de data asta, dar nu ştia deloc să se ascundă. Aici avea să eşueze aranjamentul său: nu se pricepuse niciodată să mintă. Rosa îi crezuse scuza azi, dar data viitoare? Şi data de după aceea? Tatiana avea să devină nerăbdătoare dacă nu îl vedea suficient de des? Îşi dădu seama că Rosa vorbea, iar el nu o asculta, fiindcă îl preocupa problema dragostei sale pentru două femei, nevrând să o rănească pe niciuna din ele.

Pentru Dmitri era relativ simplu la nivel practic să o vadă pe Tatiana în timpul săptămânii. Putea pleca de la birou, chipurile la o întâlnire, sau putea folosi timpul când Rosa avea treabă: ea făcea voluntariat la spitalul local, mergea la un curs săptămânal de aranjamente florale şi ieşea deseori la cafea cu prietenele ei. La sfârşit de săptămână, putea folosi scuza că scotea câinele la o plimbare lungă, dar planurile îi fură zădărnicite nu doar o dată când Nikolai sau Rosa deciseră să îl însoțească.

Dmitri mergea de obicei acasă la Tatiana cu maşina lui, un Lincoln Continental Cabriolet. Fizic, putea ajunge acolo în zece minute, dar era mai greu să facă trecerea mintală de la o femeie la alta pentru că era un alt bărbat cu fiecare. Cu Tatiana discuta despre literatură, politică şi istorie, în timp ce cu Rosa vorbea despre copiii lor şi despre cunoştințe comune şi râdeau mult. Era complet fermecat de Tatiana, aşa cum fusese odinioară – ea era făptura plăsmuirilor lui, marea lui dragoste dar uneori

când era cu ea se trezea gândindu-se la veselia de nestăpânit a Rosei. Când era acasă cu Rosa şi gândurile sale se îndreptau spre Tatiana, roşea din pricina forţei sentimentelor sale. Rosa fusese o mamă şi o parteneră grozavă, însă nu avea să fie vreodată sufletul lui pereche; nu avea să-l înţeleagă vreodată pe de-a întregul, fiindcă nu avea rădăcinile lui ruseşti.

Tatiana era altfel faţă de cum fusese în adolescenţă. Acum părea puternică şi independentă, mulţumită cu propria companie. Nu îl ruga niciodată să o viziteze mai des, dar se bucura întotdeauna când îl vedea. Nu dădea vreun semn că şi-ar fi făcut prieteni în cartier; părea să ducă o viaţă solitară când el nu era în preajmă, lucrând la traducerea romanului său ori cultivându-şi grădina. Mobilase casa într-un stil simplu şi funcţional, devotându-şi întreaga energie creatoare creşterii de legume, ierburi şi flori în curticica de şase metri pe şase din spatele casei. Dmitri fu surprins să vadă că acum ştia să gătească.

— Mai ţii minte când învăţai să faci pâine? întrebă el. Am fost şocat că o mare ducesă trebuie să facă aşa ceva.

— Asta era în Tobolsk…

Glasul i se pierdu şi în ochi îi apăru o privire bântuită. Dmitri ştia că se gândea la familia ei.

— Am jurnalul tău, zise el. Cel pe care l-ai lăsat la casă. Ai vrea să-l vezi?

— Niciodată, se cutremură ea. Nu.

— Şi încă mai am vesta pe care mi-ai împletit-o la Crăciunul acela, îi spuse el, dar îmi e cam fixă peste mijloc.

— Am tricotat o grămadă de atunci, zise ea, şi mi-am făcut singură lâna. Ţineam oi.

Din când în când lăsa să-i scape fapte disparate, iar el le strângea, punând piesele în ordine. Încă erau multe lucruri despre care nu voia să vorbească – noaptea în care dispăruse din casă, cum ajunsese în Cehoslovacia, fiul ei mort, Jaroslav –, dar el nu o presa. Sincer, nu era

sigur că voia să ştie, cel puțin nu pentru o vreme. Încă mai încerca să-şi găsească echilibrul în această viață stranie pe care şi-o crease.

Capitolul 59

LONDRA
15 octombrie 2016

La Londra cădea burnița şi cerul era acoperit de nori când Kitty sosi la Heathrow. Tremură şi îşi înfăşură cardiganul verde mai strâns în jurul ei. Nu se vedea nici măcar un strop de soare, doar nori cenuşii de jur-împrejur, ca un capac închis deasupra oraşului. Îi era dor de culorile de la lacul Akanabee. Chiar şi pe vreme cruntă, peisajul fusese ca o paletă de nuanțe de roz, mov, verde, roşu, auriu şi toate tonurile de albastru.

Luă trenul spre centrul oraşului, apoi un taxi spre Crouch End, căutând pe fundul valizei după cheile de la casă. Avu un moment de panică: Tom n-o fi schimbat încuietorile, nu? Dacă nu plecase încă la birou şi stătea la masa din bucătărie – sau era la etaj, încă în pat?

Uşa se deschise şi primul lucru pe care îl văzu fu un teanc de scrisori adresate ei, aranjate pe masa din hol. Se simțea de parcă ar fi fost o intrusă. Totul era curat şi ordonat, iar aerul mirosea a soluție de curățat lemnul. Era ca şi cum casa fusese nelocuită de când plecase ea.

Se duse în bucătărie şi îşi făcu o ceaşcă de ceai, uitându-se în frigider când scoase laptele. Nu era prea multă mâncare proaspătă, dar congelatorul era plin de semipreparate care o întristară. Bietul Tom.

Moțăi pe canapea câteva ore, apoi începu să despacheteze hainele pe care le luase în America şi să le scoată pe cele pe care avea să le ia la Brno. Pe măsură ce se apropia ora şase, începu să simtă fluturi în stomac la gândul că avea să-l întâlnească pe Tom, şi zâmbi în sinea ei. Aveau să facă dragoste în noaptea aceea?

Ea ajunse în parc mai devreme şi rămase în picioare la adăpostul unui stejar, vrând să-l vadă pe Tom în timp ce se apropia de foişor. Chiar şi de la distanță îşi dădu

seama că pierduse în greutate. Sacoul îi era larg şi uitase să-şi ia un pardesiu sau o umbrelă, aşa că ploaia îl făcea fleaşcă, dar ducea curajos două cafele, precum şi servieta lui. Ea simți brusc cât îl iubeşte.

Când ieşi să-l salute, văzu că avea ochii tiviți cu umbre. O clipă amândoi rămaseră reținuți, apoi ea se aplecă să-l sărute pe obraz înainte să ia una dintre cafele.

— Arăți obosit, zise ea. Eşti OK?

Ea îi făcuse asta; era vina ei că el era atât de slab şi de livid. Iar apoi îşi aminti ce îi făcuse el culcându-se cu Karren. Deodată părea istorie antică, un lucru care se întâmplase în altă viață.

— Mă bucur să te văd bronzată şi frumoasă, Kitty-kat. Se vede că ți-a priit vara pe lac.

— Cabana e superbă. Trebuie să…

Se opri. Încă nu ajunseseră acolo.

Se aşezară pe banca din fier forjat din foişor, unde podeaua era plină de pungi de chipsuri Hula-Hoop şi de doze de suc Irn-Bru, iar ea luă o gură din cafea: cu lapte de soia. El ştia ce îi plăcea.

— Ai avut dreptate, începu ea. A fost mult de muncă. Era acoperită cu plante agățătoare şi când am sosit eu era un copac care creştea prin mijlocul treptelor, dar acum am reparat totul. Îi arătă câteva fotografii pe telefon. A trebuit să reconstruiesc de la zero pridvorul şi debarcaderul. Tot eu am făcut şi leagănul.

— Ce loc frumos! zise el uitându-se pe rând la fotografii. Asta ai făcut toată vara? Ai lucrat la cabană?

— Am aflat şi nişte lucruri despre străbunicul care mi-a lăsat-o. Sunt multe goluri în povestea lui, dar mă duc mâine în Cehia să mă întâlnesc cu cineva care poate să-mi spună mai multe. Tom păru alarmat, aşa că ea adăugă repede: Doar în weekend.

— Te întorci acasă diseară?

Ea nu îl mai auzise niciodată atât de nesigur de sine.

— Mi-am dus bagajele acolo de dimineață. E în regulă?

— *Sigur* că da.

Erau ca nişte străini. Kitty decise să renunțe la formalități.

— Îmi pare rău că n-am ținut legătura. Am avut nevoie de spațiu să mă gândesc. Nu doar la noi; a trebuit să încerc să-mi dau seama ce fac cu viața mea, zise ea şi râse scurt. Presupun că vreau să-mi găsesc un scop în viață. Alți oameni au copii şi asta le dă ceva asupra căruia să se concentreze, dar noi am decis că nu vrem asta. Acum vreau să găsesc o modalitate ca viața mea să însemne ceva. Are sens ce spun?

El asculta cu atenție.

— Dacă vrei să discutăm din nou despre copii, putem face şi asta.

— Nu, nu chiar, răspunse ea privindu-l în ochi, încercând să-i citească expresia. Dacă nu cumva vrei tu.

— M-am gândit la asta peste vară, dar mai ales fiindcă, dacă am fi avut copii, n-ai fi putut să mă părăseşti trei luni fără să dai un semn de viață. A fost oribil, Kitty. Am simțit că trimit e-mailuri într-o gaură neagră, dar nu mă puteam opri, pentru că asta era singura fărâmă de speranță că aveam să ajung cumva la tine. Mi-ai citit e-mailurile?

Ea scutură vinovată din cap.

— Ți-am citit scrisoarea. Are logică.

Deodată îşi dori să-l sărute. Părea totuşi prea curând.

— Îți mai cauți de lucru?

— Am avut un interviu săptămâna trecută la o companie care strânge fonduri pentru artă şi am aflat acum două zile că am obținut postul. Entuziasmul îl făcea să pară ca un copil. Au sediul în Shoreditch, într-o fabrică recondiționată. Îmi place atmosfera şi îmi plac oamenii care lucrează acolo.

— Sună grozav! Felicitări! Îi zâmbi larg. Ce trebuie să faci?

El îi descrise postul, iar Kitty se gândi cât de perfect părea ca el să devină un facilitator pentru artişti, un om care avea să-i ajute să-şi îndeplinească visurile.

— Ai scris ceva peste vară? întrebă el.

Ea oftă.

— Niciun cuvânt. Încep să cred că nu-s făcută să fiu scriitoare. Sigur, pot să formulez o frază, dar nu e nimic ce aş vrea să spun cu pasiune. De asta las baltă tot ce încep. Străbunicul meu, pe de altă parte... a fost un romancier celebru la vremea lui. Cărțile lui sunt reflecții puternice asupra trăirilor omeneşti.

El o privea cu afecțiune.

— N-ai amintit niciodată că ai fi avut un scriitor în familie.

— Nimeni nu mi-a spus. Nu-mi dau seama de ce mama n-a pomenit despre asta niciodată.

— Pare ciudat, dar țin minte că a zis că nu şi-a cunoscut bunicii: toți patru au murit înainte să se nască ea...

— Serios? întrebă Kitty încruntându-se ca să-şi amintească. Dar nu e adevărat. Dmitri a murit abia în 1986. Se pare că au fost certați. De asta moştenirea lui Dmitri mi-a revenit mie în cele din urmă; n-au putut găsi nicio rudă când a murit.

— De asta te duci în Cehia? Ca să dezlegi misterul? zâmbi el îngăduitor.

— Îți povestesc mai multe la cină. Vrei să mergem să mâncăm? Sunt lihnită de foame.

Se duseră pe jos până la restaurantul lor preferat, un bistro franțuzesc micuț aflat la două străzi de casă, şi mai întâi îi spuse ce aflase despre Dmitri Iacovlevici. Comandară ca de obicei – supă franțuzească de ceapă, mâncare de carne cu ardei şi o sticlă de vin de Burgundia – şi nu se opriră deloc din vorbit pe tot parcursul mesei. Aveau atâtea să-şi spună.

— Dacă ai hotărât că nu vrei să mai scrii, atunci ce vrei să faci? întrebă Tom.

— Nu ştiu. N-am ajuns atât de departe.

— Dacă vrei să investeşti în altă proprietate, putem să strângem uşor banii garantând cu casa.

Kitty strâmbă din nas.

— Nu ştiu. E stresant, şi sunt probleme obositoare. În plus, nu sunt sigură că piața o ia în direcția bună. E posibil să se apropie iar o prăbuşire a pieței.

Tom o privea cu ochii mijiți.

— Mai arată-mi o dată fotografiile cu cabana.

Ea îi dădu telefonul, iar el le mai văzu o dată. Ea făcuse cadre de ansamblu de la capătul debarcaderului, precum şi câteva în plan apropiat cu scările şi balustrada care ducea la pridvor.

— Ştiu ce ar trebui să te faci, zise el, dându-i înapoi telefonul. Tâmplar.

Ea deschise gura ca să obiecteze, apoi se opri. Îi plăcea să lucreze cu lemnul.

— Dar cum o să-mi câştig existența din asta?

— Asta ține de tine. Poți să-ți faci un site şi să distribui pliante în care să spui că faci rafturi de cărți şi dulapuri la comandă… sau ai putea să creezi propria mobilă personalizată. De ce nu?

Ea se încruntă.

— Ar trebui să-mi schimb uneltele. Am deja nişte contacte la depozitul de lemn din Kentish Town. Poate aş putea să construiesc o magazie la capătul grădinii pe care s-o folosesc drept atelier.

Tom o lăsă să gândească cu voce tare, încuviințând şi încurajând-o. Ea fu cuprinsă de cea mai stranie senzație văzând cum toate piesele se îmbinau perfect. Parcă era ceva predestinat. Acesta era unul dintre lucrurile extraordinare la o relație apropiată: era posibil ca partenerul tău să te cunoască mai bine decât te cunoşti tu.

— Mama n-ar fi fost de acord, zise ea. Ea a vrut să mă fac avocată.

— Poate, dar cel mai mult îşi dorea să fii fericită.

Kitty ştia că asta era adevărat şi îi plăcea că şi Tom ştia asta. El îi oferea continuitate în viață acum că devenise singurul membru al familiei sale. Băuse două pahare de

vin şi era gata să-şi mai toarne unul când se opri, amintindu-şi de fratele bunicii ei, Nikolai, şi de ciroza lui. Nici Tom nu mai voia, aşa că astupară sticla şi o luară acasă.

Când ajunseră în hol, ea îl apucă de gulerul de la sacou şi îl trase spre ea pentru sărutul pe care voia să i-l dea de câteva ore.

— Îmi pare rău, şopti ea, şi vru să spună că îi părea rău că îl lăsase singur toată vara.

El nu răspunse, prea ocupat să-i ridice puloverul peste cap. Ea îi desfăcu pantalonii, îşi ridică fusta şi îşi dădu chiloții la o parte, apoi se ridică pe vârfuri şi îi înconjură talia cu un picior pentru ca el s-o poată penetra. „Acum”, se gândi ea, „acum sunt în sfârşit acasă.”

Capitolul 60

ALBANY, STATUL NEW YORK
1955

Viața dublă a lui Dmitri continuă timp de şapte ani şi niciuna din femeile pe care le iubea nu îi făcu probleme. Tatiana părea să nu-i ia niciodată în nume de rău faptul că îşi petrecea cele mai multe sfârşituri de săptămână şi sărbători cu familia şi că uneori nu o vedea zile în şir; Rosa nu îi punea niciodată întrebări despre locurile în care se ducea, acceptând orice scuză găsea el pentru a justifica o absență de câteva ore. Când se întorcea acasă de la Tatiana se oprea deseori la o bere ca să-şi limpezească mintea. Vinovăția devenise un tovarăş cunoscut, dar el tot mai credea că nu avusese de ales: nu putea s-o părăsească pe Rosa, femeia care îşi împletise soarta cu a lui şi care îi adusese atâta fericire, dar în acelaşi timp nu putea rezista magnetismului puternic al legăturii sale de decenii cu Tatiana.

În timpul acelor şapte ani, cei doi copii ai lui se căsătoriră. Nikolai nu adusese niciodată vreo iubită acasă, iar când se apropie de treizeci de ani începură să-şi facă griji din cauza lui, până când la un sfârşit de săptămână le prezentă o fată din California pe nume Pattie, cu picioare lungi şi pielea sărutată de soare, şi anunță că erau logodiți. Întreaga familie zbură la Santa Barbara pentru nunta care avu loc în biserica din oraşul natal al lui Pattie, urmată de o petrecere la clubul elegant de pe plajă deținut de părinții ei. La început, Dmitri şi Rosa fură uluiți de cocktailurile cu şampanie, de palmierii crescuți în jurul unei piscine turcoaz şi de oaspeții extravaganți care purtau bijuterii ostentative, dar curând Rosa circula printre ei şi se împrietenea cu noile ei rude prin alianță. Purta o rochie trandafirie fără umeri, cu o eşarfă mov de satin şi o pălăriuță decorată cu flori

proaspete roz şi mov, şi, după părerea lui Dmitri, era cea mai bine îmbrăcată femeie de la petrecere.

Marta îşi adusese unul dintre numeroşii ei iubiți ca „plus unu”: un englez auster, care chelea prematur, pe nume Stanley, care avea o companie care fabrica tacâmuri de argint. Avea un accent straniu de undeva din nordul Angliei, iar lui Dmitri îi fu greu să înțeleagă ce spunea. După o vreme deveni ciudat să-l tot roage să repete, aşa că dădea din cap şi zâmbea vag de fiecare dată când erau obligați să facă puțină conversație. Marta cu siguranță nu avea asemenea dificultăți, deoarece la câteva săptămâni după nunta din Santa Barbara, Stanley veni să-i ceară permisiunea lui Dmitri să o ia de nevastă.

Dmitri ezită.

— Sigur, e decizia fiicei mele, dar sper că nu ai de gând să o duci în Anglia. Soției mele şi mie ne-ar fi tare dor de ea.

— Na, am să stau aici o vreme, promise Stanley. America-i piața tacâmurilor cu cea mai mare creştere şi probabil o să ne stabilim lângă Albany.

— Şi crezi că o să-i poți oferi confort fiicei mele şi copiilor pe care poate îi veți avea cu ce câştigi din afacerea asta?

Stanley se lansă într-un discurs despre marje de profit şi creşterea potențială a companiei, iar Dmitri încetă să se mai concentreze. Nu era sigur ce vedea Marta la acest bărbat, care nu arăta deloc ieşit din comun, dar poate că îi plăcea faptul că era străin. Când discută mai târziu cu Rosa, ea îi spuse că el o trata pe Marta ca pe o prințesă, dar Dmitri nu vedea cum. În orice caz, căsătoria avu loc la o biserică din Albany, urmată de o recepție pentru optzeci de oaspeți într-un restaurant elegant. După masă, cântă o trupă de swing şi toată lumea se strânse pe micul ring de dans. Dmitri şi Rosa se strânseră în brațe şi se legănară în ritmul acela necunoscut.

— Ne-am făcut datoria de părinți, zâmbi ea. Acum abia aştept să devin bunică.

Lui Dmitri nici nu îi trecuse aşa ceva prin minte, iar când se gândi la asta se întristă că nu putuse avea un copil cu Tatiana. Descendența lui directă avea să continue în viitor, dar a lui Nicolae şi a Alexandrei, nu.

Chiar după nunta Martei, câinele lui Dmitri, Malevici, se îmbolnăvi. Burta i se umflă şi se vedea că are dureri, apăsându-şi capul de perete şi schelălăind. Fu chemat un veterinar, care le zise că ficatul încetase să-i mai funcționeze şi că nu avea ce-i face. Dmitri îi ținu capul lui Malevici în palme, privindu-l în ochii aceia maro încrezători, în timp ce veterinarul îi administra injecția fatală. După ce câinele încetă să mai respire, îl înconjură cu brațele şi îi plânse în blană. Mintea i se umplu de imaginile tuturor prietenilor pe care îi pierduse, ale părinților lui, ale familiei Tatianei. Se gândi la lagărele de concentrare unde mulți prieteni germani muriseră; la lagărele de muncă silnică din Siberia. De ce era viața atât de necontenit de brutală, numai provocare după provocare? De ce răul triumfa atât de des?

O vreme păru că pierderea lui Malevici, câinele care îi alinase depresia la începutul războiului, avea să-l întoarcă pe Dmitri într-un alt episod de anvergură. Vechile simptome se întoarseră: o senzație de inutilitate, convingerea că nu avea sens să se dea jos din pat, sau să se îmbrace, sau să se bărbierească. Audierile subcomitetului senatorului Joe McCarthy pentru stârpirea comunismului începuseră să ia natura represivă a ideologiei căreia i se opuneau, iar Dmitri se temu că avea să fie forțat să părăsească America, țara care îi devenise cămin. Se ducea la Tatiana de două sau trei ori pe săptămână, dar era taciturn şi prost dispus. Când ea încerca să-l facă să vorbească despre ce îl supăra, el mormăia să-l lase în pace, iar ea se retrăgea, nepregătită pentru această nouă latură a lui.

Dar Rosa ştia ce să facă. La vreo lună după moartea lui Malevici, Dmitri veni acasă şi găsi un pui de borzoi

împleticindu-se pe podeaua din bucătărie, pe picioruşele lui nesigure. Sări la el, lingându-i palma întinsă, dornic să-şi facă prieteni. Blana puiului era albă cu pete maro şi avea doar câteva săptămâni. El o privi întrebător pe Rosa.

— E fetiță, zâmbi ea. Dar încă nu e învățată în casă, aşa că o să avem ceva de tras!

El se ghemui şi o lăsă să-l lingă pe față în timp ce o mângâia pe blana mătăsoasă.

— Să-i spunem Trina, zise el. Arată ca o Trina.

În mintea lui se gândea la camerista doamnelor care ducea mesaje între el şi Tatiana când ea fusese în arest la domiciliu.

Tatiana fu fermecată când o cunoscu pe Trina şi se bucură de numele ales de Dmitri.

— Mă întreb ce s-a întâmplat cu Trina, cugetă ea. Sper că şi-a găsit un soț bun.

Dmitri nu vru să-i spună că era puțin probabil. Cei mai mulți dintre servitorii Romanovilor fuseseră băgați la închisoare şi unii fuseseră executați de regimul bolşevic.

Într-o zi însorită de septembrie, când Rosa îi spusese că avea să rămână în oraş până la cină, el şi Tatiana se duseră până la lacuri ca s-o scoată pe Trina la o plimbare lungă. Dmitri se opri într-un loc izolat pe malul lacului Akanabee, iar Trina fugi în apă, plăcându-i instinctiv. Nu obosi deloc înotând după bețele pe care i le aruncau, aducându-le înapoi şi udându-i pe amândoi când îşi scutura apa din blană. Râseră când îşi amintiră de eforturile eşuate de a o dresa pe Ortipo la Sankt-Petersburg; această Trina părea fie mai inteligentă, fie pur şi simplu mai ascultătoare decât fusese vreodată Ortipo.

Soarele apusese deja când Dmitri o lăsă pe Tatiana acasă şi conduse spre casa lui, cu fruntea roşie de la soare. Întârziase la cină şi speră că Rosa nu avea să se supere.

— Scuză-mă, draga mea, strigă el când intră pe uşa de la bucătărie. Am plimbat-o pe Trina şi am pierdut

noțiunea timpului.

Rosa stătea la masă, cu capul în mâini, iar el îşi dădu seama că plânsese.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el alarmat.

Rosa nu plângea niciodată.

Ea trase adânc aer în piept.

— Am găsit un nodul la sân acum câteva săptămâni. N-am vrut să te îngrijorez fiindcă eram sigură că nu-i nimic grav, dar azi am fost la doctor şi a spus că am cancer la sân. Trebuie să încep tratamentul imediat.

Dmitri se aşează greoi pe un scaun, cu răsuflarea tăiată.

— Trebuia să-mi spui.

— Erai în depresie. N-am vrut să te mai încarc şi cu asta. Dar acum am nevoie să fii puternic, Dmitri. E OK?

El se ridică să o îmbrățişeze, având grijă să nu-i atingă sânii. Era curios care era atins de cancer, dar nu întrebă.

— Sigur că da. Cum ai putut să te îndoieşti de asta?

Ea îşi lăsă capul pe brațul lui, cu ochii închişi, şi nu răspunse.

Două zile mai târziu, Dmitri o însoți pe Rosa la medicul care o trata, dr. Eisenberg. Era un bărbat chel cu pistrui pe tot capul lucios şi purta ochelari groşi, cu rame negre, un costum închis la culoare şi cravată. Se purta ca un afacerist.

— Recomand o mastectomie radicală a sânului stâng, conform procedurii standard. Vom îndepărta tot țesutul mamar, ganglionii limfatici şi o parte din muşchiul peretelui pieptului. Asta ar trebui să îndepărteze toate celulele canceroase, dar ca o precauție vom continua cu o cură de radioterapie, pe care o vom începe imediat ce rana se va fi vindecat suficient. Tonul său suna de parcă ar fi citit dintr-un manual. Ridică privirea. Aveți întrebări?

— Da, spuse Dmitri. Când o operați? Şi cât timp va sta Rosa în spital?

— Am programat-o pentru lunea viitoare şi mă aştept să rămână la noi cel puțin o săptămână.

— Iar radioterapia? Asta cât ar dura?

— Douăsprezece săptămâni e perioada standard.

Dmitri numără în minte.

— Deci, ar putea fi vindecată până de Crăciun?

Doctorul oftă, aproape imperceptibil.

— Nu vorbim despre vindecare, domnule… – îşi consultă notiţele – Iacovlevici. Vorbim despre remisie. Şi mă tem că e puţin cam optimist să spunem la Crăciun.

El vorbi în continuare, iar Dmitri îl ascultă cu atenţie, agăţându-se de orice părea optimist şi memorând expresiile ca să o liniştească pe Rosa cu ele mai târziu, ca să se liniştească singur: „tehnologie de ultimă generaţie", „terapie de vârf", „şi mamei mele i-aş recomanda acelaşi lucru".

În seara aceea le telefonară lui Nikolai şi Martei ca să le dea vestea, pe rând, şi amândoi insistară că aveau să vină acasă să ajute la îngrijirea mamei lor.

Rosa protestă puţin, dar cedă cu un zâmbet. Îşi voia copiii aproape. Primul gând al lui Dmitri fu că avea să-i fie greu să mai iasă s-o vadă pe Tatiana cu ei în casă, dar imediat i se făcu ruşine. Acela nu era deloc cel mai important lucru.

Operaţia dură şase ore, iar Dmitri fu şocat să vadă cât de bolnavă părea Rosa când se trezi după aceea, cu pieptul bandajat ca o mumie egipteană şi cu tuburi de dren care-i ieşeau din trunchi. Îşi consuma toată energia vorbind, iar el îi scoase afară pe copii după o jumătate de oră, dându-şi seama că ea trebuia să se odihnească. Păşind pe coridorul de spital cu miros de antiseptic, Dmitri privea ţevile prăfuite de deasupra capului, luminile puternice, vopseaua scorojită de pe pereţi şi ştiu că aveau să-i devină foarte cunoscute în următoarele luni.

În seara aceea fură invitaţi cu toţii la cină la mama şi sora Rosei, dar Dmitri protestă, spunând că îl durea capul, şi se duse în schimb la Tatiana. Ea îl luă în braţe şi îşi trecu degetele reci prin părul lui, masându-i scalpul.

— Am luat o carte despre cancer de la bibliotecă, îi

spuse ea. E important să mănânce multă mâncare bună ca să-şi păstreze forțele. Tratamentul cu raze are şanse mari de reuşită, dar o s-o slăbească mult.

Cumva părea natural ca Tatiana să-l aline în timpul bolii Rosei, ajutându-l să fie tare acasă. Nu dăduse niciodată dovadă de gelozie față de Rosa; în schimb, era curioasă în privința ei, voia să vadă fotografii cu ea, întreba ce îi place şi ce nu îi place, se interesa de hobby-urile ei şi de munca ei de voluntariat. O dată îi spuse că în alte circumstanțe i-ar fi plăcut să fie prietena Rosei. Era un gând ciudat, dar Dmitri îşi închipui că s-ar fi înțeles bine. Rosa se înțelegea bine cu oricine.

De-a lungul săptămânilor şi lunilor de tratament, Dmitri rămase pozitiv în fața Rosei şi a copiilor, dar îşi putea exprima temerile când mergea la Tatiana. Uneori plângea când îi descria arsurile agonizante pe care le provocau radiațiile pe pielea Rosei ca o rană vie. Deseori vorbea despre cât de îngrijorat era de efectele adverse: oboseala, incapacitatea de a mai gusta mâncarea, respirația chinuită a Rosei când reuşea în cele din urmă să adoarmă, şi propria lui senzație de neputință că nu prea avea ce face. Ea slăbise atât de mult, încât hainele căzeau de pe ea, aşa că el îi cumpără altele noi, din materiale vaporoase şi moi, îmbrăcăminte care putea fi trasă pe corp fără a-i agrava rănile. Nu suporta să o privească atunci când se schimba sau se îmbăia; nu suporta să vadă cicatricea care rămăsese acolo unde fusese sânul ei. Îi iubise sânii fermi, bine proporționați.

— O să treacă, îi zise Tatiana. Viața merge mai departe.

În zorii anului 1955, părea că Rosa stătea mai mult la spital decât acasă. Lucrurile se tot înrăutățeau. Era atât de obosită, încât abia se mai putea da jos din pat; analizele de sânge îi ieşeau prost; se prăbuşise cu un cheag de sânge în plămâni. Într-o zi, când Dmitri veni în vizită, ea îl strânse deodată de mână.

— E ceva ce trebuie să-ți spun şi vreau să asculți. Nu

putea să-şi ridice capul de pe pernă, dar îi căută privirea, forțându-l să se uite în ochii ei înainte să continue. După ce n-o să mai fiu, nu vreau să te simți vinovat pentru nimic. Ştiu că te torturează tot felul de lucruri care n-au fost niciodată vina ta, dar să nu te simți vreodată vinovat din cauza noastră. Te rog să mă crezi când spun că am iubit viața noastră împreună. Ai fost un soț bun – chiar dacă nu ne-am căsătorit, zâmbi ea scurt.

Lacrimile începură să se adune în ochii lui Dmitri.

— Rosa, te rog să nu vorbeşti aşa. Vreau să te lupți cu chestia asta şi să te faci bine. Nu trebuie să renunți. Avem nevoie de tine.

Ea îi căută mâna.

— Nu cred că o să înving boala asta, iubirea mea. Sunt prea obosită şi încep să nu mai pot. Dar nu suport gândul că o să te simți groaznic după ce n-o să mai fiu. Trase adânc aer în piept, făcând un zgomot ca un hârâit în gât, apoi zise: Dmitri, ştiu că ai găsit-o. Ştiu că ai găsit-o pe Tatiana. Şi după ce n-o să mai fiu, vreau să fiți împreună, şi vreau să fiți amândoi fericiți. Îmi promiți că aşa va fi?

Un suspin îi ieşi din gât şi lacrimile începură să-i curgă. Voia să spună „iartă-mă”, dar nu putea să articuleze cuvintele.

— Promite-mi, insistă Rosa, înfigându-i unghiile în palmă, iar el încuviință uşor din cap.

Capitolul 61

ALBANY, STATUL NEW YORK
1955

În jurul orei zece, într-o seară de februarie, o asistentă sună să-i spună lui Dmitri că Rosa era foarte slăbită şi probabil nu avea să reziste peste noapte. Nikolai şi Marta se urcară în maşină şi le luară pe mama şi pe sora Rosei, apoi merseră la spital. Rosa nu mai era conştientă, ci stătea întinsă cu gura deschisă, chinuindu-se să respire ca un peşte întins pe malul râului. Cu toţii vorbiră cu ea, îi spuseră că erau acolo şi că o iubeau, dar ea nu avu nicio reacţie. Era plecată prea departe în călătoria spre următorul loc. Se aduseră scaune, se oferiră ceşti de cafea, iar ei rămaseră cu ea până ce respiraţiile îi deveniră mai slabe şi tot mai rare.

Dmitri se apropie de capul Rosei, şoptindu-i la ureche, udându-i buzele crăpate cu un burete umed, aşa cum învăţase să facă după rundele de vărsături. Simţea cum îl cuprinde panica la gândul unei vieţi fără ea, dar în acelaşi timp nu suporta ca ea să mai sufere. Trebuia să fie puternic în seara asta de dragul copiilor. Marta plângea, iar Nikolai era alb la faţă. Cumva aveau să treacă prin asta.

— Ar trebui să-i scoateţi verigheta de pe deget acum, îl sfătui o asistentă. E mai greu s-o faceţi după ce s-a stins.

Mama şi sora Rosei se uitară urât la el când îi scoase inelul de aur şi îl băgă în buzunar. Amândouă ştiau, deşi copiii habar nu aveau, că nu existase vreodată o nuntă.

Când veni sfârşitul, niciunul dintre ei nu recunoscu momentul fiindcă respiraţiile ei erau deja la o distanţă foarte mare una de alta. Ascultară, abia mişcând vreun muşchi, urmărindu-i gâtul pentru cea mai vagă mişcare, dar după câteva minute fără niciun semn, mama Rosei hohoti: „S-a stins”. O asistentă veni să confirme şi

înregistră ora decesul la 3:20 dimineața.

Dmitri ar fi vrut să fie singur cu ea, să-i şoptească ultimele mesaje de iubire, dar nu putu; acum le aparținea tuturor, nu doar lui. Avea ochii uscați, era şocat şi extraordinar de obosit. Nu reuşi să-şi înăbuşe un căscat, iar sora Rosei scutură din cap şi țâțâi din buze.

Nu după mult timp, asistenta veni să le spună că trebuia mutat cadavrul: asta era Rosa acum – un cadavru. Se târâră cu toții la maşină, iar Dmitri le lăsă pe drum pe mama şi pe sora Rosei, apoi îi duse pe Nikolai şi Marta acasă. Erau extenuați şi se duseră în camerele lor să doarmă, dar Dmitri se aşeză la masa din bucătărie, cu capul în mâini, copleşit de durere. Nu suporta vidul, golul terifiant pe care îl lăsase Rosa în univers. Voia să plângă, dar în acelaşi timp îi era frică de plâns, fiindcă l-ar fi dărâmat cu totul.

Dintr-un impuls de moment, se ridică şi ieşi pe uşa din spate, închizând-o încet în urma lui. Urcă în maşină, ieşi de pe alee şi se duse în cealaltă parte a oraşului, acasă la Tatiana, bătându-i la uşă la cinci dimineața. Ea răspunse, îmbrăcată într-un halat lung de satin şi frecându-se la ochi pentru a-şi alunga somnul.

— Nu mai e, zise el, cu un nod în gât. Trebuia să te văd.

Ea îl trase înăuntru şi îl ținu strâns în brațe câteva minute.

— Aduc nişte votcă, zise ea. Stai jos.

El îşi dădu jos sacoul, îşi slăbi nodul de la cravată, care părea deodată că îl sufocă, şi îşi scoase pantofii.

— Pentru Rosa, toastă Tatiana, dându-i un shot de votcă.

În timp ce Dmitri bea, auzi o bătaie în uşă.

— Cine poate fi? întrebă ea. Sper că nu ți-am trezit vecinii.

Tatiana ridică din umeri şi se duse să vadă. El auzi o voce în hol – „Unde dracu' e?" apoi Marta dădu buzna în cameră, cu fața roşie de plâns.

— Nenorocitule, cum ai putut? Mama nici nu s-a răcit încă!

Luă un pahar de votcă de pe masă şi-l aruncă în faţa lui Dmitri.

Ce putea spune? Luă o batistă din buzunar să-şi şteargă obrazul.

Tatiana îşi recăpătă prezenţa de spirit.

— Tu trebuie să fii Marta, zise ea. Eu sunt o veche prietenă de-a tatălui tău, din Rusia. Te rog să stai jos.

— N-ai să vezi! Nu primesc ospitalitatea unei curve! strigă Marta.

— Marta! o certă Dmitri.

Era prea obosit, prea stors ca să se ocupe de asta.

Marta era isterică, scuipând cuvintele.

— Eu şi Nikolai te-am urmărit cu maşina mea pentru că am bănuit că o să te duci la femeia ailaltă. Oh, da, ştim de o grămadă de timp: toate plimbările alea lungi cu cățelul, toate treburile tale misterioase şi întâlnirile fictive. Am avertizat-o pe mama că aveai pe cineva, dar nu accepta niciun cuvânt împotriva ta. În tot timpul în care ea se lupta cu cancerul tu veneai aici… Mă gândeam doar că o să ai decenţa să nu vii în noaptea asta. N-ai niciun pic de respect?

— Ia ceva de băut, o rugă Tatiana. Eşti surmenată. Nu ştii detaliile, dar îţi vom explica dacă stai jos. Mă duc să-l chem pe fratele tău înăuntru…

— Cred că glumeşti, urlă Marta. Să stau de vorbă? În casa ta? Sincer, nu vreau să vă mai văd vreodată pe niciunul din voi.

Se întoarse să plece.

— Marta, aşteaptă! strigă Dmitri, şi se ridică să se ducă după ea, simţindu-se complet neputincios.

Tatiana îşi lăsă o mână pe braţul lui.

— Las-o. Poţi să-i explici mâine după ce a dormit puţin şi s-a mai liniştit. Vorbeşte cu amândoi. Nu-mi pasă ce explicaţie le dai. E alegerea ta.

Câteva ore mai târziu, Dmitri se duse acasă. Se aştepta să-i găsească pe copii la bucătărie luând micul dejun, dar nu era niciunul acolo. Trina scâncea şi îi împungea piciorul cu capul, disperată să fie scoasă afară ca să-şi golească vezica, şi la fel de nerăbdătoare să primească micul dejun. Pe masă se afla un bilet scurt în care scria că Marta şi Nikolai plecaseră să stea acasă la bunica lor. El oftă, închipuindu-şi demitizarea lui, care probabil se petrecea acolo, la masa de dimineață. Totul avea să iasă la lumină acum. Cum putea să discute cu fiul sau cu fiica lui când soacra şi cumnata lui erau acolo?

Dădu telefoanele necesare ca să le spună prietenilor despre moartea Rosei şi vorbi cu un domn de la pompe funebre ca să organizeze înmormântarea, apoi sună acasă la soacra lui să-i consulte cu privire la dată. Nici Nikolai, nici Marta nu doriră să vină la telefon, iar Dmitri nu ştia ce să facă, în afară de a conduce prin oraş şi de a insista. Tatiana sugeră să le scrie, şi asta făcu: „Trebuie să fim uniți ca să trecem peste această pierdere îngrozitoare”, scrise el. „După înmormântare, am să vă spun tot ce vreți să ştiți despre lunga mea prietenie cu Tatiana. Fiți siguri că nu e ceea ce vă închipuiți.”

Îngrijorarea față de dezbinarea dintre el şi copii îl făcu să nu o mai plângă pe Rosa. Făcu toate lucrurile din inerție, comandă flori, alese un sicriu şi stabili imnurile care aveau să fie cântate la slujbă, cu doar câteva telefoane scurte la casa soacrei ca să întrebe ce dorințe aveau şi ei. În ziua înmormântării se duseră separat la biserică, iar când Dmitri păşi înăuntru, observă că fiul şi fiica lui, partenerii lor şi familia Rosei ocupaseră primul rând, forțându-l să stea cu un rând mai în spate. După slujbă, se strânseră unul în altul la groapă, nelăsându-i loc, privindu-l doar cu ochii roşii şi acuzatori când preotul o numi pe Rosa „soție şi mamă iubită”. După expresiile lor batjocoritoare, bănui că lui Nikolai şi Martei li se spusese că nu se căsătorise niciodată cu mama lor: încă un păcat care trebuia explicat.

Dmitri o întrebă în gând pe Rosa: „Ce să fac?” Ea ar fi ştiut cum să rezolve situația, aşa cum ştiuse să aplaneze fiecare ceartă în familie de-a lungul anilor, dar nu primi niciun răspuns, fiindcă ea era în pământul rece.

În seara aceea telefonă, iar Nikolai răspunse.

— Nu vrei să ne vedem, fiule? îl imploră el. Trebuie să vorbim. Te rog să mă laşi să-ți explic…

— Nu-mi pasă de viața ta, tată, zise el obosit. Nimic n-o s-o aducă înapoi pe mama. Nu pot să ies în seara asta, pentru că eu şi Pattie o să plecăm în California dimineață şi aş vrea să-mi petrec seara cu bunica.

— Dar sora ta? E acolo?

— Marta şi Stanley s-au întors acasă. Aş lăsa-o să se calmeze o vreme în locul tău. A afectat-o cam tare.

Dmitri nu se putu abține să nu încerce, totuşi. În ziua de după înmormântare se duse acasă la Marta cu caseta de bijuterii a Rosei. Stanley deschise uşa, dar refuză să-l lase să intre.

— Te rog, îl imploră Dmitri. E fiica mea.

Stanley era de neclintit.

— Mi-a spus nişte poveşti de groază despre copilăria ei, cum îi băteai pe amândoi şi, ca să fiu sincer, mă mir că nu te-a renegat până acum. Şi-a ținut sentimentele pentru sine, fiindcă n-a vrut s-o rănească pe maică-sa, dar acum spune că vrea doar s-o laşi în pace.

Dmitri fu surprins de acuzație. Nu toată lumea îşi lovea copiii?

— Sunt primul care recunoaşte că n-am fost un tată grozav, dar sigur merit o şansă să pot explica, nu? Spune-i Martei că mama ei ştia despre relația mea cu Tatiana – a ştiut întotdeauna.

— Nu cred că asta o să ajute, totuşi, zise Stanley încrucişându-şi brațele. Nu-i de folos nici că te-ai dus s-o vezi înainte ca Rosa să se răcească, atunci când copiii tăi aveau nevoie de tine.

— Credeam că dorm!

Nu avea sens să se certe cu acest bărbat îndărătnic,

care părea să-şi fi asumat rolul de protector al Martei. Dmitri îl rugă să-i permită să o vadă, dar Stanley era de neclintit.

În cele din urmă, îi dădu caseta cu bijuterii.

— Îi dai măcar asta fiicei mele? Să ia ce vrea şi să-i trimită restul nevestei lui Nikolai.

Stanley o puse sub braț.

— Ştiu că mai sunt lucruri pe care le vrea din casă. Poate nu stai pe-acolo când vine după ele. Mâine după-masă, poate?

— Tot ce vrea poate să aibă, fu de acord Dmitri, şi îşi respectă cuvântul dat, ducându-se să petreacă ziua cu Tatiana.

La întoarcere, se uită prin jur, încercând să vadă ce lipsea: câteva ornamente ici şi colo, un tablou, câteva obiecte din bucătărie. Nu observă decât mult mai târziu că Marta luase geamantanul vechi din piele maro în care ținea jurnalul Tatianei. Rosa începuse să țină fotografiile de familie acolo, fără să-şi dea seama de importanța jurnalului de pe fund, fără să-şi dea seama că geamantanul data dintr-o vreme dinainte ca el s-o cunoască, de când încă o căuta pe Tatiana. Dacă l-ar fi cerut înapoi, n-ar fi făcut decât să pună paie pe foc, aşa că o lăsă baltă.

Speră că Nikolai avea să poată să intervină pe lângă sora lui şi îl sună în California într-o seară, dar Pattie răspunse şi zise că era prea beat ca să vină la telefon. Îşi făcea griji din cauza băuturii, dar bănuia că era modul lui de a face față durerii. Pattie promise că avea să discute cu Marta data viitoare când aveau să vorbească, dar nu părea prea optimistă.

Dmitri şi Tatiana discutară deseori despre această înstrăinare, dar nu putură găsi nicio soluție. Când veneau zilele de naştere ale copiilor lui, trimitea cecuri de câte o mie de dolari, pe care se bucura să le vadă încasate. Le scrise să le spună că avea de gând să vândă casa, care era prea mare pentru el, şi îi întrebă dacă

voiau vreo piesă de mobilier, dar nu primi niciun răspuns. Într-adevăr, nu suporta să mai trăiască acolo fără căldura Rosei. În zilele de odinioară, cu toții gravitau spre camera în care se afla ea, fie că gătea, călca sau cosea lângă o fereastră luminoasă. Ea fusese centrul casei, dar acum aceasta era doar o serie de camere fără niciun punct luminos.

Se mută în casa Tatianei, dar grădina ei nu era suficient de mare pentru Trina, o cățea vioaie care avea nevoie de multă mişcare. Într-o zi, când se plimbau pe malul lacului Akanabee, văzură o cabană de vânzare, iar Dmitri şi-o dori imediat. Locul era superb, în cel mai îndepărtat capăt al lacului, fără alte proprietăți în apropiere. Se duse la agentul imobiliar şi o cumpără cu banii jos chiar în după-amiaza aceea. Erau doar patru pereți şi un acoperiş, dar el angajă un tâmplar care să construiască un pridvor acoperit şi un doc care să iasă în lac; se conectă la un puț de pe deal şi puse să fie instalată o fosă septică şi construită o baie. Tatiana alese un pat, o masă, o canapea şi un fotoliu, un covor gros şi perdele, tablouri pentru pereți. O sobă mare dădea suficientă căldură cât să gătească, să încălzească apă şi să mențină interiorul la o temperatură confortabilă. Iar Dmitri cumpără o undiță, având de gând să pescuiască de la capătul docului.

— Ăsta e echivalentul ciliciului? întrebă Tatiana în timp ce se îmbăia cu apă călduță într-o dimineață friguroasă de toamnă. Sper că nu încerci să faci penitență pentru păcatele tale venind aici.

— Nu, scutură el din cap. Vreau ca viața mea să fie mai simplă. Am şaizeci şi patru de ani şi m-am săturat de alți oameni – în afară de tine, desigur.

— Nu sunt sigură că aş putea să stau aici tot anul, râse Tatiana. E frumos, dar am să-mi păstrez căsuța pentru lunile în care gângăniile umplu aerul şi mă chinuie cu înțepăturile lor, şi pentru iarnă, când e imposibil să te încălzeşti.

Dmitri le scrise copiilor ca să le dea noua adresă, iar de Crăciun Pattie îi trimise o felicitare. Telefonă de la casa Tatianei ca să-i mulțumească şi să întrebe dacă avea veşti.

— Marta e însărcinată, îi spuse ea. Trebuie să nască în aprilie.

Dmitri fu mişcat.

— Poate cu sosirea micuțului o să fie un moment bun să încerc să fac pace.

Pattie ezită.

— Am încercat, dar ea pur şi simplu refuză să vorbească despre tine. Are un singur lucru în cap: mama ei a fost o sfântă, iar tu, un păcătos. Sincer, nu cred că Stanley o ajută.

Dmitri oftă.

— Iar voi? întrebă el. Tu şi Nikolai sunteți fericiți?

— Încă suferă după pierderea Rosei. Nu ştiu cum să-l fac să-şi revină, mărturisi Pattie, dar o să încerc în continuare.

— Spune-i că încă are un tată şi că sunt aici în caz că are vreodată nevoie de mine.

Dmitri nu avu ce sfat să-i dea fiindcă realiză că abia dacă îl cunoştea pe fiul său adult, nu vedea prea multe asemănări între el şi băiețelul pe care îl crescuse. Nu se gândi să-i dea sfatul care îl ajuta pe el să îndure propria durere: singurătate, plimbări lungi şi frumusețea naturii.

În februarie 1956, la prima aniversare a morții Rosei, Dmitri le scrise scrisori din suflet celor doi copii. Îşi descrise propria educație strictă din Rusia şi îşi ceru scuze că fusese un tată distant din punct de vedere emoțional. Încercase să fie altfel, dar cumva influențele din copilărie erau prea adânc înrădăcinate şi se trezise purtându-se în feluri care-i aminteau de tatăl său, pentru care îi părea rău din tot sufletul. Le spuse despre pierderile pe care le suferise în timpul Războiului Civil rus, inclusiv dispariția soției sale, Tatiana, şi despre

crizele de depresie cu care se confruntase de atunci. Încercă să le explice mâhnirea lui când fusese nevoit să-şi părăsească țara. Nu părea că avea să se mai poată întoarce acum că regimul comunist era atât de bine împământenit. Era chiar posibil ca Rusia şi America să se arunce în aer una pe cealaltă cu bombele lor atomice mortale.

Le spuse că el şi Rosa se iubiseră cu afecțiune şi fuseseră parteneri buni unul pentru celălalt timp de peste treizeci de ani. Şi le spuse că ea ştiuse de la început că el era deja însurat cu Tatiana şi acceptase situația, chiar le dorise fericirea după ce ea nu avea să mai fie. În sfârşit, în scrisoarea lui către Marta, scrise: „Ştiu că am dat greş ca părinte, dar am făcut tot posibilul. Sper din tot sufletul că îmi vei permite să-mi cunosc nepotul pe care îl porți în pântec. Te rog să ştii că te iubesc mult şi că voi fi întotdeauna aici dacă avea nevoie de mine".

De la Nikolai nu primi niciun răspuns. Scrisoarea Martei era ruptă în bucățele mici şi trimisă înapoi în plicul original marcat, cu scrisul lui Stanley, „Retur la expeditor".

Capitolul 62

BRNO, REPUBLICA CEHĂ
16 octombrie 2016

În timp ce stătea în Aeroportul Stansted aşteptând zborul spre Brno, Kitty ascultă toate mesajele vocale care îi umpluseră telefonul. Cele mai multe erau mesaje cu rugăminți de la Tom, lăsate la începutul verii, şi mai era unul lung, din inimă, de la prietena ei, Amber.

Kitty, îmi pare atât de rău că ai aflat despre căderea în dizgrație a lui Tom în felul în care ai făcut-o şi îmi doresc să-ți fi spus de la bun început. A fost doar o întâmplare că i-am văzut împreună într-un bar din gara Kings Cross când o luam pe mama de la tren. Era evident că erau mai mult decât prieteni, aşa că m-am dus la Tom şi am țipat la el. În apărarea lui, a fost ruşinat de moarte, a spus că a făcut o greşeală uriaşă şi m-a rugat să nu-ți spun. A promis că îi pune punct – de fapt, i-a spus femeii în fața mea că n-o să se mai poată vedea cu ea. Ea a ridicat din umeri şi n-a părut prea afectată, aşa că nu e ca şi cum ar fi fost vreo mare iubire. I-am spus lui Tom că o să-l urmăresc cu ochi de şoim, că trebuie să-şi rezolve problemele singur şi că dacă mai calcă strâmb, te sun mai repede decât poate el să-şi încheie şlițul. Dar, în retrospectivă, ar fi trebuit să-ți spun oricum. Noi, fetele, ar trebui să fim unite. Îmi pare rău că am greşit. Doar că n-am vrut să suferi. Te rog, sună-mă, Kitty.

Începu îmbarcarea pentru zborul ei exact în momentul acela, aşa că îi dădu repede un SMS lui Amber: „Sunt o fraieră şi nu merit o prietenă ca tine. Mă duc la Brno câteva zile. Trebuie să cauți pe Google cum se pronunță corect, eu aşa am făcut. Te sun şi-ți zic tot când mă întorc”.

Se aşează în avion şi tocmai voia să-şi închidă telefonul pentru decolare când primi un mesaj înapoi: „Te iubesc. Aşa a fost şi va fi întotdeauna. Dă-mi SMS cu ora la care aterizezi şi te iau de la aeroport”.

Era după-amiază târziu când Kitty sosi în Brno şi luă autobuzul spre centrul oraşului, apoi un taxi până la adresa pe care i-o dăduse Hana Markova. Maşina trase în faţa unei case în stil vechi, din cărămidă, care se deschidea drept în stradă. Când Kitty bătu la uşă, aceasta fu deschisă larg de o femeie cu oase mari, care purta un şorţ şi părea să aibă cincizeci şi ceva de ani, chiar şaizeci. Avea tenul rumen şi ochii albaştri scânteietori, iar părul şaten scurt îi era înspicat.

— Intră, intră, strigă ea, păşind în spate ca s-o lase pe Kitty să treacă.

Îi făcu semn spre o bucătărie lambrisată cu lemn de stejar, cu ferestre care dădeau spre un loc de joacă pentru copii. Kitty se aşeză la o masă de stejar cu blatul marcat de pârliturile mai multor generaţii.

— Mă simt de parcă am fi rude, zise Hana, dar nu prea pot să-mi dau seama ce relaţie ar fi. Bun venit la mine acasă!

Puse ibricul pe foc să fiarbă apă şi scoase o farfurie cu prăjitură de mere, deşi Kitty simţea ceva aromat în cuptor, probabil cina.

— E foarte frumos din partea dumneavoastră să mă invitaţi, zise ea. Misterele vieţii lui Dmitri mi-au intrat sub piele şi sunt disperată să aflu adevărul. Totul a început când am găsit asta la cabană.

Întinse pandantivul oval pe care îl purta la gât.

— Un bijutier mi-a spus că e Fabergé.

— Dă-mi-l să mă uit mai de aproape.

Kitty scoase lanţul, iar Hana îl ţinu la fereastră ca să cerceteze inscripţiile de pe spate la cea mai bună lumină.

— Ştii ce scrie aici? întrebă ea.

— Mi s-a spus că e marca fabricantului.

— Nu, deasupra. Scrie „Ortipo”.

Kitty nu se lumină mai mult.

— Ce înseamnă asta?

— Ortipo a fost buldogul francez pe care i l-a dat străbunicul tău Marii Ducese Tatiana în 1914, la scurt timp după ce s-au cunoscut. Ea îl îngrijea într-un spital militar din Sankt-Petersburg. Bijuteria pe care o porți e un medalion de cățel ridicol de scump, zise ea dându-i-l înapoi şi zâmbind. Frumos, nu-i aşa?

— Uau! Şi Dmitri a fost iubitul ei?

Kitty făcu ochii mari.

Hana zâmbi.

— Au fost îndrăgostiți, da. Dar n-au fost iubiți în sensul fizic pe care îl înțelegem eu şi cu tine astăzi.

— Deci, de-asta avea jurnalul Tatianei.

Kitty deschise poşeta, scoase jurnalul din plicul antişoc în care îl protejase şi i-l dădu Hanei.

— Am pus pe cineva să-l traducă în engleză, dacă vreți să vedeți traducerea.

— Nu, e în regulă. Ştiu rusă.

Hana răsfoi paginile, apoi verifică data de pe ultima pagină: 14 iulie 1918.

— Eu am jurnalul pe care l-a scris imediat după asta. Scrisul, stilul de aşezare a datelor deasupra textului, totul e la fel.

Kitty era nedumerită.

— Dar a murit la două zile după ce a scris asta. A mai scris alt jurnal în ultimele ei zile?

Hana îi oferi o felie de prăjitură, dar Kitty scutură din cap, complet captivată de poveste.

— Iată adevărul pentru care ai zburat până aici: Tatiana nu a murit în Casa Ipatiev. Dmitri a ajutat-o să scape.

Lui Kitty îi trecu prin minte să se întrebe dacă nu cumva era în vizită la o persoană nebună. Existaseră o mulțime de teorii ale conspirației despre Romanovi, cu zeci de impostori care se iviseră de-a lungul deceniilor,

dar cercetătorii dovediseră categoric că muriseră cu toții.

— Cu siguranță, nu-i posibil aşa ceva! Am citit că legiştii au dovedit numărul exact al persoanelor care au fost în morminte, iar înălțimile şi vârstele lor se potrivesc. Au comparat mostrele din oase cu persoane care au ADN de Romanov, inclusiv cu prințul Philip al nostru. Cum pot să dea greş atâtea dovezi ştiințifice?

Hana încuviință din cap. Ştia toate aceste lucruri.

— Dacă ai citit despre cercetări, ştii cât de mult au fost contaminate mostrele de-a lungul anilor. Ce nu vor cercetătorii să recunoască e că au tot găsit ADN care nu se potrivea şi l-au ascuns sub covor, hotărând că probabil aparținea cuiva care lucrase la unul dintre laboratoarele care manipulaseră materialul. Dar nu era aşa. A mai fost o fată acolo, de aceeaşi înălțime ca Tatiana, o localnică de la o fermă, a cărei dispariție nu a fost suficient de importantă cât să fie cercetată de poliție în acele vremuri tulburi. Ea luase locul Tatianei pe 15 iulie, şi ea a fost cea care a murit în măcelul oribil din noaptea de 16. Tatiana a supraviețuit.

Kitty nu înțelegea.

— Deci, dacă a salvat-o Dmitri… unde s-a dus?

— Lasă-mă să-ți citesc povestea din jurnalul Tatianei. Tatăl meu l-a găsit într-un sertar la mult timp după ce ea a plecat. E tulburător, dar eşti descendenta directă a lui Dmitri şi meriți să ştii.

Se duse la o comodă şi scoase un caiet jerpelit dintr-un sertar. Era subțirel, spre deosebire de cel gros, legat în piele, pe care îl găsise Kitty în cutia cu fotografiile de familie, dar scrisul dinăuntru era exact la fel.

Hana începu. Deşi traducea din rusă în engleză, vorbi fără ezitări. Se vedea că era ceva ce mai citise de multe ori.

Capitolul 63

UN CORT LA EST DE EKATERINBURG
iulie 1918

L-am rugat pe Vaclav să-mi găsească un creion şi un caiet fiindcă în trecut mi-a fost de ajutor să ţin un jurnal ca să-mi pun gândurile în ordine. Cumva trebuie să-mi umplu orele până când am să părăsesc lumea aceasta şi poate ar trebui să pun totul pe hârtie ca istoricii din viitor să ştie ce s-a întâmplat cu ultima şi cea mai nefericită dintre marile ducese Romanov.

Pare incredibil că acum nu mai mult de cinci zile mama, papa, *OTMA şi Alexei erau cu toţii împreună la acea slujbă emoţionantă ţinută de părintele Storojev, la care a spus rugăciunea pentru morţi. Măcar de-am fi luat otravă în noaptea aceea şi am fi murit unii în braţele altora, ar fi fost un sfârşit mai bun. Nu cred că vreunul dintre noi mai avea speranţă: gărzile erau prea lipsite de respect, purtarea lor faţă de noi prea aspră ca să credem că avea să ni se permită un exil demn şi liniştit. Dar apoi a venit biletul acela de la Malama duminică după-amiază şi pentru scurt timp ne-a revenit speranţa.*

15 iulie, luni

Papa *şi-a făcut griji din pricina mea când a fost să plec din casă în timp ce slujnica mi-a luat locul, dar a avut încredere în Malama. Cu toţii am avut. Era o fată drăguţă, pe nume Elena, şi era groaznic de agitată când şi-a dat jos bluza, fusta şi basmaua şi le-a schimbat cu rochia mea, în timp ce Olga şi Maria stăteau de pază la uşă. I-am mulţumit pentru loialitate şi am promis că o să ne vedem de dimineaţă. Când am ieşit cu cealaltă fată, prietena Elenei, l-am văzut pe Anton, cel mai scârbos dintre gardieni, uitându-se la noi şi am ţinut capul în jos, jucându-mă cu mânecile, aşteptând să simt o mână pe*

umăr din clipă în clipă. Deodată eram pe stradă şi părea atât de luminoasă şi de deschisă, încât am fost orbită de lumină. Nu ştiam unde să mă duc, dar fata m-a condus la un colţ de stradă, şi acolo era iubitul meu Malama şi zâmbea. Vai, ce bucurie în acel moment, când toate fricile mi-au fost alungate pentru moment! Am mers călare la o cabană pe care o închiriase el şi ne-am îmbrăţişat şi am vorbit, şi am vorbit, şi ne-am îmbrăţişat, şi a fost frumos. L-am iubit mai mult ca oricând în după-amiaza aceea. Sacrificii precum acela pe care îl făcuse el pentru mine nu pot fi răsplătite niciodată.

Nu voiam să plece de la cabană în seara aceea – poate că aveam o premoniţie a ceea ce avea să se întâmple –, dar el avea încredere în planul lui de a ne salva pe toţi. Aşa că am zăvorât uşa şi cât am aşteptat, m-am uitat prin jur la puţinele lucruri pe care le avea Malama. Hainele lui de schimb, pâinea şi brânza insuficiente din bucătărie, praful şi peria de dinţi, şi le-am iubit fiindcă erau ale lui. Of, aş da orice să sar înapoi în acele clipe, în ultimele clipe de inocenţă.

Am auzit cai apropiindu-se şi uşa zornăind şi am fugit să mă ascund în şifonier. De ce acolo? A fost primul gând care mi-a trecut prin minte. Nu aveai unde altundeva. Înspăimântată, am ascultat cum uşa a fost dărâmată cu lovituri de topor, şi apoi s-au auzit voci de bărbat în casă. S-a deschis uşa şifonierului şi când am văzut faţa ciupită de vărsat a lui Anton gardianul, am ştiut că eram condamnată. M-a tras de păr ca să mă scoată din şifonier şi mi-a scuipat în faţă, spunându-mi prostitutka *şi tot felul de cuvinte oribile. I-am ordonat să-mi dea drumul, iar el m-a pălmuit şi apoi m-a trântit la pământ. Nu-i păsa dacă mă răneam, nu îl interesa ce ar fi spus tata. „V-am urmărit până aici, pe tine şi pe gagiul tău", a zis el. „Chiar aţi crezut că puteţi să scăpaţi? Voi, ăştia din familia regală credeţi că sunteţi mai presus de lege."*

Mi-a legat o cârpă murdară la gură ca să nu strig după ajutor şi mi-a strâns cu ceva mâinile la spate. Când m-a

pus pe spatele calului său, am presupus că ne întorceam la Casa Ipatiev. În momentul acela nu m-am temut pentru mine, ci pentru ce aveau să-i facă lui Malama dacă îl prindeau. Cei doi bărbați care călăreau alături de noi nu mă priveau. Se pare că ascultau de Anton. Presupun că e din cauză că e un bătăuş şi că le e frică de el.

Când s-au oprit caii, nu eram în fața casei pe care o cunoşteam, ci a unei şandramale murdare. Anton m-a tras de pe cal şi m-a împins tare în spate ca să mă bage înăuntru cu forța. Nu era nimeni pe stradă, nicăieri unde să fug. Cocioaba era luminată slab, dar am văzut că erau două camere cu nişte saltele din paie pe podea şi cam atât. Anton m-a împins într-una dintre camere şi a închis uşa, iar eu am rămas acolo tremurând, complet şocată. Malama avea să se întoarcă la cabană curând. Ce avea să facă atunci când avea să vadă că nu mai eram acolo? Cum avea să descopere unde mă aflam? Măcar de-ar fi fost timp să-i scriu un bilet, să-i dau un indiciu – dar totul s-a întâmplat pe neaşteptate.

Auzeam bărbații bând în camera vecină, glasurile lor devenind tot mai aspre, şi m-am întrebat când avea să sosească Iurovski, comandantul gărzilor. Aveam să fac apel la el să mă dea înapoi familiei imediat. Când Anton a deschis uşa a râs cu adevărat malefic, şi am simțit cât de mult mă disprețuia. Toate momentele acelea în care vorbisem de sus şi îl mustrasem sădiseră o ură profundă şi acum voia răzbunare. M-a lovit tare peste față, răsturnându-mă pe spate pe pat, apoi a căzut peste mine, mi-a sfâşiat hainele şi m-a violat. Durerea a fost de nedescris, mirosul lui rânced cu totul respingător, dar cel mai rău a fost gândul la Malama, soțul meu, şi la ce avea să simtă dacă ar fi aflat vreodată că scumpa lui soție nu mai era pură. Nu suport ideea să afle vreodată.

16 iulie, marți

În timp ce Anton dormea m-am ridicat pe furiş şi am încercat uşa, dar era încuiată şi nu existau ferestre.

Simțeam sânge între picioare unde mă sfâşiase şi o durere surdă în burtă, ca şi cum stricase ceva în adâncul meu. Vedeam după o rază de lumină de sub uşă că afară se iveau zorii şi m-am îngrijorat de moarte gândindu-mă la biata Elena, menajera. Dacă nu mă puteam întoarce la casă în dimineața aceea, ea avea să rămână blocată acolo, iar familia mea avea să fie îngrozită din cauza siguranței mele. De ce nu mă dusese Anton acolo? Iurovski ştia că fugisem? Oricât de neînțelegător era față de suferința noastră, nu-mi venea să cred că fusese de acord cu acest atac brutal. Anton probabil plănuise totul singur şi convinsese doi camarazi să-l ajute.

Am decis că atunci când avea să se trezească, aveam să fiu drăguță, să mă prefac că îmi place de el, şi să încerc să-l conving că n-o să spun nimănui dacă mă duce înapoi acasă. Reuşisem să-mi dau jos cârpa de la gură, deşi încă aveam mâinile legate şi imediat ce s-a trezit am vorbit frumos, folosind termeni afectuoşi. Încercările mele nu l-au convins nici măcar o clipă, însă. M-a violat iar şi apoi m-a legat strâns, şi de mâini şi de picioare, înainte să plece. În cocioabă s-a lăsat liniştea. M-am rostogolit până la uşă şi am împins-o cu umărul, dar nu s-a clintit. Ştiam că Malama probabil mă căuta şi nu suportam să mă gândesc la suferința lui. Ce avea să facă? Unde avea să se ducă?

Am încercat tot ce mi-a trecut prin minte ca să mă eliberez în acele ore lungi, trăgând şi răsucindu-mi gleznele şi încheieturile mâinilor până când mi-a dat sângele. Eram chinuită de o sete sălbatică şi când am ațipit, am visat lacuri răcoroase şi limpezi de munte şi m-am trezit chiar mai însetată ca înainte. Lumina scăzuse şi acum era iarăşi noapte, fără vreo fărâmă de lumină care să vină de afară. Anton şi prietenii lui s-au întors şi am realizat că asta era casa în care dormeau.

Era beat când a dat buzna înăuntru, legănând o lanternă care m-a făcut să clipesc. Iar apoi a rostit cuvintele cele mai pline de ură din lume: „Toți ai tăi au murit şi e vina ta. Încercând să scapi le-ai semnat

condamnările la moarte, iar în noaptea asta au fost executați. Cum te face asta să te simți?”

Mi-a smuls cârpa de la gură, vrând să-mi audă reacția, iar eu am urlat din toți rărunchii cât de tare am putut şi nu m-am oprit din strigat decât atunci când Anton m-a lovit tare peste cap şi m-a făcut să-mi pierd cunoştința.

17 iulie, miercuri

A doua zi când m-am trezit, Anton îmi adusese un pahar cu apă, dar eu l-am răsturnat. Nu voiam să iau nimic de la el.

— Azi o să facem o călătorie scurtă, a zis el. Mă gândeam că vrei să vezi unde a murit familia ta înainte să li te alături.

Şi poate părea ciudat, dar asta m-a liniştit. L-am crezut când mi-a spus că muriseră cu toții şi tot ce voiam era să fiu alături de ei în lumea de apoi, cu cât mai repede, cu atât mai bine.

— Trebuie să te porți cum îți spun eu când ajungem la casă, a spus el, sau te aduc înapoi aici şi te țin de sclavă să te folosesc cum am eu chef. Ține minte asta.

M-a înfăşurat într-o pelerină lungă cu glugă, care era înăbuşitoare în căldura de vară, apoi am călărit pe străzi până când am văzut Casa Ipatiev. Inima îmi bătea cu putere. Oare Malama nu era pe undeva prin preajmă, căutându-mă? Oare Anton îmi făcuse o farsă şi familia mea încă era în viață?

Gărzile nu se aflau la locurile obişnuite, iar doi gardieni măturau curtea, încoace şi-ncolo, ca şi cum frecau ceva. Anton m-a dus pe o uşă lăturalnică şi m-a condus în jos pe nişte scări care duceau la pivniță. Douăzeci şi trei de trepte, am numărat.

— Aici s-a întâmplat, a şoptit el, şi imediat am simțit mirosul metalic şi sărat de sânge.

Mi-a întors stomacul pe dos. Anton mă ținea de braț şi m-a tras după el într-o cameră de depozitare şi de îndată ce am văzut ce era acolo mi s-a făcut rău. Cineva încercase

să facă curat, dar era atâta sânge că eforturile lor nu făcuseră decât să-l întindă pe podea, pe pereți, în unele locuri se închegase în băltoace întunecate.

— Aici au murit, mi-a spus Anton. Mama ta a avut un scaun aici în mijloc – s-a dus să-mi arate locul –, iar micul Alexei lângă ea.

Mi s-au tăiat picioarele şi m-am sprijinit de un perete în timp ce Anton îmi arăta unde stătuse fiecare. Le simțeam prezența în cameră şi le ghiceam teroarea, urletele. Iar apoi mi-a spus că fetele au murit mai încet, aşa că le-au tăiat cu baionetele. Şi mi-a arătat urmele de crestături de pe podea, găurile de gloanțe din perete, şi urechile îmi țiuiau. Probabil am leşinat, pentru că deodată stăteam întinsă într-o baltă de sânge şi era peste tot pe mine. Sângele părinților mei, sângele surorilor mele, al fratelui meu mai mic.

Anton a scos un pistol.

— Pregăteşte-te, a spus, apăsându-mi ceafa cu el, pentru că acum o să li te alături.

M-am rugat să se grăbească, apoi m-am rugat ca Malama să aibă o viață frumoasă fără mine, apoi m-am rugat pentru sufletele alor mei, dar împuşcătura tot nu venea. Am deschis ochii. Anton rânjea cu o bucurie sadică.

— Poate n-o să te omor încă, s-a strâmbat el. Nimeni nu ştie că eşti în viață, aşa că nimeni n-o să te caute. Te mai țin câteva nopți, până mă plictisesc de tine.

Am înghețat la auzul acelor vorbe. Gândul să mă întorc în camera aceea era odios.

— Te rog… dacă ai milă, te rog împuşcă-mă, l-am implorat, dar asta l-a făcut să râdă.

— Îmi place să te aud cum mă rogi, a spus el. În seara asta o să te fac să mă mai rogi puțin.

M-a tras de păr şi m-a împins afară. M-am gândit să strig după ajutor să mă audă cei doi gardieni care măturau curtea, dar Anton mi-a pus o mână jegoasă peste gură. Nu cred că ei ştiau cine sunt. Eram împietrită, neputând să fac nimic, iar apoi eram iar pe calul lui Anton şi galopam prin oraş până la şandramaua lui şi m-am cufundat într-o stare

de deznădejde totală. Nimeni nu ştia că eram acolo, în afară de Anton şi cei doi acoliți ai săi. Iurovski credea oare că sunt liberă? De asta îmi măcelărise familia? Oare mă căuta chiar şi acum?

Noaptea aceea a fost mai rea decât cele dinainte, fiindcă Anton m-a violat în feluri diferite, intrând cu forța la mine în gură, muşcându-mă de sâni şi coapse şi rănindu-mă în toate modurile la care se putea gândi. Îi auzeam pe ceilalți doi bărbați în camera vecină şi ştiam că probabil auzeau strigătele mele, dar niciunul n-a intervenit. Eram complet singură.

Anton a adormit în sfârşit şi a început să sforăie. Eu stăteam trează şi mă durea fiecare parte a corpului. Nu puteam să-mi scot mirosul de sânge din nări; era închegat pe părul meu, pe pielea mea. Sângele celor dragi mie. Oh, Doamne, fie ca nimeni să nu mai fie nevoit să trăiască aşa ceva vreodată.

Uşa camerei s-a deschis încet şi unul dintre bărbați mi-a făcut semn să vin. La început am crezut că avea de gând să mă violeze şi el, dar şi-a dus un deget la buze şi a deschis uşa care dădea spre strada de afară. M-am împleticit la uşă, luând ce haine puteam, cu picioarele abia putându-mi susține greutatea.

— Nu meriți asta. Ia un cal. Fugi, mi-a şoptit el.

— Cum te numeşti? l-am întrebat, dar n-a vrut să-mi spună.

Aşa că am dezlegat un cal şi m-am urcat pe el şi am călărit spre est până în zori.

Capitolul 64

BRNO, REPUBLICA CEHĂ
16 octombrie 2016

Kitty rămase tăcută în timp ce Hana citea, simțind oroarea cuvintelor scrise cu aproape un secol în urmă. Pielea i se făcu de găină. Hana se opri şi scoase nişte beri din frigider, deschise capacele şi le turnă în două pahare.

— Tatăl meu a găsit-o pe Tatiana în ziua în care a fugit. A spus că aiura ca o femeie nebună şi că încerca să se spânzure de un copac, dar sfoara tot aluneca. A crezut că delirează când i-a spus că e o mare ducesă Romanov. Abia când ea i-a arătat bijuteriile ascunse în cusăturile lenjeriei de corp a început să o creadă. A dus-o la cortul lui şi i-a dat să mănânce nişte fiertură, apoi a convins-o să se odihnească puțin în timp ce el hotăra ce să facă.

Kitty încercă să-şi închipuie starea de spirit a Tatianei. Probabil era într-un şoc profund, dar cumva bărbatul acesta îi câştigase încrederea.

— Se vede că tatăl dumneavoastră a fost un om bun, zise ea.

— Cel mai bun. Nu prea găseşti ca el, zâmbi Hana cu mândrie. *Papa* a făcut parte din Legiunea Cehă şi a luptat împotriva bolşevicilor, dar a cerut să fie lăsat la vatră ca să aibă grijă de Tatiana. Mi-a spus că ştia că dacă ar fi lăsat-o singură chiar şi o oră, ar fi găsit un mod să-şi pună capăt zilelor. Nu suporta să mai trăiască, ştiind ce se întâmplase cu familia ei.

— Nu voia să-l găsească pe Dmitri?

Hana înclină capul şi încuviință gânditoare.

— Uneori îşi smulgea părul de dorul lui, alteori spunea că ar muri de ruşine dacă el ar fi aflat ce i se întâmplase. Au fost momente când îl învinovățea, spunând că dacă n-ar fi salvat-o, atunci restul familiei poate ar fi fost în viață, dar apoi se răzgândea şi plângea după el. Imediat

ce Legiunea Cehă a intrat în Ekaterinburg, *papa* s-a interesat, dar i s-a spus că Dmitri plecase din oraş şi că nimeni nu ştia cum să dea de el.

— Aşa că tatăl tău a ținut-o pe Tatiana cu el?

— Sigur. Bolşevicii nu s-ar fi dat în lături de la nimic ca s-o omoare dacă îşi dădeau seama că mai trăieşte. Ea susținea în continuare că vrea să moară, şi *papa* trebuia s-o convingă să mănânce. Noaptea se trezea urlând din coşmaruri înfiorătoare în care era sfâşiată cu baionetele.

Hana se ridică să verifice tocănița care sfârâia şi din cuptor ieşi un val de aer fierbinte, urmat de un miros plăcut de carne când dădu la o parte capacul şi amestecă în ea.

— Ca să fiu sinceră, nu ştiu cum s-a descurcat. El spune că au mers în spatele liniei frontului şi că a ținut-o pe Tatiana departe de privirile oamenilor, fiindcă după ce avea să i se vindece fața de rănile pe care i le făcuse gardianul, ar fi fost uşor de recunoscut de orice civil rus.

Hana scoase nişte farfurii cu un model țipător cu roşu şi mov şi puse câteva linguri de mâncare în fiecare, apoi adăugă felii dintr-un fel de pâine albă buretoasă înainte să-i dea una lui Kitty.

— Gulaş cu găluşte, zise ea. E o specialitate locală.

Kitty inspiră mirosul de boia şi usturoi şi stomacul începu să-i chiorăie.

— Cum au reuşit să se întoarcă în Republica Cehă? întrebă ea înainte să ia o gură.

Era delicios, gulaşul era sățios şi gustos, iar textura găluştelor moale şi uşor lipicioasă.

Hana începu şi ea să mănânce.

— Republica Cehă nu exista pe atunci. Când s-a dat o declarație în octombrie 1918 că slovacii şi cehii pot să formeze o republică independentă de vechile regate Boemia şi Moravia, legionarii au fost cuprinşi de bucurie. Pentru asta făcuseră campanii. Războiul civil nu mergea bine pentru Armata Albă, iar tatăl meu a convins-o pe Tatiana să se întoarcă aici cu el, până când bolşevicii

aveau să fie învinşi. Sigur, toată lumea credea că prăbuşirea lor e iminentă, că, de fapt, comunismul era o fază trecătoare de care oamenii aveau să se sature. Cine ar fi bănuit că urma să dureze tot restul secolului?

Kitty se uită la ea, întrebându-se cum fusese viața în comunism în Cehoslovacia. Acea epocă se sfârşise abia în 1989, când protestele studenților aduseseră cu ele alegerile democratice. Hana nu se potrivea deloc cu imaginea mentală pe care o avea Kitty despre est-europenii din epoca comunistă. Avea o siluetă impunătoare, dar era îmbrăcată elegant cu o fustă gri şi o bluză roz pal, şi purta un colier de perle şi cercei mici asortați. Probabil trebuia să se îmbrace elegant la serviciu. Nu se vedea vreun semn că ar fi existat vreun soț sau copii în casă, iar pe degete nu purta verighetă. Kitty era curioasă, dar nu vru să o întrebe despre starea ei civilă. În schimb, o întrebă când îi povestise tatăl ei despre Tatiana.

— Mi-a spus treptat, de-a lungul anilor. Am ştiut întotdeauna că mai fusese căsătorit cu cineva înainte de mama, şi puțin câte puțin a ieşit şi restul la iveală.

— Nu v-ați gândit niciodată să spuneți povestea public? Să mergeți la presă, vreau să zic.

Hana scutură din cap cu emfază.

— De ce-aş vrea să-mi atrag un circ mediatic în cap? Ce rost ar avea?

Kitty reflectă puțin.

— Poate că adevărul trebuie spus de dragul consemnărilor istorice, dacă nu de altceva. Iar rolul tatălui dumneavoastră este atât de eroic, încât m-aş fi gândit că ați vrea să fie cunoscut.

Hana zâmbi.

— Nimeni care l-a cunoscut pe tatăl meu nu s-a îndoit vreodată de eroismul lui. Nu are nevoie de alte laude decât cele pe care le-a primit în viață. Dar aceasta e şi povestea ta, deci presupun că dacă vrei s-o dai publicității, e dreptul tău. Aş prefera să nu fiu

identificată, dar altfel poți dezvălui orice vrei. Îți voi da copii după nişte fotografii, dacă asta ți-e de ajutor.

După ce terminară de mâncat, Hana curăță masa şi scoase un album ponosit de fotografii. Prima poză din album arăta un grup de bărbați în mantale militare şi căciuli pe un fundal acoperit de zăpadă.

— Ăsta e tatăl meu, în stânga, zise ea.

Era mai înalt decât ceilalți, foarte atent bărbierit şi arătos.

Următoarele fotografii arătau o fermă şi într-una dintre ele se vedea silueta unei femei care săpa pe câmp.

— Asta e Tatiana.

Kitty se uită cu atenție, dar nu desluşi nimic, doar că era subțire ca o trestie.

Celelalte poze arătau un fel de petrecere câmpenească, cu steaguri pe stradă, apoi Kitty întoarse pagina şi văzu o femeie care se uita la un bebeluş cu o adorație totală, într-o postură clasică de Fecioară cu Pruncul. Kitty ridică ochii întrebătoare.

— E Tatiana cu fiul ei, Jaroslav, fratele meu vitreg. S-a născut în 1922, la trei ani după ce sosiseră în Cehia. Se căsătorise deja cu tata atunci şi îşi luase numele de Irena ca să-şi protejeze identitatea.

„Sigur că da!" Irena Markova, traducătoarea cărților lui Dmitri, şi Marea Ducesă Tatiana erau una şi aceeaşi persoană. Kitty îşi dăduse seama că exista o legătură între ele, dar nu făcuse ultimul pas. Deci, venise în Albany ca să fie cu el.

— Chiar şi purtând hainele unei neveste de fermier, cu o basma pe cap, Tatiana era uşor de recunoscut ca a doua fiică a țarului Nicolae. Structura osoasă fină, privirea inteligentă, aerul distant şi rezervat – sigur că era ea.

— Ce s-a întâmplat cu Jaroslav? Mai e printre noi?

Dacă era, ar fi fost moştenitorul direct al dinastiei Romanovilor.

— Nu, a murit în 1943. A fost groaznic. Nu cred că

Tatiana sau tatăl meu şi-au revenit vreodată.

Kitty frunzări paginile cu fotografii ale băiatului în diferite etape ale vieții: copil mic, băiat de şcoală, adolescent chipeş, în timp ce Hana îi spunea povestea:

— Jaroslav a fost întotdeauna un băiat încăpățânat. Fusese crescut să deteste represiunea, aşa că atunci când naziştii au intrat în țară în 1939, s-a alăturat unui grup partizan de gherilă care sabota lanțurile de aprovizionare şi ajuta la scoaterea evreilor din țară. Patru ani a evitat să fie prins, dar în tot acest timp părinții lui au trăit cu sufletul la gură. Iar apoi, în 1943, l-a părăsit norocul. A fost arestat, probabil torturat şi executat. Hana părea foarte emoționată când vorbea despre moartea fratelui vitreg pe care nu-l cunoscuse niciodată. Nu pot să-mi închipui cum a supraviețuit Tatiana acelei perioade. E incredibil cum o persoană poate pierde atât de mult.

Kitty se opri asupra unei fotografii cu un mormânt simplu cu o mică vază cu flori alături şi o piatră în care erau săpate numele şi datele băiatului.

— Ştiu că a venit cu Dmitri în America în 1948. Cum a găsit-o?

— *Ea* l-a găsit *pe el.* Chiar înainte de război a dat peste un articol despre el şi a fost uluită, fiindcă i se spusese că murise în 1919. I l-a arătat tatei, şi el mi-a spus că în clipa aceea a ştiut că într-o zi o să-l părăsească.

Hana se ridică să debaraseze farfuriile.

— S-au înțeles bine şi i-a fost recunoscătoare că a ocrotit-o, dar nu l-a iubit niciodată cu acea dragoste mistuitoare pe care o avea pentru Dmitri. Sigur, a venit războiul şi apoi a fost în doliu după Jaroslav, dar într-o zi, în 1948, după ce aduseseră recolta, i-a spus tatei că era timpul să plece. I-a mulțumit pentru tot ce făcuse pentru ea şi i-a urat numai bine. I-a sfâşiat inima, dar n-a încercat s-o oprească. Ştia că se ducea la Dmitri.

Lui Kitty îi păru rău pentru Vaclav. Ce păcat, după câte făcuse pentru Tatiana.

— Ea n-a păstrat legătura?

— Cred că au fost nişte scrisori ocazionale. Nu am copii după ele. Mama l-a cunoscut pe tata câteva luni mai târziu, iar eu m-am născut în 1949, aşa că nu şi-a plâns de milă prea mult!

— A divorțat de Tatiana?

— Cred că a cerut dizolvarea căsătoriei, pentru că s-a însurat cu mama când eu aveam trei ani. Am fost domnişoară de onoare la nunta lor. După cum îți poți închipui, aşa ceva era considerat şocant în anii 1950, râse ea şi îşi dădu ochii peste cap.

— Mă bucur că a avut altă familie. Merita să fie fericit.

— Am fost. Toți trei am avut o viață frumoasă. Sper că şi Tatiana şi-a găsit fericirea.

Kitty se întrebă dacă aşa fusese. Ştia puține lucruri despre viața lui Dmitri în America, darămite despre timpul petrecut cu Irena.

— Şi eu sper. Dar mă întreb ce-i cu cadavrul găsit lângă cabana lui. Dacă e ea, şi dacă nu a fost responsabil pentru moartea ei – ceea ce sună improbabil, dat fiind cât de mult s-au iubit atunci de ce să nu raporteze decesul autorităților cum era normal?

Presupuse răspunsul în timp ce vorbi, dar Hana fu cea care îl rosti cu voce tare.

— Îți aminteşti furoarea legată de oasele impostorilor care susțineau că fac parte din familia Romanov? Rămăşițele Annei Ceaikovski au fost exhumate pentru teste ADN suplimentare la câțiva ani după moartea ei. Îmi închipui că n-a vrut să se întâmple acelaşi lucru şi cu Tatiana. E păcat că se întâmplă acum…

Kitty tăcu. Hana spusese că decizia expunerii adevărului era în mâinile ei. Voia ca poliția să testeze oasele? Sau ar trebui să ceară să fie îngropate în mormântul străbunicului ei şi să-i lase pe amândoi să se odihnească în pace? Era o decizie dificilă.

În dimineața următoare, o prietenă de-a Hanei, o femeie pe nume Erika, aparent de aceeaşi vârstă, veni să

le ia cu maşina. Când ajunse, o sărută pe Hana pe buze, iar Kitty îşi dădu seama că erau iubite, deşi ele nu anunțară asta.

Erika le duse la regiunile de carst şi merseră cu telecabina peste dealuri acoperite cu păduri bogate, coborând într-un defileu spectaculos străbătut de un râu. Făcură turul unei peşteri prăbuşite, cunoscute sub numele de Prăpastia Macocha, apoi văzură câteva peşteri cu stalactite şi stalagmite elaborate, ca nişte degete sinistre care arătau spre ceva. În aer plutea senzația de istorie veche, de milioane de ani, de dinainte de existența omului, iar lui Kitty îi plăcu atmosfera aceea ca de altă lume.

În timp ce se plimbau pe cărările din defileu, discutară puțin mai mult despre Tatiana şi Dmitri, iar Kitty înțelese că Erika ştia povestea.

— Admir faptul că s-a putut adapta să fie nevastă de fermier după ce crescuse în bogăție şi grandoare, zise Erika. Hana îmi spune că făcea muncile cele mai grele la fermă fără să se plângă.

— Nu s-a gândit vreodată să recupereze o parte din averea Romanovilor? întrebă Kitty.

— Oh, nu, răspunse Hana. Odată, când aveau greutăți financiare, Vaclav s-a dus la Praga să vândă câteva bijuterii pe care ea le scosese din Rusia şi i s-au pus atâtea întrebări, încât a fugit. În cele din urmă le-a vândut unui tip de pe piața neagră care n-a întrebat de proveniența lor, dar probabil a luat pe ele mult mai puțin decât valorau.

— Ea a spus că n-a vrut niciodată să aibă sânge albastru, adăugă Erika. Îi plăcea viața simplă.

— Tatăl dumneavoastră n-a vrut să fie bogat? o întrebă Kitty pe Hana.

— Niciodată! Banii nu aveau importanță pentru el, râse Hana. Era un om înțelept.

— Crezi că povestea ar valora mult acum? o întrebă Erika pe Kitty.

— Probabil, admise ea, dar eu şi Hana am discutat şi cred că niciuna din noi nu are chef să intre în vizorul presei.

— Dar eşti jurnalistă, nu-i aşa? întrebă Erika.

Lui Kitty îi plăceau aceste femei sincere, cu picioarele pe pământ, şi ca răspuns la întrebările lor le povesti despre decizia ei de a-şi schimba cariera şi de a lucra ca tâmplar.

— Sunt o mulțime de jurnalişti în lume, scriitori talentați, hotărâți şi ambițioşi, iar eu pur şi simplu nu mă număr printre ei. Dar sunt mândră de ce am făcut cu cabana lui Dmitri vara asta, încheie ea. Dacă vreți vreodată să o folosiți într-o vacanță, veți fi mai mult decât bine-venite.

— Ce idee minunată!

Hana o cuprinse pe Erika cu brațul şi o strânse uşor.

Capitolul 65

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
decembrie 1968

Dmitri şi Tatiana se amuzară când citiră în decembrie 1968 despre căsătoria Annei Ceaikovski, femeia care susținea că era Marea Ducesă Anastasia, cu un genealog american, pe nume Jack Manahan, cu douăzeci de ani mai tânăr decât ea. Femeia îşi construise o întreagă carieră pe baza afirmațiilor ei şi avea mulți susținători cu influență, deşi nu fusese niciodată acceptată de membrii familiei Romanov care mai erau în viață. Acum Jack Manahan se proclama noul „mare duce în aşteptare" de la domiciliul lor din Virginia, o afirmație întâmpinată cu dispreț de Romanovi.

— Nu vrei să mergi s-o vizitezi pe *sora* ta acum că stă în America? o tachina Dmitri.

— Dumnezeule! Pentru *ce?* Nu seamănă deloc cu Anastasia, şi pare o făptură tare zdruncinată.

— Nimeni nu ne-ar crede dacă am anunța că eşti Marea Ducesă Tatiana. Ar fi foarte greu de dovedit, deşi pentru mine arăți la fel ca în prima zi în care te-am văzut.

Tatiana îşi serbase a şaptezecea zi de naştere cu un an în urmă. Încă era zveltă, cu pometi superbi şi aceeaşi privire inteligentă în ochii cenuşii cu violet pe care îi avusese când era mică. Avea grijă să poarte o pălărie de paie ca să țină soarele departe de pielea ei palidă şi nu era nici pe departe la fel de ridată ca Dmitri. La vârsta de şaptezeci şi şapte de ani, obrajii lui atârnau în pliuri, iar fruntea îi era brăzdată de şanțuri adânci.

Tatiana se aplecă să-i traseze ridurile şi liniile de pe frunte cu un deget.

— Cred că eu am fost cauza celor mai multe dintre astea, zâmbi ea. N-am ales cele mai uşoare drumuri în viață.

— Te-ai gândit vreodată să laşi o dovadă a adevărului pe care s-o găsească istoricii din viitor cu mult după ce nu vom mai fi? întrebă Dmitri. Aş vrea să înţeleagă copiii mei de ce i-am fost infidel mamei lor, chiar dacă nu mă vor ierta.

— Poţi să o scrii chiar tu dacă vrei. Nu-mi pasă ce se spune după ce nu voi mai fi.

— Ce-ar fi s-o scriem împreună? sugeră Dmitri. Începând cu 1914, când ai venit plutind ca un înger în salonul de spital în care stăteam cu piciorul rănit şi am discutat despre câini şi apoi despre cărţi.

— Sunt atâtea amintiri înfiorătoare care trebuie incluse alături de cele frumoase, încât mă tem că ne-ar supăra să le reluăm.

— A trecut atâta timp, zise Dmitri. Cred că pot face faţă dacă poţi şi tu.

Şi aşa începură să-şi reconstruiască povestea comună. Dmitri scrise prima variantă în rusă – încă nu se putea exprima pe cât de poetic îşi dorea în engleză –, apoi Tatiana o traduse, adăugând propria perspectivă. El ştia deja mare parte din povestea ei – îi mărturisise chiar şi ororile pe care le îndurase din partea lui Anton –, dar acum, că priveau în urmă, înţelegeau cum capriciile sorţii se jucaseră cu ei.

Dacă doar una dintre numeroasele încercări de a-i salva pe Romanovi ar fi avut succes, ei doi ar fi avut o viaţă împreună în exil. Ar fi putut avea copii împreună. Dacă Alexei nu ar fi fost bolnav în aprilie 1918 şi Vasili Iacovlev ar fi reuşit să-i ducă la Omsk; sau dacă Armistead ar fi sosit pe 13 iulie 1918 şi i-ar fi ajutat să fugă... Era greu să se gândească la lucrurile astea. Regretele nu-şi aveau rostul.

Îşi dădură seama că se rataseră cu doar câteva zile după uciderea familiei sale. Când cehii intraseră în Ekaterinburg la sfârşitul lui iulie, iar Vaclav încercase să-l găsească pe Dmitri, el plecase la Verkoturie, căutându-i pe Romanovi. Dacă Vaclav s-ar fi dus să-l vadă pe Sir

Thomas Preston, ambasadorul britanic, el i-ar fi spus.

— Ar fi trebuit să sugerez asta, oftă Tatiana. Nu gândeam limpede.

Când ea primise scrisoarea de la mama lui Dmitri în care îi spunea că el murise la Țarițîn în 1919, ea ar fi trebuit să păstreze legătura sau să roage să fie pusă în contact cu surorile lui, apoi s-ar fi putut întâlni anul următor la Constantinopol.

— Tot timpul acela pe care l-am pierdut… cugetă Dmitri. Şi totuşi, ne avem unul pe altul acum, şi cumva asta e suficientă fericire pentru o viață.

— Hai să nu ne prefacem că nu ai fost fericit şi cu Rosa, zâmbi Tatiana. Regret că nu am cunoscut-o. A fost o femeie remarcabilă.

— Iar Vaclav a fost un erou. Încă mă uimeşte că a avut atâta grijă de tine şi că n-a cerut nimic în schimb.

— E adevărat. A fost un domn care n-a încercat niciodată să mi se urce în pat până ce nu l-am invitat. Amândoi am avut noroc cu oamenii care ne-au salvat – deşi nu sunt prea sigură că şi ei au avut la fel de mult noroc.

Atât Rosa, cât şi Vaclav erau personaje în cartea pe care o scriseră împreună. Capitol după capitol, scriau ciorne, traduceau şi stilizau, citind şi comentând ceea ce lucrase celălalt. Ajunseră în punctul în care atunci când Dmitri o recitea şi găsea câte o expresie pe care o admira, nu îşi mai amintea dacă era a lui sau a Tatianei, atât de întreţesute erau cuvintele lor.

Petrecură toată vara la cabană şi veneau la sfârşit de săptămână şi iarna, dar se adăposteau în casa Tatianei din Albany când sezonul gângăniilor era în toi, în mai şi iunie, şi când vremea era friguroasă, când lacul era înghețat şi umezeala îi măcina oasele bătrâne ale lui Dmitri, făcându-l să-l doară rănile de la picior la mai bine de cincizeci de ani după ce le căpătase. Îşi transportau de colo colo maşina de scris şi teancul tot mai mare de pagini cu noul Pontiac al lui Dmitri, care avea loc în spate

pentru Trina, cățeaua borzoi.

— Unde ar trebui să punem punct poveştii? întrebă Tatiana într-o zi. Eu cred că ar trebui să se termine cu mine găsindu-te la Cafeneaua Slavia din Praga.

— Dar atunci nu le-ar răspunde copiilor mei la întrebări... cugetă Dmitri. Vreau să înțeleagă că nu a fost nicicând vorba s-o părăsesc pe mama lor, şi că tu ai fost de acord. Vreau să ştie cât de rău îmi pare pentru felul cum au aflat despre tine şi cât de dor îmi e să fac parte din viețile lor.

— Martei nu cred că i-ar plăcea să scrii şi să publici că nu mai vorbeşte cu tine, zise Tatiana. O pune într-o lumină proastă.

Dmitri se gândi la asta.

— Ce-ar fi să le trimit ei şi lui Nikolai o copie a manuscrisului şi să spun că o să tai bucuros tot ce nu vor să fie publicat? Sper că o să fie tentați să-l citească ştiind că e vorba despre viețile lor.

Fură de acord cu acest plan şi făcură două copii xerox. Una i-o trimiseră lui Nikolai în California, iar Dmitri conduse până la casa Martei din Albany ca să i-o dea pe cealaltă, dar la uşă apăru o străină.

— S-au mutat în Anglia acum mulți ani, zise femeia. Am avut o adresă la un moment dat, dar cred că s-au mutat.

Dmitri sună acasă la Nikolai în California şi vorbi cu Pattie, care îi spuse că Marta şi Stanley locuiau într-o suburbie din Londra, unde el vindea asigurări de când afacerea cu tacâmuri intrase în faliment. Ea îi dădu adresa nouă.

— Cât de mare e nepotul meu acum? întrebă el.

— Elizabeth are nouă ani. Marta o cocoloşeşte foarte mult.

— Credeam că e mai mare. Marta n-a rămas însărcinată la scurt timp după ce Rosa a murit în 1955?

— Ba da, dar a pierdut sarcina, şi încă altele, până când s-a născut Elizabeth. Nu i-a fost uşor.

— Îmi pare aşa de rău să aud asta, oftă Dmitri.

Măcar de-ar fi luat legătura cu el; dar el era ultima persoană cu care ea ar fi vrut să vorbească.

— Ce mai face Nikolai? întrebă el. Mi-a citit cartea?

Urmă un moment lung de tăcere.

— Mă tem că eu şi Nikolai ne-am despărțit. A trebuit să-l dau afară când alcoolismul i-a scăpat de sub control. Locuieşte într-un apartament de lângă plajă, aşa că i-am dus pachetul de la tine acolo, dar mă îndoiesc că l-a citit.

— Îmi pare atât de rău… Dmitri era foarte afectat. Aş fi vrut să ştiu. Pot să fac ceva? Aş putea să plătesc să meargă la o clinică.

— Am încercat asta, dar nu vrea. Nu îl interesează să se oprească. Ştiu că mă iubeşte, şi eu îl iubesc la rândul meu. I-am spus că poate să vină acasă dacă renunță la băutură, dar pur şi simplu nu poate. Reuşeşte o zi, cel mult două, apoi cel mai mărunt lucru îl trimite înapoi la whisky. Îmi pare rău, Dmitri, dar cred că e complet lipsit de speranță.

— Vin acolo. Iau avionul săptămâna viitoare.

Pattie oftă adânc.

— Mă îndoiesc că o să se schimbe ceva, dar poți să stai aici, dacă vrei să încerci.

Dmitri zbură la Santa Barbara în martie 1970 şi fu întâmpinat la aeroport de nora lui. Ea îl conduse la apartamentul lui Nikolai dintr-un bloc dărăpănat cu nişte motociclete ruginite în față. Dmitri bătu la uşă, dar când Nikolai deschise şi îl văzu pe tatăl său, o trânti la loc. Dmitri nu observă decât că avea părul lung şi dezordonat şi o barbă neîngrijită.

Îi era greu cu articulațiile lui artritice, dar Dmitri se lăsă pe podeaua de pe coridorul din afara apartamentului şi îl chemă prin uşă.

— Am băut prea mult, Nikolai. Mult prea mult. Mama ta a fost cea care m-a salvat – mai întâi m-a motivat să scriu romane, apoi mi-a oferit copii şi m-a obligat să

privesc spre viitor. Pattie e o femeie bună. Te rog s-o laşi să te ajute, aşa cum mama ta m-a ajutat pe mine.

Aşteptă, dar dinăuntru nu se auzi niciun sunet. Nu era sigur că Nikolai asculta ce-i spunea.

— Îmi e dor de mama ta în fiecare zi. Sunt sigur că şi ție. Dar închipuie-ți ce-ar zice dacă te-ar putea vedea acum, fiule. Încearcă să te pui pe picioare de dragul ei.

Niciun răspuns. Stătu acolo ore în şir, strigând prin uşă. Venise până aici şi nu avea rost să renunțe, deşi bănuia că trebuia să se întoarcă acasă la Pattie la căderea nopții. Era prea bătrân ca să petreacă noaptea în aer liber. Apoi, uşa se deschise brusc şi Nikolai se uită urât la el.

— N-ai de gând să mă laşi în pace? întrebă el, cu ochii împăienjeniți şi părând extenuat. Nu-mi pasă de cartea ta, de Tatiana sau de orice altceva. Publică ce vrei. N-ai nevoie de aprobarea mea.

Nu avea pantofi în picioare, cămaşa îi atârna descheiată şi duhnea, ca şi cum nu s-ar fi spălat de mult timp. Mai rău era nasul lui: borcănat şi roşu, brăzdat de vase de sânge vineții precum pânza de păianjen, nasul unui adevărat băutor. Dmitri îşi amintea de asemenea nasuri la bărbații din Rusia care beau cantități uriaşe de votcă făcută în casă şi care de obicei mureau tineri după ce leşinau în zăpadă sau se înecau cu propria vomă.

— Fiule, eşti bolnav. Te rog, lasă-mă să te duc la un doctor.

— E prea târziu, tată. Nu poți să-ți fluturi banii şi să faci asta să dispară. Din păcate, am moştenit gena melancoliei de la tine, în loc de a fericirii de la mama, şi nu vreau să trec prin viață aşa. Băutura e doar un mijloc spre un scop.

Dmitri protestă:

— Ai doar patruzeci şi patru de ani. Ai toată viața înainte. Poți face orice vrei. Orice!

— Bun. Pentru că vreau să beau până am să mor.

Încercă să închidă uşa, dar Dmitri o blocă înfigându-şi

brațul în tocul uşii.

— Vino cu mine la un pahar atunci. Lasă-mă să-ți fac cinste cu o bere la barul la care mergi de obicei.

Nikolai ridică din umeri şi fu de acord. Îşi vârî picioarele în nişte şlapi prăpădiți, dar nu se obosi să-şi încheie cămaşa sau să-şi pieptene părul. Pe Dmitri îl dureau articulațiile de atâta stat pe jos şi şchiopătă greoi în timp ce merseră până la un bar dubios cu un semn de Budweiser afară. Dmitri comandă două beri şi îl lăsă pe Nikolai să-şi ia şi un pahar de whisky, apoi se aşezară într-un separeu şi vorbiră ca de la bărbat la bărbat pentru prima dată în viață.

— N-am simțit niciodată că eşti prezent, tată, îi spuse Nikolai. Mereu erai cu mintea altundeva. Cu siguranță, n-am avut senzația că ne iubeai pe Marta şi pe mine. Pentru tine eram o bătaie de cap, o obligație. Bănuiesc că atunci când am aflat că avuseseşi altă femeie în tot acel timp, lucrurile au început să se lege: „Ah, de-asta era aşa. Nu din cauza mea". Într-un fel, asta m-a liniştit. Ştiu că Marta a fost furioasă pentru ce i-ai făcut mamei, dar eu nu simt furie. Eu nu simt decât că eşti un străin.

În timp ce el vorbea, pe obrajii lui Dmitri curgeau lacrimi. Scoase o batistă şi le tamponă.

— Ştiu că am dat greş ca tată. Întotdeauna am sperat că o să ajungi bine, fiindcă ai avut o mamă atât de minunată, dar poate că aveai nevoie şi de mine.

— Nu ştiu ce a provocat chestia asta pe care o am: alcoolism, depresie, zi-i cum vrei. Nu sunt sigur că ar fi fost altfel dacă ai fi fost tatăl perfect. N-are rost să te învinovățeşti. M-am distrus singur.

— Ce se poate face ca să vrei să trăieşti din nou? întrebă Dmitri.

— Nimic, zise Nikolai cu fermitate. Unele lucruri nu pot fi reparate.

— N-ai de gând să încerci? Dacă găsesc numele unui specialist de vârf din California şi-ți plătesc o consultație, te duci măcar să-l vezi? Poate există vreo pastilă pe care

s-o iei, sau terapie cu şocuri electrice, sau vreo operație. Eu am ieşit din genul de prăpastie în care te afli, aşa că ştiu că se poate. Te rog să încerci, fiule.

În cele din urmă, Nikolai fu de acord. Cu ajutorul lui Pattie, Dmitri găsi un specialist şi plăti o cură de dezalcoolizare. Plecă optimist, dar când dădu telefon la întoarcerea în Albany, Pattie îi spuse că Nikolai nu se dusese nici măcar la prima programare.

Mai erau şi alte veşti proaste. La două săptămâni după întoarcerea sa, primi o scrisoare de la un avocat din Anglia, care spunea că Marta avea să-l dea în judecată pentru defăimare, dacă va publica romanul.

— Asta e deci, îi zise Tatianei. Trebuie s-o lăsăm baltă.

— De ce nu vorbeşti cu Alfred? sugeră ea. Când te mai vezi cu el?

Dmitri încă lua prânzul ocazional cu Alfred A. Knopf în New York City. Compania lui fuzionase cu Random House şi el se cam pensionase, dar încă îşi mai băga nasul în treburi editoriale şi ținea legătura cu autorii lui preferați. Când Dmitri se întâlni cu el în primăvara aceea, la Barbetta, restaurantul lor italian obişnuit, se gândi că editorul lui abia dacă se schimbase din ziua în care se cunoscuseră. Mustața şi părul erau albe, nu negre ca tăciunele, iar talia puțin mai groasă, dar privirea vioaie şi caracterul său sociabil erau neschimbate.

Dmitri îi întinse manuscrisul.

— Pregăteşte-te să fii surprins când îl vei citi, zise el. Nu vreau un avans, dar singura condiție e că nu trebuie publicat cât timp copiii mei sunt în viață. Marta cred că va mai trăi vreo cincizeci de ani, aşa că poate ar putea fi programat pentru publicare în 2020. Se poate aranja aşa ceva?

— E ceva ieşit din comun, dar nu văd de ce nu. L-aş putea lăsa în arhivă, însemnat cu o notă să fie recitit în 2020.

O săptămână mai târziu îi telefonă, după ce citise manuscrisul.

— Îți bați joc de mine? Suntem prieteni de treizeci şi cinci de ani şi nu mi-ai spus niciodată că eşti însurat cu una dintre fiicele familiei regale Romanov? Măi, să fiu al naibii! Nu există vreo şansă să te conving să publicăm acum? Sunt sigur că avocații noştri ar putea combate obiecțiile fiicei tale.

— Nu, nu vreau s-o supăr mai mult decât am supărat-o deja. Dar mulțumesc, Alfred.

Le scrise lui Nikolai şi Martei spunându-le amândurora că se hotărâse să nu publice, şi se bucură când primi o vedere de la Nikolai. Pe față era o imagine cu nişte copii care jucau volei pe plajă şi pe spate scria: „Mulțumesc că ai venit să mă vezi, tati". Asta era tot, dar era drăguț.

Şase luni mai târziu, Nikolai muri de ciroză hepatică. Pattie îi scrise să-l anunțe, fiindcă nu avea telefon la cabană şi nu îl găsise la casa din Albany. În sfârşit, băiatul lui era împăcat cu sine, după o viață chinuită. Dmitri zbură în California pentru înmormântare, sperând că Marta avea să fie acolo şi va avea şansa să discute cu ea. Poate se puteau apropia într-un moment atât de trist. Speranțele îi fură năruite când ea nu veni.

— De când a murit Rosa, Marta n-a fost în stare să facă față nici unui lucru dificil din punct de vedere emoțional, îi explică Pattie. Trage obloanele şi se preface că nu-i nimic în neregulă. Îmi pare rău să-ți spun, dar nu cred că se va schimba vreodată.

— E fericită? întrebă Dmitri.

Pattie ridică din umeri.

— Nu cred că are o căsnicie perfectă. Mi-a spus o dată că lui Stanley îi cam fug ochii. Cred că de-asta îi e şi mai greu să te ierte. Dar o adoră pe fetița ei. Elizabeth e centrul vieții ei.

Când se întoarse în Albany, Dmitri îşi rescrise testamentul, lăsând suficient pentru Tatiana, dacă avea să-i supraviețuiască, şi restul averii oricărui descendent avea să se prezinte să o revendice. Poate mica lui nepoată avea să vină să-l găsească într-o zi. Cu siguranță, aşa

spera.

Capitolul 66

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
februarie 1975

Dmitri îşi sărbători a optzecea aniversare la cabană împreună cu Tatiana. Ea îi făcu pasca rusească preferată, un desert asemănător cu tartele cu brânză ale americanilor, şi înfipse o lumânare în mijloc, din care se scurse ceară pe margine în timp ce el se străduia să-şi capete suflarea ca să o stingă. Trăiau foarte simplu acum, mâncând legumele pe care le cultiva ea în grădina din jurul cabanei şi din când în când peştii pe care îi prindea el de la capătul docului (deşi adevărul e că nu avea niciodată suficientă răbdare pentru pescuit). Încă făceau naveta între cabană şi casa din Albany, dar îşi petreceau majoritatea timpului la lac, cu focul aprins în sobă în zilele reci şi stând de vorbă, stând întruna de vorbă.

Glumeau că şi dacă ar mai trăi douăzeci de ani, nu aveau să rămână niciodată fără subiecte de discuție. Vorbeau despre religie şi filosofie şi încercau să se pună de acord asupra sistemului politic ideal; îşi făceau griji din pricina ştirilor despre Războiul din Vietnam, întrebându-se dacă America avea dreptate să se implice; vorbeau despre cărți şi muzică şi îşi aduceau aminte de spectacole de teatru pe care le văzuseră la Sankt-Petersburg înainte de Primul Război Mondial; vorbeau despre oamenii pe care îi cunoscuseră, şi încercau să-şi dea seama cum ar fi fost fratele şi surorile Tatianei dacă ar fi trăit. Fiecare exprima ce îi trecea prin minte în momentul respectiv, iar conversația curgea înainte şi înapoi într-un ritm rapid camaraderesc. Dacă se trezeau noaptea când afară sufla vântul cu putere şi ploaia răpăia pe acoperişul de tablă al cabanei, reluau discuția pe care o avuseseră înainte.

Dmitri le compara uneori pe cele două femei pe care le

iubise. Sexul nu fusese niciodată deosebit de important în relația lui cu Tatiana; Rosa fusese mult mai entuziastă în această privință şi îi oferise multă plăcere cu talentele ei. Cu ea nu avusese însă niciodată acea comuniune a minților pe care o avea cu Tatiana. Când aveai optzeci de ani, asta devenea cel mai important. Să simți că o altă ființă umană înțelege cu adevărat esența ființei tale şi că iubeşte ceea ce vede, în timp ce şi tu simți acelaşi lucru pentru ea – aceasta era cea mai grozavă senzație. Într-un fel, gândea el, era cea mai mare realizare a omenirii. Eşuase în toate celelalte relații apropiate ale sale, dar măcar reuşise în cea mai importantă dintre ele.

Într-o zi de primăvară se duse cu maşina la magazinul din Indian Lake – încet, privind atent prin parbriz, fiindcă ochelarii nu îi erau suficient de puternici, iar drumul se vedea ca prin ceață. Cumpără câteva lucruri, apoi pe drumul spre casă îşi aminti că uitase de ceai, singurul lucru pe care îl ceruse Tatiana în mod expres, aşa că se întoarse să cumpere.

Când intră cu maşina pe alee şi cabana îi apăru în fața ochilor, o văzu pe Tatiana întinsă pe pământ şi primul său gând fu că îşi pierduse un cercel. Trina stătea lângă ea, schelălăind. Dmitri coborî din maşină şi se îndreptă anevoie spre Tatiana.

— Îngerul meu? strigă el. E totul în regulă?

Când nu răspunse, se duse şchiopătând la ea şi căzu în genunchi, întorcând-o pe spate. Nu respira. Înghițindu-şi un suspin, îşi puse urechea pe pieptul ei, dar nu auzi nicio bătaie. Nu făcuse niciodată respirație artificială, dar citise despre aşa ceva într-o revistă, aşa că încercă frenetic, apăsând-o pe piept şi suflându-i aer în gură. În tot acest timp ştiu, în sinea lui, că ea nu mai era. Pur şi simplu amâna clipa când trebuia să accepte acest lucru. Expresia de pe chipul ei era liniştită. Măcar nu simțise nicio durere.

După ce încercă să o resusciteze câteva minute fără să obțină niciun răspuns, Dmitri o strânse în brațe şi urlă,

sunetul găsindu-şi ecoul peste lac. Urlă iar şi iar. „Nu pleca, Tatiana, nu pleca, vino înapoi, nu-mi face asta.” Strigă tare, cu lacrimile curgându-i pe obraji în timp ce o legăna, încercând s-o scoată din ghearele morții. Durerea era atât de înfiorătoare, încât crezu că şi el avea să moară şi se uită la cer şi se rugă ca Dumnezeu să-l ia şi pe el. „Nu înțelegi. Nu pot trăi fără ea. Nu pot supraviețui.”

Începu să cadă o ploaie măruntă, dar Dmitri rămase acolo, ținând-o în brațe, mângâindu-i părul, sărutându-i buzele reci, strângând-o să vadă dacă mai era vreo fărâmă de viață în ea. „Mă mai auzi, draga mea? Dacă mă auzi, *te rog,* încearcă să te întorci. Of, trebuie să te întorci la mine. Nu pot îndura asta.” Chipul ei se transforma, strângându-se în moarte. Buzele îi erau palide şi subțiri, obrajii ca de alabastru.

Dmitri ştia că trebuia să cheme poliția. Aveau să vină să o ducă la morgă. Poate avea să fie o autopsie să determine cauza morții. Ce conta asta pentru el? Ea nu mai era şi nu avea să o mai găsească vreodată, chiar dacă ar fi căutat-o în toată lumea. „O mai țin puțin cu mine”, se gândi el. „Doar puțin.”

Soarele începuse să coboare pe cer când el hotărî că nu voia să i-o ia nimeni, niciodată. Avea să o țină cu el la cabană. Nimeni nu trebuia să ştie. Trebuia să lucreze repede, fiindcă nu putea risca să vină cineva şi să-i găsească aşa. Îi ridică Tatianei capul din poala sa şi se săltă în picioare cu mare greutate, având şoldurile şi genunchii anchilozați de la prea mult stat jos. Trina îl urmă în timp ce el mergea împleticindu-se către cabană, căutându-şi sculele şi nişte scânduri pe care le cumpărase ca să repare pridvorul. Acestea împreună cu câteva lăzi de lemn pe care le foloseau la depozitare aveau să fie suficiente pentru un sicriu improvizat.

Nu era un tâmplar priceput, dar reuşi să facă un sicriu mare cât să o cuprindă. Marginile erau neuniforme, unghiurile strâmbe, dar era de ajuns. Merse şchiopătând în jurul cabanei, căutând locul ideal. Chiar la vest de

cabană era un mal acoperit cu iarbă între mestecenii argintii, care dădea spre lac. Pământul era maleabil sub cazma şi luna răsări în timp ce el muncea. Nu se opri să mănânce sau să bea, nici măcar o dată, fiindcă îi era teamă să nu se prăbuşească şi să nu mai fie în stare să termine. Îl durea spatele, şoldurile şi genunchii lui protestau şi se chinuia să respire aerul rece al nopții, dar continuă să sape, mai adânc şi tot mai adânc. Truda îi făcea bine pentru că îl împiedica să se gândească la imensitatea infinită a pierderii sale.

Tatiana stătea pe spate, arătând mai frumoasă ca oricând, cu lumina lunii strălucindu-i pe piele, cu ochii închişi de parcă ar fi fost doar adormită. Dmitri speră că ea ar fi fost de acord cu ce făcea el.

Săpă în continuare până când făcu o groapă în care să încapă sicriul, şi îl coborî în pământ. Apoi puse în el o pătură de satin trandafiriu, ca lemnul aspru să nu-i zgârie pielea, şi aşeză o pernuță pentru cap. Norii se mişcau cu repeziciune prin fața lunii, iar stelele scânteiau, dar pe lac nu se auzea nimic, în afară de clipocitul valurilor mici care se izbeau de țărm şi de fornăitul Trinei. Nicio bufniță nu țipa, niciun caprimulg nu cânta.

Descoperi că nu avea suficientă forță să o ridice pe Tatiana, aşa că îşi înfipse mâinile sub umerii ei şi o trase, cu picioarele târându-i-se pe pământ, până la locul ei de odihnă. În timp ce o aranja în aşa fel încât să stea confortabil, observă că purta la gât medalionul oval al lui Ortipo pe un lanț, cu pietricelele de safir, rubin şi topaz imperial aranjate în lujerii eleganți. Dintr-odată, i-l scoase şi şi-l prinse la gât.

Era aprilie şi văzuse câteva flori sălbatice în pădure. Tatianei îi plăceau florile. Ar fi trebuit să aibă trandafiri şi orhidee magnifice, crini şi flori de cireş, dar nu găsi decât nişte floricele roz, mov şi albe ascunse prin iarbă. Culese câteva buchete şi le presără în jurul ei.

Când termină, cerul se făcea roz somon pe partea

dinspre răsărit a lacului, pe măsură ce soarele se ivea la orizont. Era timpul. Se întinse şi se aplecă peste mormânt să o sărute pentru ultima dată, lăsându-şi buzele să i se plimbe pe față, pe gât, pe mâini, într-o frenezie de sărutări. Încă îi simțea parfumul şi inspiră adânc, parcă pentru a-l păstra pentru totdeauna în minte. Apoi înfăşură pătura în jurul ei ca Tatianei să-i fie cald şi să fie în siguranță, şi atunci îl podidiră lacrimile.

Cât bătu cuie în capacul sicriului şi îl acoperi cu pământ, nu se putu opri din plâns. Ceva se frânsese înăuntrul lui, iar el ştia că nu avea să se repare niciodată.

Capitolul 67

LONDRA
noiembrie 2016

Când Kitty se întoarse la Londra, o aştepta un e-mail de la redactorul de la Random House New York, care o întreba dacă era disponibilă pentru o întâlnire. Ea răspunse că era la Londra şi că probabil avea să se întoarcă în Statele Unite abia la primăvară, iar atunci ei o întrebară dacă putea să meargă la sediul din Londra, care se afla pe Vauxhall Bridge Road, chiar în spatele Muzeului Tate Britain. Kitty îşi închipui că voiau să discute despre reeditarea romanelor lui Dmitri. Cel puțin aşa spera.

Îşi spuse numele în zona recepției cu birouri de sticlă şi imediat apăru o fată brunetă cu ochelari, pe nume Annabel, care o conduse la etaj într-un birou strâmt, unde fu prezentată unei fete pe nume Olivia. Aceasta avea funcția impresionantă de director editorial, deşi lui Kitty i se păru că arăta de parcă abia ieşise de pe băncile universității.

— Acesta este un manuscris nepublicat al străbunicului dumneavoastră, pe care l-am găsit în arhive, zise ea, indicând un teanc de foi acoperite cu un corp de literă demodat, de maşină de scris. Era însoțit de un bilet de la Alfred A. Knopf, fondatorul Knopf Publishing, care face parte din Random House.

Îi întinse biletul lui Kitty, care îl citi repede.

„Către directorul editorial pentru non-ficțiune din 2020: Textul e dinamită! Credeți-mă când vă spun că aveți un bestseller în fața ochilor. Bunul meu prieten Dmitri Iacovlevici a vrut să îl publicăm, dar numai după moartea fiicei sale, Marta, fiindcă ea s-a opus publicării din motive care vor deveni limpezi după ce îl citiți.” Indica ultima adresă cunoscută a Martei şi îi ruga să ia legătura

cu orice descendenți ar fi putut găsi. „Publicați-l cu atenție”, îi sfătuia el. „Nu veți putea evita bomba din presa de senzație, dar omul acesta e un scriitor cu mari merite literare şi aş detesta ca asta să se piardă în nebunia care va exploda fără îndoială.”

— Ce Dumnezeu e asta? întrebă Kitty.

— L-am citit în weekend, îi spuse Olivia. E povestea străbunicului dumneavoastră şi a poveştii lui de dragoste cu Marea Ducesă Tatiana Romanova a Rusiei. E uluitor.

— Cine l-a scris? întrebă Kitty.

— Amândoi.

— Uau! zâmbi Kitty. Habar n-aveam că au făcut asta, dar sunt încântată!

— E o întrebare delicată, zise Olivia, dar există vreo modalitate să dovedim că e adevărat? Au existat atâția impostori care s-au dat drept Romanovi de-a lungul anilor.

Kitty îi arătă medalionul lui Ortipo, cu pietrele prețioase încastrate într-un oval frumos de aur.

— Datează de la începutul relației lor, zise ea. Dar singurul mod de a dovedi categoric va fi dacă vom face teste ADN pe un schelet pe care l-am găsit acum câteva săptămâni la fosta cabană a lui Dmitri din New York.

Acum că ştia că Dmitri şi Tatiana îşi doriseră ca povestea lor să fie publicată într-o zi, avea să se asigure că aşa va fi. Intenționa să-l sune pe detectivul din Indian Lake ca să-i spună că bănuia că scheletul se va dovedi a-i aparține unui membru al familiei regale Romanov şi să-i sugereze să ia legătura cu laboratorul de la Universitatea Stanford care făcuse recent teste pe rămăşițele Romanovilor. După ce toată hârțogăraia juridică se va termina, avea să îngroape din nou trupul Tatianei în mormântul lui Dmitri din cimitirul Cedar River de lângă lacul Akanabee. Ea şi Tom puteau să organizeze o ceremonie adecvată pentru a marca ocazia.

— Aş putea împrumuta manuscrisul să-l citesc?

— Desigur! fu de acord Olivia. Copyright-ul vă aparține,

aşa că va trebui să încheiem un contract cu dumneavoastră ca să-l publicăm. Dacă putem dovedi că a fost scris în colaborare cu o Mare Ducesă Romanov, vă vom putea oferi un avans substanțial.

Kitty se apucă să citească pe drumul spre casă. Începea cu Dmitri trezindu-se dintr-un somn indus de laudanum şi zărind un înger într-o rochie albă, de care se îndrăgosti aproape imediat. Scriitura era elegantă şi concisă.

Când Kitty ajunse acasă pregăti o cafea şi îşi strânse picioarele sub ea pe canapea şi citi despre căsătoria lor secretă din 1916, despre cele optsprezece luni de arest la domiciliu ale Tatianei şi apoi despre noaptea şocantă a despărțirii lor din iulie 1918. Se opri să ia cina cu Tom, apoi se întoarse pe canapea şi citi până târziu în noapte despre reîntâlnirea lui Dmitri cu Tatiana la Praga în 1948, urmată de anii dificili în care ea i-a fost amantă secretă în Albany şi în cele din urmă despre înstrăinarea de copiii lui.

Asta explica de ce Kitty nu-l cunoscuse niciodată. Fu surprinsă când află că Marta, bunica prietenoasă pe care şi-o amintea, fusese în stare să-i păstreze ranchiună timp de treizeci de ani. Poate că evita confruntările, ca nepoata ei, iar rezultatul fusese că rana nu se putuse vindeca. Se întristă că mama ei nu aflase niciodată adevărul; cu siguranță ar fi găsit o cale să treacă peste prăpastia dintre Marta şi Dmitri, iar el ar fi murit ştiind că fusese iertat. Dar Marta îi spusese lui Elizabeth că bunicii ei muriseră înainte ca ea să se nască. O minciună precum aceea, odată spusă, nu mai putea fi retractată. Oare Marta regretase acest lucru? Dmitri mai trăia când se născuse Kitty. Oare bunica ei se gândise să rupă tăcerea atunci sau era prea încăpățânată?

Măcar dacă Dmitri s-ar fi străduit mai mult să vindece ruptura de copiii lui. Poate că pur şi simplu nu a ştiut cum. Bărbații din generația lui nu prea ştiau ce să facă atunci când venea vorba de situații emoționale complexe.

Poate simțea că făcea ceea ce trebuie respectând alegerea Martei. Mare păcat.

Comunicarea sinceră era singurul mod de a traversa un impas emoțional; Kitty învățase asta peste vară. Cugetarea sumbră nu ajuta pe nimeni să se vindece, dar vorbitul da. Mai învățase că infidelitatea nu trebuie neapărat să însemne sfârşitul unei relații – unele lucruri sunt mai importante. Tragic era că Marta nu învățase acelaşi lucru, iar rezultatul fusese o înstrăinare de-o viață.

Viața lui Dmitri şi a Tatianei fuseseră pline de tragedie. Şi totuşi, iubirea lor fusese atât de puternică, dăinuind de-a lungul deceniilor şi depăşind orice obstacol, aşa încât ai fi putut spune că fuseseră norocoşi. Nu mulți oameni cunosc o afinitate spirituală atât de mare. Gândurile lui Kitty se întoarseră la Tom. Ce alt bărbat ar fi tolerat ca ea să dispară timp de trei luni? O cunoştea ca pe propriul buzunar şi tot era dispus să-i rămână alături, iar ea înțelese că era incredibil de norocoasă. Probabil îi fusese greu să-i fie soț în toți acei ani în care ea se ascunsese în cochilie şi refuzase să vorbească despre părinții ei sau despre orice altceva o supăra. Avusese nevoie de infidelitatea lui Tom, care căzuse ca un trăsnet, ca să iasă din coconul ei, iar acum era aproape bucuroasă că se întâmplase.

Se gândi la Tatiana şi Dmitri locuind în cabană la şaptezeci de ani, sprijinindu-se unul pe celălalt în timp ce fiecare ceda în fața bolilor şi umilințelor vârstei şi continuând ceea ce descriau în carte ca pe o conversație fără sfârşit, care dura de-o viață. Deodată îşi dădu seama că voia să aibă parte de aşa ceva cu Tom. Voia să fie cu el când vor avea amândoi şaptezeci de ani. Îi plăcea ideea ca istoria să se repete. Măcar de-ar fi avut cum să-i arate lui Dmitri cât de mult o ajutase; nădăjduia că ar fi fost mulțumit.

Capitolul 68

LACUL AKANABEE, STATUL NEW YORK
1986

Într-o noapte din iarna lui 1986, Dmitri se trezi cu o durere acută în piept şi îşi dădu seama că era un atac de cord. „Tatiana!" strigă el, apoi se rostogoli jos din pat, aterizând cu o bufnitură pe podea. Ortipo îl urmă, lingându-i faţa. Durerea venea în valuri şi printre acestea se târî pe podeaua cabanei până ajunse la uşă, reuşi să o deschidă şi se aruncă pe scări în jos. Lanţul de la gâtul său se agăţă în ceva, iar medalionul Fabergé cu pietrele sale de safir, rubin şi topaz imperial se desprinse. Ortipo schelălăia şi îl împungea cu botul să se ridice.

Nu mai era nimeni în viaţa lui acum, nimeni pentru care să trăiască. Măcar de i-ar fi fost aproape Marta; măcar de l-ar fi iertat. Se gândi la fiica lui, atât de vioaie şi de populară în adolescenţă; cumva nu reuşise niciodată să o înţeleagă. După moartea Tatianei, îi trimisese o scrisoare din inimă despre durerea provocată de înstrăinarea lor şi îi povesti despre singurătatea lui profundă. În sinea lui ştia că nu se putea aştepta la înţelegere; ea s-ar fi bucurat să audă despre moartea femeii pe care o considerase amanta lui. Nu primi niciun răspuns şi după acea ultimă încercare, deveni aproape pustnic. Se descotorosi de casa din Albany şi îşi petrecu toate zilele la cabană. O dată pe săptămână mergea cu maşina la Indian Lake după cumpărături, să ia un ziar pe care nu ajungea să îl citească şi să-şi ridice corespondenţa de la căsuţa poştală, dar detesta să facă acest lucru, fiindcă prea adesea scrisorile anunţau decesele unor oameni pe care îi cunoscuse.

Surorile lui, Vera şi Valerina, trăiră până aproape de nouăzeci de ani, apoi se stinseră la distanţă de un an una de cealaltă. Înmormântările lor avuseseră deja loc atunci

când el ridicase scrisorile în care era informat de acest lucru. Le scrise copiilor Verei, cu care nu prea ținuse legătura de-a lungul anilor, exprimându-le condoleanțe cu întârziere.

Cățeaua lui, Trina, muri şi cumpără alt borzoi. De data aceasta o numi Ortipo, după prima cățeluşă pe care el şi Tatiana încercaseră şi nu reuşiseră să o dreseze. Era o făptură frumoasă albă pe burtă şi în rest cu o blană arămie bogată, o cățea sensibilă şi timidă care se ascundea după el când se întâlneau cu alți câini pe stradă şi care se ținea aproape de el când muncea pe lângă cabană. Noaptea, Ortipo dormea pe pat lângă el, ținându-i de cald.

Dmitri primi o înştiințare de la un editor nou de la Random House că volumele lui nu se mai tipăreau şi că putea cumpăra ieftin stocul rămas dacă voia, dar el nu văzu rostul. Prânzurile sale cu Alfred A. Knopf se răriseră în jurul anului 1980, când Dmitri nu mai rezista la călătoria lungă cu trenul spre oraş. Curând nu mai avea deloc legături cu nimeni, în afara doamnei care lucra la băcănie şi a unui pescar pe nume Bob, care locuia de cealaltă parte a lacului. Bob se însură cu o fată pe care o chema Sue, iar Dmitri le dădu exemplare din cărțile lui ca dar de nuntă, fiindcă nu ştia ce altceva să le ofere. Tatiana ar fi ştiut. Rosa ar fi ştiut, cu siguranță.

Ştia că începea să uite lucruri. Uneori amintirile despre cele două femei se contopeau astfel încât stăteau toți trei împreună pe un minunat câmp însorit, bucurându-se de un picnic, şi fu şocat când îşi dădu seama că, în realitate, ele nu se cunoscuseră niciodată. Avea zile când se trezea şi o striga pe Tatiana, de parcă era afară lucrând în grădina de legume, şi puteau trece câteva minute până să-şi aducă aminte că ea nu îi mai putea răspunde. De câteva ori i se păru că o văzuse în pădure, iar aceea fusese o senzație plăcută. Deseori vorbea cu ea cu voce tare, întrebând-o ce să facă cu o cămaşă ruptă, sau cum naiba reuşea ea să nu i se lipească omleta de tigaie, sau

făcând comentarii despre un nor întunecat de furtună care se profila peste lac.

Iar acum, în ultimele clipe, singurele sale gânduri erau despre Tatiana. Mai erau doar patru metri şi jumătate până la copacii de pe mal, dar Dmitri nu mai avea aer. Cine ştia că avea să doară atât de rău? Se agăță de smocuri de iarbă înghețată, trăgându-se ca să înainteze, până ajunse în sfârşit peste pământul unde era îngropată marea lui iubire. Şi zâmbi în ciuda agoniei, deschizându-şi larg brațele peste mormântul ei, într-o ultimă îmbrățişare.

Postfață istorică

Sper că v-a plăcut să citiți *Soția secretă* pe cât de mult mi-a plăcut mie să o scriu. Sămânța poveştii mi-a venit într-o discuție cu foarte talentatul meu prieten Richard Hughes, care mi-a oferit cel mai grozav dar pe care i-l poate da cineva unui romancier. Tocmai urmărise un documentar pe BBC2 despre marile ducese ale Rusiei şi era intrigat de povestea de dragoste dintre Tatiana şi un ofițer pe nume Dmitri Malama. „Să fie acesta următorul tău roman?" m-a întrebat el, iar eu am căzut imediat de pe scaun de entuziasm.

Eram fascinată de mult timp de povestea tragică a Romanovilor. În adolescență citisem volumul lui Anthony Summers şi Tom Mangold, *The File on the Tsar,* şi mi-am dorit cu disperare să cred teoria lor că unii dintre membrii familiei supraviețuiseră. Am citit şi alte cărți despre Romanovi pe măsură ce au apărut şi ştiam că atât Olga, cât şi Tatiana flirtaseră cu unii dintre ofițerii pe care îi tratau la spitalul din Țarskoe Selo, dar peste Dmitri Malama nu am dat decât ca o notă de subsol. După ce am început să citesc despre el, şi mi-am dat seama cât de chipeş şi curajos fusese, şi cât de apropiați par să fi fost el şi Tatiana, intriga *Soției secrete* a prins contur.

În timpul cercetărilor, am descoperit că Dmitri Iacovlevici Malama s-a născut la 19 iulie 1891 în Lozovatka, ca fiu al unui general de cavalerie, şi că a avut două surori, Vera şi Valerina. A făcut instrucție la prestigiosul Corp Imperial al Pajilor din Sankt-Petersburg, ceea ce l-a adus în contact cu curtea regală. În august 1912 şi-a încheiat pregătirea şi a devenit cornet în Regimentul de Gardă al Lăncierilor Ulani, al cărui colonel onorific era Marea Ducesă Tatiana. Doi ani mai târziu, în timpul primei săptămâni din Primul Război Mondial, a fost rănit la picior în timp ce regimentul lor era atacat, dar a refuzat să plece de pe câmpul de luptă, fiind decorat

cu Sabia de Aur, care purta o inscripție cu textul „pentru vitejie”.

Dmitri a fost adus la spitalul din Țarskoe Selo în septembrie 1914 şi acolo a cunoscut-o pe Tatiana, care făcea voluntariat ca soră de caritate. Se poate să o fi cunoscut înainte, dar acum au devenit atât de apropiați, încât el i-a făcut cadou un buldog francez pe care ea l-a botezat Ortipo. Aici m-am jucat puțin cu faptele istorice: de fapt, el i-a cerut permisiunea să-i cumpere un cățeluş, iar ea a spus „da” imediat, plină de entuziasm, apoi a trebuit să-i scrie un bilet mamei sale în care să întrebe dacă era în regulă. El i-a trimis cățeluşul la palat, dar ca romancieră nu am putut rezista să nu modific faptele pentru a-l face să o surprindă cu acest dar.

Jurnalele Tatianei din 1914 enumeră ceea ce făcea şi cu cine se întâlnea *fără* prea multe comentarii, dar e uşor să citeşti printre rânduri cu însemnări ca acestea:

27 septembrie 1914. Malama a făcut fotografii. E grozav de dulce. Deja merge singur, dar bineînțeles că încă şchioapătă.

23 octombrie 1914. Am vorbit puțin cu Malama, dragul meu, în hol şi apoi m-am dus în salonul dumisale şi am făcut fotografii. Azi dragul meu Malama se externează din infirmerie. Simt un regret teribil.

27 octombrie 1914. După cină, la 9:15, Malama a venit şi a stat până la 10:15. M-am bucurat tare mult să-l văd, a fost foarte dulce.

21 noiembrie 1914. Am luat ceaiul acasă cu mama noi patru, iar Malama, dragul meu, a fost acolo. Am fost teribil de încântată să-l văd. Şi ne-am luat rămas-bun fiindcă pleacă pe front curând.

Dacă Dmitri şi Tatiana au corespondat cât a fost el pe

front, scrisorile nu au supraviețuit. Un an şi jumătate mai târziu, după ce el se întorsese la Țarskoe Selo, Alexandra i-a scris țarului Nicolae despre el: „S-a maturizat, dar a rămas un băiat încântător. Trebuie să recunosc că ar fi un ginere excelent. De ce nu sunt şi prinții străini ca el?”

Dacă nu ar fi avut loc Revoluția, există probabilitatea ca Malama şi Tatiana să se fi căsătorit: familia lui Malama făcea parte din nobilimea veche a Rusiei şi existau precedente, fiindcă sora lui Nicolae, Olga, se căsătorise cu un ofițer de armată în anul 1916. Tatiana avea şi un admirator pe nume Volodia, dar nu încape îndoială că Malama era favoritul ei, judecând după cât de des îl pomeneşte în jurnale şi după numeroasele fotografii pe care i le-a făcut. În povestea mea am deviat de la faptele istorice cunoscute când i-am făcut să se căsătorească în secret, deşi există un precedent şi pentru acest lucru în familia regală a Rusiei: se zvoneşte că Ecaterina cea Mare s-ar fi măritat în secret cu amantul ei Grigori Potemkin în 1774, şi am împrumutat câteva detalii referitoare la capela luminată de lună de pe malul râului, în care această ceremonie ar fi putut să aibă loc.

După ce Romanovii au fost plasați în arest la domiciliu în luna februarie 1917, mi se pare normal ca tânărul iubit curajos al Tatianei să facă parte din cel puțin unul dintre numeroasele planuri de a-i salva. Mai întâi s-a presupus că George al V-lea avea să aducă familia să locuiască în Marea Britanie, însă el a ezitat. Cine avea să-i susțină? Cum avea să fie afectată ordinea de succesiune la tron? Ei erau înrudiți cu aproape toate familiile regale europene – daneză, greacă, germană şi britanică –, dar în vreme de război, atenția întregii lumi era concentrată altundeva şi, în mod şocant, nimeni nu s-a oferit să-i salveze pe Romanovi.

Au existat mai multe încercări de salvare în timp ce au fost în captivitate, inclusiv cea în care comandantul Gărzii Roşii Vasili Iacovlev a încercat să le redirecționeze trenul către Omsk, şi încă una condusă de negustorul

britanic Henry Armistead. În roman, mi-l închipui pe Dmitri conducând o încercare ce eşuează lamentabil chiar înaintea evenimentelor fatidice din noaptea de 16–17 iulie 1918. De fapt, potrivit datelor existente, el s-a alăturat Armatei Albe după Revoluția din 1917 şi a dobândit rangul de căpitan, luptând cu la fel de multă vitejie împotriva bolşevicilor ca împotriva germanilor cu câțiva ani în urmă. După ce au apărut zvonurile privind asasinarea familiei Romanov, se spune că şi-a pierdut nădejdea şi că a fost ucis la Țariței în iunie 1919.

Dar dacă n-ar fi fost aşa? Dacă atât el, cât şi Tatiana ar fi supraviețuit? Ar fi putut ea să convingă pe cineva de identitatea sa în acele zile de dinaintea testelor ADN? Au fost zeci de oameni care au susținut că fac parte din familie, dintre care Anna Ceaikovski/Anderson a fost cea mai cunoscută. Mulți dintre membrii familiei extinse a Romanovilor au luat aceste declarații în serios, în timp ce alții le-au respins vehement, ceea ce a dus la procese prelungite. Poate Tatiana ar fi hotărât să țină capul jos şi să-şi vadă de viață în calitate de cetățean cu o viață personală.

Cel mai probabil Lenin a fost cel care a dat ordinul ca familia Romanov să fie executată, deşi a avut grijă să nu existe documente care să probeze acest lucru. Mai întâi, bolşevicii au recunoscut doar că l-au ucis pe țar, însă după publicarea raportului lui Sokolov, au fost nevoiți să recunoască în 1926 că toți erau morți. Călăul-şef, Iurovski, a lăsat în urmă o relatare scrisă a crimelor, despre care se spune că le-a regretat mai târziu în viață.

Groapa comună a fost descoperită abia în 1979. Din ea au fost scoase cranii, iar măsurătorile acestora au fost folosite pentru a încerca primele identificări. În 1991, groapa a fost deschisă, iar oasele au fost duse la diferite laboratoare, în Rusia, în Marea Britanie şi ulterior în America. Abia în anul 2007 au fost găsite rămăşițele lui Alexei şi ale Anastasiei (sau poate ale Mariei) la circa 70 de metri distanță de prima groapă. Au fost făcute

comparații ale mostrelor de ADN cu mai multe rude îndepărtate, inclusiv prințul Philip al Marii Britanii. Nu încape îndoială că rămăşițele au fost contaminate de-a lungul anilor, dar majoritatea experților sunt acum de acord că țarul Nicolae, soția sa şi cei cinci copii ai lor au fost executați de Iurovski şi echipa lui în iulie 1918.

Dar dacă n-ar fi fost aşa? Eu cred că dacă ar fi putut să scape vreunul dintre Romanovi, acela ar fi fost Tatiana, care era cea mai practică şi, după părerea mea, cea mai inteligentă dintre toți. Şi deşi Dmitri dispare din jurnalele ei şi apoi din cărțile de istorie, cu siguranță asta se potriveşte cu o dragoste secretă între cei doi şi chiar cu o căsătorie secretă. Îmi place să cred că ar fi putut fi adevărat: că s-au reîntâlnit şi că au trăit împreună în izolare, departe de viața luxoasă de la curte, care nu-i plăcea în mod deosebit nici unuia dintre ei. Poate că o carte de memorii scrisă de amândoi, în care să-şi povestească viețile împreună, va ieşi la suprafață în jurul centenarului Revoluției şi al Războiului Civil din 1917, aşa cum mi-am închipuit. Nu ar fi grozav?

Surse

Un site excelent, www.alexanderpalace.org/palace, administrat de expertul în familia Romanov, Bob Atchinson, conține descrieri detaliate ale palatelor şi grădinilor imperiale, istoricul familiei, traduceri ale jurnalelor şi scrisorilor unor membri ai familiei, şi o mulțime de informații fascinante. Este un adevărat cufăr de comori pentru admiratori şi o mină de aur pentru romancierii de ficțiune istorică.

The File on the Tsar, volumul lui Anthony Summers şi Tom Mangold, publicat prima dată în 1976, este cartea care mi-a stârnit interesul față de Romanovi, cu ipoteza sa plauzibil argumentată că nu ar fi murit cu toții la Ekaterinburg. Încă merită citit.

Helen Azar a realizat traduceri în limba engleză ale jurnalelor Olgăi şi Tatianei. Acestea mi-au fost extrem de folositoare pentru relatări privind viața de zi cu zi a familiei în captivitate şi pentru a-mi face o imagine despre personalitățile lor individuale.

Îmi place foarte mult cum scrie Helen Rappaport şi am devorat atât *Ekaterinburg: The Last Days of the Romanovs,* cât şi *Four Sisters: The Lost Lives of the Romanov Grand Duchesses.* Le recomand pe amândouă pentru autoritatea şi cuprinderea de care dau dovadă. Şi *The Murder of the Romanovs,* volumul lui Andrew Cook, mi-a fost de folos, precum şi relatarea lui Robert K. Massie privind investigația în vederea identificării rămăşițelor familiei, expusă în *The Romanovs: The Final Chapter.*

Pentru a înțelege contextul stilului de viață ostentativ al Romanovilor înainte de Revoluție, am folosit *The Jewels of the Romanovs* de Stefano Papi şi *Palaces of St. Petersburg,* publicat de Mississippi Arts Pavilion, ambele fiind superb ilustrate. Pentru contextul din Berlinul anilor 1920 şi 1930, am găsit biografia lui Vladimir Nabokov

scrisă de Andrew Pitzer deosebit de valoroasă, precum şi cartea lui Peter Kurth, *Anastasia: The Riddle of Anna Anderson.*

Multe alte cărți şi seriale TV sunt planificate pe măsură ce se apropie centenarul. Din 2016 avem deja istoria cuprinzătoare a dinastiei, *The Romanovs 1613–1918,* scrisă de Simon Sebag Montefiore, dar şi excelentul serial *Empire of the Tsars,* produs de BBC cu Lucy Worsley. Cu siguranță, soarta familiei va fi pusă într-o lumină nouă, iar eu, personal, am să urmăresc tot ce va apărea.

Mulțumiri

Multe mulțumiri lui Richard Hughes pentru ideea romanului de față şi pentru că a citit o primă variantă şi a făcut observații pertinente. Karen Sullivan, fondatoarea noii edituri de ficțiune Orenda Books, a fost şi ea una dintre primii cititori şi mi-a trimis pagini întregi de notițe inteligente, dovedind că e adevărat ce se spune: dacă vrei să rezolvi ceva, roagă întotdeauna pe cea mai ocupată persoană să te ajute. Iar minunata Vivien Green, care este agenta mea de şaptesprezece ani, mi-a oferit ideile sale înțelepte şi sprijinul constant, ca întotdeauna.

Am schimbat editorii tocmai când manuscrisul era livrat, iar în perioada transferului am avut marele noroc de a primi feedback editorial atât de la Eli Dryden, cât şi de la Natasha Harding – opinii cu totul şi cu totul inestimabile. Eloise Wood a fost grozavă şi am simțit cu adevărat sprijinul întregii echipe de la Avon în cazul cărții de față, aşa că îi îmbrățişez cu drag pe Oli Jameson, Helen Huthwaite, Phoebe Morgan, Caroline Kirkpatrick, Kate Ellis, Helena Sheffield, Hannah Welsh, Camilla Davis, Jennifer Rothwell – dar şi pe Jo Marino şi efervescenta echipă de PR de la Way to Blue.

Perioada din jurul publicării este întotdeauna stresantă, dar pentru mine situația a fost uşurată cu mult de susținerea unor bloggerițe literare minunate, unele urmărindu-mi romanele încă din 2012, când a apărut *Women and Children First.* Mulțumesc mult, Amanda (One More Page), Sharon şi echipa (Shaz's Book Blog), Julie (Boon's Bookshelf), Sarah (Reading the Past), Kate (For Winter Nights), Laura şi Helen (Novei Kicks), Lindylou (Lindy Lou Reviews), Holly şi Allison (On My Bookshelf), Heidi (Cosmochicklitan), întreaga echipă de la Bookbabblers, Laura (Laura's Little Book Blog), Hannah (Echoes în an Empty Room), Anne (Books with Wine and Chocolate), Ananda şi Marina (This Chick Reads), Jody (A

Spoonful of Happy Endings), Kate (A Bookish Blog), Sarah (Today I'm Reading), Bettina (Trip Fiction) şi Karen (My Reading Corner). Şi o mențiune specială lui Lor Bingham, care mă inspiră.

Le mulțumesc, de asemenea, minunaților mei prieteni şi familiei care m-au ajutat enorm susținându-mi romanele: Anne Nicholson, Christina Jansen, Sue Reid Sexton, Katie Bailey, Daisy Bata, Louise Kerr, Kirsty Crawford, Barbara Massey, Clémence Jacquinet, Lee Ryda, Martyn Swain, Fiona Williams, Neville Farmer, Jim Paul, Joyce Meelroy, Peggy Vance, David Boyle, Julia Mackenzie, Carol Cornish, Dee McMath, Avril Broadley, Anna Sullivan, Patte Griffith, Catherine Lamb, Marnie Riches şi Kerry Fisher. Vă iubesc pe toți!

Şi îi mulțumesc lui Karel fiindcă mă face să râd.

O mare ducesă rusă și un jurnalist englez.
Uniți printr-unul din cele mai mari mistere ale lumii...

1914. Rusia se află în pragul colapsului,
iar familia Romanov se confruntă cu un viitor extrem
de nesigur. Marea Ducesă Tatiana s-a îndrăgostit de ofițerul
de cavalerie Dmitri, dar evenimentele iau o întorsătură
neașteptată, punându-le în pericol iubirea și chiar viața...
2016. După ce o descoperire devastatoare o face să fugă
din Londra, Kitty Fisher se refugiază la cabana străbunicului ei
din America. Acolo, pe malul lacului Akanabee, descoperă
un pandantiv spectaculos care o va conduce la un secret
de familie îngropat cu mult timp în urmă...
Tulburător și emoționant, *Soția secretă* leagă trecutul
și prezentul într-o poveste de neuitat despre iubire,
pierdere și puterea speranței.

✣

„Un roman inteligent și o poveste încântătoare:
cu adevărat emoționant și excepțional documentat.
Mi-a plăcut modul în care narațiunea prezentă aruncă
un con de lumină asupra poveștii din trecut. Un triumf."
Dinah Jefferies

„Meticulos documentată și cu un caracter puternic evocator,
această poveste tumultuoasă vă va ține
cu sufletul la gură până la ultima pagină."
Iona Grey

Tradiție din 1989
www.[illegible].ro
ISBN 978-606-33-3136-7
9 786063 331367